

Societatea de cultură Macedo-Română

*cunoscută ca persoană juridică, prin legea votată de Corpurile Le-
giuitoare și promulgată prin Înalt Decret Domnesc, cu No. 1298
din 15 Aprilie 1880 — publicat în Monitorul Oficial cu No. 93
din Aprilie 1880.*

Românii

DIN

Macedonia

(Anii 270 — 1901)

Virgiliu Stoicescu
Const. I. Naum
Const. Petrescu-Birina

BUCURESCI

Tip. „VIITORUL“, NICOLAE N. VOICU, Mihai-Vodă, 17
1900.

Din principalele publicațiuni cari au servit la alcătuirea lucrării de față.

Pe lângă unele citațiuni cari se găsesc chiar în corpul textului, la locurile respective, am crezut util a da o listă de diversele publicațiuni cari ne-au fost de folos la întocmirea acestei lucrări, și cari ar putea fi consultate o parte, pentru acei cari voesc a-și forma o colecție specială chestiunii macedonene, atât din punct de vedere general, cât și special și național :

Voyagè de la Grèce, par Pouqueville, Paris 1826.

Petite histoire ancienne des peuples de l'Orient, par Van der Berg. — Paris, 1888.

Un Empire Byzantin, au Xe siècle. Nicéphore Phocas par Schumberger-Gustave — Paris, 1890.

L'Épire et la Thessalie, par Jules Blancard — 1882.

Researches in Grèce, by William Martin Leake. — London,

Untersuchungen über die östlichen, Volker, und History als Grichen, Thunmanns und Finlag.

Romanische Revue, 1887. Heft. 1, 2, 4.

Schafarik. Abkunft der Slaven

Ami Boué. Turquie d'Europe.

De Dialecto Macedonica et Alexandrina — A. Stuz, Leipzig 1806.

Locuința, origina și istoria veche a poporului Macedonean.
O. Müller, Berlin 1825.

Istoria literaturii bizantine — K. Krumbacher, Leipzig 1890.

- Istoria Imperiului Otoman.* — Hammer-Pest, 1840.
Les Slaves de la Turquie, par Cyp. Robert, Paris 1840.
The Vlachs of Mount Pindus. — Transactions of the Ethnological Society of London, 1868.
Voyage en Turquie et a Constantinople, par R. Waloh.
Ubicini. Lettres sur la Turquie, 1854.
Victor Bérard. — *La Turquie et l'hellenisme contemporain*, 1893.
Dr Weigand Gustav — Vlacho-Meglen — 1892, Leipzig.
 Idem Der Olympo-Walachen 1888.
La Macédonie — Victor Bérard — 1897, Paris.
Heusey et Daumet. — Mission de Macédoine Paris, 1864.
Dumont-Inscrip. Nescrip. de la Thrace.
 Idem L'empire Grec au X siècle.
Lavisse et Rambaud. — Histoire générale.
Gibbon. — Décadence de l'Empire Romain.
Petru Maior. — „Istoria pentru începutul Românilor în Dacia“.
Chronica Românilor. — George Şincai.
Istoria Critică a Românilor din ambele Dacii, de B. P. Haşdeu, 1875.
F. Kanitz, Serbien — Leipzig.
Travels in Northern Greece, by William M. Leake, 1835.
Sismondi. Histoire des républiques Italiennes — (*Villehardouin și cucerirea imperiului Bizantin de către Cruciați*).
L. Léger. — Histoire de l'Autriche-Hongrie.
A. Thierry. — Histoire d'Attila.
Th. Burada. — Cercetări despre școalele Românești din Turcia, 1890.
Texte Macedo-Române culese de Dr. M. G. Obedenaru, publicate de prof. I. Bianu, edițiunea Academiei Române.
Al. D. Xenopol: Istoria Românilor.
Ion Nenițescu : De la Românii din Turcia europeană, 1895.
Picot E. : Les Roumains de la Macédonie, Paris 1875.
B. P. Haşdeu : Cuvinte din Bătrâni.

- D. Bolintineanu*: Călătorii la Români din Macedonia și Muntele Atos, 1863.
- Sturza (D. A)*: Raport asupra activității Academiei Române, 1866—1891.
- Studiu asupra dialectului Românilor din Macedonia* de St. Mihăileanu.
- L'élément latin en Orient*, N. Densusiano et Fr. Damé.
- La question d'Orient* depuis ses origines jusqu'à nos jours, par Ednard Driault, 1898, Paris.
- La Macédoine*, Dr. Cléanthes Nicolaidès, 1899.
- Die Aromunen*, Gustav Weigand, 1897.
- La Grèce d'aujourd'hui*, Gaston Deschamps.
- V. A. Ūrechîă*, Album Macedo-Român, 1880.
- Idem *Frătîlia întru dreptate*, 1880.
- Pentru celelalte lucrări ale venerabilului naționalist, a se vedea lista publicațiilor din corpul acestei cărți.
- Dr. Franz Miklosich*, Rumänische Untersuchungen, 1882, Wien.
- Baron Andrei Șaguna*, Mitropolit: Actele soborului bisericeii ortodoxe-răsăritene din Ardeal, 1860.
- Idem *cuvîntare arhierescă și memorial*, 1860.
- L. Lamouche*. La Bulgarie dans le passé et le présent, 1892, Paris.
- T. Burada*: O călătorie la Români din Bithinia, 1893.

Inchinată

DIN PARTEA

Românilor-Macedoneni

Marelui luptător naționalist

Domnului V. A. Urechiă

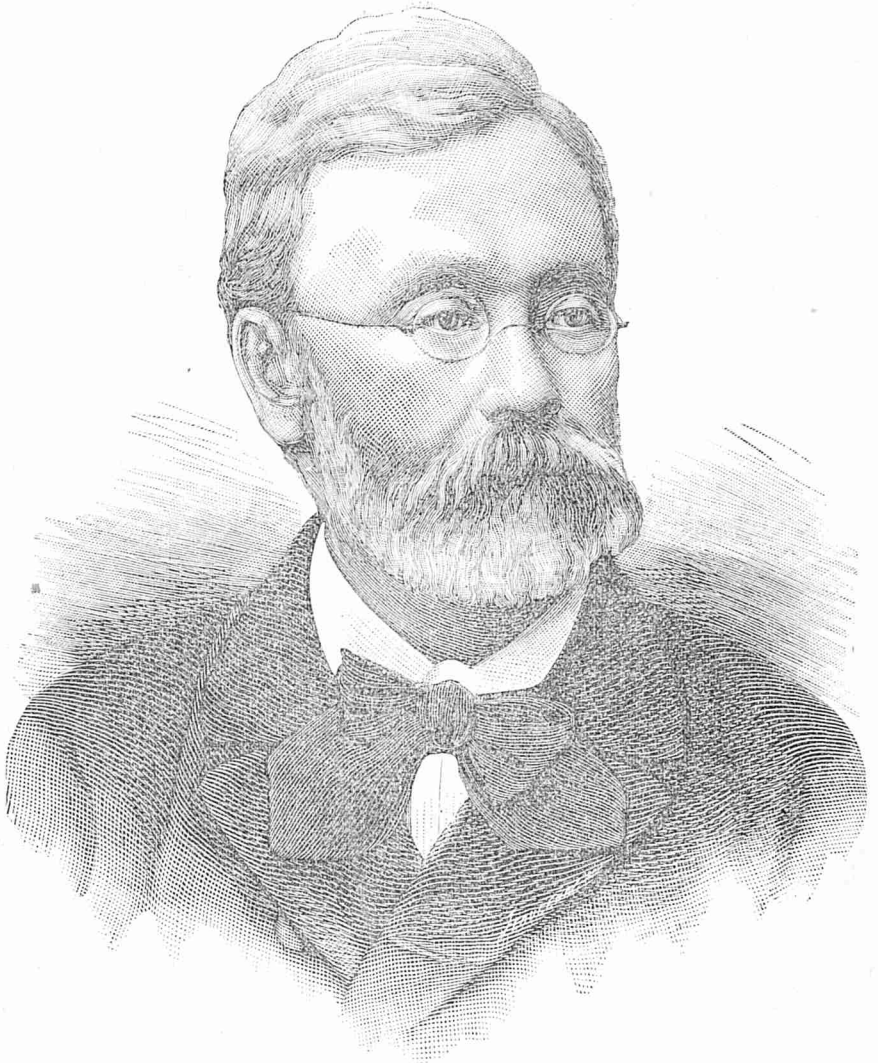
Președintele Societății de cultură Macedo-Română

Omagiu adus cu prilegiul Jubileului său literar

de 50 ani

1850-1900

V. A. URECHIĂ

*Fondator și Președinte al Societății de Cultura Macedo-Română.
Vice-Președinte al Academiei Române.
Profesor de Istoria Românilor la Facultatea de Litere din Bucuresci.
Membru corespondent al Academiei Spaniole din Madrid.
Membru al Institutului Etnografic din Paris.
Membru al S. c. economice Madridensi de „Amicos del País”. Al Felibrilor.
Membru de onoare al Societății omenilor de litere.
Vice-Președinte și membru fondator al Ateneului Român.
Etc., etc., etc.*

Scurtă biografie a D-lui V. A. Urechiă

Figura D-lui V. A. Urechiă va rămâne de a pururi scumpă mai ales Fraților Români din Macedonia, căci acel popor îl privește cu drept cuvânt ca pe unul din Apostolii binecuvîntați ai Cerului, trimis spre a-i reînvia din negura morții. Schițăm aci, în scurte linii, biografia ilustrului Patriot și scriitor Român, care în acest an, 1900, și-a implinit ai sei 50 de ani de muncă literară și artistică.

D-l V. A. Urechiă, descendentul unei familii vechi, din Moldova, s'a născut la ¹⁵/₂₇ Februarie, anul 1834 în orașul Piatra-Neamțului. Dinsul era fiul Clucerului Alexandru, unul din cei mai importanți oameni din acel ținut, și care ocupase, cu multă cinste în districtul seu, și la Bacău, funcțiunile de Saneș, membru al tribunalului și Prefect, de la 1810 până la 1842, data morții sale. Mama D-lui V. A. Urechiă, era una din cele 12 orfane crescute de către Dîmna Țărei Elena Sturza. Încă de timpuriu, avînd un gust deosebit pentru studiu, obține succesele școlare, care-i lasă în inimă dulci amintiri din copilărie.

În *Tainele Vieții*, pe care D-l V. A. Urechiă le publică în ziarul «Apărarea Națională,» (1900) este arătat modul cum, fiind deja *funcționar*, își dă demisia, și cu un curaj într'a-dever demn de admirat la o asemenea fragedă vîrstă, se duce la Palatul Domnesc din Iași, intră înlăuntru, la Vodă, cerînd... a fi primit la o școlă mai înaltă, spre a-și continua studiile sale. Marele Kogălniceanu, prezise acestui tîner mult viitor, și'l luă sub protecția sa.

D. Urechiă se duse în urmă la Paris, unde'și luă, cu deplin succes, titlurile și diplomele sale Universitare. După ce își isprăvi studiile, mai rămase încă cât-va timp în Capitala Franței, ocupându-se mult cu literatura și scriind în mai multe din marile ziare Franceze.

În această calitate de colaborator, la acele ziare, D-l V. A. Urechiă, începu să publice o serie de însemnate articole asupra *Unirei* Principatelor Române, susținând, în acest mod înalte idealuri ale patrioților Români, în acea lume Franceză. Acele publicațiuni cari făcură cunoscute aspirațiile Românilor cât și însăși esistența lor ca Rasă latină, atraseră asupra tinerului scriitor privirile tuturilor. Patrioți Români cari în urma revoluției de la 1848 fiind esilați din țară, și se refugiase în Paris, îi făcură cunoștința și legară cu densus o sinceră amicitie. Aci se remarcă în deosebi, Brătianu și C. A. Rosetti cu care mai târziu, era să fie împreună, ca miniștri ai țării.

Tot atunci avu ocaziunea de a cunoște pe D-șora de Plano fiica doctorului Reginei Spaniei, Elisabeta care a fost crescută la Paris, în același institut cu sora sa. El se căsătorii cu dēnsa, dar după un an, avu durerea de a-și pierde soția sa. Această căsătorie i-a dat ocaziunea de a cunoște Spania, și de a o iubi ca pe o a doua Patrie. Ast-fel învăță în așa fel limba espaniolă, în cât a putut fi primit membru corespondent al Academiei din Madrid.

În anul 1856 D-l Urechiă se reîntorse în țară. Aci concură pentru catedra de literatură și istorie la Facultatea filosofică.

În același timp făcea să apară d'impreună cu D. I. Codrescu, celebrul ziar *unionist* român, anume *Zimbrul* și *Vulturul*. Acest ziar se fusionă mai târziu cu *Steaua Dunărei*, a lui Mihai Kogălniceanu și Melinescu.

Făcându-se remarcat prin o mulțime de articole și scrieri de preț, toate pline de un mare patriotism și lucrute cu pana unui poet, și în urma strălucitului seu *curs* de la Facultate, unde toate prelegirile sale aveau numeroși auditori, atrași de farmecul ospunerii și de savantele disertațiuni, D-l

Urechiă fu chemat la prea importantul post de Director general al Ministerului de Instrucțiune Publică, sub ministrul Manolache Costache Epureanu, care căuta a strânge în juru-i tot ce țara avea mai cult și mai capabil, din noua generație.

D-l Urechiă lucră cu multă ardoare, și în curând se văzură fructele rodnicei sale munci pe câmpul culturii Naționale. Reorganiză instrucția publică, stărui ca noile idei, ca principiile lumii civilizate din Apusul Europei, să fie introduse și adoptate și la noi. Făcu Regulamente școlare, îngrijii de mersul progresiv al instrucției românești, reînoui corpul didactic cu noi și prețioase elemente.

D-l Urechiă continuă a ocupa postul seu cu aceiași binefăcătoare activitate și sub ministerul lui Cogălniceanu.

Domnul Cuza, față cu marea valoare a D-lui Urechiă îl numi, de doue ori Ministrul departamentului instrucțiunii publice unde se afla ca *Director*. Dar D-l Urechiă, nu primi acea înaltă distincțiune, de cât cu titlu de *ministru interimar*.

Dînsul refuză, în modul cel mai respectos titlul de ministru definitiv, pe care il da Domnitorul Cuza, arătând că este *prea tînăr* pentru acel înalt loc.....

În timpul Unirii Principatelor Române, Comisiunea Centrală stabilită în Focșani, voi să aibă pe D-l Urechiă ca Director General, — dar dînsul nu primi, susținînd că nu poate înțelege existența unei Comisiuni Centrale la Focșani atunci când *Divanul ad-hoc* ceruse *Unirea la București*.

În 1861 părăsi direcțiunea ministerului, spre a nu o re-lua de cât în 1864, după transferarea Guvernului de la Iasy la București. Aci, mai ales se făcu cunoscut și apreciat de toată lumea, reorganizând învețămîntul de toate gradele, și secundând în mod strălucit miniștrii N. Kretzulescu, Cătarji, Vernescu, etc.

Încă de la 1860 D-l Urechiă, începu să lucreze în cestiunea Românilor-Macedoneni, d'împreună cu Generalul Tell, Cezar Boliac, D. Bolintineanu, etc.

Se interesa, de aproape de soarta acestor frați din Sud : le studia istoria lor glorioasă, și se făcu al lor protector. Îndată

ce, la 1864, vine la minister, ca Director, îmbrățișează cauza Macedo-Română cu tot patriotismul seu.—Ajută înființarea primelor școli Românești în Macedonia : trinete cărți românești în Sud, tipărind el însuși cele ce lipsea, înavuind ast-fel literatura didactică Macedo-Română cu neprețuite lucrări. Când în urmă înființă Institutul Macedo-Român de la Biserica Sfinții Apostoli, el fu sufletul acestui Institut, îngrijind și direcționând educația acelor tineri Aromâni, meniți să devie luptători ai Românișmului din Sud.

Sub ministerul lui C. A. Rosetti (1833), D. Urechia lucră în cea mai largă măsură, căci Rosetti avea într'ensul toată încrederea și-i aprecia activitatea și inteligența sa. D-nu Urechia îndemna neîncetat, pe șefii sei, în mod entusiast pe calea reformelor. De la această epocă datează Academia Română și mult timp se va reaminti entuziasmul primei reuniuni a acestei ilustre corporațiuni.

În urma unor neînțelegeri cu D. Strat, numit Ministru al Instrucțiunii Publice sub Ion Ghica, D-l Urechia presentă demisia.

Primirea acestei demisiuni a fost urmată de șomotoasă manifestațiuni, cari avură loc în toată țara, și cari provocară, d'împreună cu alte evenimente, căderea ministerului, și venirea la putere a partidului liberal democrat.

Dumitru Brătianu, primind portofoliul Instrucțiunii Publice, se grăbi să recheme pe D. Urechia la direcțiunea ministerului seu. El rămase aci sub ministrul Gusti și părăsi postul seu în 1870, după ce a creat o mulțime de opere didactice și literare.

De atunci datează : *Buletinul instrucțiunii publice ; Anuarul instrucțiunii publice*, două mari volume, *Isforia școlilor primare din România*, etc. etc.

În 1871 D. Urechia reintră iarăși în politică. D-sa fu ales deputat al Berladului, apoi, în trei rânduri Români din Ismail (Basarabia) îl trimise să-i reprezinte și să le apere drepturile lor în Parlamentul țerei. La Cameră se deosebi mult prin activitatea sa inteligentă, și în circumstanțele importante, prin discursurile sale patriotice, dintre care unele au rămas celebre în analele țării.

Ast-fel este discursul său în contra retrocedării Basarabiei, după ultimul război Ruso-Româno-Turc.

În urmă D-l Urechiă fu ales reprezentant al Sucevei, apoi al Galațiilor, unde a fondat, cu cheltuiala sa, o superbă bibliotecă națională care deja are circa 40.000 de volume, și care se îmbogățește încontinuu, căci mărinimosul ei fondator încontinuu îi trimete însemnate transporturi de cărți.

În anul 1879, la 23 Septembrie, D-l V. A. Urechiă fondează Societatea de Cultură Macedo-Română, și prin stăruințele sale, face ca această Societate să fie recunoscută de către Parlamentul Român ca persoană morală, votând și o lege specială în acest sens.

După trei-zeci de ani de lucrări în direcțiunea învățămîntului public și privat, D-l Urechiă a fost din nou chemat a lua portofoliul Instrucțiunii Publice, pe care îl refuzase, în 1861, din cauză că se credea a fi prea tânăr.

Mai multe proiecte de legi, publicate în Monitor,— îi căpătă adesiunea aproape a întregului corp profesoral. Regulamente, circulări, planuri de construcție al localurilor de școli, restaurațiunea vechilor monumente istorice ale țării noastre, mărturisiră neobositul său zel, și cu toate criticile neîntemeiate, ziarele din opozițiune au demonstrat, că dînsul a fost unul din miniștri, de alt-fel rari, care știură a fi demni, și la locul lor, la Instrucțiunea Publică.

El părăsi ministerul în 1882 pentru a conduce spre strălucire mișcarea națională din care a răsărit *Liga*, și unde este un luptător din cei mai activi, mai zeloși și prețioși,— fiind Președinte al ei.

Fiind ales senator, D-l Urechiă a ocupat postul de Vice-Președinte al Senatului, în mai multe rînduri. D-l V. A. Urechiă se bucură de o stimă generală, atât în țară cât și în străinătate, unde din cauza rodniciei activității a D-sale desfășurate în diferitele congrese științifice și literare, și-a atras admirația tuturilor.

Decorat de către Republica Franceză pentru participarea sa la Congresul Etnografic, în 1878, lucrările sale fac a i se da onorurile unui bust la Institutul Etnografic din Paris.

Actualmente, D-l V. A. Urechia ocupă următoarele înalte demnități de Vice-Președinte al Academiei Române ; Profesor de Istoria Românilor la Facultatea de Litere din București ; Membru corespondent al Academiei Spaniole din Madrid ; Membru al Institutului Etnografic din Paris, al societății economice Madritense de «Amicos de Pais» ; al Felibrilor ; Membru de onoare al Societății omenilor de Litere ; Delegat general al Asociațiunii Internaționale de Litere și Stiințe ; Vice-Președinte și Membru fondator al Ate-neului Român ; Fondator și Președinte al Societății de Cultură Macedo-Română, al Ligei pentru unitatea Culturală Română etc. etc.

În toate părțile acest ilustru luptător și nobil Român, este chemat, este iubit, și admirat pentru patriotismul său sincer, pentru arta cu care, în conferințele și discursurile sale, știe să făurească atâtea idealuri, și savante teorii.

Toți Românii trebuie să fie recunoscători acestui naționalist care a făcut ca numele României să fie pronunțat tot mai cu drag de către marile surori Latine !

D-l Urechia a căutat ca țara sa să nu peardă, aproape nici o ocaziune, unde dânsa ar fi putut să fie reprezentată cu demnitate în noblețe și cu multă bravură.

Ultima solie unde D-l V. A. Urechia a făcut ca numele României să fie aclamat în mod strălucitor, a fost la Roma și anume, în ziua de 12 Octombrie 1899 (30 Septembrie). În acel timp s'a ținut la Roma al XII Congres Etnografic și după o specială și căldurósă invitare din partea Președintelui Congresului, savantul și distinsul filo-român Conte A. de Gubernatis, făcută amicului său D-l V. A. Urechia, Românii erau așteptați la Roma. Aci, după o luminósă apărare a latinității noastre înaintea savantului tribunal, de către Președintele delegațiunii române, D-l Urechia, avu loc un mare eveniment, de care întreaga Europă cultă a vorbit, și a cărui amintire a rămas vie și pururea ne ștearsă în sufletul Românilor.

Aceasta a fost depunerea din partea Românilor și de către D-l V. A. Urechia a unei magnifice coróne de bronz,

la picidrele columnei lui Traian din Forum Roman și în mijlocul unui entusiasm înălțător !

Inițiativa acestei manifestațiuni grandioase și naționale a fost D-I V. A. Urechia : D-sa a deschis liste de subscripție, acoperite fie de către buni Români, fie chiar de D-sa ; D-sa a organizat serbarea Românească de la Roma ; și a dus'o la cel mai bun sfârșit.

Acesta este ultimul titlu de glorie pe care D-I V. A. Urechia și l'a adăogat la activul faptelor sale patriotice.

DIN PUBLICAȚIUNILE D-LUI V. A. URECHIA

Cu ocaziunea Jubileului literar de 50 de ani pe care Ilustrul nostru Președinte, îl serbează în acest an (1900), am fi voit să dăm o complectă listă de toate lucrările literare, științifice, didactice, etc., ale D-lui Urechia.

Dar acest repertoriu a fost imposibil de făcut în întregime, opera D-lui V. A. Urechia, începând încă din anul 1850, și până în prezent este foarte mare, prea vastă, și cu toată importanța ce reprezintă, multe din scrierile sale s'au pierdut prin diferite ziare, reviste, etc.

Vom căuta totu-și, după izvoarele ce le avem, a da în mod cronologic, numele lucrărilor istorice, literare, teatru, poezii, romane, nuvele, didactice, pedagogice, sociologie, politică, etc. etc.

1850. *Zimbru*, ziar în care s'a dus victorioasa luptă pentru Unirea Principatelor Moldova și Muntenia.
1851. *Grinda de Aur*, nuvelă morală. 8 Iași. Tipografia Berman.
1853. *Un vis*, nuvelă publicată în Calendarul Buciumului Român, pe anul 1853.
1854. *Expoziția Universală din Londra*, articol în foaia *Zimbru* a D-lui T. Codrescu, D. Gusti, etc.
1854. *Șetrarul Gurluescovici*, nuvelă publicată în Calendarul Buciumului Român pe anul 1854.
1855. *Mozaic*, culegere literară. 8° Iași (Tipografia Buciumul Român) 1855.
1855. *Logofetul Baptiste Veleli*, nuvelă istorică publi-

- cată în *România Literară* din Iași. 4° 1855. Tipografia Berman.
1857. *Opiniunea* Jurnalul Românilor din streinătate, publicat sub direcțiunea D-lui V. A. Urechia. — *Paris* 8°.
- 1853-1858. *Diverse poezii*, articole de literatură etc., publicate în foaia «Zimbru» și în foiletonul «Zimbrului» Iași. Tipografia Buciumului Român.
- 1857-1858. *Diverse corespondențe* în limba franceză, în jurnalele Constituționalul, Le pays și La Patrie din Paris, despre Unire, Principe Străin, etc.
- 1857-1858. *Coliba Mariucăi*. Roman publicat în foiletonul ziarului «Zimbrul».
1858. *Zimbrul și Vulturul*, ca începere de la 1 Noembrie 1858, în colaborare cu D. Iancu Codrescu. Folio mic. Tipografia Buciumului Român.
1859. *Biografii*—Istoria Românilor după meloda catehelică; prima edițiune a acestei cărți didactice este din 1857. 8° Tipografia Buciumului Român. Din acest op. s'au dat vre-o 12 edițiuni până în 1866.
1859. *Schițări de literatură Românească*. 8° Iași, Tip. Buciumului Român.
1859. *Steaua Dunărei*. Colaborare cu M. Kogălniceanu, Vasile Melinescu și Iancu Codrescu.
1859. *Vierța cea frumoasă*, nuvelă istorică. Publicată în Steaua Dunărei în 1859 Iași.
1859. *Discurs* rostit la împărțirea premiilor, ca director al Ministerului de Culte și Instrucțiune publică, și la care a răspuns Mih. Kogălniceanu, ministru președinte de cabinet.
- 1859-1860. «*Bondarul*» foaie umoristică. Colaborare cu I. V. Adrian Iași. Tip. Bucium.
- 1859-1860. Instrucțiuni la profesorii din școlile primare, cum să predea diversele materii.

1860. *Revista Săptămânală* a Instrucțiunii publice. Singur număr 4° Iași.
1860. Regulamentul Școlii de muzică din Iași (1860)
1860. Documentele Universității de la Iași. Octombrie 1860.
1860. **Sept. 15.** *Ateneul Român*, Revistă Săptămânală în 4° Iași, Tip. Berman.
1860. Irisovul Școlilor Române pentru israeliți. Estract din mesagiu domnesc la Adunarea Electivă, relativ la mersul școlilor în 1859.
- 1860-1861. Idem la mesagiu de la 1860.
1861. *Ateneul Român*, transformat în revistă lunară. 8° Iași. Tipografia Berman (Lunile Maiu și Iunie Iulie, August și Septembrie Octombrie).
1861. *Dacia*. Jurnal politic și literar în colaborare cu G. Petrescu.
1862. Desmintuire la răspunsul D-lui Cneaz. D. Cantacuzino la interpelarea D-lui M. Kogălniceanu 8° București tipografiei jurn. Naționalul 1862.
1863. O vorbă despre literatura desfrănată, ce se încearcă a se introduce în Societatea Română 8° Iași, tipogr. Berman Peleski.
- 1860-1864. Diverse corespondențe și foiletoane în «Românul»
1864. Conferința în onoarea aniversării de 300 de ani a născerii lui Shakespeare, Iași.
- 1865/6. Album din istoria Patriei — ilustrat.
1865. *Balul mortului* 8° București Tip. Rasidescu.
Femea Română prima conferință la Ateneul din București. Buc. tip. Rosetti. 8°.
De clasicism romantism, și realism. Conferință la Ateneu 8° București 1865.
Cronicele noastre. Conferință 8° București.
1865. Buletinul instr. publice 4° București.
Elocința Română 8° București.

- Anuarul Instr. publice pe anul 1863-1864. 4°
București 1866.
- 1861-1867. Seminarul Catolic din Iași—1864-65.
Despre apelul nominal în școli—1864-65.
Suntem în Progres? Articol în Anuarul Școl-
lor 1864.
Băncile din clasă. Studiu-idem.
Discurs la inaugurarea bustului lui S. Bărnuțiu
Iași.
Discurs la inaugurarea Școlii de Comerț din
București.
Proclamațiunea aplicării obligativității—1865.
Contra propagandei Maghiare în sate.
Propunerea Gramaticii în Școlile Primare.
Cursuri de adulți.
Discurs de inaugurare a primei sesiuni a con-
siliului general.
Actele înființării Academiei Române.
Apel la Primari din sate ca să facă școli.
Apel la Proprietari și Arendași, să facă școli.
Estras din Mesagiul locotenenții Domnești la
deschiderea Constituantei.
Despre școlile deschise pentru fete.
- 1864-1867. Enciclopelistul.-Explicarea aparatului inventat
de V. A. Urechiă.
- 1864-1867. Discurs la împărțirea premiilor în Iași. 1864.
Inaugurarea noului an școlar 1864-65 Bucu-
rești. Actele înființării muzeului de antichi-
tăți 1865.
1867. Alocuțiune la deschiderea Ateneului din Bu-
curești.
Societatea pentru învețătura poporului Român 4°.
Discurs la inaugurarea bustului lui Evangeliu
Zappa și a Societății Academice.
Almanahul Cultelor. 4° București.
Poezia înaintea politiceii; conferință, 8° București
Serbarea inaugurării Societății Academice, cu
ilustrațiuni 4° București.

1868. *Patria Română*, notițe etnografice. etc. 16° București.
 Limba friulană. 8° București.
 Buletinul instr. publice. 4° București.
 Cum iubeau Românii; conferință București.
 Istoria Școlilor Sătești. 4° București.
 Planuri de Școli Sătești. 4° București.
 Escursiune în Mavro-Vlachia. București.
 Anuarul instr. publice pe 1864-65. —4° București 1868.
1868. Carol I. Biografie. Corectată de însuși M. S. Domnitorul.—Folio.—București.
 Vornicul Bucioc. dramă.—Ediție lux. 8° tipogr. Curței București.
 Poezii de V. A. Urechiă; edițiune de 50 csemplare. 16° idem.
 Semănători de idei. 8° București 1868. Conferință.
1869. *Adunarea națională*. Jurnal în colaborare cu D. T. Pascal. 1° București.
 La Fiancée de l'Empereur. 4° București-1869,
 Faptele națiunei înainte de 1860 fură numai instinctive sau de constiință și naționale? Conferință la Ateneu. 8° București 1869.
Informațiuni Bucureștene. Jurnal 1° în 3 formate deosebite în colaborare cu D. N. Pop, la București și cu D. G. Mihăilescu la Galați. București, Iași și Galați. 1869-1870.
Ateneul Român. Revista Societăței. Câte-va numere din edițiunea București.
 Folia Societăței pentru învețătura poporului Român. 4° București.
Odu la Elisa. Comedie într'un act. București.
1870. Fidanțata Imperatului. 8° București.
Revista Contemporana în colaborare cu DD. P. Grădișteanu, Zamfirescu, Dr. Brânză, Laurian, Marian etc.

1877. Anuarul Institutului Urechiă pe 1870-77.
1878. Opere Complete, Drame. 8° 1878 București —
Tip. Pasagiului.
» » Comedii 8° , » »
Lugubre monumentum Bessarabiae. 1878.
Opere complete. Discursuri Academice 8°.
» » Conferințe și Discursuri.
Incercare bibliografică despre Istoria și Dal-
mația. 8° 1878.
1880. *Album Macedo-Român.* folio București 1880.
Anuarul Institutului Urechia 1880 1881.
Examenele anuale 1880 1881.
Frăția întru dreptate. 4° 1880.
1880. Inmormântarea lui Ū (la ocasiunea banchetu-
lui pentru Alexandri).
1882. Cartă etnografică a Românilor. f° 1882.
1883. *Relațiunile Franciei cu România.* 8° București.
Didactica. 8° București 1883. Tip. Curței Regale
Nuvele, cugetări, foietone, bibliografii.
Discursuri Academice. Seria B. Tomul II. 8° Bu-
curești.
1885. *Schițe de istoria literaturii Române.* 8° București.
1886. Cartografia Română.
Cronica anonimă în Jurnalul D-lui Tocilescu.
Miron Costin, opere complete. vol I. 8° București.
1887. Sema țerei Moldovei. 1818 4° București.
Inscripțiuni după manuscrise 4°
1888. *Miron Costin*, opere complete. vol. II. 8° București.
Notițe despre Slobozii. 4° București.
Seama țerei Moldovei pe 1776, 4° 1888.
1889. Pe file de Ciaslov. Memoriu în 4', București.
1889. Autografele lui Varlam Mitropolitul. 4° București.
Istoria evenimentelor din Orient. 4° »
Moratorium. 4° București.
Documentele relative la anii 1800-1831. 4° »
Despre bresle, în «Convorbiri» 1889.
Monumentul lui Miron Costin. 8°

- Memorii prezentate Academiei în 1887-88—4°.
1889. Memorii prezentate Academiei Române în 1877.
1888.
1890. Idem 1888—89.
1890. Gh. Asăki. Cuvântare la inaugurarea bustului seu.
1890. *Biserica din Cetatea Neamț*. 4° București.
- G. Asachi*. Cuvânt la inaugurarea Statuei. 8°
București.
1891. Schițe de sigilografie Română. 4° București.
Discursul asupra proiectului de lege a instruc-
țiunii publice. 8° Imprimeria Statului.
- 1892^{1/3}. Istoria Școlilor de la 1800—1864. Op încor-
onat de Academia Română. 3 Tomuri (con-
tinuă).
1893. Discurs la banchetul din 18 Maiu la Liga Cul-
turală.
1893. Școlile profesionale, discurs pronunțat la Senat
la 19 și 20 Martie.
1894. Albumul Ligei. folio-București.
1894. L'alliance de Roumanie et d'Hongrie. 1 vol. 8°
1895. L'alliance Scient. figur. Universelle. 1 vol. 8°
București.
1896. Revue du Mon le Latin, (diverse articole),
- 1891-1897. *Legende* 3 e liținii Socec.
1898. Justiția sub Ion Caragea. 1 vol. 4° București.
1899. Cuvântarea la confer. interparlamentară din
Kristiania.
1899. Anuarul facultăței de Litere ilustrat. 1 volum.
8° mare.
- 1867-1600. Memorii diverse și desbateri literare, istorice,
în Analele Academiei Române.
- 1891-1900. *Istoria Românilor*. Curs făcut la facultatea de li-
tere din București. 12 Tomuri în 4^o(continuă).
1900. Românii la Roma, 1 vol, 8° ilustrat.
1900. L'idée Latine, Allais-Francia.
1900. Cum era odată! *Legende și potrivit de vreme*
1 vol. 8°.

1900. Biserica sub Caragea. 1 vol. 4° Bucuresci.
1900. Edilitatea sub Caragea. 1 vol. 4° Bucuresci.
1900. Din domnia lui Caragea. 1 vol. 4° Bucuresci.
1900. Mémoire présenté au Congrès d'histoire comparée tenu à Paris en 1900, sur les armoires roumaines. 1 vol. 8° illustrat. Paris.

Societatea de Cultură Macedo-Română

ȘI

Jubileul literar de 50 ani a D-lui V. A. Urechia

Activitatea literară a D-lui V. A. Urechia a fost de neprețuită valoare atât pentru însuși literatura Română, care s'a îmbogățit cu opere de o netăgăduită valoare cât și pentru întreaga mișcare culturală și națională Românească. Ca un neobosit luptător, veșnic la al seu post, acest fecund scriitor a dat cel mai mare ajutor, prin lucrările sale, marelui *cause a* Românilor din *patru unghiuri* și nici o dată, D-sa nu a pregetat, când a fost vorba de apărarea *ideii* Românești. De aceea, când D-l V. A. Urechia în acest an și-a împlinit al 50-lea an de muncă literară, (1850 - 1900) Români din toate părțile, cu o deosebită bucurie, au trimis marelui naționalist, expresiunea celor mai sincere urări de fericire, pentru Jubileul său de 50 ani.

Acest Jubileu a fost un însemnat eveniment în istoria literaturii Românești, și sonstitue, în acelaș timp, un exemplu viguros și strălucit de imitat pentru tinerele generații.

D-l V. A. Urechia începând lupta și opera sa din anul 1850 odată cu primile raze ale Aurorei României, a fost alături cu acei nemuritori bărbați cari au redat României dreptul de a fi fericită. D-sa este din acea ilustră pleiadă, Rosetti, Brătieni, Kogălniceanu, etc. din acei *pușini la număr și mari la suflet* carifăcuseră ca din poveste, România cea nouă, victoriosă și strălucitoare !

Românii Macedoneni, Românii din Sudul Balcanilor, nu puteau de cât să se asocieze, la obșteasca și entusiasta manifestare de dragoste și venerație făcută de Români, neobositului luptător și literat.

De aceea, Societatea de Cultură Macedo-Română, luând solia aceluia întreg popor latin și Românesc din Sudul Dunărei, a hotărât ca în ziua de 10 Decembrie 1900, cu ocaziunea congresului anual care se va ține, să serbeze și acest Jubileu al ilustrului său Președinte și fondator.

Pentru aceea a lansat un *apel* către Românii Macedoneni, cari cu toții au răspuns în modul cel mai entusiast și au subscris *omagiul* de Recunoștință adus *Marelui Român*.

SOCIETATEA DE CULTURA MACEDO-ROMÂNĂ

APEL,

Către Românii-Macedoneni, spre a lua parte la serbarea jubileului literar de 50 ani al D-lui

V. A. URECHIĂ

Veneratul fondator și Președinte al Societății de Cultură Macedo-Română

Recunoștința pe care un popor o datorește marilor săi patrioți este una din cele mai sfinte datorii ale sale. Trebuie să ne aducem în tot-d'anna aminte de starea tristă în care se afla populația română din Macedonia, până acum 30 de ani. — Eram uitați de toată lumea ; eram singuri și izolați în mijlocul a o mulțime de alte națiuni străine, Bulgari, Greci, Sârbi etc. puternici și cu tendințe hotărâte de a cuceri și copleși pe slabi Români.

Trebuia să ne închinăm jugului apăsător, și nu ar fi fost destul numai această supunere : după robia neamului, venea în mod fatal, mărtea lui.

Marele patriot, D-nul V. A. Urechiă, a apărut atunci, ca un apostol luminat, al fraților Macedo-Români.

Un suflet în adevăr mare ca al lui, ne a redat viața. Ca un nou creator, el a strigat pe mândrul său nume pe acel popor Român din văile și plaiu-

rile Macedoniei. Căci popoul acela nu trebuia să piară; legături puternice îl lega din cele mai principale ale Peninsulei Balcanice. Numele **Român-Macedonean** nu se putea șterge, căci el era adânc săpat pe paginile cărții de aur ale Istoriei trecutului. Macedonenii sunt un lăstar al strălucitei Rase Latine.

D-l V. A. Urechîă, cu puterea sa neobosită, începu lucrul cel plin de spor și de dorul sfânt al regenerării noastre. Însință în acest unic scop Societatea de Cultură Macedo-Română, un fericit centru în care trebuia să se strângă toate forțele răslețite, toți bunii patrioți, doritori de binele și prosperarea neamului. Și de atunci, sub conducerea fericită a iubitului ei președinte, D-l V. A. Urechîă, s'au deschis școli românești în Sudul Balcanilor, s'au zidit biserici sfinte și s'a cimentat, din nou și în mod neperitor, de către această Societate de Cultură Macedo-Română temelii Românismului din Macedonia.

Scopul cultural al Societății noastre, faptele sale rodnice și fericite, și ajutorul pe care fie-care din noi 'l-au avut și-l poate avea de la acea Societate, și prin urmare de la fondatorul și creatorul ei D-l V. A. Urechîă, cine nu-le cunoște. și cine nu le apreciat, dintre bunii Români?

D-l V. A. Urechîă, președintele Societății de Cultură Macedo-Română își serbează acum jubileul său de 50 de ani de muncă, și cu această bine-venită ocaziune, trebuie să facem și noi, Românii-Macedoneni, datoria față de D-sa către care fie-cine din noi are de adus câte un cuvânt de recunoștință sau de sinceră mulțumire.

Să adunăm dar toți la un loc toate aceste espre-

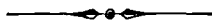
siuni sincere, ale inimii noastre, si intr'un omagiu, semnat de toți frații Români-Macedoneni, să-i arătăm marelui și veneratului nostru conducător, toată iubirea și recunoștința noastră.—Ne adresăm deci D-văstre cu o stăruitoare rugămintă, invitându-Vă a sub-scrie alăturatul omagiu pe care Românii-Macedoneni îl aduc D-lui V. A. Urechidă.

Acest omagiu, imprimat în urmă pe pergament, va fi remis, împreună cu semnăturile D-Văstre, marelui patriot, în ședința festivă care se va ține la București, în Palatul Ateneului.

Comitetul de inițiativă:

*D-r. A. Lconte
C. Iónide
Virg. Stoicescu
C. Petrescu-Birina
C. I. Naum*

București, 27 Septembrie 1900.

OMAGIU

DIN PARTEA ROMÂNILOR-MACEDONENI

Domnului V. A. Urechîă

Veneratul fondator și Vice-Președinte al Societății de Cultură Macedo-Română

Ilustre Doamne Urechîă

Cu ocaziunea Jubileului literar de 50 de ani pe care D-Voștră îl serbați în acest an, obștea Românilor-Macedoneni, am ținut ca la a noastră prea sfântă datorie să Vă arătăm iubirea ce o avem către D-vostră al nostru falnic conducător, spre lumina bine-făcătoare.

Domnia Vostră ați condus mișcarea regenerătoare a Românilor-Macedoneni, și prin ajutorul Societății de Cultură Macedo-Română, pe care ați înjebat-o în mod fericit în 1879 Septembrie 23, ați continuat tot mai departe opera patriotică a D-Voștre. Șirul celor 50 de ani, al căror lanț împlinit îl serbăm acum, a fost prea rodnic și bine-cuvîntat pentru noi! Și nu numai Români-Macedoneni care ne bucurăm de seminul cer al României, dar toate acele sute de mii de Români, redeșteptați din văile și plaiurile din Sudul Peninsulei, își unesc cele mai arzânde stăruințe ale lor într'o unică rugăciune, către acel Puternic a tot știutor, să Vă prelungească, cât mai îndelungat numărul anilor și să facă a fi cât mai fericită și mai plină de înflorite zile, viața D-voștre atât de scumpă nouă!

Căci, cea ce ați făcut pentru Românii-Macedoneni, este mult și nu știți dacă s'ar putea vre-odată exprima în margini hotărâte datoria ce ni se incumbă.—Nu.—Faptele D-Văstre aparțin de acum Istoriei. — Ele sunt înscrise în Cartea de Aur a României, iar numele D-Văstre, rostit cu recunoștință de un întreg neam, va arăta de a pururi — pe strălucitul apostol al Românismului Macedoncan.

De la ei și pentru ei, noi, cei strănși în jurul D-Văstre, în jurul Steagului de luptă al Societății de Cultură Macedo-Română, venim a Vă supune acest omagiu de adâncă venerație.

Vă rugăm a ține tot-d'a-una, și de acum înainte, Steagul nostru în puternicele D-Văstre mâini; Vă rugăm a ne ține pe noi înșine, în jurul flămurei și a D-Văstre, încă un nesfârșit sir de ani, de aci înainte, și, de Cerul ca deplină isbândă sa străluciască veșnic înaintea patrioticelor D-Văstre idealuri.

Primiți, Vă rugăm, ilustre Donnule Urechiiă, expresiunea celor mai înalte sentimente de respectoasă iubire și a sincerilor dorințe de fericire pentru D-Văstre.

Consiliul Societății de Cultură Macedo-Română

Dr. A. Leonte	D. Papinian	N. Cogiaia
I. M. Rîureanu	Const. I. Naum	D. Mattu
Col. Obedeanu	Virgil Stoicescu	Teohari Nicolau
C. Iónide	C. Petrescu-Birina	V. N. Bușac
N. G. Pupa	An. Blatodima	V. Hr. Tarpo
V. I. Danu	Th. D. Biciola	Gh. E. Gheciu
St. Perietzeanu-	M. Kiriță	V. A. Dodani
Buzeu	M. Economu	P. I. Evanghele
N. Gussi	Toma Dinischiotu	P. Hr. Mussu
Stavre Petrovici	D. C. Pupa	

Apostol Iónidi	Ana Melanide	Alexandru V. Danu
Anastase D. Șapuna	Atanase Diamandi	Ath. Harisiade
Anastase I. Ianco	Anton Gheorghiu	Anghel Steria
Atanase I. Ianco	Athanasii D. Capotto	Adam Anastasiu
Anastase Dima	Alex. Maciu	Anastase Dumitru
A. Angelescu	Al. Zugrăvescu	A. Popovici, Dr.
Anastasi C. Trepcea		

Costa D. Șapuna	Costi Vangheli	C. Petrovici
C. I. Stefanide	C. D. Papana	Constantin V. Danu
C. Vasiliu	C. M. Fliasca	C. A. Duca
Costa A. Grecu	Costea Neculau	Costică M. Dido
Costică Tb. Milian	Const. St. Gheorghii	Constantin Zografu
E. Adam (Epure)	Costea Adam	Const. Ognănescu
Costea Anastasiu		
D. Lăzăr.-Lecanta	Dr. Gh. Chicicopol	D. Triandafil
Dr. A. Corina	Dumitru Melanide	D. Ghicadia
Dumitru Vasiliu	D. Gheorghită	D. Kindelide
Dumitru Apostol	Dumitru Caragea	Dem. Abelcanu
Danil Vasilescu	D. St. Golabowsky	D. Cosmulei
Dumitru N. Traiçi	D. G. Licea	D. Brindu
Eltimiu Dima	Enache Costa Adam	Elena Tuca
Enache Ch. Belu	El. Aurilean	
Frații I. N. Calusi	F. N. Ionescu	Filip Apostolescu
Florea I. Bodescu	Frații S. Toșsu	
Gheorghe Delopol	Gh. Constantin	Gheorghe V. Danu
Gh. Vasiliu	Gh. D. Caragea	Gherghi Tica
Gh. Apostol	Gh. D. Papana	Gheorghe Tulbure
Gh. I. Ion	Gheorghe Crăstea	George Carburnara
Gheorghe Z. Ciuli	Gh. Mamura	George Coca
Gheorghe D. Teja	Gheorghe Melanide	George Chiriazii
Gh. I. Neculcean	G. Naom	G. D. Popastate
Ghianuli Gheorghii	G. G. Ion	G. Nicolau
Gh. A. Exarhu	Gh. I. Mocu	Ghicu Ilie
Grigore Gheorghiu	Gr. V. Donefsky	G. Zuca
Gheorghe V. Benda	Gr. Iorgulescu	
Hrisost. Chiriazopol	Hr. Pappasterghiu	Hr. A. Gogiaman
Hristea D. Tarie	Hariton Georgescu	Hristu Cosma
Hristu N. Baligi	Hristea Niculau	H. Șabedin
I. Gh. Constantin	Ion C. Danu	Ion C. Roșu
Ion D. Tarie	Ion Gheorghiu	Ion Carangiu, Dr.
Ianachi Nicolaidi	Ion V. Danu	Ion Gorghias
Ioan Rizu	Iovan C. Paligora	I. Ciuli
Ion Hristescu	Ion P. Chirulescu	Iusuf Zia
I. Mihăescu	Ioan Bura	I. Nica
Lazăr Lazarevici	Lazăr Sterie	Lazăr Puli
Lazăr Naum	Leonida Tahou	L. Vampa

XXXII

Matei I. Lega	Mihai Dima	M. C. Șișcu
Mihali Ciumulă	Mihai Ionescu	Marcu Anastasiad
Mihalache Mițovit	Mihail Sterian	M. Dafin
M. Nae Stoica	Maria Melanidi	M. Vasilescu
Marcu Const. Roca	Maria N.Gheorghiu	M. Buia

N. D. Carrageorge	Necula Gheorghiu	Nicola S. Oldi
Nicola D. Manecas	Nae D. Popescu	Nicola Naum
Nicolae Dumitru	Nicolae Dumitru	Neculae Anastasiu
Nașio Nacuș	Nicolae Macre	Niculae Brânzău
Nicolae A. Iancu	Nicolae Matopolu	N. Kontejea
Nicolachi C. Tega	Nicolae Gh. Danu	Nicu Enache
N. G. Ciomescu	Nastase Befă	N. Durătu
Naum Ghion	N. I. N. Săulescu	N. C. Adam
Nicolae G. Miștala	Nicola G. Paligora	Naum Ionescu
N. Constantinescu	Nastasi Andrei	N. Bățaria
		Nicola Ghion

O. Cerneschi

Pitu Nachuș	Pericle I. Peți	Pandele B. Mano
Panait Mihail	Procopie Naum	P. Pucerea, Dr.
Pericle Kontejeanu	Petre Dimitrescu	P. Mihăilescu
Pr. D. Ionin	Pr. T. Bălășel	Pitu Constantinescu
Pandele Georgescu	P. I. Manacu	P. Chiristigiu

Sterie Cionescu	Sp. C. Trepcea	Stoian Nicolae
Sterie D. Tarie	Simon S. Partali	Stavre N. Slavacu
Sterie G. N. Manu	Sterie Dumitrescu	St. Ciümeti
Sotir N. Manu	Sotir Gh. Miza	S. Perdichi
Sterie D. Constantin	Stavre S. Buracu	Sotir Tîmplarul
Seraf. N. Angelescu		

Societatea literară «D. Bolintineanu» a elevilor de la liceul Romàn din Bitolia.

Tășcu Iliescu	Tășcu S. Buracu	T. V. Oecenomu
T. G. N. Manu	Thanase Serdaru	T. Pucerea
Tușu D. Teja	Tășcu E. Nicolau	T. Constantinescu
Thoma Vasile	Toma Anghelina	T. Chezar
Tanasi Dumitru	Teodor Stratulat	

Un Drăgășănean

Vanghele Căcianu	Vasile Copencu	V. Petrescu
Vasile I. Danu	Vasile Georgescu	V. Apostolescu
V. Gh. Cănescu		

Zottu Tașula

Zissu Th. Doga.

DORINȚA NOASTRA

În ultimii timpi ai secolului al XIX, chestiunea macedoneană a format unul din capetele cele mai interesante ale marci istorii contimporane a Peninsulei Balcanice. Și nici acum în pragul luminos al secolului al XX, această chestiune macedoneană *nu voește* să se limpezească, din cauză că dibacii agitatori știu sau mai bine zis au isbutit până în prezent a încurca și a întuneca tendențios lucrurile și faptele cari trebuiau să aibă o deslegare cu mult mai repede, ușoară și logică !

* * *

Toate statele vecine imperiului otoman din Europa vor să aibă Macedonia întregă sau în parte, și numai aceste pretenții nerecalisabile fac ca să nu se resolve această *afacere* în mod clar și lămurit !

România are și dânsa partea sa în Macedonia și în general toate locurile din sudul Balcanilor, unde se află Românii, încă din vechile timpuri. Dar nici o dată idealul român nu s'a ridicat peste strălucitoarea devisă : Românii să rămână Români, prin ajutorul culturai naționale. Românii din Macedonia au în acele ținuturi puternice drepturi și prerogative istorice, câștigate de dênșii, întărite de Marii Sultani și, în prezent, prea părintesc recunoscute de înaltul guvern imperial.

Românii Macedoneni nu se plâng de vre-o prigonire venită de la Sublima Poartă; ci numai, în mod prea respectos, voește a atrage atențiunea asupra periculoaselor agitări pentru pacea și ordinea internă a imperiului, cari se fac de către elementele marilor propagande panslaviste și panlenice.

* * *

Prin publicarea acestei lucrări, am căutat a face mai mult un scurt istoric sau o înregistrare a diverselor și importantelor fapte cari s'au petrecut în acel ținut al Românilor Macedoneni, din cele mai depărtate timpuri și până în prezent.

S'a mai scris, în privința acestei chestiuni, mult, poate prea mult; dar aci se va găsi, redusă la simpla valoare a ei, numai espunerea cât mai sinceră, cât mai puțin tendențioasă, a unor evenimente, pe cari toți străinii le-au esploatat în al lor favor, răpind Românilor totul, și lege, și istorie, și naționalitate, și însuși dreptul de viață!

* * *

Ținem, cu toate acestea, a face următoarea declarațiune: nu trebuie a se considera, pentru diversele fapte ale unor indigeni, secte sau periculoase propagande, vinovat sau responsabil un întreg popor. Nu. De și Români au fost atacați, cu furie, cu ură, și loviți în tot ce au dênșii mai sfânt și de și s'a ținut încontinuu la *distrugerea* națiunii Române, la omorârea pentru vecie a conștiinței naționale, Români nu vor ataca pe nici unii dintre vecinii săi conlocuitori în Macedonia, de cât numai atât cât va fi necesar pentru restabilirea *adevărului*.

Rolul elementului Românesc în sudul Balcanilor este mult mai înalt și mai nobil de cât acela al oarbilor și nenorocitelor propagande, și de aceea el se va mărgini să înlăture doar pe cei cari voesc a'l nimici, și să fie în urmă demn de acest sfânt răspuns al gintei latine, lucrat în versuri de aur de către divinul poet Alexandri:

„In ziua cea de judecată
 „Când fașă, în Cer, cu Domnul Sfânt,
 .Latina gintă va fi 'ntrebată
 .Ce-ai făcut pe-acest pământ?
 „Ea va răspunde sus și tare:
 —„O Doamne, în lume cât am stat,
 „In ochii săi plini de-admirare
 „Pe tine te-am reprezentat.“

PRIVIRE GENERALĂ

ASUPRA

ISTORIEI ROMÂNILOR DIN SUD

I.

Timpurile vechi.

Dintre toate popoarele cari au frământat solul Peninsulei Balcanice, încă din cele mai vechi timpuri și până în ultimile veacuri, puține au ramas cari să pôtă să ceară drepturi istorice unele asupra altora, bazându-se pe vechimea lor.

Diferitele neamuri ce au locuit acest triumphiu de pământ, cu baza lipită de continent, și cu cele două laturi veșnic scăldate de mare, după ce au dus o viață a lor proprie s'au stins, contopindu-se cu năvălitori străini.

Din epocile cele mai vechi, trecend de *vârsta de aur* a Olimpului, Peninsula Balcanică a avut o populație a ei, stabilă, despre a cărei existență avem puține probe, mai mult, urme îndoióse.

Acel popor, era cunoscut sub numele de Pelasgii, 200 de ani până la 1500 de ani înainte de Chr., acești Pelasgi se pare că au fost singurii stăpâni ale văilor și plaiurilor Balcanice de Sud și Olimpice.

Dacă ei au fost civilizați, ori au fost barbari, iată o chestiune greu de răspuns.

În legendele anticilor Eleni și Traci au ramas óre-cari amintiri, prea vagi însă, de la acești Pelasgi. Niște monumente gigantice, compuse mai mult dintr'o îngrămădeală informă de mari pietre, ziduri gigantice, ce se găsesc uneori pe solul Greciei, sunt de sigur operile acelor Pelasgi. Acești Pelasgi sunt găsiți ca autochtoni și de Greci și de Traci, când aceștia vin, în urma marilor migrațiuni ale po-

pórelor. Tracii ocupă Nordul Peninsulei Balcanice, Grecii se cobor în jos, spre Sud. Fii Eladei încep de pe la 1200-1300 ani înainte de Chr., *Istoria lor strălucită*, iar Grecia devine un centru luminos pentru geniul uman.

Iar din acei *Traci*, stăpânitorii Nordului, au ramas și până astă-zi, mândri, vulturi ai plaiurilor, numiți *Albanezi*, demni. moștenitori ai vitejiei străbune.

Venirea Latinilor

Cuceritorii de la Roma, au cuprins mai întâiu partea sudică a Peninsulei, adică Grecia cu insulele ei și Nordul Macedoniei.

În 125 înainte de Chr.: colonisarea Macedoniei de către Romani se părea isprăvită; nu mai rămânea de cât a se lua cuvenitele măsuri spre a se apera noii supuși ai Romei, de năvălirile *Barbarilor din Nord*. Acești năvălitori erau Tracii, erau populațiile Gelo-Dace, care au neliniștit veșnic Marele Imperiu Roman, până în anul 106 după Chr.

De multe ori, înaintea lui Traian, Romanii s'au încercat a pune la ordine pe acei vecini, dar legiunile romane înaintau greu spre Nord. Sudul Peninsulei, pământ pe care luca de mult sórele civilizațiunei antice, a putut mai repede să fie pus sub stăpânirea politică a Romei. Nordul însă, cu popórele lui Tracice cu acei stăpâni ai munților selbatici și ale pădurilor întunecóse le au dat mai mult de lucru căci deși la Roma încă de pe la anul 130 înainte de Christos, se înțelese pericolul ce esista pe malul stâng al Dunării totuși, trebuie să treacă peste doué secole, până când legiunile romane să pótă schrobi puterea Dacică. Și acea domnie nu a fost iarăși, pentru un timp prea îndelungat, căci în anul 270 d. Chr., Imperatul Aurelian, conștrâns de ași găsi un punct de sprijin, trece legiunile romane din Dacia, pe malul Sud al Dunărei. De aci el își va putea mai bine apăra fruntariile Imperiului contra năvălirilor Goșilor.

Așa dar, dacă în Sud Împerăția Romei se continua liniștită în mersul secolilor, în Nord, ei se pot menține fórte

puțin timp. Și cu toate acestea, Nordul Peninsulei Balcanice rămâne romanizat, pe cînt în Sud Grecii își păstrează, cu toată supremația romană caracterul lor național.

Romanii, stăpînii Greciei, învețau bucuros limba elenă, limba ómenilor culți, a retorilor și a marilor filosofi : *în Grecia cucerită se înveța mai puțin latinește de cît se înveța grecește în Roma cuceritoare.* (Momsen). Ast-fel *influența grecească*, nu era întru nimic oprită de Romani.

Dar în Nord, Romanii au desnaționalizat pe Tracii cei supuși. În jurul Munților Carpați, Dacii, ce-și făcuse din Transilvania patria și cetatea lor cea puternică, primesc cultura Romană. În locul vechilor Geto-Daci, găsim un popor Daco-Roman, iubitor de pămîntul seu, pe care îl lucră cu îngrijire și cu artă. Când, în urmă, administrația romană este neputincioasă a mai ține sub tutela sa și bogata țară a Daciei, retrage legiunile de acolo. Lumea oficială romană se retrage, dar poporul nu se va mișca din locul seu. Daco-Romanii ce erau în Muntenia, se sue tot mai în sus, în spre crestele Carpaților: acolo și în Transilvania, în acel magnific cuib, acești pui de vultur, trăesc în decursul secolilor în cere hordele barbare pustiiu cîmpiile Dunării. Romanii din Dacia, rămîn în Transilvania. Romanii din Sudul Dunării, din Moesia sau Mæso-Romani (Hajdeu) se împrăștié între văile și ramificațiile Munților Hemus (Balcani), atât în spre Sud cât și spre Apus, spre Munții Dalmației.

Limba Dacilor sau a Geților nu presenta mari diferențe : amestecul lor, sau mai bine zis latinizarea acestor Traci, nu au putut de cît să producă, după *legi identice, dialecte foarte apropiate* între sine ; ast-fel că limba Daco-Romană din Nord se poate confunda cu cea a Romanilor din Munții Hemus sau din Alpii Dalmației și ai Istriei, de óro-ce erau făurite odată și dintr'aceleași materii prime. Dacă legiunile romane se retrag tot mai în Sud, spre a apăra slabele fruntarii ale imperiului, populațiunile romanizate rămîn singure în jurul Carpaților și a Balcanilor, une-ori uniți, adese-ori d'asprărțiți de valurile barbare, însă în tot d'auna *conștiente de dînsele și de némul lor.*

Irodusul acesta Traco-Roman, se întindea din susul Munților Balcani și până dincolo de Carpați, din Marea Neagră și până în țărmii Adriaticeii.

Năvălirea Slavilor

Numărul cel mai mare al locuitorilor de la țară, populația care se îndeletnicea cu agricultura sau cu creșterea vitelor, și care, mai înainte de toate aveau ele însăși un caracter nu nomad, ci stabil, nu s'a putut duce după legiunile romane; stăpâni și legați ai pământului ce-l câștigase prin muncă și-l moștenise din strămoși, ei au rămas locului. Viața, atât a orașelor cât și a satelor și a câmpului, continuă să trăiască înainte.

Numai năvălirile barbarilor, îi forțează pe unii cari se aflau în câmpii și șesuri prea deschise să caute locuri mai adăpostite. Dar aceste mutațiuni, sunt mici, și aproape fără nici o influență; căci găsim citate de scriitori bizanțini din secolul al V sau al VI după Chr. o mulțime de nume de orașe ale Traco-Latinilor atât la Nord, în Dacia propriu zisă, cât și spre Sud, în josul Balcanilor, cât și în Iliria sau Dalmația.

«Toate acele ținuturi luară un caracter roman pronunțat. «Dacia Traiană era complet romanisată. Același lucru s'a întâmplat și în regiunile din Sudul Dunării. Ast-fel Mœsia «superiără (Xenopol, His. R. Tom. I. 141) era acoperită de cetăți romane, dintre care cele mai multe serveau de stațiuni celor mai puternici agenți romanizatori, adică legiunilor.

Ast-fel : *Singidunum* (Belgrad) reședința legiunei IV Flavia Felix. *Tricornium* sau Tricornia Castra, Mores aureus, Margun, oraș situat pe Dunăre, având de-asemenea și o garnizónă romană. *Viminacium*, (în Serbia, Costolatz) stațiunea legiunei VII Claudia. Acest oraș era legat cu Constantinopole prin o cale romană ce trecea prin *Naisos*, Bononia-Widin. În Mœsia inferiără : Nicopolis, Durostorum (Silistra), cetăți pe Dunăre și alte multe reședințe de puternice detașamente romane.

Mica provincie *Scythia Minor* (Dobrogea) era saturată (Xenopol, *ibid.*) de elementul roman după cum arată numeroasele urme romane ce se găsesc acolo.

Spre apusul Serbiei, se întindea până la țărmii Adriaticei, o regiune exclusiv romană.

Const. Porphyrogenitus scrie că înainte de sosirea Slavilor, acele locuri erau populate de Romani.

Regiunea ce se află la Sudul celei desemnate de *Porphyrogenitus*, Dalmația, era de asemenea locuită de elementul roman. Acolo găsim mai multe colonii romane, de ex. *Aequum* și *Splonum*. Iar în Sudul Munților Balcani (Xenopol, *ibid.* T. I, 142) se găsesc, și aceste fapte au o importanță capitală, nume de localități romane sau mai bine zis, deja transformate în Românești.

Aceste nume de mai jos, ne sunt transmise de *Procopius*, scriitor din secolul VI după Chr.: *Βερσάνα*=Bersana, *Λαβούτζα*=Labuța, *Στένες*=Stână, *Σκάρες*=Scara, *Κλεισόβρα*=Clisura-strâmtoare, defileu, *Λουποφάντανα*=lupu-fântână, *Πρασιδία*=Praesidium, *Γεμελομούντε*=Gemene-Munte, *Οὔλμετων*=Ulmetu etc.

În aceste câte-va numiri se remarcă deja transformările particulare ale limbei latine, spre a da naștere limbei române!

Deci în momentul neîndoios se constată că elementul latin sau roman oriental care popula Peninsula Balcanică, a domnit prin cultura și puterea sa, până în târziu, în noaptea barbară în acele locuri; și după citațiunile de mai sus, se poate ușor vedea, că deja latinii erau *Tracizati*, sau că Traci, Daci ori Geți erau *Romanizați* în destul, spre a ne permite ca pe acel popor ce stăpânesce, după cum se vede întregul coprin al Peninsulei Balcanice, între munții din Sud, ai Olimpului și ai Epirului și Carpați, între Adriatica și Marea Neagră, să-l numim *poporul Românesc*, demn urmaș al legiunilor de la Roma.

Din cauza acestei prea mari suprafețe pe care populația română o coprindea în Peninsula Balcanică, și mai ales din cauza accidentelor, munți și fluvii, ce hrădau această su-

prafată unitatea Românilor nu s'a mai putut păstra și de aci înainte, mai ales după ce diferitele orde de Barbari își fac drumul lor pe câmpiile Dunărene, Daco-Românii se strâng în Munții Transilvaniei și rămân ast-fel despărțiți de frații lor din Sud.

Aceștia se retrag, ei înșiși spre munții, spre plaiurile Macedonene unde regiunile muntoase din Sudul Peninsulei fură luate în stăpânire de Români.

Români și Bulgari

Încă din secolul al VI după Crist, Bulgarii cari își fac apariția lor ca popor a parte, sunt amestecați în marea masă a Slavilor. Ei coboară în Sudul Dunării pe plaiurile, nordice ale Munților Balcani și aci găsind populațiile românești care stăpâneau aceste locuri, se apăsă.

Acești Bulgari nu au venit în Bulgaria ca năvălitori, sau mai bine zis, ținta lor nu erau acele ținuturi ce formează versanții nordici ai Balcanilor, ci bogatele locuri din Sud, din jurul Bizanțului, și însăși *Capitala*, faimosul oraș al lui Constantin.

De acea ordele Bulgare nu par dispuse a se opri sau a stabili în Nordul Balcanilor, și nici nu consideră ca *inamici*, pe Români, pe Traco-Latinii ce-i găsec. — Din contra ei sunt atrași de firea resboinică a acelor descendenți ai Romei și mai ales de numărul și de cultura deosebită a lor.

Ei, Bulgarii și Românii de acolo, se înțeleg repede, se unesc în fapte și în gând și secole întregi îi vom vedea alăturarea atacând Imperiul Roman de Resărit, și dând mortale lovituri Bizantinilor.

Istoria Românilor din Sudul Dunării se amestecă, din secolul al VII până la al XII cu acea a Bulgarilor. Și dacă, în primii timpi, Românii au simțit prea bine care le este calea de ași forma un stat mare și puternic în unire cu Bulgarii, aceștia din urmă, însă, nu au vedea limpezi. Gloria pe care tovarășia Românilor îi făcuse s'o atingă i-a întunecat mult și Bulgarii fac enorma greșală de a se

despărți de Români, tocmai atunci când unirea trebuia să fie mai puternică. După ce armatele Bizantinilor au fost în atâtea rânduri respinse și învinse, de către Româno-Bulgari, după ce strălucita dinastie a Asanizilor cimentează temeliele unui Imperiu, viguros, tiner și mai ales plin de viitor, Bulgarii, profită de faptul că prin stingerea dinastiei Asan, li s'a părut că s'ar putea emancipa de sub tutela Românilor. Curtea imperială este mutată spre siguranță, de la Tîrnova în spre Nord la Sardica sau Sofia. Centrul Românismului părea a fi ramas tot Alhris sau Olhrida, ast-fel că afară de nobili și demnitari Români cari formeză curtea, ceilalți Români rămân la locurile lor. Imperiul Româno-Bulgar se stinge. Istoria nu mai pomenește nimic despre acel imperiu, ci numai despre Bulgari, arătând căderile lor și începutul robiei sub Otomani, ce puseră piciorul în Europa. Românii din Sud, în acel timp, se retrag tot mai în munți. In acele adăposturi ei au cetăți tari și de ne-luat; sunt puternici și *continuă a stăpâni* în linisce, ținuturile lor.

Constantinopolul căzuse deja de mult timp sub domia Turcă, dar plaiurile Macedonene erau încă libere și românești. Albanezii, popor tracic, curat, și tot atât de mândru și voinic ca ai lor frați *romanisafi*, se apropie de aceștia, se unesc și împart și bucuriile și nevoile lor. Când în urmă, Imperiul Otoman se întinsă până la dinșii, ei au ramas mereu liberi, și stăpâni singuri ai pământului Macedonean. Plăteau o mică dare către stat, dar ei erau atât păzitorii Imperiului din acele părți, cât și posesori, ai acelor ținuturi.

Din cauza poziției geografice a Macedoniei și mai ales din cauza circumstanțelor înconjurătoare, e greu de a se mărgini istoria poporului român din Macedonia în hotare stabile.

În primii timpi ai istoriei lor, ei sunt confundați cu marile numer al Traco-Latinilor. Ei apar în mod distins, strălucit prin secolul al VI și până în al XII după Chr., spre a se reconfunda iarăși în fundul văilor Pindului. Acolo, pe crestele ce spară norii, sau pe plaiurile stâncose, Macedo-Ro-

mânii continuă, cu Albanzii, singuri, stăpâni ai Macedoniei, istoria lor, aşz de bogată în gloriose lupte pântru naţionalitatea lor.

Lupta a fost şi grea şi nimicitoare. Totuşi Românii au putut învinge. Astăzi în urma altor usurpări cumplite şi neomenose, din partea Grecilor şi a Bulgarilor, etc. găsim în Macedonia, după cele mai sigure şi mai demne de credinţă statistici, peste un milion de Români.

I.

Epoca Romană*Traci şi Romani*

- 211 — 205 *înainte de Christos*.—Prima încercare a Romanilor de a cuprinde Macedonia. Macedonenii resistă şi isbutesc a goni pe Romani.
- 200 — 197 *înainte de Christos*.—Pentru a doua oară, legiunile romane se îndreaptă spre Macedonia sub conducerea lui Flaminius. Regele Filip este bătut de Flaminius şi silit a primi o pace dezastră.
- 172 168 *înainte de Christos*.—A treia expediţie a Romanilor. Legiunile, cari sunt comandate de Paul Emiliu, bat la Pydna (168) pe regele Perseu. Macedonia este proclamată ca provincie romană. Regele Perseu dimpreună cu familia sa şi cu 200 de nobili Macedoneni, formează cortejiul triumfal al lui Paul Emiliu la Roma.
- 147 *înainte de Christos*.—Cecilius Metellus înăbuşe o revoltă a Macedonenilor.
- 146 *înainte de Christos*.—Macedonia este în mod definitiv ocupată şi organizată de provincie a Imperiului Roman.
- În urmă Românii devenind stăpâni ai Peninsulei Balcanice, caută a supune popoarele Tracice, din Sulul şi Nordul Dunărei, cari năvăleau în provinciile romane, Dalmaţia, Tesalia, Macedonia.
- 89 *înainte de Christos*. Consulul Curio înănteză cu

legiunile romane până la Dunăre, gonind pe Traci. Nu trecu însă fluviul din cauza „întunecatului aspect al pădurilor de pe malul stâng“.

- 29 *înainte de Christos.*—Octavian, profitând de discordiile dintre Geți și Daci, supune ținuturile din Sud, până la Dunăre.

Cei de la Roma sunt veșnic cu ochii pe Daci care îi neliniștesc cu mișcările și năvălirile lor în Mœsia.

- 6 *după Christos.*—Dacii năvălesc din nou în Mœsia.

- 15 *după Christos.*—Mœsia este declarată ca provincie romană, și organizată militarmente întărindu-i cetățile după malul de Sud al Dunării.

- 70 *după Christos.*—Vespasian face ca să fie transplantați din Dacia în Mœsia, vre-o sută de mii de Geți.

Acest fapt a mai fost și mai înainte prin anii 30—40 după Christ repetat de Romani. Aceste transmutări erau motivate de emigrările încontinue ale Tracilor, Daci și Geți din provincia Mœsia romană, la frații lor liberi din Nordul fluviului.

- 82 *după Christos.*—Decebal atacă pentru întâia oară pe Romani, în Mœsia, bate armata romană și omorâ pe Proconsulul din Mœsia Oppius Sabinus și Cornelius Fucus, trimesi în urmă de Domițian, spre a pedepsi pe Decebal, sunt de asemenea bătuți de regele Dac.

- 76 *după Christos.* O a treia armată romană sub comanda lui Tettius Iulianus, bate pe Daci la *Tapae*.

- 87 *după Christos.*—Marcomanii atacând imperiul roman, Domițian, spre a putea trimite armata contra lor, încheie o pace cu Dacii în condiții puțin favorabile, consimțind a plăti lui Decebal un tribut anual.

Acest tribut Roma l-a plătit regulat mân-

- drului rege Dac timp de 12 ani (până la 100 după Chr.)
- 101 *după Christos.*—Traian trece pe la Viminacium, (Costalatz din Serbia), în Dacia, contra lui Decebal. Îvinge pe Daci la Tapae, fugărindu-i până lângă zidurile Sarmisagethusei.
- 102 *după Chr.* Traian continuă lupta și victoriile în contra Dacilor silindu-i a primi o pace aspră.
- 105 *după Chr.* — Traian trece din nou în Dacia pe la Drubetis (T.-Severin), hotărât a cuceri capitala Dacilor.
- 106 *după Chr.* Decebal, redus la ultima rezistență se otrăvește cu mri mulți nobili Daci. Dacia este proclamată ca Provincie a imperiului.
- Traian intră în triumf la Roma. Sărbările țin 123 de zile.
- 113 *după Chr.*—Se ridică în *Forum* din Roma, în amintirea strălucitei isbânzi romane din Dacia, Columna lui Traian.

Ea este de 30 de metri înălțime, și de marmură albă. Pe dînsa sunt săpate principalele scene din luptele lui Traian cu Decebal.

Acest monument formează mărturia sfântă a poporului nou născut, Daco-Roman.

După ce în anul 270 Aurelian retrage legiunile romane din Dacia, din cauza neputinței în care se afla Roma de a-și apăra întinsul seu imperiu în contra loviturilor Barbarilor, Daco-Romanii se retrag în Munții Transilvaniei. Comunicarea între dinșii și frații lor din Sudul fluviului, este de o cam dată întreruptă. Elementul Traco-Latin sau Român, care stăpânea Nordul Peninsulei Balcanice rămâne în acest mod izolat în două mari ramuri: unii de Nord sau Daco-Romani, și alții de Sud sau Meso-Români.

II.

Românii din Sud

- 380 *după Chr.* Teodosiu cel mare, regele Visigoților cucerește Macedonia, stabilindu-și capitala la Salonic.
- 398 *după Chr.* — Regele Visigoților Alaric, renunță la Macedonia, în schimbul Iliriei, pe care o ia în stăpânire sub titlu de guvernator imperial.
- 426 *după Chr.* Hunii fac o năvălire în Sudul Dunării, prădând toate pământurile coprinse între ramificațiile Munților Hemus, gonind dinăntea lor popoarele ce le întâlnesc.
- 431 *după Chr.*—Augustul Teodosiu al II-lea convocă la Efes, un consiliu economic contra ereticului Nestor, Patriarh al Bizanței. În acel consiliu iau parte și unii Arhiepiscopii români *), cari sau asociat la cererea de a se amâna acest consiliu ce va avea să judece și să condamne pe Nestor, până la venirea lui Ion Antiochus, cu Episcopii Răsăritului.
- 434 *după Chr.* Năvălirea Hunilor, cari pustiază toate ținuturile pe unde trec. Ei se îndreptează spre Italia.
- 441 447 *după Chr.* Hunii, sub Atila, atacă Iliria, cuprinde Viminacium, Naissos, cum și cetățile din Tracia și Macedonia.
- Oștile Bizantine sunt veșnic învinse, iar împăratul Constantinopolului cumpără pacea cu 6000 funți de aur, plus un tribut anual de 1000 funți de aur. Dar această pace are o scurtă durată de ore—ce Atila reîncepe năvălirile sale atât în imperiul Bizanțiu, cât și spre Apus.
- 452 *după Chr.*—Atila, spaima Europei sdrobește totă Italia și Roma, cetatea eternă.

*) Aceștia semnază : Thimoteus, Episcopul cetății Tomos (Tomi Constața ?) din Scythia ; — Dorotheu Mitropolitul Preslavei ; — Marchian, Episcopul Abritului ; — Iacob, Episcopul Silistrei (Le Qicu — Oriens Christianus, Tom. I) ; — Petronius, Episcopul Navelor, (Șiștov) ; Iulian, Mitropolitul din Sardica (Sofia) și Eustațiu, Episcopul lui Naissos (Niș).

- 454 *după Chr.* Atila móre la un ospăț (nunta sa). Imperiul său se desmembră, odată cu puterea Hunilor, cari sunt goniți spre Marea Neagră.
- 459 *după Chr.* În urma morții lui Protereus, Patriarch din Ateandria, Impăratul Bizantin Leon I scrie tuturilor Arhiepiscopilor din Răsărit, anunțându-le cea mórte. La cea înștiințare imperială, scrisă în limba greacă, Episcopii ce formau Sinodul Moesiei de jos, răspund «mai întâiu în limba latină, și apoi se traduce în grecește, pentru că după cum spune *Le Quiou* în Oriente Christiano, limba latină era mai de obște de cât cea grecească în multe locuri ale Moesiei de jos.
- 478 *după Chr.*—Invasia Ostrogoților, conduși de regele Teodoric.
- 499 *după Chr.* -- Năvălirea Avarilor. Aamatele imperiale îi gonesc sau îi prind și îi duc în Asia Mică.
- 550 *după Chr.*—Mici năvăliri, în diferite epoci ale Avarilor, Bulgarilor și a altor triburi slave. Justinian luptă cu dânșii și reușește a-i respinge peste Balcani și în Iliria.
- 560 *după Chr.*—Impăratul Justinian stabilește pentru apărarea fruntariilor de Nord, ale imperiului în contra năvălirilor, o linie fortificată, de la Varna la Scutari, coprinzând 382 de fortărețe și turnuri; 25000 de oameni formau garda lor.
- Românii din Sud făceau cea mai mare parte a populației Traciei și Macedoniei. Ei erau și în armată de asemenea în număr foarte mare după cum arată diferiți scriitori bizantini. Astfel în 579 scrie Theofanes, că soldații înrolați în armata bizantină care se găsea în Tracia, a luat fuga din cauză că a auzit pe unul din ei strigând «*torna, torna, fratre !*» Același fapt se află la Theophilact. Dar aci se găsește scris în loc de *τόρνα, ρετόρνα*.

- 666 *după Chr.*—Móre Cubrat, regele Bulgarilor. Regatul seu de la fluviul Don, rămâne a se împărți între cei cinci fii ai sei.
- 670 *după Chr.* Unul din fii lui Cubrat, Asparuch trece cu poporul Bulgar în Dobrogea și Bulgaria de astăzi. Aci Românii, în unire cu Bulgarii, pregătesc o invasie în imperiul Bizantin. Dar Asparuch móre înainte de a-și putea îndeplini planul seu.
- 680 *după Chr.* Terbeliu, capul Bulgarilor, care a urmat lui Asparuch, năvălește de mai multe ori cu armatele sale, Bulgaro-Române, în ținuturile ce se întindeau în Sudul Munților Ilemus (Balcani).

Atunci împăratul Bizantinilor, Constantin IV Pogonat, hotărăște a ataca cu vigóre pe Bulgari, chiar în țara lor, trimițând o armată și pe uscat și pe apă, — pe Marea Neagră și Dunăre. Bulgaro-Românii se întăresc la gurile Dunărei. Imperialii nu-i putură bate, nici cel puțin să-i atace, în acele locuri mlăștinoșe și acoperite cu păduri.

Constantin IV Pogonat, care comanda în persoană armatele, se retrase din cauza unei boli ce-l lovisc: Soldații, vezând retragerea imperatului, se descurajază și începură a deserta.

Bulgaro-Românii es din întăririle lor și fugăresc pe Bizantini, gonindu-i și omorând o mare parte din ei.

- 705 *după Chr.* Bulgaro-Românii, stabiliți în jurul Balcanilor și având de capitală orașul Șardica sau Sofia, continuă invasiile în ținuturile bizantine.

Justinian al II, împăratul Constantinoplei, pornește cu armată contra lor, dar este crunt bătut. Senatul imperial îl detronează esilându-l.

- 708 *după Chr.* Justinian al II, revine din exil la

curtea lui Terbeliu, Regele Bulgar. Cu ajutorul armatei Româno-Bulgare, Justinian își recapătă tronul Bizantin. Puțin mai în urmă, Justinian atacă pe Terbeliu. Acesta însă rămâne învingător și constrânge pe imperiali a-i plăti un tribut.

*
* *

Bulgaro-Românii, continuă timp de 150 de ani de a ataca Imperiul Bizantin, sub diferitele căpetenii Bulgare, mai ales Telesiu, Salmi și *Krum*. — Imperialii abia pot se apăra de aceste repetite lovituri din cauza slăbiciunii și a discordiei în care zăcea Imperiul de Resărit. În acest timp Românii sunt stabiliți în Macedonia și în Sudul Balcanilor. Aci au orașe și întinse locuri cultivate.

- 885 *după Chr.* Apostolii Ciril și Methodiu propagă și convertesc pe Bulgari la Creștinism.
- 893 *după Chr.* Pe tronul bulgar se sue Simion, sub numele de Rege al Bulgaro-Românilor. Acesta de și fusese crescut la curtea de la Constantinopole, totuși în fruntea armatelor sale, compuse din Români, atacă cu multă vigoare pe Bizantini. El își întinse domnia asupra Serbiei, Banatului și Transilvaniei. În urmă coprinsese Macedonia, Epirul și Tesalia. Domnia lui Simion este una din epocile strălucite ale istoriei Româno-Bulgare.
- 912 *după Chr.*—În luna August, Simion, regele Româno-Bulgar, ridicând o armată puternică, intră în provinciile bizantine, cucerind mai toate cetățile până la Constantinopole. În aceste condițiuni, Const. Porfirogeitulul este silit a cumpera scump pacea de la vitózul rege Simion.
- 914 *după Chr.*— Regele Simion, voind a-și întinde tot

mai mult hotarele regatului Româno-Bulgar, intră din nou în Tracia. Bizantinii nu pot să-i mai opue o rezistență serioasă, căci oștirile lui Simion, mai ales trupele române, erau aprige, învețate la greutățile războiului, și doritoare de glorie.

Atunci Bizantinii sunt siliți a cere ajutorul Pacinaților și Cumanilor din Nordul Dunării. Aceștia intrând în luptă, Simion e nevoit a-și îndrepta trupele sale spre Nord, spre a isgoni pe năvălitori. În acest chip Tracia scapă de cucerire.

- 917 *după Chr.*—Mândria și sumeția lui Simion se spriginește de voinicii români; îi spăimântă atât de mult pe Grecii Bizantini încât ei fac pace cu Sarasinii ce erau deja la porțile lor (în Siria), și reîncep o luptă desperată, contra regelui Româno-Bulgar.

Armatele imperiale sunt învinse peste tot locul. Simeon mereu triumfător înăntează până la Constantinopole, sub zidurile căruia pieriră aproape toate resturile armatei imperiale, zdrobite de stăpânitorii din Hemus. (Șincal Cronica Românilor T. I.)

Resboiul, sau mai bine zis năvălirile sângeroase făcute în imperiul de Răsărit, sunt continuate până la anul 923.

- 923 *după Chr.*—În acest an, însuși împăratul, Roman Lacapenu, vine în persoană cerând pacea și puterea de la Simion În schimbul unor privilegii și daruri, Simion consimte a-și retrage trupele sale în locurile deja cucerite.

- 927 *după Chr.*—Móre Simion, Regele Româno-Bulgar. Fiul său Petru care îi urmează la domnie, nu este apt de a conserva marea întindere a regatului,

Impăratul Bizantin, Nicephor Focas, îl atacă, luându-i Tesalia și Macedonia. Rușii aliați ai Bizantinilor, atacă la Nord pe Petru.

Acesta e silit a renunța la alte teritorii ce le avea în Serbia, Banat și Transilvania.

- 963 *după Chr.*— Móre Regele Petru. Patru frați Români Comitopoli, David, Moise, Aron și Samuel, formează o puternică oștire de Români, strânși din Macedonia și Bulgari, și înăntară spre Constantinopole.

Bizantinii înspăimântați cheamă în ajutorul lor pe Slavii din Nord, Rușii. Aceștia însă se unesc cu Polonii, cu Ungurii, cu Bulgarii și cu Românii din stânga Dunărei și se îndreptară la rândul lor spre Constantinopole spre a-l prăda.

Ion Zenuschi, împăratul Constantinopolei, urmaș al lui Nicephor, izbuteste a-i desbina.

- 977 *după Chr.*— Gheza, cel de pe urmă duce al Ungurilor, fiind aproape a-și da sfârșitul, chiemînd în jurul său pe mai marii poporului seu, așează în locu-i pe Ștefan (Sf. Ștefan), fiul său ca conducător, iar nu ca rege (Șincăi, op. citat).

- 995 *după Chr.* Doi din frații Comitopoli, Ducii David și Moise, au perit în luptele lor cu Bizantinii. Samuil rămâne singur rege al Româno-Bulgarilor. El recuceri Tracia, Tesalia și Macedonia, și se face stăpân pe Salonic. Stabilește la Alhris (Olrida), capitala regatului Româno-Bulgar.

- 997 *după Chr.* Ungurii se stabilesc sub Sfintul Ștefan, la Nordul Dacici, în Pustă. Această năvălire determină o mare mișcare a Daco-Românilor. Rămân locului și nemișcați cei din Transilvania, dar o mare parte din Românii care lucrau în câmpiile Dunării și ale Traciei sunt siliți sau a se duce spre Moravia, în sus sau în jos, spre Serbia. Această emigrare are de rezultat întărirea elementului românesc din

Sud. Daco-Românii vin cu turmele lor în Macedonia, făcând ast-fel ca aci să fie adevăratul centru al Românismului.

- 995 *după Chr.*—Ștefan încă nu luase bine frânele puterii în mână, și este silit a supune cu armele pe mai mulți resculați, nobili maghiari, potolinii sau mai bine zis supunându-și întregul popor în timp de 2 ani.
- 1000 *după Chr.*—La 15 August Sf. Ștefan este încoronat ca rege al Ungurilor cu coróna de fier.
- 1002 *după Chr.* Vasile al II-lea Bulgaroctonul atacă regatul Româno-Bulgar cu puternice armate. Samuil resistă în Munții Macedoniei.
- 1018 *după Chr.* După o apărare eroică, Achris, capitala regatului Româno-Bulgar, este coprinsă de imperiali.

Românii par a fi plictisiți de alianța lor cu Bulgarii. Mai ales după căderea Ochridei, ei se retrag cu locurile lor, din cauza desbinărilor profunde ce se născuse între cei ce guvernau acest regat, și care slăbindu-l, 'i-a determinat ruina sa. Bulgarii se retrag spre Hemus.

- 1039 *după Chr.*, Petru Deleanu, scoborător din neamul Comitopol, reușește pentru un moment a restrânge sub sceptrul seu regatul Româno-Bulgar. Ca nepot al marelui român Samoil, rege al Româno-Bulgarilor, el îi moștenește și tronul și curajul său. Cu puține trupe atacă Scopia și Naissos, «pretutindeni Crai bine-vestindu-l și amar omorând pe Greci (Bizantini) pe cari îi afla». (Cedremus Glor. IIist). Bizantinii, în acest timp, silesc din răspuțeri a înfrânge biruitorul mers al Româno-Bulgarilor însă nu izbutesc. Desorganisarca Imperiului de Răsărit era prea mare ; dregătorii cei puternici erau prea slăbiți spre a putea lupta contra viguroșilor voinici din Nord.

Alerg atunci la intrigi : răscolă o parte din Bulgari, și prin Greci spioni și ómeni plătiți ai curții Imperiale Bizantine, fac ca acei Bulgari să se despartă de Petre Deleanu, și să proclame de căpetenie, de rege al lor, pe o creatură a imperialilor anume Teihomer.

Mișcarea acésta separatistă avea sorți de isbândă. Deleanu înțelese că trebuie să risce totul spre a câștiga totul.

El își unește oștile lui cu ale lui Teihomer ; în același loc a rugat pe toate căpeteniile cele mari ale Românilor și ale Bulgarilor de a se strânge, și însuși apare înaintea acestui măreț tribunal, înaintea întregului popor, spre a fi judecat.

Atunci Petre Deleanu ține o însuflețitoare cuvântare, declarând că, dacă poporul voește, el se va supune lui Teihomer, se va închina lui, îl va cunóște de stăpân al său. Dar, în același timp (Cedremus, op. citat) amintesc victoriile către care el i-a condus până acum, amintind în același timp de nobilul seu strămoș Samoil, de marele rege al cărui nume redeșteaptă visele de glorie ale celor din jurul său.

Face apel la elementul românesc, la «acei urmași ai Impărăției Române» întrebându-i dacă dînșii consimt a avea de rege pe acel venetic sau pe dînșul ?

Poporul alege. «După ce au zis acestea, s'a făcut mare larmă (Cedremus, op. citat) și strigând că numai pe Deleanu îl voesc, pe Teihomer îndată 'l-au ucis cu pietre».

După acésta nouă proclamare, Deleanu pornește cu óstea sa asupra Bizantinilor, pe a căror armată o surprinde și o pune pe fugă. Împăratul pierde o mulțime de ómeni, sculele, a-

urul și argintul, și toate bagajele sale pe cari pun mâna Românil.

Deleanu își stabilește cartierul său în Nordul Thesaliei, făcând neîncetate lovituri pline de succes, atât în Sud, în Grecia, cât și spre Nord. Mulți din locuitorii diferitelor cetăți, ne mai putând suferi birurile cele grele puse de Bizantini, se uneau de bună voe cu Româno-Bulgarii, pe cari îi primeau ca pe niște liberatori.

1040 *după Chr.*—Un alt nepot al regelui Samoil, a-nume Alexian (fiul lui Aron) trăia în Constantinopole.

În urma unor neînțelegeri, sau pôte intrigi de la curte, Alexian fuge la vărul seu Deleanu. Se pôte prea bine ca acest Alexian, crescut la curtea Bizantină, având sentimente neromânești, să fi fost un instrument al Împăratului contra lui Deleanu ? Alexian aduce la peire pe Deleanu și întreg edificiul ridicat de dînsul : faptele par a arăta pe Alexian, nu un nemulțumit și fugit de la curtea imperială, care caută a-și răsbuna, ci din contra, un prețios serv Bizantin.

Alexian, venind la Deleanu, se pare că nu atât i-a înplorat ajutorul, cât mai mult a căutat a-și arăta drepturile ce și el le ar avea la tronul regatului Româno-Bulgar. Deleanu se vede silit a și-l asocia la comanda armatei !

Încredințându-i 40000 de oșteni, Deleanu îl trimite contra Tesalonicului. Cetatea însă resistă atacului, iar Alexian hotărăște s'o împresore și s'o reducă ast-fel prin fôme. În acest timp, Bizantinii es fără veste din cetate, isbesc cu furie în trupele adormite, producând învăl-mășeala fatală a retragerilor omoritoare, 15 sau 20000 de ômeni din armata lui Alexian au rămas morți. Restul oștirea, împreună cu Alexian, fug la Deleanu.

1041 *după Chr.*, Alexian își urmărește scopul seu, semănând discordia între credincioșii Regelui, mai ales în elementul Bulgar, care era mai ușuratic. Deleanu, ce nu putea înțelege pierderea de la Tessalonic, unde Alexian voise a conduce *singur* armata sa, face amare imputări pentru nescotința și lipsa de energie, cari 'l-au făcut să peardă lupta și atâtea mii de oșteni, și care 'l-ar face une ori a se îndoi de buna-credință a vărului și aliatului său.

Atunci Alexian grăbește evenimentele : la un ospet, după ce ameteșce cu vinuri pe Rege, îi scôte ochii.... Lăsând în urmă pe Deleanu orb și sub paza a câți-va conjurați, Alexian se re-întorce la Bizantini «cari îl primesc cu multe onoruri».

Imperialii atacă oștile nefericitului Deleanu, îi fugărește prin Munții Hemus, prinde pe Deleanu și pe credincioșii sei Români, pe cari îi trimite în temnițele Bizanțului, iar regatul cade sub domnia Bizantină.

1186 *după Chr.* Împeratul Bizantinilor Isac al II-lea Angel, voește a supune pe păstorii Români din Macedonia și din Sudul Munților Hemus la dări grele spre a-și aceperi marile cheltueli de nuntă.

«Cerând (Isac Angel) pe fata lui Bela III-lea Craiul Ungariei, care nu era în vârstă de 10 ani....., a poruncit ca cheltuelile nunții să se adune de la *cetăți* și de la *sate*. Care lucru a necăjit pe cetăți.... și pe barbari, locuitori ai Hemului, cari mai de mult se numeau Măsi, iar acum se zic Vlachi. (Nicetas Choniates, De Isaacio Angelo). Căpeteniile și începătorii acelei răscole au fost doi frați din neamul acela, Petru și Asan».

Trei frați Români, descendenți ai marelui

Rege Samuil, Petru, Asan și Ioniță, ce erau la Constantinopole în acel timp, încearcă a interveni în favoarea poporului Macedonean. Petru și Asan se duc la Impăratul Isaac II-lea Angel dar acesta nu voește a-i asculta.

«Ne dobândindu-și cele cerute, ei umblau ca niște nebăgați în seamă (Nicetas Choniates, op. citat) și oameni de nimic, făcând însă sgomot și protestând contra birurilor, cum și amenințând Imperiul Bizantin. Mai ales Asan, care era mai îndrăsneț și mai grósnic..... Atunci din ordinul Sevastocratorului Ión, Asan este palmuit pentru *neomenia* lui.....»

Iar mai departe cronicarul Bizantin Nicetas Choniates, adaugă : «Așa dar, nu numai că nu și-au dobândit cele cerute, ci încă și batjocoriți fiind.... câte au făcut în potriiva *Romeilor* (Grecilor Bizantini) cine le poate spune !....»

Și aclamația lui Choniates nu este de cât prea justă, de oare-ce, de la acea nesocotință a drepturilor acelor Români, Imperiul Roman de Răsărit primește una din mortalele lovituri.

G. Codinus (în *De Originibus Const*), relatează pe scurt de acea revoltă, spunând că : «Atunci (în timpul lui Isaac Angel) începu războiul Românilor și al Bulgarilor în contra *Romanilor* celor creștini (Bizantini) în care războiu tot sufletul s'a robit, și mai toate țările cari fusese sub *Romani*, s'au prădat....»

Iar G. Acropolita (în *Chronico Compendario*) povestește iarăși acest episod din istoria Bizanțului, spunând că: «atunci, (în 1186) s'a făcut rescólele îndemnați fiind de un Asan, care a coprins ținutul tot care este între Muntele Hemus și Dunăre, și toate și le-a supus sie-și! Prin aceste fapte ale lui, mult a slăbit lucrurile *Romanilor*, căci, fiind ajutat de *Schiți*, pe *Romani* (Romeios, nume ce-și dau Bizantinii) mult 'i-au necăjit».

Acei Schiți vin din stânga Dunării, și sunt foarte temuți, căci, găsim mai departe, în același cronicar, spunând că Asan cu óstea sa se închisese în cetatea numită Strinav, iar Impăratul Isac Angel tăbărâse cu trupele Bizantine în jurul acestei cetăți, când de o-dată «un dezertor de la Asan, a zis către Impărat că *Schiți* au trecut Dunărea». Impăratul, cu tóte că ar fi putut lua chiar a doua zi cetățuia lui Asan, s'a speriat fórte mult de acea veste, și a pornit de acolo (Acropolita, op. citat).

Imperatul voește a se retrage înăntea acelor *Schiți*, dar acéstă retragere regulată este zădărnicită de Asan cu Românii lui și cu *Schiți* de partea Dunării. Imperialii sunt bătuți. «Dintre *Romani* (Romeios) prea mulți au tăcut și puțin au scăpat, cu Imperatul, și încă și aceia goi» (Acropolita, op. citat).

Acei Schiți, cari vin în ajutorul Românilor din Munții Hemus nu sunt alt ceva decât populațiile Daco-Romane, sau Românii din stânga Dunării. Ei sar în ajutorul fraților din Sud, și Imperatul Bizantin se teme de dînsii !

Cronicarii contemporani, sau cei cari au scris mai în urmă despre Românii din Nordul Dunării de multe ori îi confundă, sau mai bine zis îi numește pe vechiul nume al barbarilor din Nord, Schiți. - Bizantinul Georgius Pachymer, în Lib. I de Andronico Seniore, Cap. 37 (citat de Șincai), arată că Vlachi, (sau Românii) cari locuiau din jurul Bizanței (Constantinopolei) și până la cetatea Byxia și mai încolo, era tot de un nărav și de un *neam* cu *Schiții* de peste Dunăre.

Se pare însă, că de la început sórta nu părea a fi favorabilă armatei Româno-Bulgare. Petru și Asan, revenind în Munții Hemus, și căutând

a-și strînge oameni de luptă și a hotărâ populațiunile de aci de a ataca pe Bizantini, întîmpinînd oare-care rezistență din cauza neîncrederii în acești frați, scoborători din Regii Româno-Bulgari. Cronicarul Bizantin Nicetas Choniates ne spune : De oare-ce aceia (populația română și bulgară) se îngrozeau de cutezanța faptelor la cari îi îndemna Petre și Asan, frații aceștia spre a scôte frica din popor, au făcut o biserică în cinstea marelui mucenic Dimitrie ; a iluminat-o cu sute de lumânări și a pus în lăuntru mai mulți «indrăciți, bărbați și mucri cu ochii crunți și speriați și cu părul despletit».

Pe aceștia Petru îi învățase a striga, ca niște profeții «că Dumnezeu voește ca neamul Românilor și al Bulgarilor să lupte pentru libertatea lor, scuturînd jugul grecesc, și că nu trebuie a se lenevi, ci a apuca armele contra Grecilor, pe cari de-i va prinde, să nu-i robească nici să nu-i vîndă, ci să-i omóre fără milă. Atunci încredințați că și D-zeu va fi cu dîușii, că și dînsul voește ca ei să scape de sub jugul Grecilor, populațiile Române și Bulgare apucă armele, și urmează pe frații Petru și Asan din Mœsia și Macedonia, unde rînlurile lor se înmulțesc.

1187 *după Chr.*—Bizantinii atacă pe Româno-Bulgari, dar aceștia se retrag în spre Nord.

Nicetas (op. citat) spune că, căpeteniile revoltei și răutăței aceștia trecură Dunărea, la Schiți vecini.... Împăratul se retrage, iar, «*barbari Vlahi și Bulgari cu mai mare îndrăsneală au necăjit pe Romani*» (Greci).

Frații Petru și Asan sunt stăpâni cu oștile lor Româno-Bulgare, peste întreg Muntele Hemus și în plaiurile Macedonene. Împăratul Isaac Angel trimite din nou puternice armate sub

comanda cumnatului său : Ion Cantacuzen. Acesta este atacat noaptea. Românii cad ca trăsnetul asupra taberei imperiale, răspândind peste tot groza și morțea. Așa învingându-se și fugind Românii (Grecii) s'au prădat tabăra, s'au prins steagurile, și s'au luat vestmintele cele de aur ale Cezarului, și care lea îmbrăcat *Petre și Asan* și mergând în fruntea oștilor au tăbărât la șes (Nicetas Choniates, op. citat).

1188 *după Chr.* Româno-Bulgarii sunt stăpâni peste întreaga regiune cuprinsă între Dunăre, Hemus, Rodop și Macedonia.

Isaac Angel pornește din nou în contra acelor barbari, căutând a-i surprinde. Românii, împreună cu Petru și Asan, erau în acel timp în Berroe, în Sudul Macedoniei, *întorcându-se cu prada încet pășind, pentru că nu aflase vre-un protivnic și erau încărcăți de bogății . . .* Cu toată apariția neașteptată a imperialilor, Românii nu-și perd cumpătul. Nicetas Choniates (op. cit.), scrie : «Pe cari, după ce i-am văzut și ne-au văzut (căci eu încă mergeam cu împăratul ca un scriitor), *Schiții și Vlahii* dând *prada* la unele cohorte ale lor, le-a trimis pe calca cea mai scurtă ca să ajungă la munți ; cei-lalți, împreunându-se, au așteptat nemișcați cavaleria bizantină, hătându-se după obiceiul patriei lor.

Imperatul este silit a se retrage spre câmp deschis. Atunci Vlahii și Schiții năvălesc iarăși în Berroe. Ei sunt conduși de buni povăluitori în ale bătăliilor, și hărțuiesc neîncetat armatele Bizantine, mai ales prin extrema lor mobilitate, acei Vlahi atacă tot-d'auna părțile mai puțin apărate, cauzând pagube.

Cu toate că Impăratul surprinsese pe Asan în Sudul Macedoniei, după cum mărturisește cronicarul Bizantin Nicetas, contemporan și mar-

tor ocular al acelor lupte, totuși armata Vlahă și Schită este plină de vitejă. Faptul că aproape în toată partea unde povestește aceste lupte, Nicetas vorbește numai de Vlahi și *Schiți* (cari erau Românii din stânga Dunării), iar nu și de Bulgari, însemnează pe de o parte că Asan avea cu dânsul o trupă aleasă, bravă, și de aceeași naționalitate, Română, iar pe de alta, că Românii sunt numeroși, bine instalați și stăpâni ai plaiurilor, de oare-ce Asan știind că Împăratul le tăiaze ori-ce comunicație cu Nordul, și cu restul trupelor Româno-Bulgare, trimite, cu toate acestea în bună siguranță, *la cohorte de ale lor*, toate prăzile ce le-ar fi îngreunat lupta. Or acest adăpost atât de apropiat și de sigur pe care 'l-au în acele locuri, nu putea fi oferit de cât de locuitorii din Munții Hemus și din plaiurile acestora, și cari nu puteau fi de cât Români.

Iar Vlahii și cu Schiții, continuară atacurile lor păgubitoare în contra imperialilor. Aceste trupe românești erau prea mici la numer, și nu puteau lupta la loc deschis, dar cu toate acestea au cauzat imperialilor pierderi grele.

Nicetas Choniates, istoricul oficial al lui Isaac Angel, scrie despre Vlahi și Schiți : «Cari măcar că se temeau de Romani (Romei, Greci) și se sfia din cauză că era Imperatul de față (!), totuși pe ascuns, năvăleau, îndată ce vedea că ar putea lovi, și trecea dintr'un loc în altul, nelăsând nici un prilej. Când se grăbea Împăratul la Agatopol, să-i oprească, ei prăda cele din jurul Filipopolei ; când ajuta pe o parte, ei mergea în partea acca pe care o lăsase Împăratul. Acestea le făcea *Asan*, care era prea istot la minte, și prea știa a eși din toate încercăturile...»

1189 *după Chr.* — În primăvară, Isaac Angel încercă

din nou a respinge pe Români și a le zdrobi puterea lor, fără să isbutească. Aceste trupe ale Românilor, sub comanda istețului Asan, se luptau minunat, ferindu-se de locurile largi, iubind strîmtorile și locurile păduroase, unde hărțuile lor vitejești făceau cel mai mare reu Bizantinilor.

1190 *după Chr.* Bizantinii sunt bătute de armatele fraților Petre și Asan. Aceștia declară pe Români și Bulgari independenți, alegând Tîrnova ca capitală a lor.

O armată trimeasă de Isaac sub comanda lui Const. Aspiot, este pusă pe goană de Români.

Const. Aspiot, generalul Bizantin, voeste a se apăra de înfrângerea suferită, zicînd că «nu se pot bate ostașii cu doi prea puternici înamici, cu Vlăhii și cu foamea...». Această scuză a generalului mînie pe Isaac, care degradă pe Aspiot și îi scóse ochii.

Cu toate promisiunile de pace ce le dau frații Petru și Asan Bizantinilor, luptele urmează cursul lor, mereu nefavorabil Grecilor.

Puterea lui Petru și Asan se întinde tot mai mult, tot mai amenințătoare pentru Imperiul Roman de Resărit, din cauză că, un alt imperiu, puternic și cucritor, resărea împrejurul Munților Hemus și în Macedonia. Era adevăratul Imperiu Roman de Apus, format din urmașii demni ai Romei, ce locuiau și stăpîneau Macedonia, Iliria, cele două Măesii și cele două Dacii.

Deja vedem că în luptele ce urmăză, Cronicarii bizantini contiporani, ară'ă că iau parte locuitorii din Nordul Dunării și din șesul Prutului, și pe cari fi numește când Vlăhii, când Cumani când Schiți. Toți aceștia nu sunt de căt Români din Nord, stăpînitorii Daciei, care incepeau încet încet, a coboră din munți spre șesurile Dunării.

1193 *după Chr.*—Isaac Angel pornește iarăși la Nord spre Hemus, «dar, neputând face lucruri vrednice de persóna sa, scrie oficialul Nicetas Choniates, a voit a se întorce îndărăt. Inșă prin frumósele văi de la Berroe, mărginită de păduri și de stânci, Barbarii cari se arătau de ambele laturi ale strâm-tórei, lesne se putea vedea că nu au cugetul bun. Primele legiuni imperiale au trecut nesupărate, căci nu sosiră încă *Vlahii*, cari socotesc a fi mai bine să atace pe cei din mijloc, unde era nobilimea, miniștrii și împăratul.» (Nicetas Choniates, op. cit.). În acest mod Imperialii sunt din nou hătuți, iar puterea Românilor Petru și Asan mai mult întărită !

1195 *după Chr.*—Impăratul Isaac Angel, din ce în ce mai îngrijat de succesele pe cari frații Români Petru și Asan le aveau în Nord și în Macedonia, voește «ne putând răbda năvălirile și răpirile Vlahilor și ale *Schiților*» (Românii din stânga Dunării), a sfârși odată cu *acei barbari*, ce deveniseră un pericol grozav pentru Imperiul seu. Provinciile din Nord erau prădate și chiar în împrejurimile Adrianopolei se observa semne de revoltă contra autorității imperiale.

Păstorii Vlahi din Macedonia părăsiseră de mult munții lor, și se strănsese sub steagul fraților Asan, formând ast-fel puterea acelor nobili descendenți ai marilor regi Români și Regatului Româno-Bulgar.

Bizantinii prea erau slabi, prea decăzuți spre a putea să pună din nou în lanțuri poporul Român Macedonean. Totuși Isaac Angel face ultima încercare. El își formează o mare armată «*se scriu și se culeg pretutindeneă legiuni grecești ; se plătesc mari sume de bani ;*» socrul Împăratului, Bela al III-lea, regele Ungurilor, trimite prin *Viminacium*, puternice ajutoare, și cu o oaste ast-

fel pregătită, iarăși pornește contra vulturilor români din Hemus. Dar imperialii sunt din nou bătuti; aceasta este ultima înfrângere pe care Isaac Angel o suferă de la Români, de ôre-cc fratele său Alexe Angel urzește un complot în contra Impăratului, îl închide într'o temniță, unde poruncește de-i scôte ochii.

Ast-fel Impăratul Bizantin Isaac Angel sfârșește viața sa, luptând neîncetat contra rescôlei barbarilor din Nord, contra «Vlahilor și Schiților cari sunt de un neam cu Vlahii».

Românii sunt puternici; ei își organizează imperiul lor, fără a mai ține seamă de Bizantini.

Alexe Angel, noul împărat, caută pace cu frații Petru și Asan; o pace mai ușoră pentru Bizantini, dar e în zadar, acele căpetenii române nu voesc a schimba nimic din planurile și hotărârile lor, nici a ceda vre-un colț de pământ cucerit prin bravura oștirilor lor.

Alexe trimite deci oștile imperiale la Seres, dar Asan rămâne învingător și stăpân a unei bogate prăzi, arme, cai și bani.

Românii cobor în urmă până în plaiurile Adrianopolei, fugărind pe Bizantini și prădând peste tot.

Alexe Angel dă comandă unor noi trupe, generalului său Isaac, dar acesta din cauză că nu cunoste tactica Românilor, este cumplit bătut, și el însuși prins de Asan.

1196 *după Chr.* Un ver al lui Asan, anume Ivanciu, care trăia la curtea din Tîrnova, omorâ într'o nôpte pe Asan. Nicetas Choniates, relatează faptul ca provenind din cauza unei intrigi amoroșe, și în urma unei sângeroșe insulte suferite de Ivanciu sau Ión, din partea verului seu Asan. Se pôte însă bănui, și cronicarul bizantin Nicetas Choniates confirmă aceeași, că Ivanciu cum-

părat de Impărat, a căutat prilej de a omorâ pe Asan, căci după săvârșirea asasinatului, Ivanciu coprinde Tîrnova cu ómenii lui plătiți, și se împotrivește lui Petru, fratele lui Asan, care venea dinspre Munții Hemus, și cere în acelaș timp ajutorul imperialilor. Și ar fi putut prea lesne sē reușească în mod deplin crima lui Ivanciu, căci o lată Tîrnova, Capitala Româno-Bulgarilor, căzută pe mâna Bizanței, puterea Româno-Bulgarilor ar fi fost rău sdruncinată. Inșă de mult Bizantinii sunt fără nici o vlagă, o rasă degenerată, ce nu mai era în stare a lupta. Ast-fel că o armată ca aceia pe care o cerea Ivanciu, nu mai putea porni din Constantinopole. În adevăr, Împeratul nu pôte se trimeată lui Ivanciu decât o trupă de mercenari, străini în mare parte, și fôrte puțin învețați cu nevoile cele grele ale resboiului.

Acestea sub conducerea lui Emanuel Camato, de abia întrară în regiunea muntoasă a Moesiei, când «ostașii cu lanceie refuzând a mai merge înăinte întrebau : unde-i duce ? și cu cine voește să se bată ?»

Ivanciu, disperat de a mai primi ajutorul cerut pentru a pune mâna pe domnia Româno-Bulgară, fuge într'o nópte din Tîrnova, și se duce la Constantinopole, pentru ca acolo să-și primească prețul infamiei sale. La Constantinopole, Imperatul îl primește cu mare cinste, dându-i strălucite ranguri de noblețe și întrând în alianță cu dînsul. Și în același timp cânil Nicetas Choniates descrie intrigile și serbările curții bizantine, esclamă cu durere vorbind de biruințele Românilor. «Cine oare ar putea numără năvălirile și prăzile Schiților și ale Vlahilor ? Cuceririle provinciilor din preajma Muntelui Hemus, și jefuirile din Macedonia și

Tracia, arată cele ce s'au întâmplat mai bine decât toate statuetele, tablele și istoriile !»

Și tot ast-fel relatează și cronicarul Georgius Cochinos (De originibus): «Vai Romanilor din timpurile acelea (sub Alexe Angel) căci..... multe din cetățile și țările cele rămase la *apus și la mare* au venit în mâinile Vlahilor și ale Cumanilor». Schiții și Cumani sunt nume cu care scriitorii Bizantini voesc a desemna pe Românii din stânga Dunării, și pe cei din Moldova.

- 1197 *după Chr.*—Petru este de asemenea omorât. Îi urmează la tron fratele cel mai mic, Ioniță, cu titlul de Împărat al Româno-Bulgarilor. Acesta întreprinde o luptă de mărte în contra Grecilor. El luă titlul de Romeoctonul sau omorătorul de Romei (Greci).
- 1198 *după Chr.*—Românii din Munții Hemus și din Macedonia, atacă cu multă putere provinciile Imperiului Bizantin. Istoricul contimporan și oficial Nicetas Choniates scrie despre acestea : «In acel timp, Schiții, împărțindu-se în patru linii, cu mai mare grăză decât altă dată, totă Macedonia au jefuit, supunând cetățile întărite, munți și monăstiri..... nimeni ne-cutezând a le sta împotriva pentru mulțumirea lor.....»
- Ioniță, Împăratul Românilor și Bulgarilor era însă în fruntea oștirilor sale învingătoare !
- 1199 *după Chr.*—Papa Inocențiu al III-lea, scrie lui Ioniță, măgulitoare scrisori, în care îl îndeamnă a trece la Catholicism, având în vedere că dînsul și poporul său sunt de nobila rasă latină.
- 1201 *după Chr.*—Imperatul Ioniță, răspunde Papei Inocențiu al III-lea o scrisoare trimeasă cu o misiune aleasă, arătând că nu ar fi tocmai contrar ideii de a trece el, și cu poporul său de neam latin, la Catholicism «lucru ce chiar frații săi l-au dorit». În această scrisoare, Ioniță

arată și condițiunile în care s'ar putea face această convertire, și anume de a-l recunoște ca Împărat al Românilor și Bulgarilor, și de a fi încoronat ca atare.

În această scrisóre Ioniță numește pe Papă «prea sfînt părinte» și «archiereul cel prea mare».

În urma acestei scrisori, Papa îi trimite răs-punsul sêu prin Cardinalul Ion, făcënd din nou apel la Ioniță, de a veni la Catholicism, dând împuternicire Cardinalului Ion de a putea hiro-tonisi arhiepiscopi și arhieriei, «semnul pu-terii arhieresti să o dea după forma scrisă în Bula Noastră».

În această scrisóre Papa enumără câți epis-copi Catolici au fost în Mœsia (Bulgaria) în timpul *predecesorilor*, și cum prin intrigile lor preoții bizantini au făcut pe popor să se lepede de Catolici, spre a rămâne sub preoții greci.

Papa Inocențiu închee scrisórea sa către Împăratul Ioniță ast-fel: Ar fi bine și pentru gloria ta pămîntescă și pentru mântuirea cea eternă, ca după cum ești din neamul Latin, așa să fii și cu urmarea., iar poporul țării tale care zic că sunt din sângele Romanilor, să urmeze bisericei Romei, pentru ca în servirea lui Dumnezeu să se vadă că ții de sfaturile lui părintesci (Gesta Inocenții III, No. 70).

1202 *după Chr.*— Cardinalul Ion trimis special al Papei, investesce cu însemnele puterii spirituale pe arhiepiscopul Vasile din Zagora — pe care în urmă l-a ridicat la rangul de Primat al Tancovului, mai mare peste toți cei-l'alți mitropoliți și episcopi din «Vlahia și Bulgaria» avënd putere de la Papa de a face Sfintul Myr, și de a unge și bine-cuvînta pe toți Imperatii ai Românilor și Bulgarilor.

Tot Cardinalul Ion a uns pe cei doi mitropoliți Catolici din Belesburg și din Preslava.

1204 *după Chr.*— Curtea pontificală de la Roma îi trimite lui Ioniță, prin Cardinalul Leon, coróna imperială, un sceptru și un steag. La 8 Noembrie, același an, Ioniță este încoronat ca Impărat al Românilor (Valachilor) și Bulgarilor de către delegatul Papei și cu un ceremonial strălucit.

1205 *după Chr.*— Constantinopolea cade sub domnia Cruciaților (la 1203).

Impăratul lor Balduin de Flandra trimite soli la Ioniță spre a cere un tribut. Acesta atacă și bate pe Cruciați lângă Adrianopole la 14 Aprilie 1205, prinde pe Balduin și-l omórá, cu toată intervenția lui Inocențiu al III-lea. În acest timp Ioniță devine unul din cei mai puternici și mai temuți stăpâni ai Europei.

1207 *după Chr.* — Ioniță este ucis de un trădător. Lui îi urmează la tronul Imperiului Româno-Bulgar, nepotul său Borilă sau Florilă, cum îi era numele românesc.—Acesta conduce Imperiul timp de 15 ani.

1222 *după Chr.*— Lui Florilă îi urmează ca Impărat al Româno-Bulgarilor, Ion Asan. Acesta bate pe Impăratul Bizantin Teodor, întinzându-și domnia până în Tesalia și Iliria.

Sub acest Impărat, Imperiul Româno-Bulgar atinge punctul său cel mai înflorit.

Puterea Împăratului Român se întindea aproape peste toate țările coprínse între Marea Adriatică și Dunăre, afară de mici teritorii din Nord și din jurul Tesaliei și a Constantinopolei.

Atunci, în scriitorii Bizantini, găsim pe Împărații Româno-Bulgari sub numele de Mari-Vlahi, iar Imperiul numit Marea Vlahie. Ion Asan intră în urmă în legături de rudenie cu Împărații Bizantini, măritându-și două fete ale sale după Emanoil Angel și Teodor Batace.

- 1241 *după Chr.*—Ion Asan móre, lăsând ca succesor pe fiul său Caliman.
- 1245 *după Chr.* — In locul lui Caliman vine fratele său Mihail, care recucerește mai multe orașe din Tesalia și Nordul Macedoniei.
- 1258 *după Chr.*—Mihail este omorât de vărul său Caliman al II-lea, care se sue pe tronul Impăratului Româno-Bulgar.
- 1259 *după Chr.* — Micea cumnat al lui Caliman al II-lea, îl isgonește după tronul Imperial. Dar acest Micea, înrudit prin căsătorii cu Impărații Bizantini, e molatic și nesuferit de Români. — El e detronat după un an, în 1259, și înlocuit cu Constantin, fiul lui Tecu, care însă nu dă probe de o mai mare bărbăție.
- 1277 *după Chr.*—Tătarii atacă și pradă Imperiul Româno-Bulgar. Atunci un Român, Curcubeta, (Cordocuva sau Lehana pe Grecește), fost cioban, răsculă poporul contra Tătarilor, îi bate și îi gonește din țară.

In urmă ei își întorc armele contra lui Constantin, pe care îl prind și îl omoră ; coprinde cetățile și se proclamă Impărat.

- 1279 *după Chr.*—Mihail Paleologul, Imperatul Bizantinilor, trimite pe ginerele său Ion al III-lea Asan, fiul lui Micea, la Tîrnova, cu armate Bizantine, spre a-l stabili pe tronul Imperiului Româno-Bulgar.

Ion al III-lea Asan e gonit de aci la Constantinopole, de către Curcubeta, care îl atacase cu armatele sale.

Dar Curcubeta móre în acest timp.

*
* *

După mórtea acestui Român, în adevăr capabil de a restabili gloriosul Imperiu, României

din armată și de la Curte se retrag spre Munții Hemus și spre plaiurile lor din Macedonia, unde împreună cu populația română de acolo, își continuă viața lor liberă și plină de lupte pentru existența lor.

* * *

Imperiul Bulgar este ruinat de intrigile curții Bulgare și mai ales a acelei Bizantine. Bizantinii merg cu orbirea până acolo că chemau pe otomani în ajutorul lor.

- 1331 *după Chr.* — Prima debarcare a Turcilor lângă Salonic. Epiroții sunt lăsați fără nici un ajutor
- 1331-1355 *după Chr.* — Pe tronul Serbiei se urcă Stefan Dușan cel mare. Dînsul, înțelegând că din partea Bizantinilor nu se poate aștepta nimic, hotără a întemeia un Imperiu de Resărit puternic, capabil de a rezista năvălirii Turcilor. Imperiul Româno-Bulgar era în decădere, dar Stefan Dușan, îl reorganizează, formând cu Sârbii, un singur Imperiu Sârb. Iar el ia titlul de Țar al Sârbiei și al României, încoronându-se cu coróna imperială în 1346 în Úsküb (Scopia).

Stefan Dușan încheie alianțe cu vecinii sei, între cari și cu Veneții.

Face însă greșeala de își împarte Imperiul în mai multe Voievodate, care se despărțiră îndată după mórtea lui în 1355.

- 1356 *după Chr.* — Turcii silesc pe Sârbii din Sud a le plăti tribut.
- 1360 *după Chr.* Amurat I coprinde Adrianopolea, unde își stabilește capitala Imperiului Otoman.
- 1389 *după Chr.* — Creștinii, cari se uniseră într'o puternică ligă spre a rezista contra Turcilor, sunt complect învinși la Kossova.

Sultanul Amurat cade omorît, dar Bulgarii

și Sêrbii 'și-au pierdut și puterea și independența.

1453 *Maiu 29.*— Mahomed al II-lea coprinde Constantinopolea, după un asediu de șase luni, care devine capitala Imperiului Otoman.

Condițiunile retragerii

După ce centrul activității Imperiului Româno-Bulgar se mută tot în spre Nord, și anume pe versantul nordic al Balcanilor, Românii se găesc, din cauza acestei împrejurări, tot mai mult depărtați de centrul lor etnic și politic, care era mai în sud, între ramificațiile din Miază-zi a muntelui *Hemus* și acelea a le Pindului.

Influența pe care acest fapt trebuia să o producă în merul general al politicii Bulgaro-Română nu întârzie de a se arăta.

Românii nu pot de cât a fi în număr tot mai restrâns la curtea imperială din Tîrnova ; mulțimea cea mare nu i-a putut urma până aci.

Poporul Român nu ar fi avut ce căuta în nord și nici odată nu s'ar fi gândit a-și părăsi câmpiile și plaiurile lor din Macedonia.

Așa dar preponderența Bulgară la curtea din Tîrnova în mod normal trebuia să crească ; Bulgarii erau la *ei acasă* : Românii încep a fi *strieni*.

Recunoștința este chestiune de timp pe când uitarea este consecința logică a lucrurilor.

Poporul Român, care a ajutat atingerea marilor idealuri, care a dat Bulgarilor prin nobila lui vitejie și virtute, coroana imperială, este curând uitat.

Puținii curtesani Români de la Tîrnova se vor Bulgariza în curând și rasa care odată domnea pe auritul tron al imperiului, nu va mai avea nici un reprezentant acolo. Este însă adevărat că în curând se perde și puterea Bulgară. Sôrele apune pentru lungi secole.

Românii, în acest timp, se întăresc în Macedonia. Țara lor și-o cunoste și o iubește prea mult: nimeni nu a putut a le strica cuiburile lor de acolo. Aceștia erau scoborătorii vulturilor cohortelor Romane.

Puterea imperiului Bizantin era într'o stare prea tristă, pentru ca cei din Bizanțiu să mai pôtă avea dorințe de domnie sau cel puțin de răsbunare a marilor răni suferite.

Situația Românilor nu suferă însă nici în urmă, când Otomanii coprind întregul imperiu Bizantin.

Ei recunosc un fel de autonomie acelor păzitori ai munților, turcii nu declară că pământul Macedonean este proprietatea Sultanului; Românii Macedoneni, ca și vechii lor tovarăși, de origină pur tracică, Albanezii, sunt lăsați deplini stăpâni ai pământului și ai munților Apuseni, cu condiție de a recunoște supremația Otomană, și de a apăra cu credință acele locuri. Condițiuni, ce au fost sfint respectate de ambele părți.

Iată cum Pouqueville descrie legăturile cari le-au pe Macedo-Românii din imperiul Otoman.

«Acest popor, rămas ne mișcat sub Mih. Paleologu, re-mase independent, chiar după cucerirea Epirului de către «Mahometani.

«Puternici de libertatea lor și din cauză pozițiunilor a-«vantagiöse ce le aveau, Românii Macedoneni prevăzători că «mai curând sau mai târziu ar putea cădea avură «înțelepciunea de a căuta, supunându-se marelui Sultan, o «capitulațiune.

Această capitulație, și mai ales punerea ei de către Sul-tan, înseamnă că Românii Macedoneni, încă din acele tim-puri, eran tratați ca popor a parte. Mai departe continuă acel savant.

«Românii se găsiră ast-fel (în urma condițiunilor capitu-«lațiunei) puși sub protecția *Sultanelor «Validee* sau mame, «cărora ei trebuia să dea o ușoră dare anuală, un fel de «tribut de *vasalitate*.

«Cu acest preț ei fură feriți de amestecul agenților de «bir, turci: rămânând *singuri* a-și fixa dările

«liberi în familia lor, au traversat liniștiți furtunile revoluțiilor ce au agitat de atâtea ori Epirul.

«Tributul plătit Sultanelor mame era la început de 1400 «piaștri.

«Mai târziu, de sigur, această dare a crescut, dar Valachii «sunt mulțumiți căci se pot administra ei însuși: iar șefii «turci, reprezentanții Guvernului din Constantinopol, nu fac «nimic în contra tradițiilor (vezi *Voyage en Grèce*. F. (I. I. «Pouqueville, tom. II, pag. 159—161).

Tot ast-fel relatează G. Legeau (vezi *Ethnographie de la Turquie d'Europe* par G. Legeau Gotha) și Am. Boué (vezi la *Turquie d'Europe*, par A. Boué, tom. II, pag. 194—197).

Nu numai că Turcii au tolerat Românilor a fi și a rămâne Români, dar, în anul 1525, Sultanul Soliman II cel mare, reorganizează, de astă dală în mod oficial, drepturile militare și de apărare a teritoriului Macedonean. El institue în sudul Macedoniei și în spre Nord, 15 *căpitănerii* creștine, compuse în mare parte din Români Macedoneni și din Albanezi, spre a proteja imperiul spre invasiunile din Nord și din Sud (adică în contra briganzilor greci).

Fie-care căpitănerie trebuia să aibă 100 de oameni armați cari erau cu totul liberi de ori-ce dare.

Acești ómeni alegeau din mijlocul lor pe căpitan: care demnitate a devenit ereditară în multe familii.

Aceasta a fost starea Românilor retrași și întăriți pe plaiurile Macedoniei.

Grație organizării militare a Românilor din Macedonia, concedată de însuși Sultanul Soliman Magnific, ei au putut continua viața lor politică și religioasă la adăpostul armelor și pe prețul luptelor eroice.

Macedonia a fost la început împărțită în 15 căpitănerate, dar acestea în urmă se mai înmulțiră. Șeful unei căpitănerii își recruta ómeni de arme, și își forma în acest mod o mică trupă cu care veghea asupra averei și vieții concetățenilor.

Aceste drepturi de căpitănerie erau ereditare și de sigur că trebuința apărării a făcut ca să se înființeze în Macedo-

nia mai multe căpităname de acestea.—Lângă acești căpitani și șefi, aleși mai ales din nobilele familii Românești, se strânseseră în curând cât mai mulți tineri Români, capabili de a purta armele, — și aceste mici armate stăpâniră munții și plaiurile Macedoniei.

În afară de dările plătite către stat, Românii erau oare cum independenți, și, dincolo de autoritatea *Căpitanului*, nu se întindea supunere *Armânilor* !

Nu rare-ori Românii și cu vitejii Albanezi sunt în tovărășie, în acele armate ; această înfrățire a fost foarte folositoare ambelor națiuni.

Centrele de populație Românești, orașele și satele, sunt organizate încă din secolul al XV și XVII, de către *Armâni* așa cum le-a convenit. — Căpeteniile, bătrânii, șefii comunităților, conduc în mod drept și plin de cinste, comunitățile lor. Ei sunt ascultați de toți cu sfințenie, de ore-ce acești șefi, cari de multe-ori sunt în același timp și comandanți ai căpităneriei din localitate, dispuneau de o mare autoritate. Viața pe care o duceau Românii Macedoneni în secolul al XV și XVII, este caracterisată prin libertate și independență națională. Populația Română era înfloritoare ; în bisericile sale se cânta și se slujea în limba Română ; industria era în progres, iar comerțul era în mare parte în mâinile acelor *Valahi* pe care îi invidiau vecinii cei răi.

Viața Românilor Macedoneni

În tot-de-una, când cetim relațiunile date de diferiți călători cari au cercetat ținuturile Macedonene, găsim că pozițiunile locuite sau alese de Români pentru satele și orașele lor, sunt veșnic muntoase, înconjurate de stânci înalte, de munți falnici sau adăpostite în văi, în puncte strategice, apărări de trecători și defileuri...

S'ar părea că acesta este faptul caracteristic după care se poate ghici din năinte naționalitatea română a acelor orașele zidite pe piatră și în munte !

— Un fel de instinct duc pe Românii Macedoneni a căuta regiunile frigurose, vecine pădurilor, pășunilor și apelor cristaline, lucruri cari formează fericirea lor (Pouqueville, Voyage de la Grèce).

Pentru ce Românii Macedoneni aleg în tot-de-una aceste fortărețe naturale ?

— Este drept că Armănul este mai mult păstor, zice d-l I. Nenițescu (vezi «De la Românii din Turcia Europeană, pag. 229») și că în Peninsulă, cuvintele Vlah și păstor sunt sinonime, dar dragostea turmei ar fi trebuit să-l ție în lunci și în văi, pe șesuri întinse și bogate, sau cel mult pe plaiuri, unde pășunile sunt îmbelșugate, iar nu pe piscuri. Dar se vede că el mai mult de cât turma lui, a iubit alt-ceva : libertatea familiei lui și curățenia familiei lui.

Cât timp Românii avură domnia (I. Caragiani, Istoria R. Maced. pag. 105), Românii erau așezați și în orașele mari de pe câmp și pe munți ; când însă domnia Română slăbi, sub Imperatorii Bizantini, și nu mai domnea *Idea Romană*, în Bizanț, și începură năvălirile Turcilor, din cauză că frânele imperiului nu se mai țineau în mâini puternice. Românii Macedoneni, cari până în acel timp erau deprinși a domni, se retrag la munți și numai la munți. Acolo se fortifică, în locuri adăpostite și greu de atacat.

Orașele românești din Epir, Tesalia, și Macedonia, precum Vlaho-Clisura, Vlaho-Livade, Malacași, Avele, Samarina, Metzova, Călăreți, etc., par a fi mai mult cuiburi de vulturi.

Scriitorul Bizantin Nicetas Choniates, contimporan al lui Petru și Asan, spune despre «barbarii din muntele Hemus (Balcani) și care înainte se numeau Mesieni, iar acum se «numesc Vlahi.... Aceștia încrezându-se în pozițiile grele «de atacat, și înconjurându-se de fortărețe, care sunt foarte «multe și se află așezate drept prin stânci prăpăstioase, orașele lor, cari sunt multe, în munții Hemus, și toate aproape «zidite pe stânci prăpăstioase și pe munți înconjurați cu «nori».

În acest chip vorbește cronicarul Bizantin care a trăit prin secolul al X,

Prin urmare, de atâtea secole, Românii își păstrează locurile lor. Casele căpitanilor (Caragiani, op. citat) sunt și astăzi ca niște castele, și ruine de ast-fel de castele se află mai în toate comunele românești, mai cu seamă la marginea comunei sau pe locuri mai înalte, de unde să se pótă apăra!

Valuri grele au trecut peste Peninsula Balcanică, locuită de Albanezi, urmași ai Tracilor, de Români, urmași ai Romei, de Greci și de Slavi — și toate aceste neamuri au avut de o potrivă a suferi. Cum se face însă că Românii Macedoneni, au evitat câmpia, luncile și pólele munților, cu toate bunătățile și bogățiile lor?

Românul este de un curaj ne îndoiș, este un oșlean din fire. Ast-fel mărturisește și istoria, și toți călătorii cari l'au întâlnit.

Răspunsul vine în mod fatal, spune d-l Nenișescu, în marea sa operă înclinată Românismului.

Românul Macedonean și-a iubit familia mai mult de cât contrăitorii lui, și că sentimentul purității morale este adînc săpat în sufletul său. Toți scriitorii cari s'au ocupat despre populațiile Balcanice, în mod unanim recunosc înălțimea sentimentelor morale și în special iubirea de familie la Românii Macedoneni.—Și trebuie să adăogăm că se înșeală foarte rău scriitorii când califică pe Românii din Macedonia, iubitori sau lacomi de avuție și sgarciți! Nu.

Nu este adevărat aceasta. Cea ce 'i-a făcut pe unii scriitori să judece acest lucru, atât de fals, cum de alt-fel și însuși D-r. G. Weigand a judecat, asemănând pe Românii Macedoneni, întru cât-va cu Iudeii, este faptul că se găseau mari bogătași și multe bogății printre fruntașii Armăni, și mai ales la începutul Secolului XIX și în secolul XVIII, starea Românilor Macedoneni era înfloritoare!

Dacă era în adevăr lacom din fire, dacă el seamănă cu *Ovrciul* (Gustav Weigand, *Die Aromunen*, Vol. II, pag. 66), Armânul nu ar fi părășit câmpul bogat, plaiurile întinse și descoperite unde lesne se poate strânge aurul; nu ar fi părășit acele locuri bogate, ci ar fi rămas acolo, ca un murdar comerciant, jerifindu-și demnitatea și onórea familiei!

Dar nu a fost ast-fel. — El s'a retras la munți, întâi și-a asigurat viața liberă, familia sfântă, și apoi s'a gândit ca să lucreze și cum să lucreze. Mediul acela aspru, puțin îngăduitor al regiunilor muntoase, Românul Macedonean 'l-a ales fără teamă, căci acolo el putea să și păstreze puritatea rasei sale și a moravurilor sfinte și strămoșești. — El care și-a ales pe veci drept locuință piscurile înconjurate de nori și stâncile cele mai sălbatice, el, care stă de veacuri armat și gata de luptă, și care viața întreagă muncește în mod onorabil, nu pôte nici odată să fie confundat sau, cât de puțin asemănat, cu acele popore fără țară, fără nimic sfânt, afară de *aur*, și cari trăesc pe spinarea altora! (Vezi Ion Nenițescu op. cit. pag. 232).

* * *

Românii Macedoneni au fost necesarmente siliți a fi sau păstori, sau comersanți. Ei nu puteau să se îndeletnicească în voie cu agricultura, căci în acest caz ar fi trebuit ca dênșii să se cobóre în câmpii.

Pe lângă păstorie și comerț s'a mai dezvoltat și o a treia ramură de activitate, anume: industria. Industria aceasta a progresat, cu atât mai mult, cu cât dênșii putea permite o mai mare stabilitate acestui popor iubitor de țara lui.

Păstoria și comerțul însă 'i-a silit adesea ori să și părăsească pentru mult timp casa și satul lor natal: atunci, bărbații plecau, dar tot de una gândul le era acasă, la familia și patria iubită, și de câte ori ocupațiunile și circumstanțele fericite le permitea, ei reveneau bucuroși, spre a vedea pe ai lor.

Adese ori comerțul 'i-a silit pe Români să se depărteze mult de Macedonia.

Incă din secolul al XVII găsim Armăni, negustori cari duc în Italia un fel de mantale, numite *cape* și cari se fabricau în munții Macedonici. Aceste îmbrăcăminte erau foarte întrebuințate în Italia și în Spania ca și în Grecia. (William M.-Leake: *Travels în Northem Greece 1835*). Acest început deschise drumul unui comerț din ce în ce mai întins.

Românii Macedoneni împart în urmă cu Grecii, productivul

comerț de coloniale făcut cu Spania, Malta, sau Turcia și mulți din ei sunt proprietari a mari nave și încărcături.

Clasa bogată a populațiunei se compunea din comercanți cari au stat mult timp în străinătate, în Italia, Rusia, Spania, Austria etc., și cari, după o lungă absență, reintră în orașul lor natal, cu produsul muncii lor, contribuind ast-fel a-și îmbogăți și civilisa, până la óre-care punct, orașul său (Wil. M.-Leacke, op. cit.).

* * *

Starea economică în Sudul Peninsulei a fost destul de rea atât din lipsa de cultură, răspândită în toate stratele populațiunei cari locuiesc în acele ținuturi, cât mai ales,—și acesta este principalul motiv,—din cauza lipsei de mari capitaluri cari să fie angajate în diversele afaceri.—Banii, prin urmare, sunt mai scumpi ; solul și produsele sale au o valóre relativă mai mică.

Aci contribue în mare măsură și nesiguranta, lipsa unei râtele întinse de căi de comunicație, care să permită o mai lesnicioasă scurgere a mărfurilor.

Totuși, comerțul în interiorul Macedoniei și al Peninsulei în general, este în mare parte pe mâinle Românilor Macedoneni, dintre cari, unii au mari case comerciale de export sau de bancă, prin porturile Adriaticei, Arhipelagului sau al Mărei Negre !

Spiritul de comerț a dus pe acești Români Macedoneni prin Serbia, Bulgaria, Austria, România, Grecia, Italia, Egipt, etc. ; acolo ei au făcut averi frumoșe și au donat, în urmă, sume mari, considerabile, pentru Patria lor.

Cum se face că acești bani au încăput pe mâinle agenților Panelenici ?

Industria este de asemenea desvoltată, ca și comerțul. Argintăria, ferăria, strungăria, tóte sunt profesate de Români. La ori-ce expozițiune oficială, guvernul otoman face apel la argintari Români ! Kanitz, în cartea sa *Serbien 1868* pag. 332—vorbește despre marea dispoziție a Românilor Macedoneni pentru lucrările de artă, și aptitudinea lor extra-ordinară pentru arhitectură ;

«Afară de Constantinopol, de Atena și Belgrad, orașe în care, de alt-fel, Românii Macedoneni au monopolul construcțiilor, ei sunt singurii arhiteți ai Turciei și ai Greciei, cu toate că acești Armâni sunt confundați, une-ori, pe nedrept, cu zidarii sërbo-bulgari din Albania și Tracia.

Armânul pôte esecuta cu înlesnire, grație inteligenței sale naturale, lucrările cele mai grele, podurile cu mai multe picióre, cupolele și boltile.— Adesea Armânul este în același timp, architect, zidar, lăcătuș, dulgher și tâmplar. Afară de bucățile topite și turnate pe care le ia din Austria, toate cele-l'alte și le face singur. Ca argintar și giuvaergiu are o reputație escelentă.

Ei posed știința de a putea da metalelor prețioase formele cele mai elegante, întrupate în obiectele de găteală, brățări etc. etc.

Românii Macedoneni se mai ocupă și cu croitoria, o meserie foarte lucrativă și respândită mai ales în clasele burghezimei.

Pe lângă aceasta, exploatarea pădurilor, are un rol de căpitenie în economia lor. Lennele cari le scot din păduri sunt exploatate, în scânduri, până la Marsilia sau Asia-Mică.

Însă cea mai însemnată ocupațiune a Românilor din Sud este cea a culturii vitelor. Numeroase turme de oi și capre ale Armânilor pasç pe plaiurile acoperite de o iarbă grasă și abondentă a Balcanilor și Pindului — iar la locuri alăpostite, se află stânele lor, unde se fabrică diferitele produse ale lăptăriei, și mai ales care este în urmă împachetată și trimasă în toate colțurile Turciei.

Hergheliile Românilor, în care cresc cai și catări, sunt de asemena înoriflóre.—Cu ocaziunea ultimului răsboiu cu Grecia, Guvernul Imperial a rechiziționat o mare parte din caii trebuincioși armatei, de la aceste herghelii, acordând în același timp Românilor proprietari, o mulțime de privilegii și scutiri de dări.

Creșterea vitelor a adus cu sine și viața proprie a păstorilor umblând după pășunat, din loc în loc, urmându-și turmele pe cari vara le ține sus în munți, iar spre toamnă

încep a le scoborâ spre văi și șesuri, unde pot găsi nutrețul necesar turmelor.

Acolo păstorii își fac casele lor sau stau în satele și orașele învecinate.

Cu toate silințele pe cari le-a pus Guvernul Imperial, nu a reușit ca să împedice pe acești păstori de a'și continua viața lor nomadă.

Familii grupate, cu bagajele aranjate sistematic pe cai, se coborâ, mai cu seamă în câmpiile Tesaliei, și unele spre Golful Salonic, ajungând chiar până în jurul Seresului. (N. Poppilian. Rom. din Peninsula Balcanică, pag. 30).

Economia domestică are o deosebită importanță la acei Români din Sud. La acest popor retras în munți, era imposibil ca această ramură de activitate să nu aibă o desvoltare decisivă.

Obiectele de prima trebuință, îmbrăcămintea, mobilele din casă, casa însăși, ar fi rămas a și le procura prin grele mijloace, din orașele depărtate, pe bani, și plătind, în acest caz, un preț îndoit.

Satele și orașele Românești, din munți, nu ar fi putut progresa, dacă ar fi urmat ca toate cele necesare să nu și le producă ei însăși, prin munca lor. De acea găsim aci un puternic și salutar obicei sau, mai bine zis, o lege strămoșească : *de a nu cumpăra de la străini, lucrurile casei.*

Totul se face în case. Aceste case ale Românilor au mai toate două caturi. În acest caz, catul de jos este de piatră, iar cel de sus este de lemn sau în paiantă.

Casa înlăuntru este bogat împodobită, cu velințe și chilimuri, țesute de harnicele Românce.

Răsboalele lor lucrează foarte mult, și lucrul lor este căutat chiar de străini. Un comerț întins se face cu țesăturile de lână numite *Șaiacuri*.

Încă din vechime au fost renumite *fencile Vlahe* pentru țesăturile cele fine, împletiturile și desenurile și ornamentele velințelor de la curtea din Bisanta (Constantinopol).— Pânzele lor aveau suptirimca pânzei de păiajen, și întreceau în colori și frumusețea desemnului curcubeul și păunul.— (vezi N. Popilian, op. cit.).

Armânii nu știu ce va să zică a cumpăra pâine. Alimentele caută a fi îmbelșug strânse în cămări; cărnuri conservate, brânzeturi, legume, etc.

După cum bărbații Români sunt harnici și iubitori de muncă, tot ast-fel și femeile Române se îngrijesc cât mai mult de bunul trai casnic de îmbelșugarea și de buna creștere a copiilor.

Mai ales pe dată ce o fată se naște, mama sa deja începe a se gândi ca să'i strângă și să'i lucreze *zestrea (pace)* fetei. Și onoarea cea mare este atunci când tot cea-ce compune lungă listă a articolelor de zestre, rufăria, țesături, velințe, saltele, hăinărie, etc., să fie lucrate *în casă*, de mamu și de fată. — Și ne întrerupt răsboale lucrează pentru îmbogățirea zestrei tinerei fete, care va duce belșugul și fericirea în noua familie pe care mama sa deja o întrezărește.

Românii Macedoneni de la 1800 la 1821

Pe la sfârșitul secolului XVIII sub impulsunea marilor mișcări spre libertate din Occident, începu a se observa și în Sudul Peninsulei Balcanice încolțirea noilor idei. Poporul Elen este acela care voește a se emancipa și el are toții sortii isbândeii. În Tesalia, Epir și în Macedonia începu de asemenea ferberea revoitei, și privirile tutulor se îndreptază spre căpitănatate. *Căpitanii Armâni* aveau de spus ultimul cuvânt.

Dar Românii Macedoneni au dat dovadă în tot-d'a-una de un mare tact și prevedere în afacerile politice ale lor. Acest desvoltat instinct le-a fost puternicul lor ajutor, mulțumită căruia Românismul s'a putut ține și strecura atâta amar de veacuri, în acele locuri, și prin acele circumstanțe atât de grele și de imposibile.

Românii au înțeles destul de repede ceea-ce ar putca face și până unde pot ei să se aventureze. — Dacă situația lor era apăsătoare, aceasta provenea nu din cauza Inaltei Porți, ci din alte împrejurări cu totul locale, cari s'ar fi putut înlătura, urmând mijloacele moderate și înțelepte.

Descendenții Romei au simțit însă întregul plan al patrioților Panelenici, adică de a ataca Constantinopolul, de a izgoni pe Turci din Europa și de a se substitui lor. Această substituie era poate îngrijitoare pentru Români : ei se temeau atât de *aventuroasa afacere* care i se oferea cât și de consecințele ei, în ambele cazuri, adică și dacă erau învinși, și dacă erau învingători.

Românii cei bătrâni, șefii căpitănatelor nu au putut fi convinși că trebuie să useze în acest mod de forța și de autoritatea pe care Marii Sultani le-a dat'o lor spre a fi păzitori credincioși ai pământului Macedonean și ai Imperiului ! Acesta a fost un privilegiu de o netăgăduită importanță, care le-a permis Românilor Macedoneni, retrași în munți, să fie organizați militarește, *organizare* de care ei au profitat atât de mult.

Grecii văzură opoziția pe care o vor întâmpina, în realizarea plănuitelor lor idealuri din partea acelu Popor Românesc, și încep, dar cu un efect prea slab, a lupta pentru ca să sdrobească căpitanatele Românești.

Populația Română din Macedonia era întinsă, era numeroasă, dar Greci nu erau în Macedonia. Ei abia se aflau în Sudul provinciei prin preajma munților Pind, ast-fel că elementul Românesc era covârșitor peste tot și el avea, dimpreună cu frații Albanezi, *puterea* în mâinile lor, așa că participarea lor la o eventuală mișcare, ar fi fost în adevăr hotărâtoare. Dar cu toate ademinirile Elenilor, Românii refuză a se mișca.

Această obstinare nu era frica, ci prudența ; nu era teama de moarte, ci dorul de viață al unei întregi națiuni.

Nu frica de sacrificii le dicta Românilor acea conduită, căci martore sunt paginile istoriei de bravura acelu popor ; martore, sunt luptele incontinue, mari și eroice, susținute de Români, în cursul secolilor. În contra năvălitorilor de tot soiul, cari voiau să le răpească viața, avutul sau libertatea lor ! — Românii Macedoneni își crease o libertate a lor, și vai acelora cari au voit, cătuși de puțin a o turbura.

Cine știe să se apere, știe să și atace, dar Armânii nu

aveau în acel moment pe cine să atace, ei nu vedeau nici un inamic înaintea lor !.

Refuzul acesta al Românilor de a servi pe Elini și de a le împrumuța armele și trupele Românești, arătară că în Macedonia Grecii nu represintă nimic, și că, prin urmare, nu pot pretinde dela nimeni nimic ! Atunci ei se gândiră mai departe..... Grecii aveau *Biserica*...

Atunci au întrebunțat toate mijloacele spre a dărâma autoritatea și puterea Română... S'au inventat legende, cari să arate celor slabi, lucrurile sub o lumină bizară dar profitabilă propagandei Grecești ; iar în programa celor cari munceau pentru realizarea *ideiei marei Helade*, s'a înscris următoarea conduită, față cu populațiile Românești din Macedonia : «Să se elinizeze pe toate căile toți Românii.— Să «se distrugă limba și naționalitatea Română, spre a se putea «absorbi cu înlesnire în snul națiunii Elene, acele sute de «mii (peste un milion) de Români.»

Intre alte mașinațiuni ale Elenilor, s'a spus, ori s'a înscenat, nu putem preciza, și următoarea poveste :

Un călugăr din Sfântul Munte, care a dus o viață, păzind cu rigurozitate asprele canóne, care a dobândit pentru aceasta titlul de *Sfânt*, a început să predice prin Macedonia și prin Tesalia, în contra limbei Românești.

Acest călugăr, anume Cosma, mergea călare pe un asin, din oraș în oraș, din sat în sat, ca un apostol, predicând mulțimei.

Sunt versiuni cari îi atribuc acestui apostol elenic, și ore-care *minuni*, vindecări de paralitici, etc.

Și dânsul a blestemat, afurisind pentru vecie și limba Românească și pe aceia cari vor vorbi-o, sau o vorbesc !

Bisericile Românești, adică acelea în care slujba se făcea în graiul Românesc, au fost declarate de acel *Sfânt*, ca eretice, iar drept credincioșii cari vor ca să fie feriți de chinurile iadului prevestite de *Cosma*, trebuia să uite limba Românească și să devie Eleni !

* * *

Patriarhul din Constantinopol oprește slujba Românească

în mai multe biserici, iar Grecii, arătând Europei că în Imperiul Turcesc, în câmpiile Tesaliei sau ale Macedonici, se află atâtea milioane de locuitori, urmând religia creștină, adică *greacă*, susțin că acele popoare, Albaneze, Române, Slave, sunt... numai *Greci* !

Românii Trans-Danubieni,^{*} la 1800 erau conștienți de dinșii, de naționalitatea lor a parte. *Aromânii* sau *Armânii*, se cunoșteau între ei, dar nu știau, decât în mod vag, anume cine sunt, și cum se află în acele locuri. - Ceva mai mult : ei nici nu aveau cunoștință că la Nordul Balcanilor, dincolo de fluviul Dunărei, se află un popor acelaș ca și densul, frate de acelaș neam și sânge !

Pe Românii din România, adică din Muntenia și din Moldova, ei îi considerau ca pe niște străini ! În acest mod, nu mai încapă îndoială că influența elenă s'a putut, încetul cu încetul, se se desvolte în liniște !

La începutul secolului al XIX,^{*} Albania se afla sub puterea lui Ali Pașa de Tebelen. Acest tiran, după-ce făcu ca o mulțime de Albanezi să îmbrățișeze islamismul, voi să-și înlindă puterea și dominațiunea sa și asupra celor-l'alte populațiuni creștine din prejur.

Trecerea creștinilor la islamism nu se putea face de cât silită, și Ali Pașa veni să îndeplinească aceasta. El atacă pe Românii din Macedonia precum și pe Grecii din Sud...

Satele creștinilor încep a cădea pradă flacărilor : femeile și copiii sunt măcelăriți ; sângele curge peste tot.

Căpitaniii Români es din neutralitatea lor și pornesc în grabă cu armatele spre acel turburător al păcei din Imperiu.

Se știe însă că Sultanul nu dăduse lui Ali Pașa autorizație oficială de a ataca căpitănatele Românești din Macedonia. Elementul românesc a fost în tot-de-una al ordinii și al păcei înțelepte, precum și puternicul reazim al imperiului, și nici o dată nu s'ar putea concepe ideea să se dis-trugă tocmai aceea ce ar constitui puterea și ajutorul.

Însă acel atac al Creștinilor a fost determinat de către

puternicele impulsări ale Coranului: Resboiul sfânt este veșnic declarat în contra necredincioșilor.

Și, cu toate acestea, cu toate intrigile de curte, cu toată credința religioasă, Sultanul nu numai că nu aprobă lupta în contra Românilor Macedoneni, dar nu voește să mai dea *nici un om* mai mult lui Ali Pașa...

Iar acesta, care plecase la luptă cu o anumită forță, și care trebuia în curând reînălțat, se vede amenințat a se retrage din cauza lipsei de oameni!

Atunci Ali Pașa, renunțând a mai aștepta ajutorul oficial, rescâlă el însuși populațiile ne-creștine, le împinge la jaf și omor asupra creștinilor din Tesalia și Macedonia—omorând și jefuind el însuși, în fruntea armatei sale spre a da încurajătorul exemplu trupelor de bandiți cari îl înconjurau și dintre care unele erau venite de aiurea, cum de exemplu din Asia-mică.

Dela 1805 și până la 1820, aceste lupte, sau mai bine zis aceste bătălii, se continuă, fără însă ca Ali Pașa să pôtă înainta mult sau să i se permită a forța pe creștini la adorația lui Alah.

Creștinii suferă însă grele nevoi, foc și sânge.

Românii Macedoneni sunt însă tot-de-una la postul lor, tot-de-una viteji, păzitori și luptători pentru viața neamului lor. Căpitani Armăni sunt stăpâni pe pozițiile cele mai tari, și se apără cu înverșunare contra acelor armate pornite pe distrugere.

După 1820, Revoluția Elenică luând proporții mari și amenințătoare pentru siguranța imperiului, armatele cari luptau contra creștinilor sunt întărite și înmulțite. Ele pornesc hotărâte de a îneca în sânge ori-ce mișcare revoluționară a creștinilor.—Creștinătății, deci și Românilor Macedoneni, li-se decretase, pe nedrept, mórtea.,

Atunci s'a vezut curajul Românilor și puterea de viață pe care o aveau.

De aprópe opt secole ei se retrăseseră în munți, și în plaiurile lor, lăsând evenimentele să-și urmeze cursul lor, și, așteptând, *armași însă*, ca destinul să-și împlinească marile lui hotărâri.

Dar acum, angajați deja în măcel, ei, părăsesc cuiburile lor.—Vitejii vulturi, vulturii legiunilor Romane, se cobor în Sud, și duc lupta care în istorie este cunoscută sub numele de „*Răsboiul pentru independență al Greciei* . Da — *al Greciei* — așa se află scris pretulindenea, căci ast-fel s'a arătat cazul Europei întregi.

Totuși, marii eroi, marii căpitani, aceia cari au dat loviturile decisive, mărețe, și după urmele cărora s'a ridicat din ruinele de marmură, ale Vechei Elade, noua și tânăra Greceie, acei luptători, acei oameni, au fost *Români*, toți diu Macedonia, toți căpitani, nobili răsboinici, și în a căror familie, vitejia și bravura erau ereditare de secolii !

Ajutorul Românilor, dat causei Eline, este proba cea mai evidentă de generositatea poporului Român.

Persecuțiile Religioase și Politice continuate în urmă de către agenții elenismului, în contra Românilor, este clarificarea cea mai clară a caracterului acelora cari sub masca *Marei Idei panelenice*, usează și abusează de tot !

Primii pași

La începutul secolului al XIX-lea locuiau în Viena și în Buda, mai mulți Români Macedoneni. Aceștia ajunseră aci în urma diverselor emigrări de mai înainte, și se stabilise în cele două orașe, îndeletnicindu-se mai mult cu comerțul. În curînd a ajuns o însemnată Colonie, atât prin numărul lor, cât mai ales prin calitatea membrilor ei. Acești Români Macedoneni erau în mare parte, în legătură cu lumea oficială și cultă, precum și cu Căpeteniile Românilor din Transilvania. Atunci un dor generos și demn de numele Românesc a coprins sufletele acelor iubitori ai némului : Voiau a scrie ceva despre dănșii ; voiră să cerceteze, în arhivele Istoriei, origina lor, spre a putea arăta apoi la lumina zilei glorioasa origină latină a acelor Români Macedoneni. De sigur că nu puțin a influențat în această însuflețire convorbirile și legăturile, pe cari diverșii membri ai Coloniei Româno-Macedonene din Pesta, le-ar fi avut cu marii patrioți Transilvăneni Lucaci, Maior și Clain !

Atunci tipări (1809) Doctorul Gheorghe C. Roza o carte intitulată, *Măestrria gleovasirei Românești cu litere latinești care sunt literile Românilor cele vechi*. Și după patru ani la 1813 Mihail G. Boiadzi tipărește o carte de citire în dialectul Macedo-Român, *Fabule-ică Paramithe shi Istorii alepte*. Dintre care 10 cu traducere Grecă și Germană. Cartea lui Roza este tipărită în tipografia Crăiască a universității Ungare din Buda, acolo unde mai multe cărți Românești ale istoricilor Transilvăneni au văzut bine-făcătorea lumină.

Mihail Boiadzi își tipărește lucrarea sa în tipografia lui Ion Svirev, Viena (1813). Cu doi ani mai târziu, la 1815, găsim fondată în Buda o *Societate Culturală a Femeilor Române* care aveau de scop de a veni cu sume de bani în ajutorul fondului destinat pentru a se putea termina clădirea începută deja de Împăratul Francisc al V și destinată pentru școala copiilor Macedo-Români. Fie-ce societară era obligată a contribui în tot timpul vieții sale și după aceea ce posedă pentru mărirea acelu fond școlar, din care să se întrețină școala, să se plătescă învățătorii și să se dea burse elevilor cari s'ar distinge la învățătură. .

Acastă societate, una dintre cele dintâi societăți Culturale Românești, era compusă din 33 de membre.

Iată numele a câte una din aceste prime luptătoare pentru însuflețirea Românișmului în Sudul Balcanilor: Maria Roza, Elena Grabovschi de (Grabova) Criterina Ghica, Pelagia Papa Costa, Pelagia Mano, Ana Keptenar, Sofia Masto și altele... Tôte aceste societare erau Române Macedonene.

În 1819 se tipărește o nouă carte, *Scurtă Istorie a națiunii Române din Dacia și Macedonia* cu ajutorul notabililor Români-Macedoneni din Buda; aci găsim iar o listă de prețioase nume ale donatorilor pentru reînvierea naționalității Române din Sud și anume:

Naum de Petrovici, Nicolae Roza, Gheorghe Lazăr, Stefan Viteli, Constatin Grabovsky, Sebastian Oeconom, Toma Knișchor, Petre Kazacovici, Dumitru Musiko, Gheorghe Sappa și alții mulți. Numerul subscrișilor se ridică la 80, între aceștia era și Athanase Grabovschi, unchiul Mitropolitului și

marelui Român Andrei Șaguna. «El ducea o casă deschisă, și sta în relațiuni amicale cu persoanele înaltei aristocrații din Pesta....

Elenismul

Populațiunile de diverse naționalități din Sudul Balcanilor au între alte linii caracteristice și pe aceia de a întrebuița o limbă universală necesită de comerțul lor, și de a-și conserva acasă, în jurul vetrei strămoșești, pe acea proprie națiunei. Ast-fel Românii-Macedoneni sunt siliți de a întrebuița pentru comerțul lor ce'l fac, fie cu produsele turmelor sau ca chirigii, fie cu alte obiecte, limba Grecească.

Ei nu pot deci a se servi de limba Română în marile piețe de comerț și în afacerile cu ómenii de rasă și populație diversă, Turci, Ovrei, Greci, etc.

Limba Grécă fiind cea mai răspândită în Sudul Peninsulei din cauza caracterului comercial al poporului și a întinselor afaccri, a fost în mod fatal hotărât ca Românul-Macedonean ca și Albanezul ori Bulgarul care voește a vinde sau cumpăra în Salonic sau Constantinopol să vorbescă limba Elenilor....

Limba comercială și de afaceri a fost adoptată, și ea nu este întrebuițată ca atare de cât în acele circumstanțe. În casele Românești, în satele și orașele Românești, limba Română sau mai bine zis dialectul Macedo-Român continuă a trăi și a fi pulsul vieței Românești din acele locuri.

În părțile locuite de Românii din Sul, și mai ales din Tesalia, s'a întâmpnat ca influenta Grécă să pătrundă cât mai mult în mijlocul acelor cete românești, dar limba Română și origina deosebită și mîn lă a latinilor nu putea fi nici de cum uitată.

Femeile, mamele și copii, cei-ce rămăneau acasă în timpul ce bărbații plecau după afacerile lor cu turmele sau cu mărfuri ele au continuat idea Românismului în acele plaiuri. Dar Elenii, în urmărirea Marei Idei Panelenice, au hotărât a grecisa cât mai mult și prin ori-ce mijloace. Însă acele multe mijloce se sintetisară într'unul singur. *Biserica*.

De Biserică se servesc acei luptători, spre a răpi viața Românilor. Oare dacă printr'un joc sau favor al destinului, Elenii rămân în jurul Tronului Pontifical al Religiei Creștine Ortodoxă, trebuia ca dâșii să abuzeze în acest mod de aceia sacră moștenire? Grecii profitând de faptul că străinii, Francesi, etc. recunoșteau *Religia Creștină Ortodoxă* sub numele de religie Greacă, (*Religion Greque*) și prin urmare Grecii, *des Grecs*, sunt numiți toți creștinii necatolici din *Imperiul Otoman*, și reclamă înaintea Europei întregi ca populație Greacă acele milioane de creștini Români, Albanezi, etc. Administrația eclisiastică începe presiuni ne auzite și de ne permis, pentru a forța desnaționalizarea Românilor. Încet, încet ei conduc cu multă abilitate un întreg țesut de intrigi căutând să otrăvească viața pură și glorioasă a Românilor.

În cartea sa, *Călătorie la Români din Macedonia*, Marele poet Dumitru Bolintineanu, scrie la pagina 79 80 : «Acești Români și Albanezi sunt cele mai frumoase neamuri din acele locuri... Cunoscând de aproape acest popor Românesc din Macedonia, înzestrat cu multe dăruri ale acestei nemuritoare vițe latine, plin de viață, de viitor, format din stofa din care se croesc națiile mari, și vezând cu ce înlesnire poate să piară numai pentru cuvântul că nu a cătat nimenca să-i spue că trebuie să trăiască din viața națională, pe când vecinii lui, ce caută să-l absoarbă, îi spun neconținut că trebuie să roșească de a fi Român,—ori ce inimă de Român se aprinde de o dreaptă indignare ! Acest popor Român va avea să sufere încă, căci un jug mult mai periculos i-se pune pe cerbice în numele religiunii.

Românii din Sudul Balcanilor, în timpul Inperiului Româno-Bulgar, nu aveau cu Patriarhul din Constantinopol de cât oare-care raporturi dogmatice, și nu ierarhice. Iar la 1200, Biserica Românească se separă cu totul de Bizanțiu.

Ioniiu, marele Impărat Româno-Bulgar, declară Biserica sa independentă. Iar Vasile arhiepiscopul Român din Zagoria devine Mitropolit primat.

...Tronul Mitropolitului se înălță plin de splendoare la

Târnova, capitala aceluia Imperiu Român din evul mediu, (Gesta Innocenti II, No. 70). Încă din secolul al V și al VI în Biserica Transilvăneană a Românilor, se slujește în Dialectul Macedo-Român.

La 1351, Serbia sub Țarul ei Ștefan Dușan, aruncă de parte de dânsa jugul Patriarhiei Grecești din Bizanția.

Patriarhul din Constantinopol răspunde aruncând blestemele și afurisenia asupra Bisericii Sârbești și asupra întregului popor Sârbesc ! (Nic. Desunșian: Les Roumains du Sud).

Acest cler Grec (Schafarik Abkunt der Slaven) nu este compus în majoritate de cât din preoți ce abia știu a citi. Ei ereau admiși fără examen și erau preferați acei cari plăteau mai bine. Ce s'ar fi putut aștepta de la acești preoți, ce nu cunoșteau limba naționalităților în mijlocul cărora ereau trimiși de către Patriarhia din Constantinopol, spre a propovedui cuvântul Domnului ! Dar aceștia nu luau în arendă preoția de cât pe câte un an, și în acest mod ereau obligați de a strânge cât mai repede bani pentru a plăti capitalul și dobânzile și a putea ast-fel pentru viitor a-și conserva aceste locuri sau de a avea cu ce trăi în caz dacă alți concurenți ar fi oferit mai mult !

Iată ce era în acele timpuri Biserica Greacă.

Totuși, după căderea Constantinopolului sub Otomani, influența clerului Grec, grație mijloacelor sale întrebuințate, devine tot mai puternică și într'un moment dat Patriarhia reintră în vechile ei drepturi *Spirituale*.

Atunci Grecii uitând de înaltele funcțiuni cari le erau încredințate, în loc de a pune mai presus de toate *cinstea Bisericii*, încep a persecuta naționalitățile străine, gonind din Biserică citirea și slujba în limba națională !

Și cu toate acestea, conform canoanelor și vechiului usaj intro-lus în Biserica Orientală, oficierea cultului religios la fie ce popor, se făcea în limba lui națională ! Căci nu e nimic mai absurd și mai contrar națiunii de cât un cult într'o limbă ce nu se înțelege ! (Ami Boué-Turquie d'Europe. t. III, 1487).

Vom căuta să arătăm mai departe, cât a fost de dușmănosă atitudinea patriarhiei din Constantinopol față de înființarea școlilor Române din Macedonia.

Prin toate mijlocele acești preoți, acești următori ai cuviințelor lui Christ a căutat să lovească în propaganda Românească, și să sdrolască ori-ce idee a reînvierei Românismlui Macedonén. Chiar acum, ei continuă această luptă josnică și neleală, persecutând pe cei cari simpatisează cu Românii și lucrează pentru cultura Românilor, întreprinzând, într'o nenorocită orblre pe o mulțime de Români notabili prin pozițiunea lor socială, în nenorocita stare de Grecomani, adoratori ai Grecilor și ne permițând a se sluji limba Română în Biserici. Acésta din urină este arma lor cea puternică. Cu ea influențoză în rău asupra spiritelor slabe sau fricóse și mai ales asupra credincioșilor crescuți într'un cerc mai mărginit.

Ei bine, s'ar putea ști óre de unde Elenii au acest drept de a impune graiul lor pentru cultul bisericesc popoarelor străine, ce din nenorocire sunt sub influența Patriarhului Ecumenic? Și mai ales cum 'i-ar putea justifica? Căci nu este destul numai mărturisirea unui patriot Grec care zicea că: *Vechea glorie a Greciei nu se póte dobândi de cât prin Homer și prin Evangelhie...*

Ei spun că în limba Grecă s'a vestit popórelor mântuirea lor, iar savanții Greci, cari sunt dublați de patriotism grec, susțin că în limba elenă s'a răspândit învățături creștine și vorbele lui Isus Christos, și din aceste motive, cultul bisericeii creștine trebuia să se officieze pretutindeni în limba grecescă! Atunci, de óre-ce Apostolii cei 12 și Isus Christos au fost ebrei și au vorbit limba ebraică, ar trebui, după motivele savanților Greci, să se propună limba Ebraică în biserici. Și e demn de observat că această fantastică propunere, are totuși o rațiune mai mult de a esista de cât aceea a limbei grece! Cei din Grecia și cei care sunt în adevăr Greci, trebuie să și asculte slujba religioasă în limba Grecescă, fiind limba lor națională, iar pe Românii Macedoneni, acei Greci trebuie să-i lase a se închina în limba

lor Românească! Cum se pretind Elenii a fi ómeni culți, tolerați apăsători ai creștinătății reprezentanți ai înaltei autorități administrative bisericești, când ei sunt atât de persecutori, când ei apasă așa de greu asupra Românilor, când ei voesc să le smulgă graiul strămoșesc și să'i desmoștenescă?

Nu se póte acésta numi cu drept cuvânt o crimă făcut în taina bisericeii și la umbra măreții Patriarhii creștină-ortodoxă din Constantinopol?

Și nu voesc acei de la Patriarhia din Constantinopol a asculta plângerile Aromânilor, zicând: Nu se póte îngădui Aromânilor a construi biserica lor națională, pentru că aceasta este *filetuism* (iubire de națiune), iar filetuismul nu póte fi considerat de cât ca o *eresie*!..

Cu tóte acestea, noi putem opune acestei sentințe a Patriarhiei Grecești, următóarele rînduri scrise de către Mitropolitul și marele Român, Baronul Andrei Șaguna. «Centrul sfintei maice nóstre Biserici, este Domnul și Mântuitorul nostru Isus Christos, și religia aceea care el a fundat'o spre mântuirea sufletescă a neamului omenesc, dar și spre *luminarea*, obștescă.

Iar cârma religiei este presíptă prin sobóarele Sfinților Părinți în canónele cele sancționate acolo și în simbolul Credinței.»

De aceea, ar fi un lucru greșit de la acela care ar gânda că în religia nóstră cartea Pidalionul și *soborul* ei, nu este cârma ei, și cârmaciul ei este un arhiereu mai mare asupra altora mai mici, și centrul ei este un loc, oraș sau cetate, și cârma ei este în voia unuia sau álui arhiereu mai mare, căci atunci s'ar vătâma Biserica lui Christos în caracterul ei principal. (Actele Soborului bisericeii ortodoxe răsărite e din Ardeal, anul 1860. — Cuvîntare arhierescă, pag. 81).

Căci în acest punct se află bine hotărâtă dcoosebirea ce există între cele două biserici: Răsăritene sau ortodoxe și apusană sau catolică. Biserica catolică are un cap al ei vizibil, pe Papa, urmașul lui Sf. Petru etc., pe cât timp șeful bisericeii ortodoxe este invisibil.

În biserica catolică toți membrii ei, de la cardinali până

la credincioși, sunt supuși Papei, această biserică este centralisătoare. În biserica răsăritenă, din contra, fie ce grup este organizat de sine, după anumite canoane; Biserica este descentralisătoare. În biserica catolică nu avem biserici autocefale, independente, dupe națiuni, ci una singură, cea de la Roma.

În biserica ortodoxă răsăriteană, din potrivă: fundamentul bisericii sunt bisericile organizate după națiuni și state, legate împreună numai prin comunitatea dogmelor. Nu numai că filietismul nu este erezie în sînul bisericii ortodoxe, dar mai mult esența acestei biserici este constituirea ei pe state și neamuri, în erarchii, în biserici neatarnate una de alta, și cari se folosesc de limba popoarelor, a neamurilor cărora aparțin. (D. A. Sturdza—asupra bisericii Grecești din Sulina Discurs în Senat 17 Martie 1890).—Filietismul este un pretext, și pretențiunea că el constituie o erezie, este cu totul neîntemeiată. Adevărul însă este că dacă biserica națională Romîno-Macedoneană, se constituie Patrearchia și Fanrul pierd o mulțime de avantagii materiale și politice, cari n'au în fond nimic aface cu *credințele ortodoxe* (vezi Episcopatul Romînilor Macedoneni, 1896).

Al 34 Canon apostolesc zice că Episcopii fie-cărei națiuni se cuvine a ști pe cel d'întai între dînșii, ș. a. D'aci deducem că Episcopii trebuie să fie din sînul acelei națiuni, la care sunt ei puși episcopi, pentru ca să poată săvîrși slujbele Dumnezezești în limba poporului, și să știe propovădui creștinilor cuvîntul cel mîntuitor al Domnului spre înțelegerea turmei cuvîntătoare și să se poată înțelege cu preoții și eparchioții . . . ca să se poată înțelege unii cu alții în una și aceeași limbă, care este tot-de-odată și aceea a bisericii și a dregătoriei bisericesti.

Ast-fel se justifică, în Memoriile adresate de către Episcopul din Sibiu și cel din Cernăuți, cerënd Impăratului Frantz Iosef de a desface biserica Romînilor Transilvăneni de Patriorchia Sârbească din Carlovitz la 1860. Asupra acestei chestiuni, marele Mitropolit Șaguna (Român din Macedonia), în *Memorialul* seu din 1860, Mitropolitul Șaguna spune :

O obiecțiune s'ar putea face în contra acestei cereri a Românilor, adică cea că într'unul și același Stat, două ierarhii coordonate nu ar putea sta. Me mărginesc a aminti cea că însuși sfinții Părinți au recunoscut că unitatea politică nu cere nici de cum și unitatea ierarhică a bisericii. —Așa precum s'a observat, episcopii adunați la soborul Ecumenic din Efes, hotărâse în canonul al 8 ca Mitropolia Chiprului să nu atârne de cea a Antiochiei, pentru că afirmarea politicească a insulei Chipru de la Antiochia în nici un chip nu îndreptățește pe Mitropolitul acestei cetăți din urmă a'și întinde puterea sa peste Chipru.

Despre Români Macedoneni, acest Mitropolit Șaguna, spune: E o situație amărată, cea că din Constantinopol li se trimite Archierei Greci. Prin ast-fel de măsuri se vatămă așezămintele bisericești, iar Archiereii Greci nu se pot socoti ca niște Archierei legali, ci usurpatori !

Așa dar este necontestat, că cea ce Patriarhia Grecească voește să facă în biserica națională a Românilor Macedoneni, nterzicând slujba în graiul nostru strămoșesc, este o călcare a legilor bisericești, sfinte și consacrate de consiliile Ecumenice, este un abus de putere, este o revoltătoare nedreptate, și un atentat asupra naționalității Românești.

Cultul în Biserică

Unul din faptele demne de adunare pentru înțelepciunea, politică Otomană, și care caracteriză în mod hotărâtor dominația și influența guvernului Otoman asupra popoarelor sale de altă credință, este însăși această toleranță religioasă ; este permiterea ca alături de Coran și de marele Profet, să mai existe venerată și *Evanghelia* !

Sultanii cari cuprind și stăpânesc Constantinopolul fac din *Sfânta Sofie* o măreață moschee, de cea s'a găsit demnă casa Evanghelică a servi de adăpost și Coranului.

Însă toți acei Sultani lăsa liberi pe Creștini a se inclina în legea și în graiul strămoșesc al lor !

În acest mod patriarhia Grecească din Constantinopol departe de a perde ceva din puterea ei de sub Impărații Brizantini, capătă din contra, sub Sultani o mărire deose-

bită, fiind oficial recunoscută de guvernul otoman ca pe o *căpetenie spirituală* creștină din Imperiul otoman. Poate că în primile zile ale noii stăpâniri, cei din jurul tronului Pontifical au tremurat de soarta necunoscută ce-i aștepta ; dar în curînd ei și-au revenit și au reluat în mână frânele puterii spirituale a creștinilor ortodoksi, cu o nouă vigoare și putere de muncă.

Încă din anul 997 Regele Româno-Bulgar Samuel, alegându-și ca a sa capitală orașul (Ohrida), stabilește aci și scaunul Patriarhiei Româno-Bulgare ; cu toate că la 1018, când Achris cade din nou în puterea Împăraților, Patriarhia din Constantinopole voește să reducă la rangul de Episcopat al bisericii Româno-Bulgară și Sêrbă, și voește să impue ca episcop pe un preot Grec, totuși nimeni nu ia în seamă aceste schimbări, cari rămân în studiul desideratelor. La Ohrida continuă a viețui *acel patriarh Româno-Bulgar*, care își regăsește zilele de strălucire în timpul imperiului Româno-Bulgar de la 1186 până la 1260. Domnii Români din Moldova și Muntenia continuă mult timp în urmă a considera ca Patriarhat al lor pe acel patriarhat de la Achris sau Ohrida, fără a ține seamă așa de mult de Constantinopol. Iar la anul 1218 Regii Sêrbi ridică episcopatul de la Ipeck la rangul de *Patriarhat Sêrb*, titlu ce de sigur nu este în voia patriarhiei din Constantinopol.

Pentru care motive Grecii din Constantinopol nu voiau a mai înființa și alte patriarhii afară de a lor ?

Pentru ce acești Greci nu credeau că și celelalte națiuni Creștine tot așa de mari și de riguroase ca și dênșii, poate și mai puternice și cu un viitor mai strălucit, pot și sunt demne de a-și construi un patriarhat național al lor ?

Grecii nu voiau să admită existența de creștini ortodoksi care să nu recunoască de cap suprem pe marele preot Grec din Constantinopole ; de ce nu atacau pe Papa sau *pe marele preot din Erusalim* ? Însă Românii, Bulgarii și Sêrbii au continuat cu toate acestea a-și avea patriarhiile lor.

Grecii Fanarului fac neuzite sforțări spre a sdrobi pe rivalii eretici (!) ori de câte ori se presinta ocaziunea !

Acești buni Creștini cari se pretind că trebuie să fie capul creștinătății, nu s'au dat îndărăt de a face ca în 1459, după ce Serbia căzuse sub Otomani ca patriarhatul de la Ipek să și peardă autonomia sa Turcii, cărora li s'a propus, prin surprindere, această lovitură de făcut Sêrbilor, primiră și îndepliră fără a ști, unul din visele ambiției bizantine.

Insă intrigile Grecilor de la Patriarhia din Constantinopol nu avură, se vede, multă influență pe timpul domniei Sultanului Soliman Magnificul care, la 1557, redă Sêrbilor la Ipek o mitropolie națională a lor și autonomă. Mitrophanes al III, patriarhul grec din Constantinople, strânse un sinod în acest oraș la anul 1570, și hotărăște că ast-fel drepturile arhiepiscopilor din Ahris (Ohrida) și Ipek : Aclhris sau Ohrida nu este un arhiepiscopat Bulgar și Român, cum nici cel de la Ipek nu este Sêrb.

Cu toate sforțările Grecilor, atât mitropoliții din Ohrida și Ipek, continuă a domni și a fi capii spirituali ai Creștinilor Bulgaro-Români (Ohrida) și Sêrbi, Albanezi (Ipek).

Dar ei nu puteau fi priviți ca adeverați creștini de Grecii din Constantinopol, căci ei consideră patriarhul lor ca șef suprem al creștinilor orto loxi și adeverați.

Patriarhul din Constantinopol, în cele din urmă este Grec, și ca atare *trebuie* să profeseze nu doctrina lui Isus Christos, ci doctrina politică națională, pe care și au ales'o în mod arbitrar. Și cu toate că Isus Christos a spus Apostolilor. «Nu vă atingeți de neamul popoarelor, căci învățătura mea este cerească, iar nu pământescă. Regatul meu fiind în cer, iar nu în această lume, mulțumiți-ve a înveța și a propovedui mântuirea, ori-unde și ori în ce limbă. Și după ce o națiune va fi învețată, mergeți de învețați și alta.»

Dar cum înțeleg creștinismul, preoții Greci ? Creștinismul lor este cu totul diferit de al lui Isus Christos, căci este un creștinism de fabricație omencască, locală și cu totul națională.

De acea îi vedem certați cu toate cele-l'alte popoare, izolându-se de ele și continuându-și viața ca o sectă fanatică.

(Les Grecs, les Valaques, les Albanais et l'empire Ottoman par un Valaque du Pind, pag. 14).

Câte uneltiri și țesături de intrigi nedemne de un prelat, nedemne de un om, nu au întrebuințat cei din jurul Patriarhiei; câte mistificațiuni, câte vânzări și cumpărări de conștiințe, nu au fost puse la cale de preoții Greci, ca să poată obține în 1765 și 1767 firmanurile imperiale, prin care se «desființa administrația autonomă a episcopatelor de «la Ohrida și Ipek, și le subordona în întregime patriarhatului din Constantinopol».

Ast-fel, aceste instituțiuni atât de antice, cu un trecut glorios și național, și strâns legate de istoria popoarelor ce și avea aci căpetenia lor religioasă, a fost desființate fără nici o rațiune. Aceste centre culturale naționale, căci de mitropoliile de la Ipek și Ohrida depindea clerul și cultul, școlile și învețământul național, au fost reduse la tăcere, la nemiscare, la moarte !

Subordonarea lor Patriarhici din Constantinopol, însemnează distrugerea pentru tot-dea-una a acelor arme de luptă ale națiunilor Române, Sârbe, Bulgare și Albaneze, spre a și păstra existența lor națională. Și în locul acestor instituțiuni naționale, Grecii vor să propage instituțiunile elenice, principiile politice grecești, instrucția greacă, limba greacă. Pentru aceasta trimet la Ohrida și Ipek preoți greci, episcopi greci, profesori și propagandiști greci.

Trebuie să menționăm că în firmanul de desființare al patriarhiilor de la Ohride și Ipek, se dă ca motiv al acestei măsuri «ca să piară și să se pue capăt la atâtea intrigi «și revolte, ce împedica bunul mers al afacerilor Imperiului».

În locul șefilor religioși, naționali și venerabili, li se trimet agenți ai clerismului, streini cu totul, ne populari, antipatici, răpitori, corupți și imorali. — Ast-fel că de la Marea Neagră și pînă la Marea Adriatică, de la Salonic și pînă la Belgrad (les Grecs et l'empire Ottoman, op. cit.), nu era de cât o surdă agitațiune, o nemulțumire mereu crescândă.

Și guvernul Otoman rupe imediat greșeala sa și cursa în care a fost prins.

Dar era prea târziu : Grecii știură a pune aceste privilegii ale lor sub protectoratul tratatelor internaționale, sub cuvântul că ar fi măsuri privitoare la paza creștinilor din Imperiul Turc.

Lumina spre Macedonia

Despre existența Românilor Macedoneni s'a scris foarte puțin în secolul al XVII. Ei erau pentru Românii din Muntenia și Moldova, cu totul necunoscuți, nimeni nu știa că în Sudul Dunărei, în ramificațiile Balcanilor și ale Pindului, se află un popor frate și sânge de al nostru.

Spătarul Milescu, în cronica sa ce este cunoscută sub numele de *Anonimă*, pomeneste în trecut despre acei Români din Macedonia și Tesalia.

Póte că lucrurile ar fi rămas pentru mult timp în această stare, dacă un eveniment întâmplat în România, nu ar fi făcut ca Românii din Moldova și Muntenia, să fie siliți a'și părăsi țara lor iubită spre a veni în contact cu frații din Macedonia.

În urma mișcării revoluționare Române de la 1848, o mulțime dintre cei mai patrioți conducători cari au fost exiliți, s'au refugiat în Turcia... și în acest mod întâlnesc în calea lor populații având un tip deosebit de cei din jurul lor, o figură nobilă ce trăiește rasa latină și o limbă sonoră, plăcută, și cunoscută lor. . .

Unul dintre Românii exilați la 1848 a fost D. Ion Ionescu, de la Brad. Dânsul venind la Constantinopol, a intrat ca agronom în serviciile lui Reșid Pașa, acel vestit mare vizir al Turciei. Acesta avea mai multe moșii în Nordul Tesaliei și cu îngrijirea cărora a fost însărcinat D. Ion Ionescu.

În acest mod el descoperi, spre mirarea sa, în munții Pindului, niște triburi de păstori, falnici și mândri ca niște ostași, și vorbind dulcea limbă Armănescă !

În 1849 un Român de un neuitat patriotism și iubire de neam, Cezar Boliac, serie între altele, impresii din pribegia sa și următoarele :

În vestitul târg Uzungiova din Rumelia, toate naționalită-

țile până la 1849 aveau hanul lor mare, special. Aceste hanuri rămneau închise tot anul. Tămna însă când se deschidea târgul anual de acolo, și care făcea a se strînge în Uzungiova națiunile din toate colțurile Imperiului Otoman și de pe aiurea, acele hanuri se deschid și dînosele pentru 2 sau 3 săptămâni cât ține acel hălciu.

Acolo Boliac a văzut (vezi articolul D-lui G. Misail din fôia Macedo-Română etc.) Români din Vlahia Mare, Bulgaria, Serbia, Basarabia, Bucovina, Moldova, țara Românească, Banat și Transilvania. Români aceștia își aveau hanul lor care se numea *Vlah Serai* sau *Curtea Vlahilor*!

Acî se înțelegeau toți în limba străbună; aceleași idei erau îmbrăcate în aceleași cuvinte : accentele numai, arătau cât de mult sbuciumările vremurilor au împrăștiat pe acești frați.

Și dacă îi întrebau pe fie-care din aceștia : Ce ești ? Îți răspundea cu mândrie:—Escu Român ! Sum Român, Sunt Român, Îs Român, Mis Român !

Acest loc purta încă numele lui Ioniță Asan sau Azan, numele marelui stăpân al Imperiului Român din secolul XII. Acest loc era destinat a întreține viu în Românie, numele împăratului lor mort de șapte secolî.

Acest loc întrunea în toți anii pe Români, ca să vorbească în limba patriei, ca să-și povestescă tradițiile și legendele eroilor fie-cărei provincii Românești, ca să spună păsurile actuale, ca să-și verse amarul, și să-și ureze împreună un viitor mai fericit.

«Am heut cu dânsii», scrie neuitatul Cesar Boliac, la o masă, în 1849, și cred că toți mesenii aceia păstrază și vor păstra ținerea de minte a acelei *messe de taină* !

Cesar Boliac arată mai departe, cum trădesc acești Români, cum numai scumpa idee a Românismlui, a unei națiuni mari, demne, le este legătura dintre ei !

De sigur că acî își aveau partea lor cea mare, Români Macedoneni. Ei încep a fi cunoscuți. Frații lor din România mare, află în acest chip de ei.

Ion Eliade Rădulescu reîntemeietorul culturai Române

scrie în «Souvenirs et impressions d'un proscrit» Paris 1850, despre Românii Macedoneni și mai ales despre rolul pe care dinșii, l'au jucat în revoluția Grecăscă, Căpitani, plini de eroism, Marco Bociari, Griva, Ciavella etc. de origină Română.

În fine vălul ce acoperea sutimile de mii de Români din Macedonia este desfăcut. Din negurile acelea ale nopții, va renaște la lumina bine-cuvântată a zilei, un nou popor latin (Român) o bucată ruptă din vechea tulpină Daco-Romană și sădită în depărtate plaiuri.

Frații Români s'au recunoscut.

Acum Românii luminați și patrioți încep a se gândi la mijlocele prin care ar putea fi cât mai mult folositori latinilor din Macedonia. — Singura cale indicată, erau școle și biserici Românești, era deșteptarea conștiinței naționale Românești din Macedonia.

Poporul era prea mult sdrobot de secolii de uitare în care căduse : și singurii învățători care le venea, erau de la Biserica Grecăscă și de la școlile lor ! Cultura ajută și dânsa în acest mod, la complecta desnaționalizare.

Pericolul a fost repede înțeles, dar în același timp și propaganda Elenă înțelese că, în cazul când Românii-Macedoneni se desteaptă ! ei perd mai mult de cât un milion de suflete pe care voia să și le asigure — să și le grecișeze și spre a putea în urmă susține reclamațiile lor interesate în fața Europei. Și de acum înainte vom asista la o bizară luptă.

Pe de o parte patrioții Români căutau să și înființeze școli și biserici Române și să creeze un curent favorabil și norocit cauzei Românilor, iar pe de alta membrii propagandei grece, sau ai marei *Idei*, dărâmau piatră cu piatră din edificiul ridicat cu atâta trudă de Români. În urmă Românii văd inamicul cum voește a le strica casa lor, își îndrăpță totă forța în contra acelor propagande cari își pun în partea lor *Biserica și Patriarhia*, influințele la sublima Pörtă și de toate felurile. Și timp de peste trei decenii, această luptă urmază cu înverșunare cu abnegare, și sacrificiu.

Românii Macedoneni de și sunt în Macedonia, țara lor, de și Sublima Pórtă le recunóște încă de veacuri dreptul de a fi Români și păzitori ai pământului lor, totuși ei trebuie acuma a recuceri pas cu pas, terenul pierdut și a construi fortărețe, școle și biserici. Ei au a susține niște atacuri ucigătoare, din partea imensei mașinațiunei elene.

Vom căta a schița pe scurt sub reala lor lumină, aceste lupte pe terenul cultural al Românilor, biruințe, zidiri de școli și atacuri din partea Grecilor.

Insă, mai înainte de a începe acea descriere, voim a da din nou o explicare, sau mai bine zis, a face o rugămintă.

— *Sub numele de persecuții ale clerului Grec, sau ale propagandei Eline, etc., nu trebuie să se înțeleagă întreaga națiune greacă ci numai niște rătăcite fracțiuni, nisece nici cete, creaturi ale Fanarului, care nu are nimic cu Regatul Greciei, sau cu acel brav popor elin, cu care vom fi buni vecini, apreciându-i valoarea și nobila sa rasă.*

Iar dînșii, în interesul însuși al cauzei lor, să ne permită a ne îndoi atât de eficacitatea propagandei Marelui Idei Panelenice cât și de sinceritatea patriotismului acelor cari o conduc de fapt.—Noi credem că Binele, Mărirea și Puterea Regatului Elen nu va veni nici o dată pe acea cale.

* *

¶ Luptele Românilor-Macedoneni pentru înființarea școlilor române și a bisericilor românești în Macedonia, au fost grele și mai ales din cauza opoziției făcute de clerul Grec, sforțările celor iubitori de cultura némului Românesc aveau mii și mii de dificultăți a învinge. Noi aveam în Imperiul Otoman dreptul de a ne închina în legea noastră și de a trăi ca Români. S'a vorbit deja de mai multe ori de aceste drepturi sfinte acordate de către Sublima Pórtă tuturilor naționalităților de sub sceptrul său. Aveam însă în același timp totă preoțiimea din Fanar în contra și acesta a fost destul. S'au desfășurat toate intrigile în toate direcțiile, pentru a opri pe Români de a-și readuce aminte de casa lor.

Conștiința națională a Românilor trebuia după Greci a fi veșnic amortită, pôte chiar mórtă pentru vecie. De ce ?

* *

La începutul acestui secol, se tipăresce în Veneția de către 2 discipoli credincioși ai Fanarului, anume Daniil Miriodacul și Arhiepiscopul Pelagonias, un vocabular spre a înlesni, Albanezilor, Românilor și Bulgarilor studiul limbii Grecești.

Acastă lucrare era considerată de cei de la Patriarhie ca unul din cele mai fericite evenimente.

De acum înainte aveau, cel puțin ast-fel credeau dânsii, instrumentul măestru care va face ca toate acele populații ne-elene, să se Eleniseze. Și această bucurie a lor era atât de sinceră, iar scopurile lor de răpire a naționalităților le credeau atât de naturale, în cât, ei nu se sfiesc cătuși de puțin a-și afișa aceste intențiuni în *Prefața* acelu Vocabular.

Iată ce spune acolo :

„*Albanezi, Români, Bulgari și cei de alte limbi, bucurați-vă și pregătiți-vă toți să vă faceți Greci.*

Lăsați limba aceea barbară, lăsați dialectul, și datinele vóstre... Veți onora Ginta și Patriele vóstre... făcându-le din Albană, Bulgară, Română, țeri Grecești. Nu mai este greu a învăța Grecește... În această carte veți găsi ori-ce și veți putea a vă exercita în limba Greacă. Era de mare necesitate să se tipărească această carte, cu care veți face onóre gintelor vóstre. Popóre care mai înainte ați fost de alte limbi, dar piose la cele Religiose, luați limba și vorbirca Grecilor.

Junime a Bulgarilor, Românilor și Albanezilor, bucurați-ve, și voi diaconi, preoți și eromonahi, deșteptați-vă din somnul cel adânc al ignoranței. Învățați limba Grécă, *mama înțelepciunii*. Cuviosul econom Daniil Miriodacul, fiind preot legal, a lucrat această carte. Păstorul cel bun și Arhiepiscopul, Pelagonias, divinul arhipăstor, a tipărit-o voind pe toți să-i învețe Grecește, și să schimbe datinile Româno-Albano-Bulgare, inzestrând locurile vóstre, cu școli și exercițiul pe copii vostri la literele Grecești.

Se cuvine dar să mulțumiți tot de una cu recunoștință acestui bun Arhiepiscop, de ale cărui daruri ve bucurați; fiți dar supuși etc...»

Din rîndurile de mai sus reese în mod destul de clar în-

tențiile sau veșnicele năzuințe ale Fanarului. Pentru dinșii, nu trebuie să mai existe alte naționalități în Peninsula Balcanică, afară de cea Greacă. Și cu o ură neînfrănată, încep acești emisari ai patriarhiei eline, atacurile lor contra Românilor și a tuturilor încercărilor de redeşeptare națională. Ast-fel când s'a aflat la Constantinopol că Mihail Boiagi, Român-Macedonean, originar din Moscopole, a tipărit în Viena, gramatica sa pentru Români, Patriarchul Bizantin, capul spiritual al Creștinilor Ortodoxi, scrie o circulară către toți subordonații sei, Țarchierei și arhiepiscopii din ținuturile Tesaliei, Macedoniei și Epirului :

«Aflu că se respăndește cartea unui blestemat rătăcit al hisericei, a unui Boiagi.—Scopul acestuia este de a combate limba greacă din usul credincioasei noastre turme. Comunicați afurisenia noastră, celor cari ar da crezemânt spuselor acestui eretic contra limbei cu care a vorbit și vorbește Dumnezeuirea».

Nu voim să fim ocupați de părtinire ; lăsăm liberi absolut pe ori-cine va voi să judece acest fapt făurit cu numele Sfintei religii a lui Isus Christos.

Se pare însă că o maică divină, care conduce destinele națiunilor ca și ale ómenilor, făcu ca refugiații politici din România, în urma mișcării de la 1848, să dea de acele cuiburi ale vulturilor Romani din Macedonia... Ei aduc în România, când se reîntorc, știrca că un popor Românesc se află în Sudul Balcanilor... Ei aruncă primele semințe, primele schînteii ale unei lupte ce în curând trebuia să înceapă puternică și salvatoare, pentru salvarea naționalității Române din Macedonia.

Și în timp ce unii din marii patrioți, reîntorși în România căutau a pune bazele unei înfrățiri a Românilor din Sud cu cei din Nord a face să resară cât mai multe, și mai strălucite ideile generose și mântuitoare, alții, mănăți de o febrilă ardóre, cercetau în vechile hârtii, în vechile documente ce păreau uitate prin arhivele diferitelor țări... și ca prin farmec o lume nouă, eși înaintea ochilor uimiți, un popor

și o istorie, încoronate de glorie și schânteind de viață. Erau Românii din Sudul Dunărei, era istoria acestor Români stăpânitori, și cuceritori ai plaiurilor Macedoniei, Tesaliei și ai Epirului... Erau acei luptători Români, ce în secolul IX și până în al XII, fac spaima marelui Imperiu Roman de Răsărit;— căci Bizantinii au tremurat și au în-genunchiat în multe rânduri, înaintea acelor ce au moștenit puterea și virtutea Romei.

O viață atât de mândră, un popor ce a înmărmurit Europa Medievală prin bravura sa, nu putea să rămână necunoscut. Era uitat; el însuși părea adormit într'un greu somn dar ora redeşeptărei sunase.

Dumitru Bolintineanu, în 1853, adresează un lung memoriu lui Fuad Pașa... «în privința îmbunătățirii sorței acestor populațiuni române», arătându-i tot o dată și interesele Imperiului Otoman de a întinde mâna acestei naționalități.

Era vorba de a le întinde mâna, a le creia școli Românești, biserici cu preoți ai lor, cari să ctească în limba lor, și a organiza dintre acei Români, o miliție armată pentru garda liniștei publice și derventelor, (strîmtorilor și trecătorilor din munți), în felul grănicerilor și dorobanților noștri. Înțelegătorul Pașa, pricepe totă importanța unei asemenea idei, dar lucrul se amână pentru cuvinte de oportunitate.»

Rîndurile acestea, scrise de marele poet și om de stat Român, oglindesc în mod minunat starea lucrurilor de atunci.

Se cereau școli și biserici Românești, învățătura și rugăciunea să se facă în limba română. Prin urmare, găsim în acel memoriu al lui Bolintineanu, pentru prima oară, formulate legitimele cereri ale Românilor Macedoneni.

«Cuvintele de oportunitate» învoicate, își au origina lor la Patriarhie. Și dacă ar fi fost ca Românii Macedoneni să n'auibă fericirea de a fi găsit în țara Românească, frați, mari patrioți, cari să ia apărarea cauzei lor naționale și sfinte dacă, prin țesături infernale, de intrigi ei nu ar fi putut cu dibăcie conduce mișcarea de regenerare a națiunii Române

din Macedonia, atunci, Elenismul, străinismul mai bine zis, ar fi fost ultima lovitură.

Românii reculeși din exil au înțeles totul, atunci când C. Negri și alți mari influenți, rugau neîncetat și stăruiau la Înalta-Porta — ca lua măsuri pentru scăparea de la morțe ca nație, a Românilor din Macedonia, Tesalia, Epir, Albania, etc...

Primele ajutoare : Comitetul Macedono-Român și D-l V. A. Ureche.

Povestirile exilaților Români, după ce se întoarseră în țară, despre acel popor Românesc care se găsește în văile și pe câmpiile înlănțuite de munții Albaniei și Macedoniei, avuse darul de a forma un curent patriotic și fericit. Descrierea suferințelor îndurate de acei frați, dar mai ales arătarea pericolului de deșnaționalizare ce plutea asupra acelor Români-Macedoneni, au făcut ca oamenii, ca sufletele nobile și generoase să se asocieze în gând și în faptă și să caute a găsi mijloacele de scăpare, căci acel ajutor se impunea cu atât mai mult. cu cât inamicii acelor urmași ai vulturilor Romani. erau prea bine înarmați și puternici înțăriți pe terenul cultural. Școala era Greacă. În Biserici se recitau rugăciuni Grecești. Abia în jurul vetrelor străbune un cântec de leagăn desmerda pe noul născut în limba dulce a neamului Românesc !

*
*
*

Visurile și idealurile favorite ale celor cari simțeau Românește tind, încet, încet, a se îndruma pe calea care trebuie să le conducă spre realizare.

D-l V. A. Urechă, actualul președinte al *Societății de Cultură Macedo-Română*, voi ca *idea* luptei pentru reînvierea Românișmului în Macedonia să-și ia ființă ; și începu încă de la 1860, în acest scop o fericită propagandă; fericită, dar prea grea, căci lucrurile erau la început neștiute, ne lumnate pentru majoritatea Românilor, iar munca era de atâtea ori mai anevoiasă și mai plină de osteneală.

A trebuit însă ca acel *Ideal Național și Românesc* să fie

atât de mult iubit, atât de bine apărat și pledat pentru, ca eforturile făcute în acest sens să facă, câte puțin dar, mult așteptatele roade.

Totuși circumstanțele prea furtunoase de cari însuși Statul Român era înconjurat în acele momente, au făcut ca mișcarea culturală pentru Românii-Macedoneni să fie întru cât-va întârziată.

Cesar Boliac, C. A. Roseti, Cristian Tell, se unesc împreună cu D-l V. A. Urechia, și în urma mijlocirilor D-sale, în urma apelului făcut patriotismului a câtor-va Români-Macedoneni cu vază, și cari se aflau aci în țară, și anume: D. Cozacovici, Iordache Goga, Zisu Sideri și alții, precum și acel gingaș poet și patriot D. Bolintineanu, de asemenea fiu al Macedoniei-Românești, se încheagă un prim comitet Macedono-Român în București (1860).

În Gazeta «Buciumul» din 1863 No. 3, găsim publicat primul apel, primul manifest adresat «*Fraților Români din Macedonia, Epir, Tesalia și Albania*».

Acesta este un însemnat eveniment în Istoria Culturală Română din Macedonia, care deschide o nouă eră, o nouă perspectivă pentru viitor. Din neștiință, sau mai bine zis, din lipsa conștiinței naționale în care se aflau Românii din Sud, acel popor al cărui număr, după cele mai riguroase statistici întrece suma de 1.200.000, se aude de odată chemat pe numele de Români, de către frații lor.

Prin urmare ei nu mai sunt niște părăsiți, orfani, lipsiți de legături, de neamuri sau de istorie, nu...

Un popor frate, sânge din sângele lui, îl cheamă la viață, la lumină, lor le spune cât de mândru și strălucit este neamul lor Român!. În acel manifest se vorbește de legăturile cari sunt între aceste 2 ramuri de Români, despărțite de veacuri de către Dunăre și Balcani. După ce se arată încă odată care este idealul României, și cele ce se fac spre a și-l ajunge, manifestul, adresându-se Românilor din Sud zice: «*Voi însă, fraților din Dacia lui Aurelian, voi ați rămas într'o pozițiune critică, și sunteți amenințați, din zi în zi, a vă contopi cu cele lalte naționalități.*

«Inconjurați de toate părțile de națiuni cu totul străine vouă; apăsați de pretutindenea de influența străină, ați ajuns în stare, mai a nu vă mai cunoaște pe voi înși-vă...
«Voi însă țineți minte faptele marilor Impărați Constantin, Justinian etc, ale marilor Asani, Imperatorii Românilor; «voi n'ați uitat că Impărații Românilor au disputat trei secole cu Impărații Bizantinilor, Roma nouă? Voi dar, «ce aveți a vă mândri cu asemenea amintiri de cari multe alte popoare ar fi geloase, ce faceți astăzi spre a dovedi lumii că împrejurările numai, v'au ținut până acum în ne acțiune, iar nu perderea amintirilor noastre?

«Dacă măcar limba națională n'ar fi perit din bisericile voastre... și din comerțul vostru, negreșit că naționalitatea și amorul de patrie ar fi deșteptat de mult în voi energia prin care se ține patria și naționalitatea.

«Dar voi, fraților, în biserică aveți limbă străină. — «Până când veți asculta pe străini rugând pe Dumnezeu pentru voi într'o limbă străină pe care cei mai mulți n'o înțelegți?...

„Cugetați cât-va fi de plăcut, vouă, femeilor și copiilor voștri, «a asculta prin biserici, sfintele slujbe, în limba națională, și ce mare bucurie ați avea când ați vedea pe copilașii voștri, învățând carte în limba Românească. Ce fericiți ați fi să-i auziți spunându-vă că la școală învață în limba sa maternă să-și înbească pe Dumnezeu, pe părinți și țeara!»

În timpurile acelea când uitarea își întinsese de mult negrele sale pânze, hainele morții, peste plaiurile din Suful Balcanilor, acele cuvinte acele rînluri de mai sus au fost ca niște raze bine-făcătoare, pline de lumină, de viață, de însă-și fericirea!

În acel manifest se cristalisă toate speranțele aurite ale bărbatilor patrioți, și luminați ce compuneau comitetul Macedono-Român.

Scoala Românească din Tirnova

În fine, în anul 1864, se prevede în budget o sumă de bani pentru educarea copiilor Români din Macedonia în limba

națională, Românească... și primul institutor Român, D-I *Dumitru Atanasescu*, este ales spre a se duce în Sudul Balcanilor, și 'a începe lupta culturală Română.

D-I *V. A. Ureche* stăruie și isbutește ca să se decidă a se deschide prima școală Românească în Macedonia. Ea este deschisă la *Tirnova*, orașul natal al D-lui Dumitru Atanasescu.

D-I Urechiă îngrijește de cele trebuincioase acestei noi instalări, acestei prime pietre a mărețului edificiu ce se va clădi în Sud ; dând tot ajutorul său, material și mai ales moral, pentru ca *noua școală* Românească, din Tirnova să poată trăi . . să poată continua lupta începută.

Totuși calea era greu de urmat, față cu necurmatele intrigi ce s'au țesut de îndată în jurul tinerei școale.

Propaganda Elenă a fost cea d'întâi care a început a atrage pe acei rătăciți Armâni cari credeau că nu poate esista o altă cultură, afară de cea Elenă !

Episcopul Grec din Bitolia, uitând înalta sa demnitate și obligațiile ei, își puse influența sa în serviciul unei cauze mici, rele, anticreștinești. El începu să stăruiască pe la autoritățile Otomane, de a împedica pe Dumitrie Atanasescu de a-și putea continua înăinte opera începută ; episcopul arată școala Românească ca un început de revoltă contra Impăratului, pe când Românii nu voiau de cât a rămâne Români, elementul prin excelență de liniște și progres. Episcopul Grec dă *ordine* preoților și laicilor de sub a sa arhipăstorească putere, de a privi Școala Românească din Tirnova și pe învățătorul ei, ca *pe un dușman al ortodoxiei*, și ca o *pedică pentru propășirea bunelor învățături*.

Acestea sunt fapte ce se află consemnate în atâtea documente cari nu pot fi negate. Și cine ar putea aproba această furie ne-înțeleasă contra unui popor care voește să-și crească copiii în datinele și graiul străbun ?

Sărmanul luptător, D-I Dumitru Atanasescu este închis, școala distrusă, totul e sfărâmat de ura propagandei Elene. După mari stăruințe și intervenții, făcute mai ales de cei din București, Școala Română din Tirnova poate fi redese-

chisă de d-l Dumitru Atanasescu, în casele D-sale. Și încet, încet, luptând atât cu *marele* intrigi, cât și cu disprețul însuși al conaționalilor săi, Românii-Grecomani, adică cu sentimente Grecești, școala s'a putut, de bine, de rău, a se strecura până pe la 1868, de când, în fine, toți recunoscură dreptul *de a trăi* al Românilor din Tîrnova.

D-l I. Nenițescu povestește în frumoasa D-sale carte, *Românii din Turcia*, pag. 159, cum inimizii de altă dată ai D-lui Dumitru Atanasescu, Români rătăciți și cu sentimente grecești, recunosc astăzi greșeala lor și cum laudă curajul și îndărătnicia cu care acel Român și-a susținut ideile sale salutare! «La început, spun acei Români din Tîrnova îl țineam de nebun pe Atanasescu! Căci nebun ni se părea tot Armânul care ar fi căutat mântuirea în altă parte de cât în panelenism. Și cu pietre l'am întâmpinat pe strade, dar el a răbdat... și prin răbdare ne-a învins pe toți..

El ne numea renegați! și ne striga:

„Ori cât de mare ar fi faima Greciei, eu mulțumesc lui
„Dumnezeu că m'a făcut Armân; și voiu să trăesc Armân
„ca și părinții mei!»

La sfîrșit credința lui, spuneau foști grecomani, a ajuns a fi însăși credința noastră, sfântă, ne strămutată.

Dumitru Atanasescu este un luptător vrednic de cauza Românilor, un suflet veșnic polemic, entusiast și plin de speranțe. Din această cauză în Tîrnova, cauza română are mult teren câștigat; iar Românii posedă 2 școli românești, una de băieți, iar alta de fete, prea bine conduse, și dând cele mai mulțumitoare rezultate.

În România stirea înființării primei Școle Românești în Macedonia, a fost salutăată cu mult entuziasm. Iar inițiatorul și sufletul acestui mare ideal, D-l V. A. Urechiă, primea cu această ocaziune, din toate colțurile țării, o mulțime de felicitări pentru școala creată, pentru această primă isbândă.

Ilustrul și nemuritorul Mihail Kogălniceanu îi scrisese, D-lui V. A. Urechiă: «*Înăinte, prietene! Desteptarea elementului Român în Macedonia va asigura un factor mai mult întăritor României.*»

Neuitatul patriot și bărbat de stat, Ion Brătianu, scrisese lui V. A. Urechii : «*Deșteptarea Românilor din Macedonia, va întări pe Turcia, și noi, cu toate greșelile Turciei, avem nevoie să-i întărim, căci întărindu-i, pe noi ne întărim !*

Și Prințul Ion Ghica, spre a nu vorbi de cât de cei cari nu mai sunt, scrisese D-lui Urechii o patriotică scrisoare, sfirșind ast-fel :

«*Nu mă pot destul bucura primind de la D-tu știrea înființării primei Școli Române în Macedonia ; greutățile cari se întâmpină la deschiderea unor asemenea instituții, nu vor întârzia a se înlătura, pe dată ce guvernul Turcesc va înțelege folosul său din deșteptarea Românilor-Macedoneni. În acest scop eu am scris și voi mai scrie la cunoscuți de ai mei din Turcia ! . .*

Școala Macedo-Română de la Sf. Apostoli, din București

În același timp ce dispunea deschiderea școlii românești din Tirnova, D-l V. A. Urechii lucrează la ministerul construcțiunei publice, de a se deschide și aci, în București, o școlă pentru fii Macedonici-Românești, care să pótă aci primi o educație națională, în scop de a se pregăti institutori pentru Macedonia. D-l V. A. Urechii trimite în Macedonia mai multe cărți cu caractere latine, scrise în dialectul Macedo-Român. Un curent sănătos și favorabil cauzei naționale a Românilor din Macedonia se formase în țară, mulțumită neobositei propagande făcută de marii patrioți, dar mai ales de D-l V. A. Urechii. Atențiile multora se îndreptară în spre Sudul Balcanilor. Acolo se aflau sute de mii de frați Români ; așa ne spuneau călătorii ce se întorceau din acele părți. Iar istoria avea înscrise în paginile sale atâtea fapte strălucite și vitejești, săvârșite de acei Români, în decursul veacurilor... O legătură de iubire într'adever frățească, un sentiment de mândrie națională au fost primele simptome ale luptei culturale Române !

În același timp, un fapt într'adever demn de totă importanța, se întâmplă și atrase și mai mult privirile celor din țară asupra fraților de la Sud.

Primi elevi ai școalei Macedo-Române de la Sfinții Apostoli

www.digibuc.ro
București — 1865.

Este vorba de cunoscutul episod al Părintelui Averchie.

Acesta era un archimandrit, fost înainte egumen la mănăstirea Iviru din muntele Athos și rămas în țară, în urma secularisării averilor mănăstirești. El nu voise a se duce de aci cu cei-l'alți călugări Greci de ôre-ce el era Român Macedonean....

În anul 1862, Cuza-Vodă, la o mare solemnitate militară, dată pe câmpia Cotrocenilor, împărțea regimentelor din garnisona București steagurile fie-căruia.

La urmă avu loc defilarea trupelor înaintea Domnitorului și a marilor demnitari ai țerei.... În falnicul lor mers, ritmat de un răsboinic marș, soldații sunt aclamați în urale nesfârșite de poporul ce alergase să vadă oștirea Românească... Și în entuziasmul acela general care coprinsese întreaga câmpie a Cotrocenilor, archimandritul *Averchie*, zărind aproape de Domnitor pe Generalul Cr. Tell și pe Cesar Boliac, se repezi spre dênșii strigând cu lacrămile în ochi. «*Și mine escu Armân !...* Această sinceră exclamare, era mărturisire a sentimentelor Românești ale unui întreg popor.

Averchie devine un prețios ajutor al cauzei Româno-Macedonene și este întrebuințat cu mult folos pentru aceasta. D-l V. A. *Urechia* stăruie ca să se ducă în Macedonia; îi ajută această plecare, sfătuindu'l de a aduce de acolo în țară mai mulți tineri Macedo-Români, spre a popula cu dênșii școala specială pe care D-l *Urechia* voia să o înființeze în București pentru cultura fraților din Sud.

În acest scop părintele Averchie, în luna August 1865 se duse în Macedonia, în Epir și în Albania, și peste vre-o două luni, bătrânul călugăr se întoarse cu 12 tineri Româno-Macedoneni, destinați a deveni primii apostoli ai Românismului în țerile de peste Balcani (T. Burada, op. cit.)

D-l V. A. *Urechia*, face a se deschide în fine, prin Octombrie, Școala Macedo-Română, în casele de lângă Biserica Sfinți Apostoli.

De la 1865 și până la 1871 această școală funcționează regulat, având ca elevi pe acei tineri Români, pe cari părintele Averchie i-a adus în două rânduri din Macedonia.

D-l Urechiă se însărcină cu conducerea și supravegherea morală a educațiunii naționale a acelor Români din Macedonia, ce erau internați la Școala de la Sfinții Apostoli. Direcția și administrația erau în seama părintelui Averchie, iar mai târziu a veneratului profesor Ion Florescu. Școala avea un program de studii anume întocmit pentru dânsa. Se învăța aci limba română, limba latină, limba franceză, Istoria, geografia, religia, geometria, musica vocală etc.

Iar printre profesorii cari la început s'au oferit, dintr'un demn avânt al patriotismului, a preda gratis cursurile, cităm pe celebrul profesor Maxim, care era pentru limbile latină și română, Ion Anghelescu pentru matematica, T. Thănăsescu limba franceză, apoi Cartu, Ion Columbeanu, Anghel Dumitrescu și alții.

În urmă s'a crezut, și poate cu drept cuvânt, că ar fi mai nemerit dacă tinerilor Macedoneni li s'ar da o cultură la fel cu aceea pe care o primesc și Românii cei-alți. Pentru acea elevii acelei școli s'au trecut în 1877, parte la liceul Matei Basarab, parte la Sfântul Sava.

Școlă Română din Gopeș

Aceasta este a doua școlă Românească deschisă în Macedonia. Înființarea ei datează de la 1866, cu primul învățător, *Dumitru Cosmescu*. În curând acest oraș, unul din puternicile centre Românești din Sud, a fost câștigat pentru ideia Românișmului, și școlă devenea din ce în ce mai mică pentru numărul elevilor, al copiilor de Români cari veneau să învețe Românește și la școlă *Românească*. Atunci acea școlă s'a trecut sub îngrijirea executorilor testamentari ai lui *D. Cazacovici*, care lăsase prin testament, ca din averea lui să se întretie o școlă Română în Macedonia. Această școală începuse încă din primul său an cu 40 de elevi!

În Biserica cea mare însă se slujea și se citea încă în limba greacă, străină și neînțeleasă de Români. D-l *V. A. Urechiă* care, veghiând la executarea dispozițiilor testamentare ale lui *D. Cazacovici*, se îngrijea de aproape de mersul culturii naționale în Gopeș, trimise comunității Ro-

mănesci multe cărți bisericești scrise în Românește! Densul trimetea neîncetat cărți pentru școlile Românești din Sudul Balcanilor; dar *evanghelia* tipărită la Buzău, românească, pe care D-l Urechiă o trimese la Gopeș pentru biserica de acolo, fu un eveniment într'adevăr mișcător pentru bunii Români de acolo.

D. Cosmescu îi scrie, la 5 Mai 1870, D-lui Urechiă, mulțumindu-i pentru *Evanghelia Românească* trimisă și pentru care „*chiar a doua zi s'a făcut cuvenitul serviciu divin spre a o sfinți!*“

Totuși, preoții cari slujeau la biserică, de și Români, însă fiind de curînd eșiți din seminariile grecești, nu primesc a se servi de acea *Evanghelie*, pe care, în cele din urmă, „*nici nu o pot înțelege*“. Atunci învățătorul Cosmescu le ține o cuvîntare, mai mult o predică a Românismului, încheind cu cuvintele: „*iar D-l V. A. Ureche, care neîncetat lucrează pentru binele și fericirea națiunii Române și măr ales pentru voi Macedonenii, D-sa vă dăruiește această sfântă Evanghelie*“.

Sentimentele cele bune se redesteptară în inimile acelor preoți . . . ei se decid a fi preoți ai Românismului! Învăță străbuna limbă Română și citesc *Evanghelia Românește*.

«Cogeabașul din Gopeș (primarul)--mai scrie D. Cosmescu—este Armân cu sentimente nobile, asemenea este și episcopul școlii și al bisericii, și ast-fel la diferite sărbători sfinte, cum a fost de exemplu *Paștele*, s'a citit *Apostolul*, etc. în Românește.»

Tot în acea scrisoare de la 1870, Cosmescu spune că are 104 elevi, și deja a început să refuze copii de ai Românilor din lipsă de local și cărți și cere D-lui Urechiă ca să continue cu trimeterea cărților didactice necesare școlii.

«Vă rog dar cu lacrimile în ochi, să nu mă părăsiți, cum «nu m'ați părăsit nici până acum și să nu se întâmple nenorocirea ca din lipsa cărților Românești, locuitorii să aducă «iar pe profesorii greci în școală...» Trimite cu acea scrisoare D-lui Urechiă 19 caete de caligrafie a 19 copii Ro-

mâni, scrise cu cerneală roșie și albastră : «*Ca să vedeți și D-v. că de bucuria ce au copii că scriu în limba maternă, au scris în mai multe culori.*»

De atunci și până acum școala a progresat, s'a înființat și o școală de fete ; populația școlară este înfloritoare, și totul ne face să sperăm că progresul ce se realizează la Gopeș de către cultura Română, este trainic și bine-făcător.

Școala Română din Avdela

Românii Macedoneni cari se ocupă cu creșterea vitelor și a căror viață este prin urmare legată de necesitățile meseriei lor, fiind veșnic un fel de nomazi, sunt în mare număr în regiunea Pindului. În diferitele comune de aci, se găsesc vara, când Armânii vin cu turmele în munți, zeci de mii de Armâni. Iarna dinșii se coboară la câmp. În acest caz se află și comuna Armânească Avdela. Aci s'a înființat o școală Românească în anul 1868, pusă sub conducerea unui institutor român, anume *Apostol Mărgărit*, fost profesor la liceul Grec din Ianina.

Această școală însă nu funcționează în același loc, adică în Avdela, tot cursul anului, ci are și densa caracterul nomad al poporului pe care 'l luminează. Ast-fel, 4 luni de zile, în timpul de vară, când Armânii stau în munți, școala este deschisă la Avdela; în urmă, cobor cu toții în Tesalia la Damașo . . Această școală, deschisă de A. Mărgărit, a avut să îndure multe suferințe din partea propagandei Elenice, care vedea cu durere, cum din chiar Tesalia li se smulge influența lor pe Armânii din Pind . . Totuși, grație stăruințelor atât a celor însărcinați cu conducerea ei, cât și a D-I V. A. *Ureche*. din București școala progresaază, poate susține loviturile clerului vîndut, și își asigură pe an o populație medie de 70—90 elevi Români ! . .

Românismul în Vlaho-Clisura Apostol Mărgărit

Vlaho-Clisura este un orașel important, atât prin puterica sa poziție dintre ramificațiile stâncose ale munților Pindu, cât și prin populația sa, compusă exclusiv numai din

Armăni. Totuși propaganda Elenă ținea mult în a nu lăsa această celățuie în mâinile Românismului ci voia ca pururea s'o aibă sub a sa influență. Însă *Apostol Mărgărit*, însuflorit de un nobil entusiasm, începe, încă din 1862, la Școala Greacă de acolo, un fel de curs al limbei Latină și Română. Aceste prelegeri avură darul de a deștepta în sufletele fiilor de Armăni, dorința de a-și cunoște și învăța limba lor. Mărgărit știe să infiltre mult patriotism, prin frumoase istorisiri ale faptelor glorioase din trecutul Românilor, dar în același timp face prin acest fericit început de propagandă ca autoritățile, sau mai curent zis, notabilitățile Helenice, să ea mesuri contra celui *agitator*.

Episcopul Grec din Castoria, de care depindea Vlaho-Clisura, se duce el însuși la Patriarchia din Constantinopol, și acolo denunță pe *Apostol Mărgărit*, arătând mai ales progresul *înspăimântător* ce acest agitator al cestiunei Valahe îl avea, prin uneltirile lui contra limbei și culturii Elene.

Sinodul patriarhal din Fanar, tratéză această chestiune dintr'un punct de vedere cu totul părtinitor influenței Elene, iar măsurile ce le hotărăște și pe care le i-a constitue un adevărat abus de putere.. Cei din acel Sfânt Sinod, nu recunosc dreptul Românilor de a trăi ca Români, nu voesc ca în Vlaho-Clisura Ideea Românescă să existe, și căuta a distruge servindu-se de autoritatea lor eclesiastică, spirituală, pentru a da preoților și notabililor din Vlaho-Clisura, următorul ordin semnat de Patriarhul Creștin Ortodox Sofronius și de cei 12 ai sei episcopi; (vezi și Burada. op. cit. 40).

„*Protocol No. 912 — anul 1864 Februarie 4. Prea cucernici preoți; prea crinstiți primați și cei-l'alți creștini din orașul Clisura, prea iub.ții noștri fii întru Christos. etc. etc.*

„*Pentru pricinii înalte și de o nespūsă grabă, vè ordonăm să isgoniți din Școala Voastră pe învățătorul Apostol Mărgărit; să-l trimiteți în țara în care s'a născut atât pe densusul cât și pe familia lui și să ne dați dc știre cât mai ne întârziut despre îndeplinirea acestei a nōstre porunci, căci de altmintrelea, toți veți fi răspunzători înaintea nōstră, și ertare nu vi se va da!*”

Iată în ce mod păstori sfinți ai bisericii Creștine-Ortodoxe își înlegeau înalta lor misiune, iată cum acești înalți demnitari, patriarhi și episcopi ai unei religii întemeiate pe iubirea aprópelui, spre adevérul și lumina sufletéscă, iată cum profanéază sfântul lor dar, primit de la Apostoli, de la însuși Isus Christos. . .

Circulara de mai sus a fost cuvântul de ordine pentru toți aceia care simțeau Elinește, cuvântul de luptă pentru preoțimea ca și pentru nobilimea cultă și grecofilă. Iar opera începută de Mărgărit este distrusă aprópe fără speranțe de reclădire ; cel puțin ast-fel socoteau inamicii noștri.

O mare parte din Clisurenii, nu voră să ia în considerație acel *pătimaș ordin* patriarhal; ei susținură și cerură ca Mărgărit să 'și continue lecțiile sale înainte, căci «*copiilor sunt Români și trebuie să rămân Români*».

Fată cu aceste rezistențe, autoritatea bisericească grócă, înterveni la autoritățile Otomane din Bitolia pentru executarea ordinului de închidere a cursului de Românește, cum și de exilare al învățătorului. Partidul Panelenic avea o influență desăvêrsită ; căci, cu tótă plângerea și dreptele arătări ale partidului Românesc, autoritățile Otomane din Bitolia nu știură să refuze concursul lor manoperei fanariste. Școala este închisă, Mărgărit este gonit de acei pe cari el voia să-i lumineze ! Căci, trebuie, pentru mai clara înțelegere a influenței Grecești, să adăogăm că în Vlaho-Clisura nu erau Grecii propriu ziși, ci numai Armâni, cari, în mare parte, din cauza afacerilor, etc., cunoșteau limbile Turcă și Greacă, iar unii erau atât de rătăciți de amăgirile *propagandei elene*, în cât nu se sfiesc a-și nega și sentimente și origină, și a simpatiza o cauză streină lor și a lovi ei înșiși în Școala Românească ! Mărgărit se duce la Constantinopol, și adresează în limba franceză, o petiție, în 25 Noembrie 1865, Marelui Vizir Aali Pașa, și ministru al afacerilor streine. Intre altele, Mărgărit, după ce arată cum s'au petrecut faptele, scrie: «*Incredințat despre sentimentele de justiție ale Alteței Voastre, viu să o rog să bine-voiască a revoca ordinile Inaltei Porți, în privința nca*

«ordine care au fost provocate de false acuzațiuni, și «Inalta Poartă să bine-voiască a'mi permite să înființez «însumi în sus zisul oraș, Vlaho-Clisura, o școală în «care voi preda limba Turcă, Greacă și limba Românească, pe care, adversarii noștri, în mod arbitrar, caută «să o îndepărteze din Școală !.

«Sunt, Alteță, mai multe sute de mii de Români, stabiliți în Macedonia, de aproape două-zeci de secole ! — Cu «toată apăsarea din partea Grecilor, dâșii au putut să-și «păstreze limba și moravurile. Voim acum să cultivăm «mai bine limba noastră ; dar adversarii voesc să ne facă «să o uităm, învățându-ne cu sila limba Greacă !.»

Clerul Grec lucra pe capete spre a nu se lua în seamă acea plângere ; și abia, cu mari stăruințe, Mărgărit obține permisiunea de a redeschide școala, o școală particulară și care să fie în casa sa.

Totuși, Mărgărit nu fu scutit, de cele mai crude persecuții... Episcopul Grec cerea încontinuu expulsarea aceluia periculos agitator... Mărgărit fu silit a se duce cât-va timp la Avdela. Apoi se reîntoarse în Clisura. Școala Românească începu de la 1868 a funcționa regulat, ceea-ce făcea disperarea celor cu sufletul rătăcit și întunecat. Mărgărit este pârât autorităților otomane că este un vândut al Rușilor, că este un agent al Panslavismului sau al Austriei, sau că este în legătură cu tot felul de comitete străine cari lucrează pentru distrugerea Imperiului Otoman !

Toate aceste denunțări și susținute acuzații, cu toată lipsa lor de serioșitate, aveau cel puțin efectul de a străgăni pe bietul Român din lucrul său, făcându-i tot felul de miserii, ca percheziții, arestări preventive, chemări pe la despărțatele autorități Otomane în Bitolia, Castoria, Salonic sau Ianina !.

Cu toate acestea Mărgărit este convins de dreptatea cauzei Românisimului, și nu înțelege cum falșă propagandă Panellenică ar putea mult timp a'și mai târâ viața ei plină de intrigi.

El nu se descurajează, ci crede în viitor, lucrând cu str-

guintă și suferind totul. În Bueurești avea de protector pe D. V. A. Urechia, care îi da tot ajutorul său, pentru buna reușită a întreprinderii !

În 29 Octombrie 1869, Mărgărit scrie D-lui V. A. Urechia o scrisoare, în care îi anunță că a deschis noul an școlar, și că are aproape 129 elevi, urmând regulat cursurile școlii Românești.

Se plânge de persecuțiile Arhiepiscopului Grec din localitate, care îl denunța Prefecturii din Castoria, ca fiind «un agitator al ordinii publice». Acest arhiepiscop, care timp de 12 ani, cât Mărgărit a fost profesor la Școala Greacă, îi era bun prieten, acum l'a dat judecății pentru fel de fel de închipuite acuzații.

Mărgărit însă nu se descurajează propagandei Grecești și șicanelor sale, și cere D-lui Urechia a stăruii și a face să potă avea un local de școală mai încăpător pentru toți școlarii. Mai cere de asemenea a se numi și un al doilea învățător, la această școală, căci, scrie dânsul «numărul elevilor Români este destul de mare, iar eu sunt prea ocupat cu afacerile școlii (!) cea ce mă face a mă duce la Bitolia, Ianina, Salonic, sau Cestoria. Iar în acest timp, spre a nu rămâne elevii fără nici un căpătâiu să fie supliniți de al doilea învățător,—care să potă fi învățătorul de la școala Românească din Avdela, unde școala nu funcționează de cât 4 luni pe an.

Mărgărit e hotărât a suferi lupte, a merge ori unde'l vor sili cei puternici, numai școala să potă progresa și trăi. De aceea roșă pe D-l Urechia, a face să i se îndeplinească cererile de mai sus, și să aibă în tot-de-una sub a sa grijă, școala Română din Vlaho-Clisura. «D-voastră, scrie Mărgărit, sunteți fundatorul, și cred că nu veți cruța nici o muncă, și nici un sacrificiu pentru dânsule ! Numai D-voastră îngrijiți de școlile românești înființate aci, și ele sunt creațiuni ale D-voastră, și eu sunt în drept a aștepta totul de la D voastră..

Când inamicii Românului, văzură că Apostol Mărgărit, întărit de ajutorul ce D-l V. A. Urechia îl dase, fiind inspector al Școalelor Române din Macedonia, devine un om în adevăr periculos lor, când înțelese că el este bine spri-

jinit și prin urmare greu de înlăturat, cu toate negrele manifestațiuni puse de densii în mișcare, ei nu se dădură în lături de la nici o crimă !

Episcopul Grec plătește o trupă de briganzi Greci, numiți *andarți*, care să-l pândească și să-l omoare. De mai multe ori a fost atacat în Vlaho-Clisura, iar în 1879 a fost rănit de moarte pe străzile Bitoliei, de către 2 oameni. Iată mijloacele de luptă a celor cari se pretind că represintă civilizația în Peninsula Balcanică !

Totuși Armânii au un Dumnezeu al lor, ce nu-i părăsește. Acum avem 2 școli Românești la Vlaho-Clisura. Românismul se întărește tot mai mult, și Grecomanii, Români perduți, și vin unii câte unii de măresc rândurile adeveraților Români. Și, într'adevăr, pentru ce s'ar oferi acești Români să servească propaganda elenă, pe niște oameni ce au scopuri prea egoiste, periculoase și omoritoare pentru Români ?

Români și Slavi în Ochrida.

În Ochrida, până în anul 1868, pentru educația copiilor nu erau de cât școlile supuse influenței Clerului Grecesc. Însă în acest oraș a cărui origină se perde în vecheimea timpurilor, Grecii au avut prea puțină putere de a rezista mișcării de reînviere a Românismului...

Cu toate obiecțiunile și presiunile făcute de către episcopul fanariot de aci, care voia să împedice deschiderea unei școli Române, Armânii nu s'au lăsat, ci însufleșiți de dorul de a-și crește copii lor tot în legea străbună, au deschis școla Românească, cu repositul G. Tomara, fost profesor la școla comercială din București.

Prin ajutorul d-lui V. A. Urechiă, s'a trimis noii școli Românești din Ochrida, tot cea ce putea fi folositor ei : cărți didactice, bani, obiecte etc. Această școlă a fost instalată în chiar localul Primăriei din Ochrida, iar școla Greacă, ce esista mai înainte, a fost desființată, din cauza lipsei de elevi cari se o frecuenteze... Căci nu mai era cine să vie la școla Greacă, atunci când alături de densa se deschise frumoasa școlă Armânească, unde copii Românilor pu-

teau învăța, pe lângă cele l'alte studii și limba și istoria Românească, destinate a înavuți sufletul.

Episcopul Grec încearcă să obție închiderea școlei Românești ; încearcă să urmeze calea celor l'alti Episcopi vânduți propagandei Eline, dar nu a fost nici de cum fericit !

În Ochrida, partidul Grecoman era prea slab... Români, în acel timp, nu erau înăspriți față de Slavii din vechea *Achris*, și totul merse bine, căci aceste două națiuni se învoiră și goniră pe Episcopul Grec de acolo, scăpând ast-fel de un rău persecutor. Atunci Românii putură să fie în adevăr stăpâni pe ei însăși și G. Tomara traduse în dialectul Macedo-Român Evanghelia și Apostolul, și care, de atunci, începu a se citi în limba Armănească la slujba care înainte se făcea în Grecește...

Mai marii Clerului Grec, nu putură însă a mai suferi un asemenea *sacrilegiu*, și amenințară cu afurisenia Patriarhului pe acei cari nu vor asculta de înaltele porunci din Fanar și vor continua de a mai sluji în sfânta biserică, servindu-se de „*afurisita limbă valahă ...*”

Românii trebură a alege... Esurhatul Bulgar oferi Românilor libertatea de a avea biserică Românească, dacă însă recunosc autoritatea sa... Cei din mahalaua Sfântului Nicolae, au trecut sub jurisdicția esarcului Bulgar ; iar în biserică Sf. Niculae slujbele începură a se ține în limba națională Românească...

Însă buna stare de atunci în care se găseau relațiunile Române și Slave s'a pierdut, cu timpul, și mai ales din cauza propagandei sau influenței pan-bulgare, care voește să domnească în Ochrida, neținând seamă de nimic altceva de cât de utopicul ideal al unei *Mari Bulgarii*... Românii și frații lor Albanezi au a suferi mult din această cauză... Cultura și școlile Române de aci sunt atacate de acești Bulgari, cari usează de toate armele. De acea unii Români din nou și-au îndreptat privirile spre Eleni. Grecomani-Români iar au apărut, iar biserică Sf. George este pusă sub Patriarhia Greacă... și deci la discreția Panelenismului...

Dacă, însă, ar exista și un episcopat Român ! o autoritate mai mare bisericească, care să fie Armână, așa cum au Sârbii sau Bulgarii ?

Totuși, în Ochrida partidul curat Armân este destul de solid : ei au două școli Românești, cu câte o secție preparatoare, au cele două biserici, unde slujba este Românească, cu toate persecuțiile care vin atât din partea Bulgară, cât și din acea Elină...

Când ôre va domni liniștea, pacea creștină, acea pe care diviul Isus Christos a anunțat'o popórelor ?..

Elevii școlii Macedo-Română de la Sfinții Apostoli

Școala Macedo-Română, înființată în localul de lângă Biserica Sf. Apostoli, și la a cărei conducere veghea cu mult patriotisim D-l *V. A. Urechia*, a dat cele mai bune roade. Tinerii Macedo-Români odată cu învățarea cursurilor predate, învățau și iubirea de țară și de neamul Românesc. *Cunoașterea limbii Române și Latine, Istoria Romei, și a Romanilor cuceritori, Istoria națională Românească* și acele mărețe pagini din viața Imperiilor *Românești din Sudul Balcauilor*, totul fu menit ca să cultive în inimile acelor fii ai Macedoniei-Române, tot dorul unei lupte pentru reînvierea națiunii Române, care zăcea uitată pe frumoasele plaiuri ale Pindului, ale Albaniei și Macedoniei. Causa Românilor și-a recrutat după băncile acelei istorice școli, mai toate elementele cu care s'a continuat lupta prin ajutorul școalelor Române din Macedonia, chiar de la anul 1868 1870 și până pe la 1880.

Cu acești Români, plini de putere și ardoare pentru muncă se deschid în Macedonia mai multe școli Românești, în împrejurări din ce în ce mai grele, de ôre-ce propaganda elină înștiințată deja de *nou! pericol al Românilor*, își luase cele mai întinse și mai puternice măsuri, pentru ca întreprinderile *acelor agitatori Vlahi* să nu poată reuși.

Prin mai multe orașe și orașele Românești, cum de exemplu la *Crușova, la Calive și Veria, la Neveasta, Perivolii și Monastir* sau *Bitolia* (Bitule) la *Muloviște și Hru-*

piște se înființează școli pentru Români și care se încredințează conducerii acelor tineri cari și-au primit primele cunoștințe în România, și anume în Școala Macedo-Română de la Sfinții Apostoli.

Cu acești tineri Apostoli ai Românismlui însuflețiți de generoasele inspirații, pe care prelegerile sau mai bine zis predicile sfinte ale patrioților profesori știuse a le infiltra în sufletul lor odată cu primele cunoștințe, cu acei tineri învățători și *directori de școale*, școlile Românești în Macedonia progesează, se înmulțesc, amenință propagandele ucigătoare, străine, și zidesc un puternic adăpost al graiului și datinelor străbune, un adăpost unde conștiința etnică a Românilor, conștiința națională să poată înflori.

Și nu a fost de loc ușoare, nici lipsite de obstacole, adesea ori imposibile, lucrul acelor bravi...; fie ce școală Română din nou deschisă, în Macedonia, fie ce an școlar aproape, își are istoria sa aproape, își are faptele sale, care toate se aseamănă prin eroice rezistențe, prin oarbe persecuții, prin sute de lupte duse de acei luptători, cu tot felul de greutăți.— Persecuții, disprețul fals al celor mari și puternici, străduiri, chemări și transportări pe la autorități cu reședința în depărtate locuri, judecăți fără rost, obositoare, înjositoare, temnițele și închisorile în care nu puțini învățători Români au stat zile, săptămâni și luni întregi, esilare și atentate, iată întregul cortej al armelor de care propaganda elenă reprezentată prin notabilitățile orașelor iar mai ales prin clerul, grec, episcopii și arhieriei, a uzat în largă măsură, numai și numai ca să oprească în mersul seu progresiv, Cultura Română, care începuse a-și lua frumosul seu avânt.

Totuși dreptatea cauzei Române a făcut triumful ei. Școalele Românești, care cum s'a înființat, greu sau mai ușor, a dus cu bărbăție, conduse de energici și patrioți directori și învățători Români, la bun sfârșit sforțările; au asigurat școalelor existențe până astăzi, să se strângă adevărate centre Românești, adevărate fortărețe ale Românismlui în Macedonia . . Vom căuta a schița, în ordine cronologică

deschiderile și principalele faze ale acestor școli Românești, din Macedonia și altoite din România cea mare.

Românismul în Macedonia de la 1868—1879.

Schiță Cronologică.

1868. În Crușova, important oraș Românesc al Macedoniei, se deschide o școală Românească de către D-l Sterie Cionescu-Cionea fost elev al școlii Macedo-Române de la Sf. Apostoli, din București și fost profesor la institutul Urechiă.

Episcopul Grec din Ochrida, în a cărei jurisdicție ecleziastică se află Crușova, luptă ca să distrugă acest început de cultură Românească.

1869. Sterie Cionescu, învețătorul și intemectorul școlii Române din Crușova este acuzat de agitator periculos siguranței Imperiului. Influenți partizani ai Grecismului susțin acuzarea. Cionescu este dat judecăței, în Bitolia, unde a fost dus sub pază.

Cu toate că Sterie Cionescu dovedește nevinovăția sa, este totuși oprit de a mai continua să învețe pe copii Românilor limba Românească!

1870. D-l D. Badralexi, fost elev al școlii Macedo-Române de la Sf. Apostoli, deschide, după stăruințele D-lui D. Gusti și V. A. Urechiă și o școală Română la *Călive*, aproape de Veria. Această școală este subvenționată de către comuna Iași și nu funcționa de cât vara, timpul cât Armânii se aflau în munți. Iarna, când ei cobor spre câmp, școala se ținea în orașul Veria.

Mai ales în acest ultim orașel, Veria, episcopul Grec din localitate a persecutat în tot felul școala Românească.

1871. D-l Sterie Cionescu, căruia i se interzisese școala Română din Crușova, a venit din nou în România unde la Iași își continuă studiile universitare. Școala de la Crușova rămâne închisă.

1872. Din diferite motive subvenția de *lei vechi* 2600 ce se afla prevăzută în bugetul comunei Iași pentru subvenționarea școlii Române din Călive se reduce. Din această cauză, școala din Călive se închide.

1875. În orașelul Românesc Neveasta, se deschide o școală Română de către D-l C. Ionescu-Chirana fost elev al Școlii-Române de la Sfinții Apostoli din București

1876. Episcopul Grec din Florina, împreună cu consulul Grec din Bitolia stăruiește la autoritățile Otomane din localitate, cari se aflau sub influența lor, de a închide noua Școală Română din Neveasta. Pe închipuite motive, școala este închisă, iar D-l C. Ionescu-Chirana este aruncat la închisoare, ca un hoț ordinar.

Tot în acest an D-l Sterie Cionescu, ajutat de mai mulți buni patrioți, și în urma mijlocirilor D-lui V. A. Urechia, la ministerul instrucției, s-a dus în Macedonia, la Crușova și redeschise Școala Română de aci.

De atunci școala, tot-deu-una bine populată, progresează neîncetat.

1877. Se deschide la Perivoli, oraș Românesc din Pind. (Epir.) o școală Românească, cu D-l Gh. Perlichii, învățător, fost elev al școlii Macedo-Române de la Sf. Apostoli. Al doilea învățător al școlii este numit Preotul Dumitru Constantinescu, fost elev al aceleiași școli Macedo-Române de la Sf. Apostoli. Se fac mari stăruințe la Constantinopol de către patrioții Români din România cât și din Macedonia spre a se obține voia de a se deschide școlile Românești închise, cât și a se garanta viața lor, ca instituții culturale și recunoscute de Stat.

1878. Acest an este însemnat pentru Istoria Culturii Române din Macedonia, căci s'a putut obține o

mare favoare din partea Inaltei Porți pentru Armăni cei pașnici și devotați pământului lor și Împierului.

Marele Vizir, Savfet-Pașa, dă următorul *ordin vizirial* Valiului din Salonic și Ianina, cu data de 5 Șeval 1295 al *Egirei* (Septembrie 1878):

«Inalta Poartă a fost înștiințată pe de o parte «că Românii din Epir, din Tesalia, din Macedonia (din sandjagul Tricala, din Vilaetul Ianina «și din Vilaetul Salonic), doresc să învețe carte «în propria lor limbă, și să întemeze școli, și pe «de altă parte, că clerul greccesc, îmboldit de du- «churile întunericului, împinge pe autoritățile lo- «cale să le pună felurite piedici, și chiar să per- «secute pe profesorii Români.

«Vezând totuși, că în Imperiul nostru nu este «îngăduit nimănui să împie lice mersul și deplina «executare a cultului și a învățaturii școlare, veți «bine-voi a face cunoscut funcționarilor civili, ce «aveți sub ascultarea Escelenței Voastre, că ei nu «trebuie să apese pe nici unul din locuitori, și «să nu se împotrivescă, fără pricină, la ori ce «exercițiu al cultului și al învățaturii, iar când «ar cere trebuința, să aperse chiar și sa ajute pe «învățătorii Români.

«Despre aceasta am făcut cunoscut, prin scri- «sore vizirială, și Valiului din Ianina, precum prin «aceasta înștiințez pre Excelență: Semnat : Savfet.

Acest document prețios, care există în vigoare și până acum, a fost un triumf al Românișmului. În urma acestui bine-făcător ordin, mai multe școli Românești renasc din nou.

Atunci se deschise școala Română din Crușova, sub direcția d-lui Badralexi.

Se deschise din nou o școală Română la Xiro-livade, de către Ion Dumitrescu-Vurduni, preot Român.

Școala română din Nevasta reîncepu cursurile întrerupte sub conducerea D-lui C. Ionescu-Chirana, prim învățător și a D-lui Sergiu Dumitrescu, fost elev al școlii Macedo-Română de la Sf. Apostoli din București.

La Pârleap sau Perlepe se deschide o nouă școală Românească de către D-l Niculescu fost elev al Școlii Macedo-Române de la Sf. Apostoli.

D. Apostol Mărgărit, deschide în Bitolia sau Monastir, capitala Macedoniei, o școală Română, cu ordin Imperial special.—Cel d'întâi învățător la această școală este D-l N. Popillian, de asemenea fost elev al Școlii Româno-Macedonene de la Sf. Apostoli, din București.

1879. Istoria Culturii Românești din sudul Balcanilor intră într-o nouă fază, prin înființarea în București a Societății de Cultură Macedo-Română.

Societatea de Cultură Macedo-Română.

I. Lipsa ei

În anul 1879 Evenimentele politice se desfășurară cu re-
peziciune și fără a se putea bine înțelege la prima vedere,
efectele ce fie-care vor avea ca urmare. Românii din Ma-
cedonia și în general toți cei din Sudul Balcanilor se gă-
seau într'o poziție ne-lămurită încă, și mai mult ca ori-
când, instituțiile de cultură Română din Sud, puteau fi a-
tacate și distruse din toate părțile. — Grecia era în fer-
berea bandelor de insurgenți ce atacau, atât hotarele Im-
periului Otoman, cât și însăși unele sate și orașe mai bo-
gate. Bulgari și Sârbi, unii Albanezi, toți începură mișcări
revoluționare, cerând, luptând, dorind a cuceri un ideal prin
foc și sabie, prin violență și surprindere... trebuie însă a
adăoga că acel ideal pentru care acele popoare luptau, era
diferit concepat pentru fie-care naționalitate aparte... Dar
toate aceste mișcări, nu a avut alt efect imediat de cât o
severă represiune din partea Guvernului Otoman. El se ho-
tărâse a'și alege măsurile pe care le va crede bune și ne-
cesare, pentru menținerea ordinii și liniștii în Imperiul
deja atât de turburat din cauza politicei externe.

Era întrebarea acum, în ce mod vor fi tratați și taxați
Armânii ?

Timpul a arătat cu prisosință că purtarea înțeleaptă, sin-
ceră și liniștită a Românilor, a fost cea mai prețioasă ga-
ranție de intențiile pașnice ale aceluiași popor Românesc, și
că Înalta Poartă s'a convins de acest adevăr.

Dar rămăneau încă intrigile fără seamăn, propagandele
panelenice, clerul Grec, influența slavă, etc. etc.. atâtea cauze

ce făceau ca mersul Culturii Românești în Macedonia să fie tot mai mult împedat, tot mai mult zădărnicit.

Apoi, Românii Macedoneni, cari lucrau pentru luminarea neamului, pentru însuflețirea conștiinței naționale Române în Sudul Dunării, aveau pururea ochii spre România cea mare, spre țara mamă, spre marii patrioți care trebuiau să-i ajute. Și acești patrioți, aceste suflete generoase, entusiaste și nobile, hotărârea a înființa o legătură trainică, o societate de ajutor, solidă, puternică și prin intermediul căreia toți oamenii de bine să poată lucra pentru regenerarea națională. În locul vechiului Comitet Macedono-Român, care de mulți ani nu mai exista, D-l V. A. Urechia lucrează la înjgheburile unei tinere Societăți pentru Cultura Românilor Macedoneni, pentru propășirea Românismlui în Macedonia, pentru ca ajutorul și protecția morală și materială cerute de frații Români-Macedoneni să fie în fine mai bine asigurată.

Împreună cu mai mulți bărbați de Stat, venerabilul nostru președinte D-l V. A. Urechia aranjează planul după cum trebuie clădită noua Societate.

Încă din 1878, această Societate își avea în mod clar făurite hotărârile ei de acțiune, Statute și regulamente de acțiune. Într-o scrisoare datată de la 26 Sept. 1878, Apostol Mărgărit, Inspector al Școlilor Române din Macedonia, într-o scrisoare pe care o adresează D-lui V. A. Urechia, după ce îi mulțumește în numele fraților Macedo-Români, de «*bună voința și sollicitudinea foarte patriotică*» D-sale pentru «*desvoltarea și propăgarea Românismlui în Macedonia, îl roagă cu multă ardoare de a stărui și de a duce la bun sfârșit constituirea «Societății de Cultură Macedo-Română» proiectată încă de când era în București.*

Mai adăogăm că tot în acea scrisoare, se plânge de bandele revoluționare (hoji Greci) cari au jefuit pe mai toți locuitorii bogăți din Vlaho-Clisura... și că el însuși a scăpat de la moarte cu multă greutate !.

Toată lumca se convinsese de oportunitatea unei asociații a celor ce voesc a lucra pentru binele fraților din Sud.—

Idea aceasta atât de măreață a D-lui V. A. Urechiă, fi este un prețios titlu de glorie, de oare-ce D-sale se cuvine să închinăm creațiunea acestei opere de Cultură și de Româ-nism, de oare ce D-sa prin propagandele și discursurile ce le ținea, ori de câte ori ocazia se presenta, prin stăruințele puse pe lângă cei bogați Români, pe lângă cei puternici, cum și pe lângă cei doritori de muncă, reuși într'un mo-ment dat, a face ca atâtea strălucite forțe, să concureze toate spre un centru comun, spre un scop unic, ales și hotărât de D-sa din năinte. Atunci s'a născut. «*Societatea de Cultură Macedo-Română*». — Nume ilustre Românești au figurat rând pe rând în jurul acestei noi Societăți, a cărei direcție de muncă, al cărei suflet de luptă, al cărei mare protector a fost și a ramas tot de-auna marele patriot D-l V. A. Urechiă, veneratul și neobositul ei președinte.

Menirea Societății de Cultură Macedo-Română

Rolul pe care această Societate trebuie să îl îndeplinească în Peninsula Balcanică, este foarte mare și prea hotărâtor pentru Românii trans-Danubieni. Ea este menită să ajute, ca prin mijlocul școalelor, începând de la cele primare, să răspândească, în limba Română, învețătura între locuitorii Români de peste Dunăre și peste Balcani (Statut. al. a).

Mulțimea Românilor din Sud, cari locuiesc fie în orașele sau satele din Macedonia, Epir ori Albania, fie în triburi mai numeroase, mergând după bogatele lor turme, acești Români, și duc viața lor prea izolați în mijlocul națiunilor streine lui. Cum însă, educația maternă nu este în de ajuns de puternică, spre a conserva graiul și datinele strămoșești, de sigur că individualitatea etnică ar fi din ce în ce per-dută pentru că în lupta pentru existență ce este atât între indivizi, cât și între rase, aceea va învinge care va fi mai bine inzestrată. Și dacă privim, cât de puțin situația geo-grafică și etnică a poporului Român din Macedonia, și în genere din Sudul Balcanilor, vom înțelege prea curând avan-tajele cele mari cari se găsesc în partea celor-l'alte națiuni ce caută a prepondera. Influențele Slave din spre Nord și

influențele clene de la Sud, sunt ajutate de către însăși țările ce se găsesc cu hotarele în spre Nord sau spre Sud. Românii sunt mult mai izolați, și pentru ca rasa Română să poată trăi acolo, trebuie ca conștiința națională să fie pururea vie. Din cauza afacerilor, bărbații Români din Sud riscă prea mult a-și uita acel început de învățătură Română ce i-a vrăjit leaganul său, și singurul mijloc care poate cu mult succes să îndeplinească acea lipsă, este învățătura Română propagată prin școli Românești ! De aceea, una din primele griji ale celor cari doresc ajutarea neamului Românesc din Sudul Balcanilor, sunt acele citadele de cultură numite Școli.

Prin Școli Românii din Macedonia se vor mântui.

Pentru ca Societatea să-și justifice calificativul seu, de cultură Macedo-Română, caută să se ocupe într'o largă măsură de a doua parte din care se compune avuția culturală a unei națiuni, Religia... adevăratul cult al poporului.

Biserica este localul unde fie-care vine a se ruga celui prea Înalt, unde iubirea frățească, unde simțul datoriei, unde mila și ertarea își au isvorul lor fericit.

Dar, când în acea biserică, Românii ascultă cuvintele Mântuitorului nostru Isus Christos, rostite într'o limbă străină, cum să nu se simtă ei umiliți, jigniți în amorul lor propriu național ?

Când un preot bătrân, rostește o rugă pentru binele și fericirea tututor, când imnurile sacre sunt cântate în graiurile ne Românești, când cei criminali însinuează că limba Română este o limbă afurisită de *cri sfinți*, și că, prin urmare, este un sacrilegiu, o profanare, a ne servi de dânsa în biserică, atunci, cum ôre Românii s-au mai bine zis, Românismul cum să mai pôtă trăi, mândru, la alba lumină a zilei ? Nu sunt acestea niște lovituri de mörte date însă-și națiunei Românești ?

Biserica este un puternic și indispensabil factor pentru viața unui popor, de și pentru poporul Românesc din Sudul Dunărei ca să pôtă trăi ca atare, Biserica Românească, în acele

țări din Sud trebuie să 'și aibă ființa sa, trebuie să existe ea însăși! . .

De acea Societatea de Cultură Macedo-Română are de asemenea ca principal scop: «a stăruii pentru buna stare a «bisericilor comunităților Românești de a dreapta Dunărei, «și de peste Balcani!»

Pentru ca cultura Românească din Macedonia să pótă trăi și progresa, este necesar ca școlile Române, cari sunt înființate în Macedonia și cari se vor înființa, să fie bine conduse, să fie îngrijite, ca educația copiilor Români să se facă subț o înțeleaptă direcțiune, avându-se în vedere că elevii ce vor eși după băncile acestor școli, să devie și buni Români, dar și buni cetățeni. Deci, aceste școli trebuie ținute tot-d'a-una la un nivel superior, și în tot-d'a-una în curent de nouile metode pe care știința ni le pune la îndemână spre a asigura reușita întreprinderii educative.

Inșă tóte aceste îmbunătățiri și îngrijiri aduse școlilor, reclamă, fără îndoială, un încontinuu și susținut ajutor, atât moral, cât mai ales material.

Societatea de Cultură Macedo-Română, prevede ambele feluri de ajutoare, și în aliniatul *c* și *d* din art. I, își ia îndatorirea de:

al. *c*. «a priveghea mersul școlilor Române existente de peste Balcani și a lucra la îmbunătățirea lor sporitoare.

al. *d*. «a le dota cu cărți, biblioteci, aparate, etc., a întreprinde însăși și a îndemna editarea de cărți pentru Români din acele părți.

Prin dotare cu cărți didactice, instructive și trebuincioșe educației naționale, prin înființarea de diferite biblioteci pe lângă localurile școlilor Române-Macedonene, să pótă aduce cel mai mare folos cauzei naționale din Sud. Nimic nu póte să fie mai lesne și mai prețios în același timp, de cât această deșteptare a gustului de *a ceti*, de a se instrui, între Români de acolo. Dar pentru această trebuie a se da mijloacele necesare, cari, în tot-d'auna nu vor fi *prea scumpe*, căci are de scop respândirea luminei, a instrucției binefăcătoare, a răsipirii ignoranței celei triste și omoritoare.

Spre a se aduce la îndeplinire diferitele aceste îndatoriri, cari trebuie să reguleze și să asigure progresul cultural al Românismlului în Sud, Societatea de Cultură Macedo-Română, va avea trebuință de ajutorul tutulor ómenilor de bine, tutulor acelor buni Români-Macedoneni cari după ce și-au creiat în România cea ospitalieră, mulțumită muncei și cinstei lor, o situație din cele mai frumoase, se vor gândi și la frații din Macedonia, la necesitățile ce sunt acolo, și vor căuta, ca prin fapte dictate de un generos patriotism, să-și înscrie numele lor în cartea de aur a istoriei culturale Române.

Mulți Români-Macedoneni, cu inima într'adevăr Românească, cu sufletul nobil, au trecut în rîndul bine-făcătorilor națiunii prin diferitele donațiuni ce au făcut pentru înființări sau întrețineri de școli și biserici Românești.

Totuși, pentru ca voința donatorilor să fie cu punctualitate îndeplinită, pentru ca numai în urmă să se dea veniturilor consacrate o altă direcțiune, o altă întrebuințare, Societatea caută să supravegheze toate acestea. Din acest punct de vedere s'a prevezut la articolul 2 din statute, că : «Societatea de cultură Macedo-Română, va putea primi legături și donațiuni, ce i-se vor face de către bine-voitorii Români Trans-danubiani,» și prin articolul 3 se prevede «că: Societatea de cultură Macedo-Română va fi datóre a veghea și a stărui, pe cu-ori-ce donațiune sau legat, «chiar anterioramente facut constituirei societăței, să nu se «distragă de la destinația lor, ci să se aducă în tocmai la «îndeplinire după dorința testatorilor și donatorilor.

Românii din Sudul Balcanilor, spre a putea progresa și trăi în liniște, au trebuință de liniște. Conduita lor în tot-de-una pacinică, nu a fost nici o dată motiv de discordie sau desordine. Acești descendenți ai Romei, au păstrat în decursul secolilor, aprópe intactă moștenirea Română, unde se află, între alte prețioase daruri, și acela numit «al *înfelepciunii politice*».

Cu o măiestrie, într'adever generală, acest popor, atât de

încercat, știe să se conducă față cu evenimentele și circumstanțele înconjurătoare. Pe acest popor îl găsim retras, în fundul munților, atunci când furia valurilor de popore năvălitoare erau atât de distrugătoare, și tot pe densul îl găsim mai în urmă, în fruntea armatelor cuceritoare, înființând regate și imperii strălucite... Iar acum, în zilele noastre, când tăria și viața unui popor constă mai întâiu în starea lui culturală, în gradul de instrucție solidă și națională pe care l'a ajuns, acum, zic, acest popor, aceste sute de mii de oameni, toți au o singură linie de conduită un singur gând: liniștea, pacea pe care o doresc din tot sufletul, căci densa singură, în ziua de astăzi este favorabilă progresului bine-făcător...

Nu este prea strălucit acest exemplu, în care se ved atâtea și atâtea triburi, sate și orașe românești, răspândite pe o mare întindere, și despărțite de ramificațiile muntoase ale Rodopului, Balcanilor și Pindului, să aibă, printr'un minunat instinct, aceeași politică adoptată, și singura politică sănătoasă care poate să existe în acele locuri?

Românii din Macedonia au înțeles că puterea și protecția Imperiului Otoman sunt singurile garanții pe care ei se pot sprijini în lupta lor pentru răspândirea culturii Române. Ei știu prea bine cât de nefolositor, cât de păgubitor este molul de viață și de lupte, inaugurat de unii dintre conașionarii lor, cari aleargă la intrigă, la mijloace opresive, influențe, denunțări și temnițe, și însăși asasinat... spre a se combate unii pe alții, spre a se împedeca unii pe alții, a trăi, a progresa...

Pacea, unirea frățească între popore, iată ce va asigura progresul și civilizația, iată ce ne va scutura de jugul ce ne apasă, care ne răpește libertatea noastră, și care jug se numește *ignoranța*.

Din aceste cauze prea juste, Societatea a prevăzut la articolul 4 din statutele sale că: «Societatea de Cultură Macedo-Română se va sili a aduce bună învoire între diversele națiuni conlocuitoare, între Românii de peste Dunăre și Bulcani, făcându-le prin presă și prin misiuni și cu

«ori-ce mijloce a înțelege că salvarea comună este asigurată numai de înfrățirea sinceră, iar nu de la persecutarea reciprocă, nici prin tendințele fatale de desnaționalizare mutuală.»

* * *

Aceste sunt, în câte-va linii generale, schițate, hotarele în care trebuia să se întindă și să se mărginească activitatea Societății de Cultură Macedo-Română. Scopul ei este mântuitor, mare și prea frumos, pentru ca Românii-Macedoneni, cari se află în România, în această țară bună și iubitore, să nu se grupeze cu toții în jurul Societății, să nu voiască a ajuta cu toții la conlucrarea comună, care are drept țintă, ca prin înființări de Școli și Sfinte Biserici Românești în Sudul Balcanilor, să se lumineze traiul Românilor de acolo, făcându-i mai buni și mai fericiți !...

Asupra activității Societății de Cultură Macedo-Română.

Schiță Istorică.

1879. Septembrie 23. După ce în mod ne-obosit, Dl V. A. Urechiă lucră pentru strângerea a cât mai mulți aderenți, în jurul idealului D-sale, în jurul noii Societăți Culturale pe care voia s'o înființeze, dându-i menirea de a reînvia Românismul din Sud ; după ce patrioticele statute ale societății de Cultură Macedo-Română au fost făurite, Dl V. A. Urechiă convoca sau mai bine zis, roga pe toți aceia cari voiau binele noii Societăți, pe toți iubitorii de țară și neam, să vină la «Prima adunare sau prima ședință a Societății de Cultură Macedo-Română care avu loc în ziua de 23 Septembrie 1879, în sala Ateneului Român...

Această memorabilă primă ședință a fost ținută sub înalta președinție a I. P. S. S. Metropolit și Primat Calinic Miclescu..., secretar fiind însuși Dl V. A. Urechiă.

Această ședință fiind un important eveniment, atât din viața Societății cât și din Istoria Românismului din Sud, dăm aci Procesul-Verbal al seu :

Societatea de Cultură Macedo-Română

Ședința I-a

Proces-Verbal

Astăzi, anul una mie opt sute șaptezeci și nouă, luna Septembrie în 23, s'a ținut, în Sala Ateneului Român, prima ședință a Societății de Cultură Macedo-Română, cu scopul de a primi adesiuni noi la Statutele pregătite mai dinăainte de un Comitet provisoriu și discutate în Adunările de Deputați și Senatori, în 1878/79 sub Preșidenția I. P. S. S. Metropolit Primat C. Miclescu.

Au fost prezente 40 de persoane.

S'a aclamat la Președinția provisorie a ședinței prea Sf. Sa Arhimandritul Chiriac, din Macedonia, și de Secretar pre D-nul V. A. Urechia.

D-nul Secretar a luat cuvîntul și a ținut cuvîntarea de deschidere a ședinței în următoarea cuprindere.

„În ziua când reprezentanții Marilor Puteri Europene se adunară la Berlin, pentru a regula, precum se dice, Chestinunea Orientului, sorta popórelor din Peninsula Balcanică, care dintre voi a simțit nemângâiata durere, vedînd nedreptățile cu care nu numai țara noastră, dar și în genere tot elementul român din Peninsula Balcanică se alese din punea la cale al Congresului Berlinez.

Dacă noi ne desbatem de atunci încoace din toate puterile spre a scăpa cât mai nestriviți din lanțurile cu care am fost ferecați de nedreptate, și pot dice din imprudența Europei, ce rămân să facă frații noștri de peste Balcani, ei, a căror existență abia bănuită de Areopagiile de la Sprea, au fost sacrificați celorlalte naționalități conlocuitoare !

...Ingrijiiți de sorta ce se făcea la Berlin, Românii-Macedoneni, mai mulți din bărbații noștri de Stat încă de atunci s'au adunat și între ei, cu duioșia inimei, s'au întrebat ce ar putea face România ca să ajungă suspinele de peste Balcani până la auzul Congresului de la Berlin. Un memoriu scris de Apostol Mărgărit, acel adevărat apostol al României-Macedonene, a fost pe cât știu împărțit la cei ce regulau sorta lumii orientale. Dar atîta fu, ce se putu face : România victorioasă la Vidin, la Rahova, la Grivița, la Plevna, România care salvase armatele Rusești, era sacrificată de Congres, 'i-se sfășia capul ei.... Rămânia nu putea dar

să facă la Berlin mai mult nenorociții săi frați din Peninsula Balcanică.

„ Dar cea ce nu a putut face România atunci, ea o așteptă de la timpul care dăruie clădirile politice cele mai mari când au temelii lor pe violență și nedreptate ; România o așteptă de la dezvoltarea propriilor sale forțe vitale, de la ziua când toți cei cari vorbesc dulcea noastră limbă vor fi dobândit deplina conștiință a viitorului lor. Copil, ce cade pentru a învăța să meargă, juna noastră națiune caută din căderile ei recente să învețe a pași bărbătește către viitor.

„ Acesta a fost convingerea acelor bărbați din toate treptele societății, din acei cari jumătate de secol au lucrat pentru patria Română, ca și din acei cari jumi încă voiesc a deveni soldați inteligenți pe cât și ascultători ai vechilor căpitani ; acesta, și cum, a fost convingerea tuturor acolora cari s'au adunat și au desbătut întrebarea : dacă este oportună înființarea primei Societăți de Cultură a Românilor din Macedonia. Să nu fie oportună această Societate ? Dar când mai mult ca astăzi naționalitățile din Peninsula Balcanică au pretins ași afirma individualitatea proprie și irăși când mai mult ca astăzi Europa Apusă, speriată însăși de opera sa de la Berlin, a fost fericită de a afla în această Peninsulă Balcanică elemente proprii a imputina, dacă nu a opri, pericolul din nemăsurata estensiune a lumii Slavice ?

Francia, care din acest punct de vedere apără pe Greci ; Germania, care pentru același motiv împinse pe Austria până spre Salonic ; Italia, care, inteligentă cum este, nu a putut să nu întrevadă colosul Slav, ajuns la Adriatică ; toți, urmărind în inima lor, dacă încă nu pe toți, un plan care concordă cu vederile noastre proprii ne făcu o obligațiune de a nu părăsi opera sublimă începută de România peste Balcani la 1864. Da, creca și este oportună mângâierea fraților opriți ; da, creca și este o datorie pentru noi de a ne ocupa de sorta lor. Datorie ? Chiar instinctul propriu de conservare ne spune că existența noastră este egală cu a Românilor din Peninsula Balcanică. Eacă de ce bărbații iluștri adunați de mai multe ori anul trecut și anul curent au convenit asupra necesității înființării Societății de Cultură a Românilor trans-Danubiani și au ajuns la redactarea statutelor care au să primescă adesiunea d-văstre.

Este de datorie mea, domnilor, ca unul ce sunt membru al comitetului provisoriu, de a face sus și deschis o declarație de principii proprie, credem noi, a face să amuțască

intriga străină că Societatea de Cultură ce voui a inaugura *nu este opera nici unui patriot*.

Conlucrarea la înființarea ei a celor mai iluștri reprezentanți din toate partidele politice și din toate treptele societății, va spune mai bine ca mine, că nici o intrigă, nici o calomnie, nici o picdică nu o va putea opri în dezvoltarea sa, în avântul său generos și desinteresat. (Vii aplause).

Intrigi și calomnii, căreri opere în adevăr mare și națională au lipsit vre-o dată? Nu ne preocupăm de ele; totuși suntem datori a preîntâmpina una care nu ne indoim că mâine va răsuna în presa unora din vecini.

A! zice-se-va, voiți o Românie de la Carpați până peste Balcani?—Nu, nu; visuri de acestea încap numai în capete bolnave. România care știe durerea robiei la străini, nu cere a se întinde, a avea robi, a avea națiuni străine robite sieși. Dar nu va fi bucură să de asemenea să vază popore străine din Peninsula Balcanică robind pe fii săi.

Departede a umbla după visuri nerealisabile, fără chiar de a susține dreptul istoric al Românilor trans-Danubianii România trebuie să lucreze zi și noapte pentru cultivarea elementului Român din Peninsula Balcanică și la mențirea neștirbită a individualității lui. Acest scop noi îl vedem împăcat deplin numai cu dezvoltarea sincronistică a celor-l-alte naționalități transbalcanice, dar chiar și cu scopul mare ce trebuie să încapă în mintea fie-cărui om politic, Turc, Grec, Bulgar, Sârb și Muntenegrean, care dorește a'și salva patria liberă și independentă, scopul unei viitoare federațiuni a tuturor popoarelor Balcanice și Carpatice. Această declarațiune făcută, voi termina mîca mea dare de seamă precum sunt acum 12 ani, apelam la Români în aceasta cauză :

«Ci-are câmpul di îngălbineaste

«Și Pindul tot di crătineaste.

«Ci are Armănlul di suschineză?»

«Eacă așa se întreba inima poetică a Macedo-Românului de mai mulți secolii și un răspuns nu știa să-i dea și nimeni nu-i dedea un dulce răspuns.

«Câmpul îngălbinește,

«De ce Pindul tot cărtește,

«De ce Romănul tot suspină?»

«De ce?... Sufletul lui era plin de o iubire și de un dor ce nu avea nume; lui îi trebuia frați de iubit, ca mamei copii de desmerdat.

«Dar are frați el care de secolii, din secolii cei de gloria Asanilor, n'a mai avut de cât stăpâni de servit și lung martir de suferit?»

Are el frați?

Cine ești tu, copile al Pindului, care cauți frați de iubit?

— «Eu hiu Român.

— «Eu escu Român.

«La acest răspuns un ceou dnios umplu văile Carpatului în 1864 și întreg pământul lui Traian exclamă: *Și ei sunt Români!!*

«De la 1864 recunoașterea fiind făcută, România deschise «cu toate dificultățile sale proprii, Școli în diverse centruri «de peste Balcani. Dar ce poate face Statul, este puțin în «comparațiune cu cea-ce trebuie făcut. De accia, D-lor, gru- «pați în jurul Societății ce inaugurăm astă-zi, să ne grăbim «de a complini lucrarea începută la 1864, învățând meren «pe ai noștri de pretutindeni Românismul, cultura, și aceste «cimpăcate cu deplină îndreptățire și înfrățire cu națiunile «conlocuitoare. Ce putem face ca simplă Societate autorizată «va fi mult, imens, căci aparținem acelu popor plin de vi- «tălitare a cărei baladă ne-a spus că Românul e mult ca «frunza..

«Mulți ca frunza să fie aderenții Societăței noastre și a- «tunci, cum spune povestea națională, numai câte o mână «de țărână aruncând fie-cine în fața dușmanului, vom ridica «de astă dată nu muntele Ceahlău al povestei, ci zidul sal- «vator al viitorului naționalităților Carpato-Balcanice: Sta- «tele-Unite din orientul Europei (Lungi aplause).

După această cuvântare se dă lectură Statutelor Societăței, la care aderă 36 membri noi.

Se decide o viitoare întrunire pe Duminică 30 Septembrie pentru alegerea Membrilor Comitetului Societăței.

Se ridică ședința la orele 3 jum. p. m.

Secretar, (ss.) V. A. Urechia.

30 Septembrie 1879. Frumosul și patrioticul discurs al D-lui V. A. Urechia, precum și propaganda care se lățea tot mai mult în favoarea noiei Societăți, care reprezenta în acel timp aspirațiile cele mai sincere și entusiaste ale adevăraților Români, făcu necesară o a doua întrunire a acestei So- cietăți, care avu loc în ziua de 30 Septembrie 1879, în sala cea mare a Universității din București. Acastă a II ședința

a Adunării Generale a Societății de Cultură Macedo-Română, s'a ținut sub președinția provizorie a D-lui G. Chițu, fost ministru etc.

În această adunare s'a ales, cu unanimitate, consiliul Societății de 35 persoane, și anume, pe D-nii: Înalt Prea S. S. Metropolit și Primat, P. S. S. Episcopul Dunării de Jos și Râmnicului, D. Brătianu, Principele D. Ghica, Principele I. Ghica, I. Câmpineanu, T. L. Maiorescu, Iacob Negruzi, Alexandru Orăscu, Menelas Ghermani, Vasile Dan, Nicolae Ionescu, Dumitru Sturdza, General Tell, Robescu, Rîureanu, profesorul Caragiani, C. Porumbaru, Em. Crețulescu, Vasile Paapa, I. Goga, Gheorghe Côtadi, Pișca, Kalinderu Dr., Iliade Rafael, C. A. Rosetti, Alexandru Lupășcu, George Cionea, Gh. Misail, Vasile Alexanlri, P. Verussi, George Chițu, D. Caprianu, A. Betolian și prea veneratul nostru președinte de astăzi, D-nul V. A. Urechia.

La această ședință, Archimandritul Nicolae Dumitriu, inițiatorul colecției pentru biblioteca din muntele Athos, pentru Românii din Macedonia, rosti următoarea dare de seamă prin care arată cum s'a lucrat, din partea bnnilor Români, și mai ales sub protecția D-lui V. A. Urechia, pentru îndeplinirea frumosului scop.

Onorabilă adunare,

Una din cele mai placute satisfacțiuni ce ași fi putut avea în urma atâtor osteneți ce am îndurat în penibila misiune ce mi-am impus este și acesta să ved adunați aci atâția bărbați luminați urmăriind cu toții sântul scop al luminării poporului Român din Macedonia pentru care am voit să lucrez și eu cu sbabele mele mijloce. Am ținut de datoria mea ca în această solemnă ocaziune să-mi dau seamă de rezultatele ce am obținut. Este un an de zile, domnilor, de când, pătruns de acest sentiment de iubire de țară care face pe om să înfrunte toate nevoile ce 'i se pun în cale numai să-și ajungă scopul, am plecat din muntele Athos, să caut ca în sufletul Românilor liberi să redeștept amintirea fraților peste Dunăre.

Am umblat prin astă frumósă țară, am cutreerat mai prin tóte colțurile ei și cu bucurie am constatat că, dacă Românii de aici uitaseră pe frații lor din Macedonia, era fiind-că nimeni, sau prea puțini, își daseră ostenéla să le spună că lângă ei un fluviu numai 'i desparte de un popor a cărui inimă tresaltă când aude numele de Român.

Scopul meu, venind în România, a fost să fac un călduros apel la generositatea Românilor ca prin ofrande binevoitóre să concureze la formarea unei biblioteci în mănăstirea din Muntele Athos care bibliotecă să serve la inobilirea prin cultură, a Românilor din acele locuri.

Încă de la venirea mea, o primire cordială am întâmpinat peste tot, de la palat până la colibă; toți Românii la cari m'am adresat, au fost unanimi în încuviințarea țintei la care m'am dedicat.

Onor. d-nu ministru de interne de atunci, D. C. A. Rosetti, a invitat pe toți d-nii prefecti ca să'mi lase liberă circulara în țară, că—zice d-lui — «prin scopul pentru care călătoresce, are drept la buna primire a tutulor Românilor.» Apoi d-l ministru al lucrărilor publice avu bună-voința a'mi acorda liberul parcurs pe liniile ferate, ajutor care a contribuit foarte mult la împlinirea misiunii mele, căci spesele proprii fiind destul de modeste, cine știe dacă n'ași fi fost silit să renunț încă de la începutul ei. Nu de mai puțin ajutor 'mi-a fost și binevoitoarea recomandație a d-lui G. Chițu, pe atunci ministru al cultelor și instrucțiunii publice, către superiorii mănăstirelor din țară, precum și generoasa ofrandă de 100 de volume, care a servit mult la stimulul și încrederea particularilor.

Trebue să recunosc încă aici, înăntea D-voastre, că ziaristica română de toate partidele n'a lipsit nici de astă-dată a arăta că știe a aprecia aceea ce e spre binele Românicii.

Toate ziarele la cari m'am adresat au primit cu multă plăcere apelul meu, însoțindu'l cu cuvinte bine simțite, așa că în curënd în toate unghiurile țării începuseră a veni diferite cărți cu destinațiune pentru biblioteca din muntele Athos. Era însă chestiunea de portul lor, și d-l C. F. Ro-

bescu directorul general al poștelor, prin o circulară către d-nii diriginți ai oficiilor postale din țară, dă ordin ca orice pachete sau cărți se vor prezenta la poștă pe numele meu, să fie expediate gratuit, recomandându-le a'mi da și alte înlesniri posibile, de oare-ce zice d-sa în acea circulară inisiunea sa este eminamente națională.

După ce me vèzui ast-fel înconjurat de garanții pentru succes, incepuî călătoria mea prin țară. P. S. S. Metropolitanul Iosif al Moldovei îmi dete bine cuvântarea și mă recomandă bunei-voințe a autorităților clericale din eparhia P. S. S. și ast-fel plecai. Ploeștiul, Buzăul, Râmnicul-Sărat, Focșani, Odobeștii, Brăila, Galații, Tecuciul, Bacăul, Piatra Neamțului, Romanul, Iașii, Vasluiul, Ilușii, Botoșanii, Dorohoiul, Fălticeni și Cernăuții, toate au răspuns într'un mod demn la apelul meu.

Peste tot am găsit o căldurosă primire așa că la întorcerea mea în capitală am făcut să s' adreseze toate ofrandele; găsesc la oficiul postal aproape vr'o 60,000 de volume în diferite limbi din care mare parte sunt scolastice.

În adevăr cifra e destul de considerabilă și la prima vedere s'ar părea chiar esagerată; dar' domnilor, Românul e darnic și mai cu seamă când e vorba pentru frați d'ai lui. Cum era să nu ajungem la astă sumă, când o venerabilă persoană din Iași, d. Teodor Codrescu dăruiește singur 3000 de volume; când d. profesor Romanescu din Ploești contribuie cu cărți în valoare espresă de 1100 de lei, când d. Diaconovici din Fălticeni oferă 100 de volume de o mare însemnătate, când atâtea persoane caritabile, a căror nume este trecut în listele ce s'au publicat prin ziare și aruncau obolul lor pe aceasta?

Timpul nu mi-a permis a face un catalog din care să se pótă constata ce se găsește anume. Acestea sunt, onor. adunare rezultatele de până acum ale misiunii mele. Ea nu e terminată, căci România, de peste Olt, de la care mă aștept mult, n'a fost încă străbătută de mine; acum însă cum ved formându-se un Comitet care să lucreze în mare pentru scopul la care eu am lucrat în mic, până acuma, sper că rezultatele vor fi și mai frumoșe.

Eu unul, domnilor, mă pun la dispoziția acestui onor. Comitet cu același zel ca și până acum; m'ași simți fericit când sub conducerea lui ași putea continua calea începută căci trebuie să o mărturisească, fără un ast-fel de ajutor, mi-ar fi greu dacă nu imposibil, s'o mai fac.

Spesele 'mi lipsesc și dacă până acum am putut face ceva aceasta o datorez sprijinului dat de onor. guvern și câtor-va generose persoane ce m'au ajutat personal. Cărțile adunate sunt la dispoziția d-v.; dispuneți de ele în modul ce'l veți crede mai potrivit cu scopul pentru care s'au adunat. Aștept D-lor cu încredere decisiunea d-v. care sunt sigur., nu va fi de cât în folosul Românilor-Macedoneni în parte și al României în genere.

Deja această adunare, este un pas făcut înainte, este un mare câștig pentru *idea* sau pentru *causa* Macedo-Română. În consiliul Societății vedem figurând oameni din cei mai cu vază și mai iluștri ai României.

Prin darul său de a convinge, prin ardoarea patriotică și prin nobilul său entuziasm, d-l V. A. Urechiă reușește a strânge în jurul tînarului stindard al Românilor din Sud, o mulțime de persoane, al căror ajutor a fost într'adever strălucit, pentru *causă!*

Ast-fel, avem pe prea înalții demnitari ai Bisericii noastre, doritori ca o biserică Românească să fie înființată în Sudul Balcanilor pentru frații noștri Români, cari voesc a se ruga celui prea înalt și A-tot-puternic, în limba națională, cu sufletul curat și Românesc... Distinșii oameni de literă și profesori aflați înscrși și aleși în Consiliul Societății noastre, vor asigura succesul prin scrierile lor relative la populațiile Române ce trăesc de secolii în plaiurile din Sud, vor putea ori când demonstra lumii adevărul cel Sfânt, atunci când inamicii neamului nostru ar căuta să'l năbușească! În fine ómenii politici, încercați și oțeliți de grele lupte, vor putea conduce sau apăra cu toată bravura opera culturală Română, pe care voesc a o edifica în Macedonia.

Nu s'ar fi putut nici o dată să se dea o mai mare putere și o mai aleasă selecțiune unui consiliu de 35.

*Numele membrilor Societății de Cultură Macedo Română
din anul 1879.*

1) Inalt P. S. S. Mitropolitul Calinic Miclescu	30) V. Maniu, deputat
2) P. S. S. Iosif Episcopul Dunărei de jos	31) Al. Lupașcu
3) P.S. S. Atanasie al Rîmnicului și Noului Severin	32) G. Ciona
4) Principile Dumitrie Ghica, senator	33) George Misail, fost deputat
5) Principile Ion Ghica, senator	34) Ștefănescu, Directorul Ministerului Cultelor
6) Alex. Orăscu, senator	35) G. Mano, capul Diviziei Școalelor
7) C. F. Robescu, Directorul poștelor și telegrafelor	36) V. Alexandri
8) I. Câmpineanu, deputat	37) Gheorghiu, profesor Universitar
9) Menelas Ghermani	38) A. Vizanti
10) Vasile Danu	39) D. M. Ionescu, fost deputat
11) Nicolae Ionescu, deputat,	40) C. Iano
12) Dimitrie Sturza	41) Bonif. Florescu
13) General Chr. Tell	42) C. Demetriade
14) Alex. Odobescu, profesor universitar	43) I. Comăneanu
15) I. Caragiani, profesor universitar	44) I. G. Valentineanu
16) D-l Alex. Davilla	45) Dr. N. G. Chernbach
17) I. M. Rîureanu, profesor	46) G. Troteanu
18) C. Porumbaru	47) C. N. Bobeica
19) N. Cretzulescu	48) Const. Belimace
20) V. Papa	49) C. N. Aurel
21) T. Maiorescu	50) Ștef. Nicolici
22) I. Negruzi	51) Ion Beiu
23) I. Goga	52) Eugeniu Costinescu
24) G. Cotadi	53) P. Verussi, profesor
25) Pișca, Senator	54) Ștefan Cireșianu
26) Dr. Calenderu	55) M. Eliescu
27) Circa, profesor	56) Ion Zira
28) Hagiade Rafael	57) N. Buzoianu
29) C. A. Rosetti	58) I. G. Bilcescu
	59) Ștef. Mihăileanu
	60) G. Fălcoianu
	61) I. N. Augustin
	62) Ștef. Velescu
	63) Părintele Kiriac
	64) V. A. Urechiă
	65) G. Chițu, deputat, fost Ministru

66) Elie Bosianu	85) I. V. Caramfil
67) D. Caprianu	86) C. D. Atanasiu
68) Perielzianu-Buzeu	87) Major C. D. Bantaş,
senator
69) Betolian, deputat	88) D-r G. Zottu
70) S. Sefendache	89) P. I. Cernătescu
71) Stefan Corlănescu	90) I. Busnea
72) Alex. Trişcu	91) C. Bucşan
73) Dr. A. Vlădescu	92) Stancu R. Becheanu,
deputat
74) N. D. Popescu	93) Alex. C. Nicolescu
75) Stefan Popovici	94) G. N. Gamulea
76) Ion Carabatescu	95) Menelas Dedu
77) Alex. Stolojan, ministru	96) Romulus Scriban
78) Nic. Popescu	97) M. L. Adamescu
79) D. Mărgăritescu, deputat	98) Th. Dornescu
80) C. Djuvara, deputat	99) C. Soarec
81) N. Catargi, deputat	100) D. Costinescu
82) P. Grădişteanu, deputat	101) G. Sion-Gherei
83) C. Alexandrescu, profesor	102) V. Dogar.
84) N. B. Locuşteanu, deputat	

Statutele societăţii de cultură Macedo-Române.

Art. I. Societatea de cultură Macedo-Română are de scop :

a) A respândi prin şcoli, începând de la cele primare, în limba română, înveţătura între locuitorii Români de peste Dunăre şi de peste Balcani ;

b) A stăruî pentru bună starea bisericilor comunităţilor românesce, de a dreapta Dunărei şi de peste Balcani ;

c) A privilegia mersul şcolilor existente în aceeaşi parte şi a lucra la îmbunătăţirea lor sporitoare ;

d) A le dota cu cărţi, bibliotece, aparate. A întreprinde însă-şi şi a îndemna editura de cărţi pentru Români din acele părţi.

Art. II. Societatea de cultură Macedo-Română va putea primi legături şi donaţiuni ce i-se vor face de bine-voitorii Români trans-danubieni.

Art. III. Societatea de Cultură Macedo-Română va fi da-

tóre a veghia și a stărui pentru-ca ori-ce donațiune sau legat, chiar anteriormente făcute constituirei societăței, să nu se distragă de la destinația lor, ci să se aducă în tocmai la îndeplinire, după voința testatorilor și donatorilor.

Art. IV. Societatea de Cultură Macedo-Română se va sili a aduce bună învoire între diverse națiuni conlocuitoare între Români de peste Dunăre și Balcani, făcându-le prin presă și prin misiuni și cu mijlôce a înțelege că salvare acomună este asigurată numai de înfrățirea sinceră, iar nu de la persecutarea reciprocă, nici prin tendințe fatale de desnaționalizare mutuală.

Art. V. Fie-care poate deveni membrul Societăței de Cultură Macedo-Română, făcând cerere pentru acesta comitetului Societăței.

Art. VI. Fiecare membru este obligat la 40 lei pe an, plătiți după voință, s'au înainte, sau anticipativ pe trimestru.

Art. VII. Persóna care donéză societăței fonduri mai mari de cât 1000 (o mie) lei noi, se declară *membru fondator* al Societăței.

Art. VIII. Administrațiunea Societăței în vedere cu scopurile sale, este încredințată, unui consiliu compus din 35 membri aleși dintre membrii societăței pe un period de 3 ani.

Art. IV. Alegerea consiliului se face la fie-care trei ani în ziua de 15 Octombre, cu ori câți membri vor fi prezenți, după prealabila convocare publicată cel puțin prin trei jurnale române.

Art. X. Consiliul ales numesce imediat din sînul seu, îndată după constituirea sa, un *comitet* compus din trei membri, pentru conducerea afacerilor Societăței.

Durata funcționării membrilor din acest comitet este legată cu aceea a însuși comitetului.

Art. XI. Un regulament elaborat de consiliu va determina atribuțiunile consiliului și ale comitetului.

Art. XII. Consiliul va ține ședință de câte ori va fi invitat de comitet, iar la 10 Octombre și 10 Maiu se va aduna în ședință fără nici o convocare specială, spre a se

ocupa de lucrările Societății și a cerceta despre mersul acestor lucrări sub conducerea comitetului dirigent.

Art. XIII. Comitetul se adună de câte ori trebuința cere, ear negreșit odată pe lună la 30 a fie-cărei luni.

Aft. XIV. La 15 Octombree a fie-cărui an se va ține o adunare generală a tuturor membrilor societății, anunțându-se acesta și prin foile române.

Acastă adunare ascultă darea de seamă a consiliului și alege (la fie-care trei ani) pe membrii lui, ori și în fie-care an înlocuesce pe cei cari din un motiv plausibil au lipsit de la îndatorire.

Art. XV. Consiliul pôte convoca adunări generale și la alte date, după trebuințele Societății.

Art. XVI. Fondurile Societății se constitue din :

a) Cotisarea membrilor ;

b) Subvențiuni, legaturi, donațiuni.

Art. XVII. Consiliul fixează bugetele fie-cărui an, după care comitetul se conduce la lucrările sale.

Consiliul primesce de la comitet darea de seamă anuală de modul întrebuițării fondurilor și în rëndul său o dă și în cunoscința adunării generale de la 15 Octombree.

Art. XVIII. Președintele consiliului este și președintele adunării generale a Societății. Acésta însă alege la fie-care sesiune mai mulți vice-președinți și secretari.

Art. XIX. Pentru prima dată alegerea membrilor consiliului Societății și ai comitetului dirigent se va face cu derogare de la datele fixate la articolul de mai sus din acest statut. Asemenea și data primei adunări generale o va fixa consiliul Societății.

Art XX. Statutele de faciă, supuse de consiliu aprobărei Guvernului Român, nu se pot modifica de cât de adunarea generală și numai asupra unei cereri a Consiliului, întemeiată pe experiența de 3 ani de funcționare.

*
*
*

Indată ce acest consiliu a început să lucreze, toată lumea interesată din Sudul Balcanilor s'a resimțit. Românii Macedoneni tresaltă, simt că trăesc, vëd că e o țară mare, de

strălucită origină, îi chiamă la lumină, se îngrijește de dânzii, le deschide Școli bine-făcătoare, le trimete învățători și profesori Români, spre a propovădui cuvântul mântuirii.

Inamicii noștri, acei care se ascundeau la spatele *Panelenismului*, vęd cu ochi rēi, aceste propagande, *fără rost* și *nenorocite*, cum le botezase dēnșii în ziarele lor. Ei nu se dau îndărăt, înăntea mersului frumos și triumfător al Românilor în acele plaiuri Macedonene. — Pe măsură ce Români-Macedoneni, alergau în jurul noilor Școli Românești, pe atât *Propaganda Elenică*, cu atât *Clerul de la Fanar* înmulțea armele și loviturile sale neleale, neomenești, și pot adăoga, fără nici un profit pentru propria lor cauză elenă ! Nu s'au dat îndărăt. Au recurs și de astă dată, la toate mijloacele. Isbutesc, prin influențe ne faste, de a avea încrederea unor autorități locale Otomane : deschid, pentru luptătorii cei mai puternici ai Românilor, ușile temnițelor ; pândesc pe alții, prin locurile singurate, sau la răspântiile marilor strade din Vlaho-Clisura și Bitolia, și lovesc. Nu se dau îndărăt de la crimă. Dacă D. Mărgărit a putut scăpa cu zile, de loviturile asasine ce le-a primit, aceasta trebuie s'o datorim geniului protector al Românilor !

Societatea de Cultură Macedo-Română

Ședința II-a

Proces-Verbal

Comitetul s'a adunat astă-zi 11 Noembre în ședință și am regulat următoarele afaceri :

1). Se ia act de adesiunile din lista anexată No. 4, de la Piatra și se proclamă ca membru.

2). D. Cotadi, membru al Societăței, va fi rugat a primi sarcina de casier al ei și va urmări grabnic încasările cotisațiunilor și a donațiunilor cu adevărința *à souche*.

3). Se citește epistola unui Român din Salonic, și se votează în principiu crearea școlci din Grevenița care se va realiza din primele încasări,

4). Și a D-lui Dogu Coma din Gopiștea și mijlocirea la Mi-

nisterul de culte făcută în favoarea bisericii ce se zidește în Gopiștea.

5). D. Urechia alătură epistola onorată a d-lui Inștitutor din Avela Pomescu Șiomu, și comitetul hotărășce a mijloci internarea acelor 3 elevi sosiți din acele părți pentru a-și face studiile liceale și normale, la vre-un internat al ștatului.

Sq incuviințează plata a 30 lei cheltueli cu întroșinerea acestor 3 juni până la internare.

6). Cu accastă ocaziune comitetul decide a se propune consiliului cererca către guvern, de a se înființa internatul special Macedo-Român, precum exista la organizarea lui, cel puțin.

7). Comitetul decide asemenea a se dobîndi prin ajutorul membrilor sêi, deputați, o lege prin care să fie recunoscută Societatea de persoană juridică, ficsându-i-se ca subvențiune sumele ce Statul ar găsi cu cale să cheltuiască pentru scopurile urmărute de Societate.

8). Comitetul decide a se face cerere I. P. S. S. Mitropolitului Primat ca să invite autoritățile Bisericești a da concurs misionarului Societății părintelui Chiriac :

1°. Spre a activa adunarea de cărți.

2°. Spre a stimula mărimea numărului membrilor Societății.

3°. Spre a face întruniri sub controlul autorităților civile și eclesiastice, cu scopul de propagandă a solidarității între Români cis — și trans-danubieni. Asemenea cerere va face Ministerului de Interne pentru autoritățile dependinte de acel minister, cu adans de a bine-voi să înlesnească tipăririle Societății la Imprimeria Statului.

Cerere identică d-lui Ministru de Culte și Instrucțiune Publică, cerându-i-se a pune la dispozițiunea părintelui Chiriac una cameră la o monăștire din București unde să se poată adăposti când vine în Capitală.

Asemenea la Ministerul lucrărilor publice ca să-i acorde liber parcurs părintelui Chiriac pe liniile ferate și în diligențele Statului.

9). D nu Misail este rugat a face Mitropolitului de Iași o cerere identică cu acea adresată Primatului, rugându-l tot de odată a da adesiunea și bine-cvântarea Societății.

10). Societatea primește de la P. S. S. Episcopul Atanasie al Râmnicului darul de cărți ce au bine-voit a-i face. Se vor conserva de o cam-dată până la altă regulare.

11). Comitetul decide ca să se convoace consiliul Societății pe ziua de Duminică 18 Noembre ora 1 p. m. la sala facultăței de drept.

12). D-nu Misail este rugat ca pe lângă o circulară în numele comitetului, să trimită la toate jurnalele din țară *statutele societății* imprimare spre reproducere și adesiune din partea lor.

13). După indemnul D-torului Obedenaru, care arată importanța opului pentru cauza Română, se va ruga pe Ministrul de Interne ca să inlesnească tipărirea gratis a *călătoriei în Macedonia* de răposatul poet *Bolintineanu*.

14). Interesele bine înțelese ale Românismlui cer înființarea urgentă a unui scaun Episcopal Român în Macedonia, în legătură cu Biserica Autocefală Română; se va mijloci la guvern intervenția lui în acest scop.

15). Se va ruga d-nu Ministru de Justiție ca prin o circulară către toate instanțele judecătorești din țară să le anunțe pe Societatea Macedo-Română; prin urmare toate procesele și acțiunile ce există cu privință la revendicarea averilor donate, Ministerul va fi rugat ca prin Ministerul public să activeze cercetarea procesului existente și urmărirea conturilor ce sunt datorii a da administratorii diferitelor donațiuni, precum a aversei Mitropolitului Dosoftei Filitis etc.

Cu aceste lucrări se însărcinează d-nu Misail căruia i se va da și anexata listă de diferite donațiuni.

16). Comitetul, prin d-nu Goga, va cumpăra condicile necesare pentru comptabilitate și va face biletele à sonche la Imprimeria Statului.

(ss). *V. A. Urechiă, G. Goga.*

Circulară prin Presă

D-l V. A. Urechiă, dimpreună cu G. Chițu, fost ministru, G. Goga și G. Misail, trimite la 12 Noembre 1879, o circulară principalelor ziare din țară, tratând despre cestiunea Română din Macedonia, despre modul cum ea se presintă și despre planurile de luptă prevăzute în statutele Societății de Cultură Macedo-Română.

Această *circulară* este un fapt prea interesant și care avea nevoie ca prin presă să se înceapă o campanie care să secondeze lucrările Societății, să lumineze opinia publică asupra adevăratei stări de lucruri din Macedonia și în general din Sudul Balcanilor. Iată acea importantă *circulară*, prin care esistența Societății de Cultură Macedo-Română,

este pusă în relief de către activul și patrioticul său membru D-nu V. A. Urechia și cei-l'alți cari formau pe atunci ilustrul său consiliu de 35:

Domnule Director,

Am onoare a vă comunica *statutele* Societății de Cultură Macedo-Română, care s'a constituit și a început a funcționa, rugându-vă să bine-voiți a da acestor statute publicitatea prin stimatul d-voastre ziar.

Sub-semnații, suntem autorizați a declara că Societatea își pune interesele sale sub puternicul patronaj al *presei naționale*, acest înalt mijloc de *cultură* al marelui noastre epoci.

Nu ne îndoim cătuși de puțin de triumful *causei* pe care o susținem, din momentul în care *presa*, și prin urmare ziarul d-voastră, ne va acorda prețiosul său concurs!

Care este, într'adevăr, chestiunea națională care n'a triumfat cu ajutorul presei?

Unirea, instrucțiunea publică și gratuită, împrăștierea țărânilor, secularizarea averilor monăstirești, luate de la călugării străini, regimul constituțional, independența țării, precum și toate cele-l'alte progrese, nu sunt oare tot atâtca biruințe câștigate de națiune, cu prețiosul ajutor al presei Române?

Iată de ce adresăm presei primul nostru apel, spre a redștepta națiunea și a-i atrage atențiunea asupra Societăților Românești, pline de viitor, cari s'au înființat, spre a scăpa de lanțurile neștiinței și a salva, în Sudul Dunărei, peste un milion de frați de ai noștri, cari, cu lacrimile în ochi, cer ajutorul *României libere*, nu pentru alt-ceva, ci pentru construirea bisericilor și a școalelor și a imprima cărți în sfânta și armonioasa noastră limbă.

Ast-fel vor putea și dănsii să se bucure, cel puțin de aci înainte, de *dreptul* pe care creatorul l'a dat tuturor popoarelor, de dreptul de a *înțelege cuvântul lui Dumnezeu*, de dreptul de a învăța cari sunt datoriile și prerogativele omului, în fine de dreptul de a comunica cu semenii săi în limba lor maternă, care pentru toți Românii după ambele laturi

ale Dunărei trebuie să fie pe *limba românească* și numai românească.

Pentru ce nu am voi și noi de a trăi ast-fel în secolul al XIX, acest secol al *redeșteptării naționalităților* ?

Ridicați dar, ziare românești, vocea voastră autorisată și ascultată. Sculați-vă și nu vă opriți până ce în fie-ce comună Românească din Sudul Dunărei nu se va crea o școlă și o biserică Române, și fiți siguri că acele sute de mii de Români cari locuiesc în acele ținuturi, nu vor mai roși în fața unui Bulgar, a unui Grec, a unui Sârb sau a unui Turc, căci vor avea și dânsii o biserică, o școală, o limbă Românească ca și Bulgarul, Sârbul, Grecul și Turcul, cu cari frații noștri trăesc de secolii și cari au școlile lor, templele lor, cărțile lor, fără ca cine-va să-i persecute pentru exercițiul acestui drept prea natural, cum sunt persecutați și șicanați în toate felurile, de secolii, Românii din Peninsula Balcanică.

Acest rezultat, cu ajutorul lui Dumnezeu, îl vom datori în mare parte și ajutorului D-văstre, domnule Director.

Mulțumindu-vă dinăinte, în numele întregului consiliu al Societății, ne rugăm a primi etc. (semnați) G. Chițu, V. A. Urechia. G. Goga, G. Misail.

Această frumoasă circulară, prin care se arăta, în același timp și programul și speranțele noiei Societăți, este prea bine redactată, e plină de patriotism, demnă de maestrul care a făcut-o și merită ca să pledeze, înăntea bunilor Români, cauza prea Sfântă a unor frați asupriți și uitați de veacuri în depărtatele locuri.

Acest glas reînviator, această chemare la luptă și la viață, trebuie să le enumerăm printre unele din primele fapte împlinite de Societate pentru Românisml din Sud.

Societatea de Cultură Macedo-Română.

Ședința III.

Proces verbal.

Sub președenția Inalt Prea Sfinției Sale Metropolitului se citește procesul verbal al ședinței a doua și se aprobă.

Inalt P. S. S. Metropolitul uréză Societății prosperitate.

1°. Se citește depeșa orașenilor din Piatra aderând la Societate. Aplause vii primesc. aceste aderări și semnatarii se declară membri ai Societății

2°. Domnu Urechia citește epistola Domnului profesor din Gopeși. Adunarea ia cu fericire cunoștință de mersul școlii Cazacovici.

3°. Se decide a interveni pe lângă Ministerul cultelor în favoarea mării răposatului Averchie ca să fie ajutată cu vre-o pensiuie cât de mică.

4°. Adunarea ia cunoștință cu aplaus de colecțiunea de poezii cu proverbe etc., adunate de profesorul Atanasescu și decide a se trimite Academiei Române.

5°. Domnu Urechia dă adunării cont de școlile române existente până astăzi în Turcia și cere înmulțirea lor.

6°. Adunarea ia cunoștință de compunerea comitetului din Domnia *General Tell, Goga Iordache* și *V. A. Urechia*.

Aceștia vor fi liberi a-și adăuga încă doi membri, pentru mai spornică lucrare. Nui membri alăturători vor fi D-nii Gh. Chișu și G. Misail.

(ss.) *V. A. Urechia*.

Românismul din Sud de la 1879.

Avântul patriotic care făcuse pe Români a se îngriji de soarta fraților din Sudul Balcanilor, își dede în urmă roadele sale.

Prin ajutorul Societății de Cultură Macedo-Română, sau mai bine zis prin dorul de muncă și prin stăruințele activilor membri ai acestei Societăți, în anul 1879, se deschid în Macedonia mai multe școli Românești, prin diferitele centre de populație, în care se află Români în mare număr.

În același timp Românii Macedoneni doresc de a-și avea bisericile lor.

Deja în multe localități, copii Armâni știu să citească și să scrie Românește, deja și gustul acesta pentru limba Românească devenea din ce în ce mai accentuat.

Însă prin această manifestare pe față a naționalității Românilor din Sud, o nouă consecuință, de alt-fel prea bineprevăzută, avu loc.

Și anume, se afirmă încă o dată, că numărul Grecilor din

Macedonia și în general din locurile locuite de Români în Sudul Balcanilor, se reduce. Numerul acestor Greci, devine tot mai *absolut* fără corp, fără bază! Când locuitorii din *Ochrida*, din *Muloviște*, sau din *Magarova* de exemplu, erau mai înainte, trecuți în oficialele statistici și hărți etnografice, ca adevărați Greci, când pe aceste cifre *politicianii din Fanar* socoteau și deslegau minunatele probleme etnice în care se încheaga visul Panelenic, când toate aceste neadevăruri, își aveau mersul lor oficial, totul mergea după placul celor de la propaganda Panelenică.

Ei aveau în mână câte-va arme într'adevăr puternice, cu care puteau să susțină *drepturile* lor (!). Și totul se basa pe *numărul cel mare de Greci* ce se găsea asupra sub dominația Otomană.

Profitând de diversele și caprițioasele împrejurări politice, de circumstanțele favorabile în care se prezenta *chestiunea Greciei* în fața Europei, ei, Grecii, au crezut că pot cere alipirea la tânără patrie Greacă, a unei imense porțiuni din Imperiul Otoman.

Această alipire era o simplă utopie, și chiar dânsii 'și-au recunoscut-o în curând. Atunci ei și-au țărmut pretențiile și pseudo-plângerile lor în niște hotare *mai convenabile*. Totuși ei susțineau că există numai în Macedonia și în Albania aproape două milioane de Greci. Înainte de crearea *Esarhatului Bulgar*, pretențiile statisticianilor din Fanar erau mult mai mari.

Ei bine, ce se alegea din mărețele lor planuri, dacă, așa zisa, *propagandă Românească*, intră în Macedonia pe calea biruinței? De unde s'a mai putut susține acel *număr de Greci*, dacă școlile Românești, care se înmulțeau, le răpea de sub influența lor pe atâți Români? Ce se va alege de uriașa faimă a Elenismului, dacă acel un milion și jumătate de Români, își vor avea bisericile lor, în care se va sluji în blestemata limbă valahă?

Acești Greci, mari conducători ai Fanarului, își compuseseră *cele 2 milioane de Greci*, grecizând, dintr'un condeiu, pe toți Românii din Albania, Macedonia, Epir, Tesalia, în total

vre-un milion și jumătate de suflete, iar restul și-l complectase de la vitejii vulturi Albanezi. Însă românismul sună deșteptarea națiunii adormite de otrava Panelenismului. Românii reclamară dreptul lor de a fi și a rămâne Români sau Armâni. Albanezii, bunii lor frați de suferințe, de vitejie și de neam, nu voiră să mai audă de Greci ! . .

Rezultatul *Propagandei Românești* a fost așa dar, distrugerea unui cumplit ne-adevăr ! . . Această țintă astă-zi este prea bine admisă, și toată lumea cultă tratează ca copilării pretențiile celor cari vor voi să mai scoată :

din pământ, din earbă verde

acele sutimi de mii, acele milioane de elevi, cari ar fi populând plaiurile Albaniei, ori ale Macedoniei !

În 1879, acest pericol care se întrezărea deja pentru Panelenism, a fost în modul cel mai repede *pus pe tapet*, denunțat, judecat și întărit *de agenți fanarioți*, și fără mare greutate, toate mijloacele *bune* pentru *a combate*, pentru a înăbuși pentru a omorî Românismul, au fost și aprobate, și puse în practică, investite de toată puterea pe care o putea dăruii influența bisericeii Patriarhale din Constantinopol.

Circulara Patriarhală din 1879 Decembre 8.

Societatea de Cultură Macedo-Română își afirmă în mod strălucit puterea sa de viață, atât prin numeroși aderenți, cari din toate părțile României, se strângeau în jurul steagului Macedo-Român, cât și prin noua impulsivitate, noua dezvoltare pe care ideea Românismului tindea să o ia în Sudul Peninsulei.

Că răspuns acestei naționale și mândre mișcări, Patriarhia Greacă din Constantinopol, departe de a înțelege scopul pacific și rolul cel prea frumos pe care Societatea noastră avea de împlinit în Sudul Balcanilor, departe de a se arăta, demni de prea înalta lor pozițiune, acei venerabili păstori sufletești, printr'o circulară, unică în felul ei, se adresează autorităților bisericești dependente de Patriarhie arătându-le că un iminent pericol amenință biserica cre-

ștină ortodoxă din partea Românilor. Pentru ce ore ar fi existat un pericol pentru Sfânta noastră Religie, din partea Românilor? Oare Armânii nu sunt ei buni creștini? Nu sunt de un același rit, de o aceeași credință, și tot de una supuși Patriarhiei Grece din Constantinopol? Pentru-cu lucrurile să se pótă explica într'un mod mai lămurit, dăm mai jos testul însuși al circularei Patriarhale — despre care este vorba — și pe care Patriarhul Ecumenic Ioachim al III o trimete Archiepiscopului Pelagoniei, (din Bitolia) *Mateos*, în 8 Decembre 1879, cu Nr. 7898 al Protocolului :

«Prea Sfinte Mitropolit al Pelagoniei, și prea venerabil «Exarch al Macedoniei superióre. Frate întru Sfântul Spirit etc. etc.

«Prin scrisórea noastră Patriarhală și Sinodală cu data «din 30 Octombre trecut, v'am înștiințat confidențial că de «curînd s'a format în București o Societate cu numele de «*Macedo-Română*, și în același timp, am atras atențiunea Sfin-«ției Vóstre asupra unor articole ale statutelor sale organice «și v'am recomandat discrețiune. Asemenea prin scrisórea «noastră Patriarhală, v'am încunoștiințat că de curînd am adre-«sat un *takrir* Inaltei Porți.

«Prin acest *takrir* am pus afacerea sub ochii guvernului (otoman) făcându'l să întrevadă desordinile și pericolele care amenință Statul și Biserica. P'am arătat, de asemenea, necesitatea ce este de a atrage atențiunea și îngrijirea guvernatorilor Generali și prin ei, acea a sub Guvernatorilor, ast fel ca, cu concursul arhiepiscopilor, frații nostri în Isus Christos, direcțiunea școlelor, a bisericilor și a altor stabilimente publice să nu fie încredințate în mâini străine. În urma acestui *takrir*, Inalta Pórtă a dat instrucțiunile și ordinele necesare. Ast-fel fiind, credem fórte folositor, de a recomanda Sfinției-vóstre, să lucrați, la trebuință de acord cu autoritățile locale, și să veghiați, așa în cât Biserica să fie la adăpost în contra celor mai mici mișcări ale *Propagandei Române*.

«La trebuință, Sfinția Vóstră póte cere înștiințuni și ajutorul *Marei Biserici*,»

«Mărirea lui Dumnezeu și nesfârșita sa bunătate să fie cu Sf. Voastră.»

Așa dar această Sfântă circulară este dată, după ce, cu o lună mai înainte, se înștiințase, în mod *confidențial*, despre înființarea în București, a *Societății de Cultură Macedo-omână*. Această Societate, neliniști multe spirite. Patriarhia însă cunoștea prea bine cōprinsul diferitelor articole din statutele Societății, și nu s'a sfiit însă, de a acuza, în mod puțin cavaleresc sau mai bine zis, în mod puțin creștinesc, această Societate, ca provocătoare de *desordine și pericole* pentru *Stat și Biserică*.

Au accentuat acestea, înaintea Inaltului guvern Otoman, și în urmă, usând de influența sa *Patriarhală*, cere ajutorul, prevederea și chibzuința, *arhiepiscopilor, frații noștri întru Isus*, spre a înlătura atacurile propagandei Românești, sau, mai bine zis, de a feri Elenismul de noua mișcare Română. Ei voiau ca națiunea Română din Macedonia să fie copleșită, să fie literalmente prăpădită de Elenism; ei voiau ca rasa cea mândră și nobilă a Românilor din Sudul Balcanilor, să fie omorâtă de elenism, de Grecizare. Și pentru aducerea la îndeplinire a acestui sacrilegiu Patriarhul Ecu-
menic nu se sfiște de a promite, *la trebuință, ajutorul Marelui Biserici!*

Complicitatea Clerului Grec.

Mulți Români din Macedonia, mulți preoți, fii de Armâni, au început a propovădului și a lupta pentru ca limba strămoșească, pentru ca graiul Românesc să pōtă pătrunde în școlă, în biserică, peste tot în fine. De aceea, prin mai multe locuri începuse preoții demni de înalta lor misiune, a rosti sfintele rugăciuni, în limba poporului care asculta: Evangelia sau cuvântul Domnului este celit în Românește. Româniileșiau mulțumiți din Bisericile lor.

Acești fii ai Romei, păreau că reînviază, după ce auzeau rostite în graiul lor, rugăciunile străbune... Înaintea Sfântului Altar, Români, bărbați, femei și copii cu toții îngre-

nunchiau, ascultând sfintele rugăciuni; și se îndulcea limba Românească, și un fior de fericire străbătea toate aceste creștine suflete. Așa-dar limba lor nu este blestemată, și nu le va mai fi rușine a o vorbi ori și când, de óre-cc Dumnezeu s'a îndurat să le asculte rugile spuse în graiul Românesc...

Mulțumită mai ales ajutorului material și moral dat de către Societatea de Cultură Macedó-Română, Românismul în-florica în Sudul Balcanilor. O mulțime de școli Românești sunt din nou înființate, mai ales în anii 1880 și 1881; prin multe biserici din satele și orașele Românești se inaugurează slujba *Armânească* !

D. V. A. Urechă, activul luptător al Societăței, trimite incontinuu, în Sud, cărți scrise în limba străbună ; atât cărți de școală, cât și cărți sfinte, cărți de biserică. Densul direcționează cu mult curaj, cu mult entusiasm, întreaga mișcare Națională Română din Sudul Balcanilor, iar Macedonia Românească, reînviată de marele Patriot, îi rămâne veșnic recunoscătoare.

Dar clerul grec făcea alte socoteli. Ne vom dispensa de mai multe detalii și comentarii, dând în întregime două-trei acte autentice, originale, prea originale, ale acelor eclesiastice autorități, și toată lumca va înțelege cât de neagră a fost inima clerului grecesc față de Românii din Macedonia și ce pată neștersă murdărește sfânta biserică Patriarhală ortodoxă din Constantinopol !..

Ită ce relatează d-l T. Burada în carea sa : *Cercetări despre școalele Românești din Turcia*, pag. 20 și 21 :

S'a întrebuințat de către Greci mijloace de tot felul spre a împedica cu totul încercările de a se introduce limba Română în biserici. Preoților Români din Moloviște, Gopești, etc., în anul 1882, Arhiepiscopul Alexandru din *Prespa* le trimise câte o carte pastorală fulgerătoare, în care amenința cu pedepsele cele mai grele pe ori-care preot va îndrăzni să introducă sau să citească cărți în limba Românească în slujbele bisericesti, sau să și dea copii lor să învețe în școlile Românești.

Cum însă atâta nu fu destul pentru a înlătura cu totul limba Românească din biserici, acel Arhiepiscop, cum și alți colegi ai săi, începu a declara pe preoți de *argos*, a'i scóte din slujbele lor și a'i opri de a săvêrși pe unde-va sfânta leturghie. Dacă vre-unul din preoții bănuți voiau să-și recapete slujba, cu care de alt-fel se hrănea, atunci episcopul îl forța să facă jurământ scris și iscălit de acel preot, jurământ din cele mai înjositóre și mai sacrilegii. Cu tóte acestea faptul a existat. Iată textul unui ast-fól de jurământ de renegare :

«Sub-semnatul, preot, etc., fac cunoscut prin actul de față, «scris cu însăși mâna mea, că tóte necuviințele *phyletice* (de arasă) ce le-am făptuit prin omeneasca slăbiciune și pentru «care am lucrat în favórea *Propagandei Românești*, în potriya mamei nóstre, bisericei ortodoxe, *le defaim și le des-«prețuesc* din tot sufletul meu și din tótă inima mea. Ca «martor al acestei mărturisiri iau pe Domnul Nostru Isus «Christos, făgăduind să păstrez, pe viitor, supunerea și as-«cultarea ce sunt dator a da canónelor și autorităților bi-«sericești. Pocăit cu adevărat, spun dar cu glas tare și în «fața întregii lumi creștine, că scopul urmărit de *Propaganda «Românească* este cu totul religios și politic și că dênşa lu-«crează ca să rălăcească pe *Eleno-Vlahii din Pind și din «Macedonia*, spre a'i mâna pe nesimțite de la o biserică orto-«doxă, pe căi nedrepte, sub o *stăpânire vecină*.

«Pentru aceasta, înțelegând bine acest scop, mă îndepăr-atez de dênsul, și încă o dată mărturisesc că mă alipesc «din nou la *biserica și națiunea părinților mei, care una și «singură este biserica ortodoxă orientală*, al cărui membru ne-«deslipit sunt.

«În credința și mărturia căroră semnez acest act, în cu-«get curat, care se va păstra la *Mitropolia Larisei*.

Este prea trist dar în același timp prea adevărat. Nouă ne vine destul de greu de a arăta atastă bizară stare de lucruri, care se găsea și din nenorocire tinde a se menține și astăzi în sînul bisericei creștine ortodoxe, și anume în jurul Patriarhiei. Ne este greu, căci Români sunt și dênșii,

creștini ortodoksi, sunt bine-credincioși și plini de respect pentru lucrurile sfinte. Ei respectă și adoră cu totă venerația biserica și preoții săi, urmând într'acesta datina străbună. Inșă fără voia lor și cu totă durerea, Românii din Sud s'au văzut forțați a deveni *acuzatori*, nu ai sfintei Biserici, supremul sprijin al Armânilor, nu în contra națiunii Grecești, care nu pôte fi aci amestecată, ci numai în contra acelor nenorocite propagande, în contra acelor ómeni intriganti, puțini demni de ideile ce voesc a le reprezenta.

Românii cari cer a'și auzi rugăciunile cele sfinte spuse în graiul Armănesc, au fost acușați de *eresie*, iar Românilor cari s'au plâns celor mai puternici că ai lor copii n'au unde să învețe Românește, că sunt amenințați să'i piarză cu totul în școlile Grece, neexistând cele Românești, acelor Români li s'au deschis ușile negrelor temnițe !

Profesori, preoți, și alți buni patrioți Armâni, din Sudul Balcanilor, au fost persecutați în mod ne-auzit, în urma nenumăratelor intrigi ale Clerului Grecesc, ale acelor agenți cari căutau a înăbuși Româanismul !

Din numeroasele acte cu care s'ar putea susține cele mai sus espuse, dăm numai unul ; o nouă circulară, adresată tuturilor Preoților, și notabililor de prin orașele unde mai ales comunitatea românească, începea, a merge spre bine, mulțumită ajutorului și sprijinului Societății de Cultură Macedo-Română :

«Prea onorați preoți, onorabili primați, notabili, etc.

«Am aflat, nu fără mirare, că de cât-va timp, cântați Românește în Biserică, și nu știu dacă cine-va v'a permis «aceasta !

Să se noteze că aceste circulări sunt trimise clerului subaltern, de către Episcopi și Archiepiscopii respectivi.

— «La început nu ne venea să credem că ați făcut «aceasta fără știrea noastră, căci știți că un ast-fel de act este contra principiilor și legilor eclesiastice.

«Mai în urmă am aflat în mod pozitiv, că se cântă în «Românește la ambele strane, din biserică, și că de multe «ori, *Apostolul* a fost citit în Românește....

«Pentru întâia și ultima dată vă scriem astăzi în această «privință.

«*Vă facem cunoscut, deci, că, sub, nici un cuvânt, și nici un fel, nu trebuie să cântați, nici să citiți Apostolul «în Românește.*

«Afară de aceasta, spre a se înlătura ori ce scandal, și ori ce ceartă, ordonăm preoților să citească ei însăși *Apostolul*, și hotărâm să fie răspunzători de aceasta.

«Dacă cine-va, după primirea acestui ordin, va avea cu-tezanța a contraveni ordinelor mele, *lucru ce nu îndrăsnim, a crede*, va fi pedepsit *cu asprime*, și împreună cu «dânsul, pe turburători, și în acest scop vă vom chema mai «întâiu la Bitolia, spre a ne face cunoscut pe autorii *acelor «nelegiuiri.*

«Cu toate acestea, am crezut necesar, a vă scrie mai «înainte, și a vă sfătui părintește, să vă abțineți de a face «lucruri, al cărui rezultat, *nu poate fi de cât nenorocit pentru voi.* Convins etc., ve dorim iubire între voi, etc.

Semnat :

Părintele vostru în Isus Christos

Alexandru, Archiepiscop de Prespa.

Iată așa dar, modul lor, de Archipăstorie sfântă a po-poarelor și iată cum profanează totul, acești decăzuți agenți fanarioți.

Recunoașterea Societății de Cultură Macedo-Română, ca persoană morală, de către Parlamentul Român—în urma inițiativei și marilor stăruințe puse de D l V. A. Urechia—pentru ca Societatea înființată de D-sa să poată a se bucura de prerogativele prevăzute de lege pentru persoanele juridice sau morale, parlamentul Român, recunoaște Societății acest titlu. În acest mod întărită, Societatea de Cultură Macedo-Română va putea în mod sigur să corespundă înal-tului său ideal de a fi sprijinul și ajutorul Culturei Româ-nismului din Sudul Balcanilor. Dăm aci interesantele des-bateri urmate cu acest prilej.

Raportul d-lui N. R. Locusteanu

Domnilor Deputați

Comitetul delegaților secțiilor Onor. Adunări compus din D-nii Boerescu Constanțin pentru secția I., Grigorescu Constantin secția II., Chițu George secția III., Ghica Pantazi secția IV., Codrescu Ion secția V., și Carabatescu Ion secția VI; iar sub-semnatul raportor pentru secția VII, a luat în cercetare, azi 25 Martie 1880, proiectul de lege propus din inițiativă parlamentară prin care *se declară persoană juridică* Societatea Macedo-Română cu reședința în București, și în majoritate de cinci membri preșiși și anume: Grigorescu Constantin, Chițu George, Ghica Pantazi, Codrescu Constanțin și Locusteanu Nicolae, l'au admis, numindu-mă raportor spre a-l supune deliberărilor D-Voastre.

Accastă Societate, eminentamente națională, urmărește scopul răspândirii instrucțiunii și întreținerea Bisericii la frații noștri de peste Dnnăre, cărora le lipsește totul pentru a se bucura de lumina secolului în care trăim. Societatea Macedo-Română pentru a putea însă să-și ajungă scopul său umanitar și pios, cere ca să fie recunoscută ca persoană morală cu toate drepturile ce legile civile recunosc unor asemenea persoane.

Sub-semnatul dar supun aprobării D-Voastre alăturatul proiect de lege și vă rog a-l lua în deliberare și a-l vota.

Raportore, (ss.) *N. R. Locusteanu.*

Proiect de Lege

Art. unic. — Societatea de Cultură Macedo-Română cu reședința în București se declară persoană juridică cu toate drepturile ce legile civile recunosc unor asemenea persoană morale.

Raportore, (s.) *N. R. Locusteanu.*

Discuțiunile din Cameră cu ocaziunea recunoașterii de persoană morală a Societății de Cultură Macedo-Română.

(Vezi Monitorul Oficial No. 78 din 3/15 Aprilie 1880 pag. 2400).

D. Gr. Triandafil. — D-ilor Deputați, să ne dăm bine seama de propunerea care se face pentru a se da calitatea de persoană juridică Societății? De cine va fi mai întâiu compusă această Societate? Negreșit că de persoanele a-

celea cari pentru un moment se întrunesc și cari în viitor se vor regula după statutele lor. Ei bine, ce efect poate să aibă o asemenea recunoaștere a calității de persoană juridică unei asemenea Societăți ? Care poate să fie controlul ce poate să se exerciteze din partea autorităților constituite, în privința modului de administrare a acestei Societăți, fie în conducerea sa morală, fie în conducerea financiară ? Societatea aceasta s'a constituit ! D-v. ați recunoscut calitatea ei de persoană juridică, ea primește donațiuni, strânge diferite averi etc. Ei bine, cum administrează această persoană acele averi ? Sub al cui control va administra ea și cui va da seama de aceste averi ?

D. *N. Catargi*. — Sub-scriitorilor.

D. *Gr. Triandafil*. — D-lor Deputați, D-v. aveți un scop bun, urmăriți o țintă care este în adevăr românească ; însă mijloacele cu care voiți să atingeți scopul acesta, nu sunt îndestulătoare pentru a garanta intențiunea D-v. prin legea aceasta cu care voiți să recunoșteți calitatea de persoană juridică, Societății Macedo-Române, poate că D-v. nu veți atinge scopul și poate să se aducă chiar nenorociri în ceea ce privește conducerea afacerilor acestei Societăți. D-lor pe câtă vreme o asemenea Societate nu o veți pune sub controlul unei autorități, către care să și dea seama de modul administrației sale, D-v. veți face dintr'ansa o persoană independentă, care după un timp mai îndelungat va ajunge poate să nu mai corespundă scopului ce această adunare îi propune să atingă prin această lege.

D-lor înăinte vreme particularii formau asemenea instituțiuni; strămoșii noștri urmând obiceiurile și legile române făceau, prin acte de donațiune și prin testamente asemenea fundațiuni, instituiau epitropii și societăți de felul acesta cu îndatorire de a administra acele averi și a îndeplini misiunea care se punea în acele testamente. Care a fost însă consecința administrațiunei de felul acesta ?

A fost că s'a văzut în urmă necesitate ca prin legi organice, Societatea cea mare să ia din mâna acelor administrațiuni, acele averi și să le pună sub controlul unei autorități constituite.

Așa de exemplu avem eforia spitalelor, care este pusă sub controlul Ministerului de interne, sub controlul acestei camere care i votează bugetele și sub controlul Curții de compturi, către care trebuie să și dea socoteală.

Asemenea exemple avem și cu alte testamente. Vă aduc aminte averea lui Ralet care a lăsat o moșie Cocoșul din jud. Dâmbovița, pentru o destinațiune piósă și care a instituit o epitropie compusă dintr'un delegat al Mitropolitului țarei după vremuri, de Ministrul de finance și de Ministrul de justiție. Nici Ministrul de finance, nici Ministrul de justiție, nici Mitropolitul nu s'au ocupat de această avere, și dacă nu se întâmpla ca această avere, să fie avere imobilă care să nu să pótă aliena, averea ar fi fost perdată, așa că guvernul a fost nevoit să intervie cu un proiect de lege prin care a luat acea moșie și a dat-o eforiei spitalelor ca s'o admistreze. Aveți un alt exemplu de care această cameră este sesizată pentru un moment. Aveți epitropia Sf. Spiridon, din Iași, pentru care epitropii vin acu ma și cer de la această cameră ca să ia statul sarcina să plătescă 600.000 lei, care s'au delapidat de fosta epitropie.

D. P. Ghika: Sunteți în erore asupra faptelor.

D. Gr. Triandafil. Ei d-lor, când se fac asemenea institute și când li se recunoște calitatea de persóne juridice, trebuie să se pună și controlul necesar, dacă voiți să faceți un lucru care să aibă durată și să atingă scopul d-vóstre.

Sunt atâtea autorități constituite, care ar putea să fie însărcinate cu controlul precum, este Ministrul instrucțiunei publice, care când ar vedea că administrațiunea nu se conduce într'un mod regulat, să aibă puterea să depărteze pe acele persóne din capul administrațiunei, fiind că se póte întâmpla ca unii din acei admistratori după vremi, să fie de rea credință și dacă vor fi independenți de ori-ce control, lesne puteți înțelege, că instituțiunea nu va ajunge la ținta care o doriți d-vóstră. Ast-fel dar, D-lor, dacă d-vóstră doriți să dați calitatea de persónă juridică acestei instituțiuni de cultură, reprezentantul ei legal, după legile nóstre este Ministrul instrucțiunei publice. Așa dar, dacă este să dați

acestei instituțiuni un control, atunci înțeleg admiterea proiectului de lege, însă, dacă este ca s'o lăsați fără control atunci mai bine să se respingă proiectul și s'o lăsăm ca Societate particulară, fără a-i mai recunoște calitatea de persoană juridică, pentru că nu are nici un efect recunoșterea acestei calități. Sau dacă este să facem o instituțiune a parte, atunci s'o punem sub protecția și controlul uneia din autoritațile constituite și părerea mea ar fi sub acea a Ministerului cultelor și instrucțiunii publice.

Ori cum însă, eu nu sunt de părere a se primi proiectul ast-fel cum este prezentat.

D. președinte al consiliului.

D-lor. Când d. Rusu Locusteanu mi-a zis ca să las a se da precădere acestui proiect de lege am întrebat care este obiectul lui și când mi-a spus care-i este obiectul am zis că acest proiect să putea adresa la Ministerul lucrărilor publice, care dă autorisațiune după lege și recunoște asemenea societăți, care pot deveni persoane juridice. Dar se vede, că spre a da instituțiunii mai mult prestigiu, s'a crezut de trebuință a avea chiar autorisarea corpurilor legiuitoare și bine au făcut, căci această cameră nu face ceva care se nu aibă precedente.

Onor d. *Triandafil* ne citează exemplele triste ce am văzut cu alte asemenea instituțiuni. Așa este, dar acesta nu e un cuvânt ca să nu mai dăm dreptul de a se înființa nici o Societate de felul acesta. Au fost în adevăr, societăți cum a fost cea financiară și cea de la Brăila, cari au făcut falită, dar' care au fost cauzele ?

D-lor. Ori când, patru sau cinci capitaliști se asociază constituiesc o Societate, dacă ei se conformă legii și regulamentului. Eu sunt dator ca Ministru să dau dreptul de a funcționa. Acesta cu atât mai mult, unei asociațiuni în care figurează persoanele cele mai însemnate din Societatea noastră română. Dacă o asemenea Societate nu inspiră con-fidență, atunci care ar mai putea fi aprobată ? Acelea care se compun din câți-va străini ?

Onor d. *Triandafil* zice :

Eată ce s'a întâmplat cu spitalul sf. Spiridon etc. Dar D-lor, Ministerul de interne are dreptul să inspecteze toate casele publice de ori ce natură ar fi, să le ia socotela și să trimită pe cei abătuți dela datoriile lor înaintea judecătii.

Dar nu s'a păstrat în destul această regulă și de aceea, pentru că controlul nu a fost destul de riguros, s'au întâmplat acele casuri de care se îngrijesce onor. D. Triandafil. Trebuie însă să facem o lege generală, nu numai pentru una anume din acele Societăți, fiindcă durerea de inimă ce o avem pentru această Societate, trebuie s'o avem pentru toate celelalte instituțiuni de bine-facere, fiind-că cum a zis D. Vergati cu altă ocaziune, a ajuns că multe din aceste instituțiuni au degenerat, fiind-că au fost jefuite de particularii care le-au administrat. De aceea Onor. D. Ministru de finance, are să aducă un proiect de lege în cameră, care să se ocupe de toate Societățile ce se vor constitui, și atunci vom vedea cum să facem ca să punem asemenea instituțiuni sub controlul Ministerului, pentru că alt-mintreli nu mai este atragere de inimă, pentru acei care vor să creeze sau să participe la cererea unor asemenea instituțiuni dacă ele nu vor fi puse la adăpost de fluctuațiuni, la care au fost expuse până acum. De aceea, eu vă rog să votați, acest proiect, căci dacă nu'l va vota camera, guvernul nu va putea să refuze autorisarea sa acestei societăți.

D. G. Chițu. D-lor deputați; cauza, pentru care noi am luat inițiativa și am propus această lege, a fost un articol din codicele nostru civil, care zice că o Societate civilă sau juridică, nu poate funcționa de cât numai fiind autorizată printr'o anume lege.

Această dispozițiune a legii civile este o inovațiune adusă la noi prin proclamarea codicelui frances, și fiind-că Francesii au simțit această trebuință înainte de noi și au pus în condicile lor civile, că nici o asociațiune morală sau juridică să nu poată primi o donațiune de cât cu autorizațiunea guvernului, și de bună seamă că societatea francesă a simțit această trebuință, atunci când a vădut că are în-

intea sa asociațiuni de bine-faceri, fie civile fie eclesiastico care trebuia să fie puse sub această garanție.

Dacă, dar, și noi avem această garanție prevădută în codicele nostru civil, am crezut de trebuință să prezentăm acest proiect de lege, tocmai spre a da mai multă autoritate unor asemenea Societăți care au de țintă desvoltarea școalei și bisericei pe ori unde vor fi suflete românești, care au trebuință de această hrană sufletească, și pentru că credem că se vor găsi și de aci înăinte persoane generoase, persoane pioase, cari să facă legaturi în favoarea unor asemenea scopuri.

Onor. D. Triandafil a arătat oare-care îndoieli și oare-care nedomeriri în cea ce privește mersul regulat și corect al administrațiunei acestei asociațiuni și mai cu seamă în cea ce privește eficacitatea controlului la care trebuie să fie supusă, și a conchis, cerând ca această asociațiune să se pună sub controlul Ministerului de culte și instrucțiune publică, pentru că numai așa va putea să ajungă la scopul pentru care se constituie această asociațiune. Onor. D. *Președinte* al Consiliului de Miniștri, a dat un răspuns foarte conluent onor. D. Triandafil, luând în ajutorul D-sale niște fapte petrecute, atât în timpul mai recente, cât și de mai năinte, în cea ce se atinge de niște asemenea asociațiuni, care chiar sub controlul guvernului, au comis cele mai mari neorândueli, care în unele casuri s'au terminat prin o catastrofă.

D-lor, eu cred că garanția cea mai mare, ce se poate cere de la această asociațiune, când ea dobândește dreptul de persoană juridică, este tocmai controlul acela ce se prevede în prezentul proiect, control care se defere acelor persoane demne de tot respectul și de toată încrederea care se află în capul asociațiunei, precum este, I. Prea S. Sa Părintele Mitropolit, D. Dimitrie Ghika și alte persoane onorabile.

Afară de aceasta Societatea mai are și un comitet care a început a face publicațiuni în dialectul Macedo-Român, intitulat *Frățilia întru înțelegere*.

Și sper că în curând, se vor publica chiar cărți pentru

școală în limba Macedo-Română. Ast-fel dar, noi admițând această recunoaștere, vom contribui și mai mult la dezvoltarea intereselor neamului Românesc (aplause).

Cu această ocaziune, D-lor, îmi permit a face o declarațiune sinceră, simplă, leală, înaintea D-voatre și a țerei, aceea că cu nedrept se atribue acestei Societăți tendințe, altele de cât acelea care le are ea în fața lui D-zeu și a lumii, adică de a ajuta biserica și școala română și de a aduce lumină la toți frații Români care suferă de lipsa unor asemenea institute, fiind înconjurați de străini (Aplause).

Vă pot asigura de acum, D-lor, că atât Grecii cât și Bulgarii cei luminați, nu vor vedea cu ochi răi înființarea unei asemenea instituțiuni de bine-facere.

Prin urmare, D-lor, eu cred că D-voastră sunteți convinși că această Societate fiind bine constituită și bazată pe aceste sentimente naționale românești și umanitare, va merge bine și de aceia nu-i veți refuza recunoașterea calității de persoană juridică ce vi se cere prin această lege (Aplause).

Voci. Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primește.

— Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și se primește.

Art. 1. Se primesce fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului e cel următor :

Votanți 63.

Majoritatea reglementară 36.

Bile albe pentru 62.

Bile negre contra 1.

Abțineri 2.

D. Președinte: Adunarea a primit proiectul de lege.

Discuțiunile din Senat asupra recunoașterii de persoană juridică a Societății de Cultură Macedo-Română.

Ședința de la 8 Aprilie 1880

Președinția d-lui Dim. Ghika, președinte, asistat de d-nii secretari Pișca D. și col. Angelescu.

D. Pișca, raportor, dă citire raportului și proiectului de lege relativ la declararea Societății de Cultură Macedono-Română, ca persoană juridică.

Domnilor senatori,

Proiectul de lege pentru declararea Societății de Cultură Macedono-Română ca persoană juridică, votat de onor. Adunare a deputaților, în ședința de la 2 Aprilie 1880, și prezentat în deliberarea Senatului cu domnescul mesajiu, No. 127, secțiunile D-v., luându-l în cercetare l'a admis în unanimitate.

Comitetul delegaților, întrunindu-se în ziua de 8 Aprilie curent, în număr de cinci membri și anume :

D. Mache Athanasiu.

D. N. Manolescu,

D. A. Grăjdănescu,

D. M. Ghermani și subscrisul, a luat din nou în cercetare sus zisul proiect de lege, și având în vedere că această Societate eminentă națională, urmărește scopul de a răspândi instrucțiunea și de a întreține biserica la frații noștri de peste Dunăre, cărora le lipsește mijloacele materiale pentru a se bucura de luminele secolului în care trăim.

Pentru aceste considerante, Comitetul delegaților l'a admis în unanimitate și vine prin subscrisul a vă ruga, să bine voiți a-l vota și D-v..

Raportor, (ss.) *D. Pișca.*

Proiect de lege

Art. unic. Societatea de Cultură Macedono-Română, cu reședința în București, se declară persoană juridică, cu toate drepturile ce legile civile recunosc unor asemenea persoane morale.

Raportor, (ss.) *N. R. Locusteanu.*

Această lege s'a votat de Adunarea deputaților, în ședința de la 2 Aprilie 1880, și s'a adoptat cu majoritatea de 62 voturi contra unu, fiind 2 abțineri.

Președinte, **C. A. Rosetti.**

(L. S. A. D.)

Secretar. (ss.) *C. Poroianu.*

D. *Președinte*. Discuțiunea este deechisă.

Ne cerând nimeni cuvîntul se pune la vot luarea în considerare și se primește

— Se pune la vot proiectul cu bile.

D. *Președinte*. Resultatul votului este :

Votanți 23.

Bile albe 22.

Bile negre 1.

Proiectul de lege s'a încuviințat.

București, 19 Aprilie 1880.

**Ministerul Agriculturii, Comerțului și Lucrărilor
publice**

CAROL I.

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Domn al
Românilor ;

La toți de față și viitori sănătate.

Văzînd raportul Ministrului Nostru, secretar de Stat la
departamentul agriculturii, comerțului și lucrărilor pu-
blice, cu No. 5.050,

În virtutea art. 93 din Constituțiune,

Am sancționat și sancționăm,

Am promulgat și promulgăm ce urmează :

Lege

Articol unic.—Societatea de Cultură Macedo-Română, cu
reședința în București, se declară persoană juridică, cu
toate drepturile ce legile civile recunosc unor asemenea
persoane morale.

Această lege s'a votat de Adunarea deputaților în ședința
din 1 Aprilie 1880, și s'a adoptat cu majoritate de 62 vo-
turi contra a 1, fiind și 2 abțineri.

Președinte, (ss.) **C. A. Rosetti**.

(L. S. A. D.)

Secretar, (ss.) *Gorgos*.

Această lege s'a votat de Senat în ședința din 8 Aprilie
1880, și s'a adoptat cu majoritate de 22 voturi contra a 1.

Președinte, (ss.) **Dimitrie Ghika**.

(L. S. S.)

Secretar (ss.) *D. Pișca*.

Legea de față ordonăm ca să fie investită cu sigiliul Statului și publicată în *Monitorul oficial*.

1 at în București, la 15 Aprilie 1880.

(L. S. St.)

(ss.) CAROL.

Ministru Secretar de Stat la
departamentul agriculturii, comer-
ciului și lucrărilor publice

(ss.) *I. C. Brătianu*

Ministru secretar de
Stat la departamentul de justiție

(ss.) *A. Stolojan*

No. 1298.

Albumul Macedo-Română

În una din ședințele Societății de Cultură Macedo-Române ținută prin luna Noembrie 1879, activul și patriotul d-n V. A. Urechiă, membru și în același timp sufletul acelei Societăți, face o însemnată propunere, care, natural, a fost prea bine și cu mult entusiasm primită de toți cei l'alți membri ai Consiliului Societății.

Propunerea făcută de d-l V. A. Urechiă era măreață. Era un ideal Național, pe care nimeni, până atunci, nu a tins să-l viseze, realizat, și trebuie să adăugăm, nici în urmă, după ce acel ideal a fost întrupat, nimănui nu i-a mai fost dat să-l atingă, să-l aducă la îndeplinire într'un mod atât de fericit ca d-l V. A. Urechiă.

Veneratul Președinte de astăzi al Societății noastre, a arătat, într'o frumoasă dar scurtă cuvîntare, scopul d-sale, și anume, de a scóte la ivélă un Album Macedo-Român, în care să se cuprindă ca într'un frumos buchet, tot ce artiști, literați și oameni mari ai României, va putea și va voi să scrie anume, pentru acest album, din a cărui vînzare să se strângă un fond menit să mărescă ajutorul material pe care Societatea de Cultură Macedo-Română îl trimetea în Sudul Balcanilor, pentru întreținerea și deschiderea de școli românești pentru Armâni, iubiții nostri frați.

Succesul sau ajutorul moral d-l V. A. Urechiă îl arată cât va fi de mare: Români de aci vor cunoaște o nouă datorie sfântă a lor pe care trebuie să o împlinească. *Albumul Macedo-Român*, va fi o nouă punte de legătură între acești

frați despărțiți de Dunăre și Balcani, — va fi un monument de cultură națională făcut prețios, atât prin însăși subiec-tele sale, mai toate privitoare la viața, la slava socială, la istoria sau la plaiurile Românilor-Macedoneni, cât și prin autori cari vor lua parte acelei patriotice lucrări.

Planurile după cum d-l V. A. Urechiă voi să întocmească acest *Album*, nu se opiră numai aci. Mulțumită distinselor sale relațiuni ce le avea în lumea literară, artistică și savantă străină, dînsul consacră mai multe pagini din *Albumul* său pentru a primi cugetările ilustrațiilor și aleșilor scriitori francezi, spanioli, italieni, germani. etc.

Intr'acest chip, *Albumul Macedo-Român*, devenea o operă de ne-întrecută valoare !

Cum să nu primescă, așa dar propunerea făcută Consiliului Societății de d-l V. A. Urechiă relativ la făurirea acestui neprețuit giuvaer !

Însă, și cum prea lesne se putea înțelege, toți cei din Consiliu au promis tot concursul său, dar inițiativa, direcțiunea, adunarea și coordinarea materialului, în sfîrșit crearea celui *Album* au fost lăsate de drept și de necesitate celui care a dat la iveală marea idee... D-l Urechiă însă, cu mult curaj, începe lucrul pentru această operă a sa, care formeză pentru noi, unul din cele mai gloriose titluri ale D-sale.

Atunci începe o activă și laborioasă corespondență, cu diferiți oameni însemnați, și al căror sprijin era cerut.

D-l Urechiă se adresază străinătății; espune starea de lucruri care se afla în Macedonia Românescă; descrie în colori vii, și cu un suflet entusiasmă, pe Românii-Macedoneni, drepturile, suferințele și dorința celui popor nobil și mândru de originea sa latină ! Acéstă măiastră pledorie este trimesă la toți acei distinși scriitori, francezi, spanioli, italieni, etc. cărora, în urmă le cerea, câte-va rînduri pentru *Album*. În țară d-l Urechiă publică prin diferitele ziare însemnate, un *Apel* în care se schița, atât nobilul scop pe care creatorul *Albumului Macedo-Român* voește să-l atîngă, cât mai ales, se arăta datoria Românilor de a gândi, și a nu cruța dela ajutorul lor pe Armăni din Sud ! Acest ajutor

pe care un popor mai fericit voește să-l dea unui alt popor, frate și sânge cu dînsul dar care se află în nenorocire, este adevăr plin de măreție, și ne impune totă admirația respectoasă, pentru inițiatorul, pentru creatorul acelei *opere de bine-facere națională!*

Apelul D-lui V. A. Urechiă pentru Albumul Macedo Român.

Iată apelul pe care d-l V. A. Urechiă în numele *Societății de Cultură Macedo-Română* îl publică în ziarele românești, la începutul lunii lui Ianuarie 1880 :

«La apelul sincer de înfrățire ce Societatea de Cultură «Macedo-Română» trimitea în ziua inaugurării ei, tuturilor «popoarelor conlocuitoare cu Românii de peste Bulcani, a respuns mâna de ucigaș (aluziune la tentativele de asasinat «din partea agenților panelenismului, asupra D-lui Apostol «Mărgărit, inspector al școlilor Române din Macedonia). Ne «place a crede, că la Atena, la Constantinopol, indignațiunea «a fost aceeași ca și la București, și că criminalii își vor fi «primit peleașa de la autoritățile turcești, după stăruința «ambasadei Române.

«In fapta nedemnă, criminală, a unor fanatici, noi vedem «un nou îndemn ca ne încetat și ne adormit, să lucreze fie «cine la luminarea, la cultura popoarelor : Școli, școli și iară «școli.

«Pentru a da celor două milioane de frați locuitori dincolo «de Dunăre, școli din ce în ce mai numeroase, Societatea de «cultură Macedo-Română, are nevoie de fonduri. Comitetul «nu va neglija nici unul din mijloacele proprii a mării finan- «țelor Societății. Din acest punct de vedere, comitetul a «crezut util să se publice o lucrare în forma publicațiunii «*Paris-Murcie*. (Această publicație, un fel de album, mai «mic, a fost tipărit la Paris, spre a fi vîndut în folosul vic- «timelor unei teribile inundații din provinciile spaniole din «jurul Murciei).

«Din venitul vînzării acelei publicațiuni, să se deschidă «imediat școli cerute cu multă stăruință de mai multe co- «mune curat Românești de peste munții Balcani.

«Primind această însărcinare, am contat nu pe propriile mele puteri, ci pe încercatul patriotism al scriitorilor și artiștilor noștri.

Am cutezat deci să mă adresez către toți bărbații însemnați ce avem în toate direcțiunile activității spiritului cu apelul următor :

Domnule,

«Cunoașteți ce urmărește Societatea de Cultură Macedo-Română. Pentru ajungerea lui cât mai repede, Societatea care nevoe tot pe atâta de sprijinul moral al tuturilor Românilor, cât și de acel material.

«Pentru a creia Școli multe și ne întârziat ; pentru a dota Bisericile Române de peste Dunăre cu cărți Române, a se cer cheltueli, pe care Societatea nu le poate face cu venitul ce primește de la membrii săi.

«Pentru a crește, așa dar, finanțele Societății de Cultură Macedo-Română, Comitetul ei a crezut util, să încerce, între Români, ceea-ce cu atât succes, a realizat *b'ne-facerea* în Paris ! - În favoarea unor districte Spaniole înecate de inundații, Presa Franceză a publicat albumul *Paris-Murcie*. Oare noi Românii, care am luat mii de exemplare din *Paris-Murcie*, nu vom ridica zeci de mii de exemplare din albumul Macedo-Român, care s'ar publica cu cel mai jos preț, în favoarea fondurilor unei Societăți care voește să salvezi din *inundarea*, mai teribilă a desnaționalizării pe un popor de aproape două milioane frați ?

«Convins că *da*, Comitetul Societății a decis publicarea imediat a unui asemenea *album* și deci are onoare a vă ruga să veniți în ajutorul publicațiunei lui, cu *o mică lucrare originală, fie în prosă, fie în versuri, însă imediată, și sub-semnată de Domnia-Voastră*. Ne îndoindu-se de primirea rugămintelor noastre, vă asigurăm de distinsa noastră considerațiune.

«Acest *apel* a fost trimis prin poștă.—Temându-mă însă ca nu cum-va apelul meu să nu ajungă la toate persoanele cărora a fost adresat, viu prin organul presei (rog pe toate

«jurnalele să reproducă această scrisoare de interes Româncesc) și rog din nou pe toți scriitorii și artiștii noștri, și pe «ilustrii noștri bărbați de Stat, ca să nu se îngreueze a ne «trimite, fie mici lucrări originale, fie scurte autografe, pen«tru a constitui albumul *Macedo-Român*.

«Este de prisos să adogim că sperăm a avea colaborarea «și a mai multor ilustrațiuni din Franța, Spania, Portugalia «etc. Albumul pe lângă aceasta va avea ilustrațiuni însem«nate, relative la Macedonia, la tipul și costumele atât de «frumoase ale Românilor din acea parte.

«Terminând, ne adresăm din nou la întreaga presă Ro«mână, fără distincțiune de culoare și declarându-ne gata a «primi cu recunoștință toate consiliile ce s'ar crede util să «ne dea pentru isbutirea publicațiunei albumului *Macedo-Ro«mân*, punem lucrarea sub protecția ei, eficace și patriotică.

(ss.) V. A. Urechiă

Membru în Comitetul Societății de Cultură Macedo-Română

Această inițiativă, acest apel a fost salutat cu multă bucurie, cu multă ardoare de către cea mai mare parte din Presa Română.

Toți felicitau pe D-nu V. A. Urechiă pentru fericita sa idee și pentru folosul ce-l va trage din acel album chestiunea Macedo-Română !

Din mulțimea de articole scrise cu privire la apariția acestui album, estragem la întâmplare două trei rânduri din *Binele Public*, numărul de la 29 Decembre 1879, și care caracterizează mult aspectul de atunci și valoarea acestei opere a Marelui Protector al Românilor din Sud, D-l V. A. Urechiă:

«Societatea de Cultură Macedo-Română, a decis publi«carea unui *album Macedo-Român*, care etc.

«...În mijlocul unei atmosfere infectate de scopurile mes«chine și strâmte ale guvernărilor, care se gândesc numai «la partid, nu și la țară, simte omul o adevărată mângâiere «sufletească, văzând că apare, pe orizontul lumii Românești, «o idee cu scopuri înalte și oneste. De aceea urăm între-

«prinderii Societății de Cultură Macedo-Română, succesul «strălucit etc.

Această întreprindere a avut, în adevăr, succesul dorit de către toți Românii Patrioți.

Apariția acestui *album Macedo-Român*, triumful său, a fost o dreaptă încoronare a lucrului și silințelor ne-obosite ale D-lui Urechiă — iar ziarele Românești au considerat aceasta ca un eveniment. — Multe ziare străine, mai ales cele Franceze au semnalat această apariție a albumului cu laude și admirații.

Intr'adevăr, în *albumul Macedo-Român*, își dase întâlnire, publicității, artiștii cei mai de frunte ai României, depunând farmecul spiritului lor în Românismul din Sudul Balcanilor.

În acest scop au venit să ne ajute nu numai Românii, ci și o mulțime de scriitori și ómeni de seamă Francezi, Spanioli, Italieni.

Acest *Album*, d-l V. A. Urechiă, l'a închinat I. P. S. Sale Metropolitului Primat al României, Calinic Miclescu, printr'o prea frumoasă scrisóre, în care, relevând importantul rol pe care Biserica Română l'a avut atât în istoria culturală Română, cât și în Istoria vitejiilor Române, adaogă: Prelații «Bisericei nóstre, n'au zis nici odată științei, progresului, cideii moderne un *non possumus*... Ba, da, au zis, și vor «zice, *non possumus*, de câte-ori li-se va cere să despartă «Biserica de naționalitate... Cui déră, dacă nu Vouă, Înalt «Prea Sfinte Părinte, voi închina eu această carte, desti- «nată a servi cauza apărată de Societatea de Cultură Macedo- «Română? Și apoi, punénd'o sub binecuvântarea Vóstră, «va vedea *ori-cine* în „*Albumul Macedo-Român*“ nu o desfi- «dare la adresa altor popóre, conlocuitoře cu Românii în «Peninsula Balcanică, ci un real simbol de pace, de ade- «vărată înfrățire, prin reciproca respectare a *drepturilor ne- «prescriptibile ale fie-căruia*.

«Între aceste drepturi, pe care nu le póte nimici, nici «forța brutală, nici legile care se reazemă pe forță ear nu «pe dreptul natural, — între aceste drepturi, este și incon- «testabilul *drept* de a rămâne Români, pentru toți cei cari

«sunt Români, și prin consecință dreptul de a vorbi Românește, de a ruga pe Dumnezeu în Românește, de a învăța în școală Românește...»

Numărul total al colaboratorilor la Albumul Macedo-Român, a fost de 173... și anume: ca scriitori 147, ca desemnatori, 20 și ca artiști în muzică, 6.

Tabla sa de materii este o bogată colecțiune de nume ilustre, Românești și străine...

Ori-ce Român s'a grăbit de a lua acasă, o ast-fel de bijuterie, atât de fină, cu atâta artă și bogăție lucrată!

Succesul *Albumului* a fost într'adevăr asigurat...

La acest *Album* a colaborat V. Alexandri, Atanasiad, P. S. Aurelian, Victor Babeș, Dem. Bosian, Chițu, Ioan Creangă Davila Dr., V. și Ar. Densușian, D-na Dunca de Schiau, Dr. Felix, Bonifaciu Florescu, Ispirescu, Macedonski, Marian S. L., I. Nenițescu, Olănescu, I. M. Rîureanu, V. A. Urechia, C. Stoicescu, Odobescu, Dem. Brătianu, A. D. Xenopol, G. Crețeanu, B. P. Hasdeu, C. Catargi, G. Misail, Sion, T. Șerbănescu, Petre Grădișteanu, T. L. Maiorescu, Ioan Ghica, Kogălniceanu, C. A. Roseti, I. P. S. S. Metropolit și Primat Calinic, P. S. S. Melhisedec episcop, P. S. S. Iosif episcop etc. etc.

Iar dintre străini, găsim pe celebrul naturalist *De Quatre-fagues*, poetul *François Coppée*, bătrânul publicist *De Girardin*, savantul *Littré*, filosoful *Jules Simon*, istoricul *Edgar Quinet*, membrii institutului *Levasseur* și *H. Martin, Naquet*, poetul provensal *Mistral*, *Vegezzi Ruscala*, *Enrico Croce*, *Aubanel Th.*, *Th. Bauville*, *Laforgue P.*, *Victor Hugo*, *Miklosick Fr.*, *Max Müller*, *Egger C.*, *Damé*, *Espagne A.*, etc. etc.

Toți acești iluștri ómeni, au participat la ajutorul pe care Societatea de Cultură Macedo-Română, l'a dat Românilor din Sud, toți s'au interesat de acei Latini din plaiurile Munților Hemus, Albaniei și Macedoniei -- numele lor, dorințele și luptele lor au devenit cunoscute Europii civilizate..

Toți recunoscără oportunitatea cererilor acelor frați ai noștri, asupriți, nu de guvernul Otoman, ci de ten-

tendențiioșele influențe nenorocite, desnaționalizătore... Și de atunci, lupta Românișmului în Sudul Balcanilor, sub patrio- tica conducere a D-lui Urechia, întră într'o nouă fază, deo- sebită și caracteristică atât prin neomenoșele rezistențe ale Panelenișmului și, în urmă și ale Panslavismului, cum și prin întărira ideii Românești, prin câștigarea spiritelor rătăcite, prin fortificarea culturală, a Armănilor Macedo- neni. Totul însă venia de aci de la iubitul Președinte al Societăței de Cultură Macedo-Română, D-l V. A. Urechia.

Acele isbânzi dădură dreptul de viață, poporului Româno- Macedonean... a acestor descendenți ai Romei, cărora ilu- strul poet *Provensal* F. Mistral adresează, aceste gingașe și dulci rînduri, fragment dintr'o poesie închinată României și trimeasă D-lui V. A. Urechia, pentru Albumul Macedo- Român :

«Te-a văzut ast-fel renăscând. O, națiune a lui Traian,—
«ca Astrul care ese strălucitor din neagra eclipsă cu tinăra
«vigore a favorelor de cinci-spre-zece ani... Și Rasele latine,
«după graiul tău argintiu, au recunoscut onărea ce se află
în sângele tău...

Membrii Societăței de Cultură Macedo-Română la anul 1880.

V. A. Urechia, A. Vizanti, Moscu Așer, D. Ionescu, I. Negruzi, I. Carajani, Gr. Lahovari, M. G. Obedenaru, C. D. Atanasiu, Episcop. Melhisedec, I. Busnea, St. R. Bekianu, D. Gusti, Iosif Episcop. Dunării de jos, Beiu, Bantaș, D. Ghika, D. Pișca, C. D. Aricescu, Al. Orășcu, C. I. Rădu- lescu, Pană Constantinescu, M. Țințu, Al. N. Dumitriu, Pă- rintele Silvestru Pitișteanu, P. Kintescu, Cotadi, Bibicescu, I. Comăneanu, D. T. Caianu, I. Nazar, Th. Ciocaneli, I. D. Petrescu, N. Filipide, C. M. Burcan, Al. Gheorghiu, V. Po- pescu, Protosinghelul Gherasim, C. Bobeica, Hînțescu, Stoi- cescu, C. Naum, D. Dobruneanu, Zottu, Bibicescu, El. Bosi- anu, E. Costinescu, G. M. Valaori, M. Cogălniceanu, Garo- flid, Dr. N. Calinderu, Dimopol, T. Peteu, Al. Popescu, Th. Corneliu, M. Radianu, G. Chițu, G. Crețianu, A. Lupașcu,

Gr. Mano, C. Porunbaru, Iosif episcopul de Galați, Cireșeanu A. Stolojan, C. Giuvvara, Th. Stefănescu, D. Mărgăritescu, I. Caianu, C. Tudori, G. Robescu, M. Iuster, C. Peticari, Trișcu, Sefendake etc. etc.

De la 1880—1890.

În urma bunului rezultat, și material și moral obținut de Societatea de Cultură Macedo-Română, prin patriotica conducere a D-lui V. A. Urechiă, Românismul a putut să progreseze în Sudul Balcanilor.

Guvernul cunoscuse o nouă datorie a sa ce i se cerea față de frații Români din Sud, și după stăruințele și indicațiunile D-lui V. A. Urechiă, în numele Societății, al cărei suflet era, aș deschis, în interval de 10 ani, peste 20 de noi școli Românești în Macedonia.— În același timp vechile școli erau bine îngrijite, mersul lor era supravegheat, iar nevoile și obstacolele pe cari ne-amicii le puneau în cale, au fost pe cât posibil înlăturate sau micșorate.— Istoria Culturii Românești în Sudul Balcanilor cuprinsă în acest deceniu, este caracterizată de asemenea și prin interesul tot mai mare pe cari Românii-Macedoneni îl pun ei înșiși pentru Școalele lor.— Acesta este un îmbucurător semn, dat fiind adâncimea la care pătrunsese otrava grecismului în chiar sufletul Românesc. De aceea, prin multe orașe și orașele mai importante, notabili Români se strâng împreună, reînviează faimoasele comunități ale lor din vechime, și iau de aproape grija școalelor Românești, din orașul lor punându-se în directă comunicare cu România, prin intermediul Societății de Cultură Macedo-Română și vom căuta a enumăra, cât mai pe scurt, ordinea în cari unele școli Românești au fost înființate în Macedonia în acest timp.

1880. Se înființează o școală Românească în orașul Românesc *Mulovișta*. Primul institutor a fost Gușu Papa-Costa fost elev al școlii Macedo-Române de la Sf. Apostoli. — Această școală, condusă cu înțelepciune și ajutată mult de patrioții din România, a făcut să se formeze în *Muloviște* un curent din ce în ce mai puternic, printre Români și în

favoarea Renașterii Române.—Atunci, cu toate ordinele și persecuțiile crude pe cari entusiaștii luptători le-au suferit, ei au făcut să se slujească în biserici în limba Română! Suferințele însă au fost prea repede uitate, și noile persecuții, au găsit tot de-a-una gata pe bravii Români.

Tot în acest an în orașelul *Hrupiștea* se înființează o școală Românească, care avea darul să fie premergătorea clădirii unei Biserici Românești întărite cu anumit firman.

De asemenea se mai înființează în urma a mari stăruințe o școală Românească la *Magarova* de către d. Abeleanu.

Magarova, din cauza poziției sale, era unul din orașele în care influența grecescă trona mai în liniște. Deschiderea acelei Școli Române în „*Reduta cea mai puternică a elenismului din Macedonia*”, a fost o lovitură de grație dată fantasmelor elenice. Totuși, agenți panelenici, în cap cu episcopul grec din Bitolia, și apucă negrul lor lucru... Învățătorii Români din Magarova sunt chemați la Bitolia, amenințați cu închisorea sau espulsarea, dar în urmă ei sunt liberați după luni de neliniște și suferințe. Acestea s’au făcut în urma stăruințelor puse de cei de la Societatea de cultură Macedo-Română pe lângă guvernul Român, spre a face cele de cuviință!

În orașelul *Samarina*, de lângă munții Pindului, având 15000 Români, în Furca, tot din preajma Pindului, se deschid, de asemenea, câte o școală Românească. În orașul *Grevena*, locuit de Români, se deschide, cu multă anevoință, o școală Română. Persecuțiile cari începuseră, cu această ocaziune, în contra Românilor iubitori de neamul lor fură *intrerupte* mai târziu, când Turcii înțeleseră că nu făceau de cât jocul și placul unor agitatori panelenici, și deci periculoși imperiului.

La Băiasa (Vuvusa), un orașel Românesc din Vilaetul Ianina, imediat ce noua școală românească a fost deschisă, Episcopul Grec din Ianina a crezut de cuviință să atace atât pe conducătorii școlii, cât și pe acei cari și-au dat copii la școală, Învățătorul a fost chiar, în urma instigațiunilor prea Sfântului Episcop, aruncat în lanțuri, la închisore. Și în

Și cu această ocaziune, ca și în altele, Turcii și-au recunoscut greșeala sau mai bine zis au înțeles scopurile agitatorilor Eleni cari denunțase pe Români și lăsă liberi pe învețător și pe bunii Români din acel orașel a-și înveța copiii graiul străbun.

În fine, în Bitolia (Monastir) se deschide, sub conducerea a doi profesori Români, primul gimnasiu român. Peste puțin corpul didactic se înmulți, iar starea materială a acestui gimnasiu (astă-zi devenit liceu) prospera arătând că aci va fi una din cele mai prețioase ajutóre ale culturii Române.

1881. În acest an se deschid trei școli Românești în Epir și anume în Laca sau Laișta, în Pleasa și alta la Ghiorgea. Această din urmă școlă a funcționat întâiu numai iarna, dar în urmă deșteptându-se în sufletul Românilor de aci dorul pentru Cultura Română, au părăsit pe Greci degajându-se de influența lor nefastă, și au cerut ca școlă Română de aci să fie permanentă.

Societatea de Cultură Macedo-Română trimite mai multe cărți de școlă și bisericești tipărite în limba Română, spre a se putea servi de ele frații noștri din Sud. Tot în acest an se înființează, sub îngrijirea și stăruințele d-lui V. A. Urechiă, o școlă Românească de fete în orașul Român Muloviștea. Pentru un timp scurt a funcționat în *Salonic* o școlă de fete, sub d-nea unei institutóre Române. Însă intrigile Grecești, cari vedeau că în acest mod li se ia din mână chiar *Salonicul*, au făcut ca această școlă să nu pótă trăi.

În schimb școlă Română de fete care se deschide la Bitolia, are cel mai frumos viitor. Aci influența nefastă a Grecilor este sdruncinată, și încetul cu încetul, terenul este curățit de acel reu. Ilustrul nostru președinte D-l Urechiă face să se trimeată la acea școlă cărți și materialul didactic necesar, precum și însuși personalul să fie bine ales.

1882. În luna Februarie a acestui an se deschide o nouă școlă de fete în Macedonia și anume, în Vlaho-Clisura, un oraș Românesc, și unde Românismul se întărește din ce în ce mai mult. Una din cele mai însemnate școle a fost Școlă mixtă Română care s'a deschis în acest an, la Constanti-

nopol. Acastă școlă primi loviturile cele mai grele, de la însăși marele Patriarch al creștinilor ortodoxi, Ióchim al III, Inchisori, persecuții de tot felul, denunțări care de care mai meșteșugite, totul a fost dăruite cu prisosință Școlii Românești de aci de către acel prea Sfânt și prea devotat ideei Panlenice :

În acest an D-1 Urechiă stării a se fixa în budget o sumă oarecare pentru un liceu-internat în Bitolia, dar nu se face alt-ceva de o cam-dată, de cât se adaogă un internat cu 50 burse pe lângă gimnasiul Român din Bitolia. Mai târziu acest gimnasiu fu transformat în complet liceu.

În anul 1884 se deschise în Turia o școală Românească, care avu să sufere multe din cauza intrigilor Episcopului Grec din Grebena, care reclamase și ceruse autorităților Turce ca să închidă școala Română din Turcia (districtul Grebena). Cu toate acestea, spre fericirea Românilor, administrația Turcă era pe mâinele unor ómeni prea luminați ca să pótă fi înșelați asupra intențiilor Panlenice. Cu acest mod școlă putu funcționa înainte.

Una din școlile Române cari au fost deschise cu mai multă anevoință și care a întâmpinat cele mai grele obstacole în calca ei, a fost școala Română din *Ianina*, deschisă în anul 1886 cu primul ei învețator, D-1 I. Hondrozum, Român din Samarina. Consulul Grecesc, Mitropolitul Grecesc din Ianina, Patriarchia Grecească din Constantinopol, toți arhieriei, preoții și *notabili* burghezi robiți de influența greacă, fură în picior, când vezură această școlă Românească la Ianina.

Persecuțiile barbare pe cari le-a îndurat învețatorul, cum și piedicile cele neauzite puse acelei școle de către clerul Grec, cu Mitropolitul din Ianina în frunte, sunt destul de numeroase spre a umple pagini întregi. Acolo ar fi o bogată și o prea edificătoare colecțiune a faptelor și a armelor josnice pe cari acei adversari ai noștri le-au întrebunțat contra noastră, abuzând și târând în noroi sfânta lor demnitate !

Dar Românismul, după o luptă de mai mulți ani, triumfă

deasupra negreilor mașinațiuni, și acum la Ianina strălucește un nou gimnasiu Românesc cu o frumoasă populație școlară !

*
*
*

In acest timp Societatea de Cultură Macedo-Română nu a încetat de a-și îndeplini cu sfințenie rolul seu de protecție și ajutor pentru Românismul din Sud. Cele mai multe înlesniri și întăriri Românești din Sud au fost date, prin intermediul Societății, fie în urma intervenirei sale. Câți institutori sau preoți Români din Macedonia, persecutați de oarba mânie a agenților Pahlenici, nu datoresc D-lui V. A. Urechiă atât poziția lor asigurată, cât însuși progresul și isbânzile câștigate în favoarea Românismului !

In dosarele și actele Societății de Cultură Macedo-Română din acești ani, se poate vedea o mulțime de sume de bani cheltuite pentru cauza Română, și mai ales ajutóre bănești date diferiților preoți Români, învățători sau studenți, sau bursieri plătiți în școlile și liceele din Bucuresci.

Estragem din acele acte, la întâmplare, câte-va date :

Societatea de Cultură Macedo-Română, întreține pe cheltuiala ei, următorii elevi și studenți, fii ai Macedo-Românilor : I. Niculescu, A. Constantinescu, D. Duma, A. Covati, I. Hondrosom, Sterie Dumitrescu, D. Pilița, D. Lăzărescu, bursieri ai Societății la liceul Matei Basarab, Chiriac Zălmăneanu, la facultatea de medicină, A. Beșiu, la facultate de la Iași, etc.

1880. Ajutor părintelui Chiriac (Macedonia)	200 lei
Idem preoților Mac.-Români D. și I. Constantinescu	400 »
Idem vestminte preoțești (odăjdii):	255 »
Idem A. Covati și A. Beșiu, etc., etc.	400 »
Total	<u>1255 lei</u>

De asemenea D-l V. A. Urechiă, care tipărește mai multe cărți didactice Macedo-Române, cum *Abecedurul Românesc* (D. Atanasescu), *Terascriptiune scurtă pentru feciorii și fetele de clasa I și II primară. Istoria Românilor de a dreapta Dunărei, Gramatica Românească, Apostolul, Evanghelia*, etc., trimete mai multe sute de exemplare din aceste cărți pentru școlile Românești din Sudul Balcanilor.

Istoricul Societății de Cultură Macedo-Române de la 1890—1900

Avântul cu care cultura Românismului începuse a se desvolta în Sudul Balcanilor, făcu pe mulți să creadă că viitorul acestei chestiuni este asigurat. Statul Român deschi-sese credite suficiente în bugetele sale anuale pentru școlile Române din Macedonia ; în multe localități prin biserici începură a răsună rugăciunile Românești, dar totă această mișcare sau nouă viață, trebuia bine susținută și, mai înainte de toate, bine direcționată. Mulți din Românii Macedoneni nu se mai îngrijiră de viitorul chestiunii, retrăgându-se din jurul Societății de Cultură Macedo-Române, pe care o reduseră ast-fel la un restrâns număr de membri. La această rărire a rîndurilor a mai contribuit și înființarea unor noi Societăți Macedo-Române cu scopuri mai mult sau mai puțin culturale, cum a fost *Lumina*, *Lilicea*. Aceste Societăți, din diferite cauze, nu au putut corespunde scopului propus, și au contribuit, prin anihilarea lor, la slăbirea și rătăcirea încrederii Românilor-Macedoneni în *causa* lor.

Atunci, în această stagnantă și dăunătoare stare de lucruri, D-l V. A. Urechia se hotărăște a face din nou apel la patriotismul Românilor-Macedoneni și de a căuta să strângă din nou rîndurile luptătorilor în jurul steagului Societății de Cultură Macedo-Române. În acest scop D-l V. A. Urechia, în 1892, publică prin diferitele ziare, următorul apel către Românii Macedoneni, adresându-se nobilelor și patrioticelor sentimente, arătând linia de conduită ce trebuie a fi urmată, cum și datoria ce se incumbă aceloră cari au dorul de țară și de legea ei.

Societatea de Cultură «Macedo-Română»

Români-Macedoneni,

Sunt patru-zeci de ani aproape de când frații noștri de la Dunăre au semănat în sufletele noastre și ale copiilor noștri datoria de a ne cultiva și instrui românește.

Această sămânță, aruncată cu cea mai mare desintere-

sare și cu o afecțiune în adevăr frățească, a prins rădăcini adânci în inimile noastre; și grație ei, noi știm astăzi cine suntem, cunoaștem gloriosul nostru trecut, suntem pătrunși de rolul pacinic pe care l'avem în Peninsula Balcanică, în fine suntem fermi convinși că existența noastră, ca neam, se bazează numai pe lealitatea și devotamentul ce trebuie să avem către *mărinimosul Sultan*.

Români,

Numărăm printre strămoșii noștri, cuceritori ai lumii; suntem descendenți ai eroilor legionari romani, cari subjugară lumea. În negura ignoranței prin care am trecut, instinctiv, am conservat, cu limba străbună și sentimentul sacrificiului și al devotamentului, moștenit de la iluștrii noștri străbuni. Ori unde a fost vorba de sacrificiu, Românul-Macedonean n'a pregetat.

Este o palmă măcar de pământ din *Peninsula Balcanică* care să nu fie udată cu sângele nostru?

Martori sunt și profundele văi ale Eladei și întinsele câmpii ale Serbiei și Bulgariei și păduroșii munți ai Albaniei. Am fost buni și devotați pentru toți; dar pentru noi, făcut-am ceva? Fost-am buni pentru noi?

Nu. — Prin sudoarea și sângele nostru am făcut să trăiască neamuri, cari, spre recunoștință, voesc să ne răpească limba și naționalitatea.

Patria noastră, *Macedonia*, este visul tuturilor, și cu durere trebuie să spunem, unii din frații noștri sunt ademeniți de dușmani ca să uite gloriosul lor neam și să nesocotească lealitatea, ce se datorește *gloriosului Sultan Abdul Hamid Han*, puternicul-scut al naționalității Macedo-Române, singurul sub care se poate desvolta și în viitor naționalitatea Macedo-Română.

Români,

În ast-fel de situațiune aflându-se patria și compatrioții noștri, limba și naționalitatea românească, scopul nostru este să îi luminăm; să le arătăm, prin cultură, calea dato-

riei, calea de pacinică desvoltare. Neamul românesc a făcut și face continue sacrificii ; noi remânea-vom indiferenți ?

Noi, cari ne-am sacrificat pentru străini, nu vom face nimic pentru noi înșine ?

Convinsi de vitalitatea neamului românesc, s'a reînnoit, în zilele din urmă, organele de administrațiune ale «*Societăței de Cultură Macedo-Română*, și nu ne îndoiim că la chemarea noastră, vor răspunde *Românii-Macedoneni* ca un singur om, pentru binele și prosperitatea neamului nostru.

Apelăm deci, în numele intereselor naționale românești, la toți Românii-Macedoneni din Peninsula Balcanică ca și la cei cari locuiesc aci în România, liberă și la cei de pretutindeni, spre a se grăbi să ne dea concursul lor pentru ajungerea cât mai grabnic a scopului mântuitor ce și propune «*Societatea de Cultură Macedo-Română*».

Alăturându-vă *statutele Societăței*, o listă pentru înscrierea celor ce dorește a deveni membrii ai societăței și cereri de înscriere, nu ne îndoiim că d-voastră veți face o vie propagandă ca să numerăm cât mai mulți luptători pentru *cultura Macedo-Română*, și că ne veți comunica adresa D-v. pe adresă; *Societatea de Cultură Macedo-Română*.

Lista Consiliului de 35 a Societăței de Cultură Macedo-Română

I. P. S. S. Mitropolit. primat Iosif Gheorghian, președinte al consiliului. Membri : Episcop. de Aigeș, D-nii V. A. Urechiiă (președ. comitet. de 3), N. Gussi, V. Dan, C. Iónide, Domenico Goma, Șt. Mihăileanu, N. Ionescu, C. F. Robescu, D-r. Leonte, N. Anastasiu, N. Cosmescu, I. M. Rîureanu, T. Diniskiotu, M. Kiriță, D. Papinianu etc.

Fapte

Prin procesul verbal din 19 D-brie 1892 se hotărâse :

1) A se primi din partea D-lui V. I. Dan suma de 230 lei pentru repararea școlii de fete lin comuna Neveasca din Macedonia ;

2) A se face un steag tricolor național al Societăței având ca emblemă pe Romul și Remul sugând de la o lupoaică.

3) Să se tipărească diplome pentru membrii Societății.

4) D-l Urechiă propune a se cere Ministerului de culte și instrucțiunii publice un apartament din casele de la Biserica Slătari spre a servi ca local de școală Macedo-Română.

D-nu V. A. Urechiă și Disescu primesc de a ține conferințe pentru sporul fondului Societății 1893. Prin Procesul-Verbal al Societății din 15 Aprilie 1893 se hotărăște a se subvenționa cu suma de lei 180 anual ziarul Peninsula Balcanică, la 2 Decembrie 1893.

Prin adresa No. 1 D-l V. A. Urechiă în numele Societății de Cultură Macedo-Română, roagă pe I. P.S. S. Mitropolitul Primat al țării Iosif Gheorghian de a bine-voi să primească Președinția de onoare a acestei Societăți, după ce a fost aclamat cu unanimitatea voturilor consiliului.

Gestiunea financiară pe anul 1892-93 a Societății de Cultură Macedo-Română.

I. Venituri

1). Donațiuni	1426
2). Din vânzarea Albumului Macedo-Român	72
3). Cotizațiuni	4200
	<u>5698</u>

II. Cheltuieli

1). Chiria localului Societății pe un an și o lună	875
2). Salariul încasatorului Societ. pe 11 luni	660
3). Ajutor la diferiți tineri și la școala din Neveasca (Macedonia)	670
4). Plata a 360 exemplare format mare și 1000 format mic din Albumul Macedo-Român	1000
5). Costul a 30 exemplare din ziarul «Peninsula Balcanică»	360
6). Mobilierul localului Societății etc.	482.80
	<u>4047.80</u>

In ședința generată a congresului Societății de Cultură

Macedo-Română din 21 Noembrie 1893, se proclamă cu prelungite aplause ca membri de onoare D-nii: Picot și de Rosny, profesori la școala înaltelor studii din Paris: Roques Ferrier, Directorul revistei Felibrigilor de la Tulusa; de Gubernatis, profesor la universitatea din Roma; G. Veigand, profesor la Lipsca și Emilio Castelar, profesor la universitatea din Madrid.

D-nu V. A. Urechiă face o mică dare de seamă despre activitatea fie-căruia în sfera etnografiei Carpato-Balcanice.

Adunarea în cel mai viu entusiasm aclamă pe fie-care.

21 Noembrie 189. Prin adresa No.... Societatea roagă pe Ex. Sa Ambasadorul Imperiului Otoman din București, Șem-Ședin-Bey a primi să fie numit membru onorific al Societății. Prin adresa No. 4 din Decembrie 1893, Societ. de Cultură Macedo-Română mijlocește și obține de la Ministerul Instrucțiunii Publice o bursă pentru pictorul P. Capidan, spre a se perfecționa la München în arta picturii, cu condiție că după terminarea studiilor să se reîntoarcă în Macedonia ca maistru de desen.

(Vezi adresa Minist. Instr. Publice No. 1007 din 19 Februarie 1894).

Tot de odată și Societatea de Cultură Macedo-Română îi acordă un ajutor lunar de 50 lei cu aceleași condițiuni de mai sus, pentru d-l P. Capidan care le consemnează Societății printr'o declarațiune din 20 Martie 1894.

1894

În urma cererii preotului Hristu Popa Nicola Levu din 16 Septembrie a. c. Societatea îi acordă un ajutor lunar de 100 lei timp de 5 luni, până când va înveța să officieze serviciul divin în limba română.

Tot de odată Societatea intervine în Sf. Mitropolie cu adresa No 67 din 4 Octombrie 1894 spre a-l trimite la vreuna din Bisericile Capitalei spre a se deprinde cu serviciul divin.

Societatea dispune a se da ajutor 100 lei ténărului Damian, elev la liceul român din Bitolia, (23 Octombrie 1894).

*Raportul comisiunii de verificare a gestiunii financiare
a Societății pe anul 1893—94.*

I. Venituri :

1) Donațiuni	4.470.
2) Cotizațiuni	2.762.
3) Cupoane etc.	150.
Total	<u>7.382.</u>

II. Cheltueli

1) Chiria localului pe un an	600.
2) Salariul secretarului pe 6 luni	600.
3) Idem încasatorului pe 13 luni	760.
4) Cheltueli de cancelarie etc.	882.65
5) Ajutøre pentru studenți, preot etc.	953.
6) Mobilierul cancelariei	205.
7) Costul steagului.	900.
Total	<u>4900.65</u>

Prin Procesul-verbal din 5 Martie, 1894, comisiunea numită *ad hoc* de Societate pentru elaborarea unui memoriu asupra *stărei școlilor Române din Macedonia*, anunță că a terminat această lucrare.

La 16 Martie, 1894 se acordă ajutor 150 lei d-lui D. Lăzărescu-Lecanta pentru imprimarea unui abecedar Macedo-Român.

S'a decis elaborarea unui apel în dialectul Macedo-Român, în urma referatului d-lui secretar G. Marnu. Tot de o dată s'a hotărât a fi tradus și în grecește.

Proces-verbal

din 29 Ianuarie 1895

al comisiunii pentru luarea socotelilor d-lui D. Danu, cu privire la reprezentația teatrală dată de Societate în ziua de 16 Decembrie 1894, la care reprezentație D-sa a fost numit casier, s'a constatat :

1) Că numărul total al biletelor date d-lui D. Danu valorau lei 3331.

2) Biletele nevândute și pe care D. Danu le-a înapoiat, costă lei	1605.
3) Bilete date gratuit, lei	307.
4) Cheltueli făcute cu ocazia aceasta, lei . . .	<u>729.55</u>
Totalul biletelor nevândute, date gratuit și al cheltuelilor lei	2641,55
Această sumă de lei 2641.55 scăzînd-o din valórea totală a biletelor, adică din	

lei 3331.

» 2641.55

Remâne lei 689.45

asupra D-lui Danu.

Din această sumă, venit net al reprezentației, D-nu Danu a versat la Casa Societății 497 lei, rămîind a restitui și suna de lei 192.45.

(ss.) *N. G. Pușca, D. Papinian, C. Iónide.*

NB. E de observat că acest rest de lei 192 și 45 bani, încă n'a fost restituit Societății.

Fapte.—Se acordă 200 lei preotului Levu spre a se întórce în Macedonia.

Se acordă 300 lei ajutor D-lui Lăzărescu-Lecanta.

Se primesce 2 tablouri donate Societății de pictorul P. Capidan.

Prin procesul-verbal al Consiliului Societății din 1 Octombrie 1895, se trimite 1000 lei ajutor Eforiilor școlilor române din Macedonia.

D. Savu Saru cere un ajutor de la Societate spre a urma cursurile universitare. Societatea îl recomandă Ministerului de Instrucțiune publică spre a-l numi ca pedagog la școla normală de institutori din București.

Prin încheierea Soc. din 2 Noembrie 1895 se acordă studentului Savu Saru un ajutor de 60 lei lunar pe trei luni, cu începere dela 1 Noembrie a. c.

Raportul cenzorilor asupra gestinnei financiare pe anul 1894—95.

I. Venituri

1) Donațiuni	lei 1118. —
2) Cotizațiuni	» 3587.—
3) Cupoane	» 300.
4) Diplome	» 410.
5) Datoria cercului studenților Macedo-români	» 100.—
6) Album	» 8.—
7) Reprezențație	» 497.—
8) Aflați în casă din anul 1893 94	» 255.85
Total .	lei 6275.85

II. Cheltueli.

1) Chiria localului pe un an	lei 600. —
2) Salariul încasatorului	» 1200. —
3) Cheltueli de cancelarie	» 779.50
4) Bursa d-lui P. Capidan și cheltueli de expediție	» 604.50
5) Ajutor preot. Ilristu Levu din Gopeși . . .	» 200.
6) Ajutor d-lui Arginteanu.	» 100.
7) Idem Maimuca	» 200.
8) » Lăzărescu-Lecanta	» 200.
9) » Eforia școlilor din Macedonia	» 1000. —
Total .	lei 4884.—

Remâne neto ca venit suma de lei 1391.85
cu care s'au cumpărat bonuri municipale București de 5%
din 1883 a câte 500 lei valoare nominală cu lei 985. În casă
mai remâne numerar lei 406.85.

Prin petițiunea înreg. la Nr. 102 din 10 Oct. 1895, d-l
Iacob Dimonie din Olhrida după-ce mulțumește d-lui V. A.
Urechia pentru înalta protecțiune ce a dat fiului său de l-a
internat ca bursier la liceul Mateiu Basarab, unde a terminat
studiile, îl roagă a stăruii acum la universitate spre a i-se
acorda o bursă de Ministrul Instrucțiunii Publice.

Tot în această petițiune d-l Iacob Dimonie, face și isto-
ricul Românilor din Olhrida, spunând că ei *sunt veniți acolo*

din orașul Luncă, însemnat atât prin mărimea sa cât și prin comerțul și industria sa. Causa emigrărilor în Ohrida a fost jafurile și cruzimile lui *Ali Pașa*, distrugătorul atâtor orașe românești. În timpul când Românii s'au așezat în Ohrida, se afla ca guvernator aci *Gelaledin-Bey*, un om foarte bun.

Vorbește apoi de guvernămintele ce esistau atunci pe acele vremuri în Macedonia, ca cel de Ianina, Salonic, Ohrida, Monastir etc., și cum fie care constituia o domnie a parte plătind o dare fixă către Înalta Poartă.

Aceste guvernăminte se conduceau după sistemul feudal, așa, dacă cineva reușia să treacă sub alt guvernământ, atunci legile guvernământului unde a stat cineva până la o vreme nu aveau nici o influență asupra celui refugiat, nefiind ostrădări.

Guvernatorul *Gelaledin-Bey* iubea foarte mult pe Români și de aceea s'a format în Ohrida 3 mahalale de Români, având fie care mahala câte 150 case.

Povestește cum pe acele vremuri Românii, Bulgarii și Albanezii învățau la școlă numai în limba greacă; cum la 1865 Bulgarii din Ohrida căpătară dreptul de la În. Pörtă de a învăța în școli în limba lor.

Acest eveniment al Bulgarilor făcu pe românii din Ohrida, să se întrebe, dacă Bulgarii pot învăța în limba lor, atunci de ce și noi Românii n'am putea să învățăm în limba noastră. Și nefiind nici un om cu carte dintre Români care să'i asigure în bănuiala lor, s'au dus de au întrebat pe un profesor Bulgar, care își făcuse studiile la Atena, dacă este cu putință a se învăța și în limba Română.

Profesorul Bulgar răspunse favorabil Românilor, că da, de ore-ce limba Română se trage din limba latină și e soră cu limbile Franceză, Italiană, Spaniolă etc.

Românii la auzul acestor vești îmbucurătoare puseră pe profesorul Bulgar să le facă o petiție în limba Franceză, pe care s'o adreseze la București cerând să li-se trimită un profesor Român. În urma acestei cereri, li-se trimise din

țară ca profesor pe Gh. Tomara. După Tomara a urmat ca profesor Filip Apostolescu, elev al școlii de la Sf. Apostoli.

Expune cum Românii spre a scăpa de persecuția grecească au fost nevoiți să recunoască pe Exarh, ca șef bisericesc, și cum mai târziu Bulgarii au voit să le răpească biserica, cea-ce 'i-au determinat pe Românii din Ohrida a recunoște din nou Patriarhia cu condițiune ca în bisericile lor să se officieze în limba Română.

În anul 1894—95 s'a făcut un protest din partea Societății de Cult. Macedo-Română contra agitațiilor revoluționare bulgărești din Macedonia.

O comisiune a prezentat protestul Exc. Sale ambasadorului Otoman din Capitală.

Iată și textul protestului :

„*Excelență,*

«Sub semnații Români din Macedonia și supuși Otomani, venim cu cel mai profund respect a vă declara în numele întregii colonii Macedo-Române din România, a Societății de Cultură Macedo-Română, precum și în numele tuturor Românilor din Macedonia, că protestăm contra agitațiilor ce Bulgarii fac în Macedonia, turburând ordinea statului Otoman, și vă asigurăm că, departe de a împărtăși ideile Bulgarilor, le respingem cu dispreț și trebuie să se scie că toți Românii din imperiul Otoman sunt prea mulțumiți de sollicitudinea părintească, ce Majestatea Sa Sultanul are pentru toți supușii săi.

Noi declarăm dar că suntem cei mai supuși devotați ai Imperiului Otoman, rugând cerul să păstreze ani lungi pe M. S. Sultanului Abdul Hamid II. Bine-voesce Excelență a primi asigurarea perfecteii noastre considerațiuni».

Prin Procesul-Verbal al Consiliului Societății din 10 Octombrie 1895 s'a decis :

1). Să se trimită o delegațiune din partea Societății la Bacău, care să asiste la desvelirea busturilor patrioților M. Kogălniceanu și V. Alexandri, depunând tot de odată și câte o coroană.

2). Să se subvenționeze cu 200 lei lunar ziarul «Mesagerul Român», care în schimb să publice actele Societății etc.

Tot în acest an Societatea mai dă ca ajutor profesorilor Macedo-Români următoarele sume :

1. C. Cosmescu 150 lei ; 2. Arginteanu 150 lei ; 3. I. Niclescu 150 lei ; 4. C. Otto 150 lei ; 5. A. Statu 150 lei.

1895-96

Prin Procesul-Verbal al ședinței consiliului de 35 al Societății de Cultură Macedo-Română din 3 Decembrie 1895 se alege următorul comitet executiv al Societății, compus din D-nii V. A. Urechiă, Dr. A. Leonte și N. Gussi.

Vice-președinți : I. M. Răureanu, An. Blațodima, N. G. Pupa și D. Papinian.

Casier, C. Ionid.

Secretari, N. G. Cosmescu și D-r. Zigura.

Sub-secretari, Ghiulamila și P. Vulcan.

Procesul-Verbal al Consiliului de 35 al Societății hotărăște a se interveni la Primăria Capitalei pentru cedarea în mod gratuit a unui teren necesar construirii unui local pentru cancelaria Societății și a unei școli Macedo-Române.

1896

Proces-Verbal al consiliului de 35 al Societății din 18 Februarie 1896.

Se decide a se da cu împrumut Eforiilor din Macedonia suma de 3000 lei, de oare-ce acești bani sunt din capitalul inatacabil al Societății.

Serbarea dată la Ateneu în luna Martie 1896 a produs 1876 lei în total, din care sumă scoțându-se cheltuelile a ramas neto în casa Societății 886 lei.

Consiliul de 35 din 1896 Martie 3, ales : Men. Ghermani, V. A. Urechiă, M. Kiriță, N. Pupa, P. Musu, I. Grădișteanu, T. G. Dabo, N. Fleva, G. Simulianic, N. Filipescu, C. Disescu, C. T. Grigorescu, C. F. Robescu, C. Ioanide, I. Mitilincu, I. Rădoiu, L. Paciurea, Dr. A. Leonte, Șt. Mihăileanu, G. Scorțescu, C. Cairetti, N. Gussi, V. I. Danu, A. Blațodima, C. Pupa, I. M. Răureanu.

Comitetul executiv

D-nii V. A. Urechiă, I. Grădișteanu și V. Danu.

Casier, P. Biciola.

Secretari, Șt. Mihăileanu, D. Dunca, C. Cairetti și P. Vulcan.

D-nu V. I. Danu demisionând din comitet s'a ales în locu-i în ziua de 29 Aprilie d-nul N. Fleva.

Gestiunea casei pe anul 1895-96*I. Venituri*

1). Diplome	Lei 35.—
2). Cupoanele	» 175.—
3). Cotizații	» 2309.
4). Un bon	» 4000.
	<u>6519.—</u>

II. Cheltueli

	<u>2390.55</u>
Rămas neto în casa Societății	4128.45

Procesul-Verbal al comitetului de 35 din 25 Septembrie 1896.

Se decide a se trimite din fondul inatacabil al Societății 2000 lei Eforiilor școlare române din Macedonia.

D-nu I. M. Răureanu donează pentru Biblioteca Societății:

70 exemplare Datoriile Copiilor către părinții lor.

79 » Familia Creștină.

49 » Istoriore pentru copii.

22 » Inelul găsit.

Noembrie 1895. Se trimite de către Societate Eforiei Școalelor Românești 3135 exemplare cărți didactice precum și suma de 1490 lei.

Se mai dă de către Societate următoarele sume :

Preotului Macedonean Const. Xagi spre a se reîntoarce în Macedonia Lei 140.

Preotului Macedonean N. Bobescu spre a se reîntoarce în Macedonia Lei 300. --

1897

Se alege un nou *consiliu* de 35 compus din D-nii : V. A. Urechiă, Gusi, Dr. A. Leonte, V. I. Danu, Th. Biciola, M. Ghermani, I. Grădișteanu, N. Fleva, C. Ionide, I. M. Riu-reanu, C. F. Robescu, L. Paciurea, D. Papinian, I. Mitilineu, Ceaur Aslan, G. Ionescu, N. Cogiaia, etc.

Comitetul diriginte

V. A. Urechiă.

N. Gussi.

A. Blațodima.

Vice președinți

Dr. A. Leonte.

I. Grădișteanu.

N. Fleva.

C. F. Robescu.

Casier

C. Ionide

Secretari

D. Papinian.

I. D. Ghiulamila.

Proces verbal

al comitetului diriginte din 9 Martie 1897.

Se decide depunerea unei coroane pe sicriul lui Al. Lahovari din partea Societății.

1897*Gestiunea financiară*

I Venituri lei . . .	3082.—
II Cheltueli » . . .	2354.40
	<hr/>
	727.60

I. Venituri

1) Cotizații	3056.
2) Diplome și albumuri	26.
	<u>3082.</u>

II. Cheltuieli

1) Chiria cancelariei lei	400.
2) Rest din salariu încasatorului pe 1896	100.
3) Cheltuieli diferite pe 1896	31.
4) Chiria cancelariei pe 1 an	500.
5) Salariul încasatorului	1100.
6) Tipărituri	10.
7) Banchet oferit D-lui de Gubernatis . .	50.
8) Subscripție pentru condeiul de aur al lui Pandolfi	40.
9) Coroana depusă pe mormântul lui La- hovari	100.
10) Cheltuieli de cancelarie	22.
	<u>2354.40</u>

1898

In ședința consiliului din 11 Ianuarie

D-nii Ureclă, V. I. Danu și Dr. A. Leonte se oferă a subvenționa fie-care în numele Societății școale din Macedonia cu câte 600 lei anual.

Se hotărăște a se subvenționa școlile din Muloviște și Tırnova (Macedonia).

1898

Prin adresa No. 10299/2297 din 21 Februarie 1898. Ministerul școalelor cere Societ. informațiuni asupra legatului lăsat de defunctul Tega, originar din Macedonia, pentru scopuri Culturale.

Prin adresa No. 17361 din 28 Februarie Ministerul domeniilor statului anunță Soc. că cu ocazia balului ce va da, îi va

oferi gratuit plantele necesare pentru ornarea salei în care se va ține balul.

Diracțiunea școlii profesionale de fete «Reuniunea femeilor române» din Iași cere ca Societatea să procure zestrea a 2 cleve Macedo-Române internate în acea școlă.

La 1 Martie 1898 D-l N. Papa-Dima, cforul scólor românești din Tîrnova scrie d-lui Urechia, Președintele Societății, respunzând la scrisórea No. 59 prin care îi mulțumește în numele obștei Românilor-Macedoneni, pentru Școla Română pe care d-l V. A. Urechia a înființat'o, și pe care o subvenționează D-sa în Tîrnova.

«Cítirea adresei D-vóstre a fost primită cu mare entusiasim de către concetățenii noștri. Comuna noastră care cea din-tăiu din Turcia a avut fericirea să vază dascálul românesc, «grație patriotismului D-vóstre, grație sacrificiilor ce Societatea de Cultură Macedo-Română le face pentru progresarea românismului, etc.

Dómnele Române și Macedonia

În arest am la 24 Martie 1898 a avut loc un splendid bal dat în folosul sporirei fondului Societății. Nobila inițiativă a luat'o un comitet de Dómne Române, din înalta societate Bucureșteană. Serbarea a produs un venit *neto* în casa Societății de lei 4500 ! Spre recunostință, tóte Dómnele din acel Comitet, au fost aclamate ca membre de onóre ale Societății. Dăm mai jos patrioticul apel prin care hotărâse a veni în ajutorul Societății prin organizarea acelei serbări, cum și numele acestor dómne cărora li se cuvine în adevér titlul de protectórele bine-cuvîntate ale Românismului în Sudul Balcanilor !!

Februarie 1898

Scumpă Doamnă,

Surorile noastre, femeile române din Macedonia, au conservat în decursul secolilor celor mai grósnici, limba și individualitatea întregă română.

Acum când școala înlocuiește pe totă ziua vatra casnică, a ajuta școala, este a întări unul din cei mai tari factori asigurați naționalității. Cu acest scop al protejerei școlii și al răspândirii tot mai rodnică a culturii române în Peninsula Balcanică, de mai mulți ani s'a înșghebat în România o *Societate de Cultură „Macedo Română.”*

Înlăturând, în celea de pe urmă timpuri din sînul ei orice spirit de partidă politică și consacrandu-se numai și numai la scopul pentru care bărbați de inimă și conștiințioși au format'o, ea reclamează femeii române din România tot concursul ei, pentru a-și îmbunătăți finanțele fără de care *Societatea* nu va putea aduce serviciile dorite Bisericii și școlii Române din țările *Armânilor*.

Să ne punem deci la serviciul cauzei sfinte românești, răspunzînd cu iubire și grabă la apelul *Societății de Cultură «Macedo-Română»*. Ea ne roagă să organizăm o serbare în profitul Casei sale.

Cu acest scop credem util a ne aduna cât mai multe Duminică 1/13 Martie în sala Senatului (la Universitate) spre a ne înțelege și deciziile cele ce vom crede bine, pentru organizarea și reușita unei asemenea serbări pe ziua de 12/24 Martie viitor.

Cunoscînd frumoasele D-voastre sentimente, suntem convinse că veți primi cu plăcere rugămîntea noastră, de a veni în Sala Senatului Duminică viitoare 1/13 Martie la orele 4½ p. m.

Primiți vă rugăm, scumpă Doamnă, expresia deosebitei noastre considerațiuni.

D-nele : Aurelian P. S.

Charlota

Bilcescu-Alimănișt. S.

Dr. Crățunescu-Cuțarida

Delavrancea Maria

Lascăr V. Angela

Leonte Dr. Maria

Mandrea Zoe

Măcescu-Tel Paulina

Misir Angela

Novianu Severa

Obedeanu Natalia Col.

Perietzianu-Buzău Maria

Poenaru-Bordea Sofia

Robescu C. F.

Silileanu

Urechiă V. A. Ana

Ursianu Valerian A.

D-rele : Pompilian C.

Perietzianu-Buzău

De la Ședința Adunării Generale a Societății de
Cultură Macedo-Română.— 8 Februarie 1898.

Situația Casei

I. Venituri	11.069 lei 35 bani.
II. Cheltueli	<u>2.531 » 96 »</u>
Remas net	<u>8.537 » 39 »</u>

I. Venituri

	<u>Lei Bani</u>
1) Sold la 31 Decembrie 1897	236.60
2) Un bon. func. urb. 5% din anul 1897	500
3) Cotizațiuni pe anul curent	3528 —
4) Vânzarea a 27 diplome	135 —
5) » » 9 albumuri	72
6) Subvenția D-lui V. A. Urechîă până la 31 Decembrie 1899	200
7) Subvenția D-lui V. I. Dan, până la 31 De- cembrie 1899	200 —
8) Dobânda pe 6 luni a bonurilor de 5000 lei .	125 —
9) Produsul balului de la 24 Martie 1898 . . .	4500
10) Idem a reprezentației de la Ateneu din De- cembrie 1898	935
11) Donație de la Societatea de ajutor a <i>Femeilor</i> <i>Române</i> din București	500 —
12) Idem de la D-l Schabetay	100
13) » » » » Samargiu	20
14) » » » » Scraba	<u>18 —</u>
Totalul veniturilor	11069.35

II. Cheltueli

1) Subvenționarea a 2 școli în Macedonia, pe 4 luni, a câte 50 lei lunar, de la 1 Septembrie până la 31 Decembrie 1898.	400 —
2) Leafa încasatorului pe 6 luni și jumătate, de la 1 Ianuarie 1898—15 Iulie 1898	650 —

3) Remisa încasatorului	130
4) Chiria cancelariei Societății, de la 25 Martie 1898—25 Aprilie 1898	700
5) Ajutor pictorului Capidan, care studiază pic- tura la Paris	50 —
6) Cheltueli de drum pentru reprezentarea Socie- tății noastre la sfințirea steagului Societății Macedo-Româno-Albaneză din Constanța . .	30
7) Mobilierul cancelariei Societății	90
8) Mutatul cancelariei	15
9) Salariul servitorului pe 2 luni Noembrie și Decembrie	20 —
10) Imprintate, cheltueli de Cancelarie și altele .	446.90
Totalul cheltuelilor	<u>2531.96</u>

Recapitulație

I. Venituri	11.069 lei 35 bani.
II. Cheltueli	2.531 » 96 »
Remas net.	<u>8.537 » 39 »</u>

Din care sumă s'a cumpărat de D-l *Ioanide*, casierul So-
cietății, bonuri funciare urbane în valoare de 8.500 lei,
cări au fost depuse la Casa de Depuneri și Consemnațiuni
cu recipisele No.

Censori : $\left\{ \begin{array}{l} V. A. Dodani. \\ G. E. Gheciu \end{array} \right.$

D-l *Urechiă*, cerînd cuvîntul arată că Societatea «*Macedo Română*» a fost cristalisarea unui ideal sgîndărit de D-sa. La 1864 când a fost numit secretar general al Minis-
terului de Culte și Instrucțiune publică, era o idee vagă
despre Macedo-Români și se gîndea ce să facă acestor frați,
pe cari nu-i cunoștea în destul de bine și despre cari nu-
mai *Bolintinanu* scrisese ceva, dintre Români.

În secolul al XVII de abia un cronicar vorbește de Ma-
cedo-Români, în cronica zisă *Anonimă*, Spătarul *Mileșcu*,

Despre înființarea Școlii Macedo-Române de la Sf. Apos-
toli, în fruntea căreia se află *Averchie*, sciți cred cu toții.

Însă cea-ce s'a câștigat prin mișcarea ce s'a făcut în favoarea Macedo-Românilor este că li s'a recunoscut prin Constituția țerei, dreptul de a trăi ca Români.

Azi nu cer Macedo-Românilor împămintenirea, ci recunoșterea. Atâta v'am făcut noi bătrânii.

D-l *Col. Obedeanu*, aduce călduroase mulțumiri din partea adunării D-lui V. A. Urechii pentru înțeleapta și patriotică conducere a Societății.

D-l *Lăzărescu Lecanta* spune că Societatea *Macedo-Română* a adus mari foloase chestiunii Macedo-Române în genere și că incarnația acestei Societăți este D-l Urechii.

Turci, Bulgari, Greci și Sârbi spun că dacă există în București o chestiune Macedo-Română, aceasta se datorește D-lui *Orechia*, cum îl numesc ei.

Chestiunea Macedo-Română e cunoscută de toți streinii și aceasta grație acestei Societăți. Să ne dăm deci silința să înjghebăm împrejurul acestei Societăți pe toți Macedo-Românilor din țară.

D-l *Urechii* arată că Societatea în tot d'auna a avut sentimentele cele mai sincere și neîndoioasă credință față de imperiul Otoman, fără de care Macedo-Românilor nu pot exista în acele părți, căci soarta lor e legată de aceea a *Imperiului Turcesc (aplause nesfârșite)*.

Ca probă de sentimentele ce nutrește Societatea față de imperiul turc, este că mai pe toți ambasadorii Turci cari au fost în București i-am avut membrii onorifici ai Societății, așa pe excelențele lor: *Reșid-Bey*, *Șensedin-Bey etc.*

D-l *D. Milescu* aduce elogii Comitetului Societății pentru progresul ce a realizat Societatea în scurtul timp de un an.

D-l *C. Naum*, secretarul societății, propune adunării de a admite în Consiliu, în locul vacant, pe d. D. Matu, un bun patriot, care a adus servicii Societății. Adunarea l'admite în unanimitate de voturi.

D-l *Urechii* propune de a numi membri de onoare ai Societății pe D-nii *Antonio Ferrerra de Serpa* (Portugalia), *Dr. Iono de Paiva* (Portugalia), *Viconte de Poli*, pe d-nu și d-na *Mandrea*, prin intervenția cărora s'a donat Societă-

ței noastre suma de 500 lei. Toți sunt admiși în unanimitate de voturi.

Mai propune a numi membre onorifice pe D-nele patro-nese ale balului de la 24 Martie 1898, care sunt viu aclamate și admise.

Terminând, D-l. Urechiă aduce laudă aprigului Casier al Societăței, D-l C. Ionide, precum și Secretarului ei pentru stăruința ce au depus ca să prospere Societatea.

Apoi mulțumește, aducând elogiul D lui Col. Obedcanu pentru buna-voință ce a avut de a conduce desbaterile adunării.

Scurtă dare de seamă a Societăței de Cultură Macedo-Română pe anul 1899.

Domnilor consilieri !

Avem onóre a Vă aduce la cunoștință activitatea Societăței noastre în cursul anului curent :

- 1) S'au înscris noi membri până în prezent 30.
- 2) Prin mijlocirea Soc., Ministerul Instrucțiunii publice, a dispensat de taxe școlare pe mai mulți fii și fiice de Macedo-Români, membri ai Societăței (14 la numer).
- 3) Idem, idem, a acordat 2 burse la 2 elevi Macedoneni la Liceul din Bitolia, dându-le și câte 100 lei de fie-care, cheltueli de drum.
- 4) Prin recomandăția Societăței, Ministerul Cultelor a numit preot la Biserica din *Ohrida* pe *de Vanciu Burnuciu*.
- 5) Societatea a procurat 2 perechi de odăjdii pentru Bisericile românești din *Ohrida*.
- 6) Societatea a primit de la Ministerul școlilor 1000 lei, spre a repara Biserica din *Ohrida*, pentru care s'a și scris comunității de acolo să ne trimită devisul de lucrările necesitate, și care devis să fie visat de delegatul Societăței și Consulatul Românesc din Bitolia.
- 7) Societatea a trimis în Macedonia o ladă cu 800 cărți didactice Românești.

8) Societatea subvenționează și anul acesta școala de fete din Muloviște, care merge foarte bine (a se citi raportul Eforului d'acolo). In cl. I preparatore sunt 8 eleve; cl. I prep. div. I, 9 eleve; cl. II prim. 10; cl. III, 8; cl. începătoare 24, total 59 eleve.

9) S'a presintat d-lui Primar al Capitalei, Comitetul Soc. reprezentat prin d-nul Președinte al Soc. d-l *V. A. Urechia*, d-l *Dr. Leonte* și d-l *C. Ionide* pentru a stărui să ni-se acorde promisul loc pentru clădirea localului Soc., și ni-s'a promis în mod favorabil.

10). Societatea are mai mulți corespondenți în Macedonia care-i pot da lămuririle cele mai sigure în privința mișcării culturale de acolo.

11) A intervenit pe lângă Ministerul Cultelor și Instr. publice de a acordat o bursă pe timp de 2 ani spre a studia Școala obstetricală din București, d-șoarei *Athena Steriu* din *Magarova*, și după terminare să se reîntorcă în Macedonia.

12) S'a publicat în revista «Liga» 2 articole în privința chestiunii Macedo-Română. De asemenea s'au publicat în *Rev. «Liga Română»* și ziarele «Tribuna» din Sibiu și «Universul» un apel către Macedo-Români.

13) Soc. a intentat proces prin procuratorul seu d-l avocat *D. Milescu*, d-lui *C. Fotiade*, executor testamentar al averii *Eftimie Tomaide* din *Buzeu*, care a lăsat un legat de 120,000 lei pentru a se înființa o școală în Comuna *Ano-Ravenia* din *Epir* și pe care legat, d-l *Fotiade* esecutor testamentar al averii, nu vrea să-l îndeplinească.

15). Societatea primește mai multe reviste ziare și *Monitorul Oficial*.

16) *I. P. S. S. Mitropolitul Primat* a bine-voit a ne trimite portretul *I. P. S. S.*

17) Direcția liceului din *Bitolia* ne' a trimis fotografia liceului cu elevi și profesori.

18) La mórtea repausatului *Lascar Catargiu* care era membru fondator al Societăței, Societatea a depus o corónă pe morméntul lui și a luat parte cu drapel.

19) S'a primit tabloul liceului din *Bitolia*, donat de *D. Dr. Pucerea*.

20) La inaugurarea bustului lui *Enăchiță Văcărescu*, Societatea a luat parte cu drapelul ei printr'o delegație, și s'a ținut o cuvântare din partea Societății.

21) D. *Caragea*, din Iași, a strins pentru Societate, prin subscripție, suma de 34 lei.

22) S'a scris Camerii și Senatului în privința streinilor cari cer recunoșterea, dându-se ca Macedo-Români.

23) Se recomandă, Direcțiunei Școllei de meserii din Capitală, tinerul Miștala N. din Gopceși, ca să fie înscris ca elev al sus-numitei școle.

24) Cu ocaziunea Congresului Orientalist ce a avut loc la 13 Octombrie 1899, la Roma, D. V. A. Urechiă, în urma invitației speciale primite de la D. Angelo de Gubernatis, a luat parte la acel congres, ca delegat special și Președinte al Secției Române. Atunci D. V. A. Urechiă hotărâște a depune la columna lui Traian din *Forum* o magnifică corónă de Bronz, din partea Românilor, ca respectos omagiu adus Divului Traian, fundatorul naționalității noastre.

D. V. A. Urechiă, a bine-voit ca și Societatea de Cultură Macedo-Română, adică Românii Macedoneni, să fie reprezentată la această măreață serbare latină. În acest scop, Societatea a trimis ca delegat al seu special, pe lângă ilustrul seu Președinte, pe D. avocat Milesen, cum și steagul Societății. Acest eveniment are o deosebită importanță pentru Istoria noastră, căci pentru prima dată Români Macedoneni au fost recunoscuți în mod oficial de Europa cultă ca popor și naționalitate a parte, cu drepturile sale de viață în Sudul Balcanilor !

25) Dr. Cleantes Nicolaidis, în 1899, a dat la lumină o carte intitulată «Macedonia». Prin această carte, tipărită atât în limba Română, cât și în cea Franceză, Dr. Cleantes voește să arate că Românii nu au nici un drept în Macedonia de oare-ce nu există Români acolo și numai Elenilor li se cuvine dreptul de viață în Macedonia. Acelor teorii, susținute de false argumente istorice, lingvistice, sociale, etc., Societatea a răspuns într'o serie de articole documentate, publicate prin ziarele «Drapelul», «Epoca» și

«Dreptatea», semnate de Virgiliu Stoicescu, Const. Petrescu-Birina, și Const. Naum, secretarul Societății de Cultură Macedo-Română.

Acestea ar fi în rezumat, D-lor Consilieri, activitatea Societății de Cultură Macedo-Română pe anul 1899.

Președinte, **V. A. Urechia.**

Secretar, *C. I. Naum.*

Dare de seamă în resumat a Societății de Cultură Macedo-Română pe anul 1900.

Ședința Consiliului din 12 Noembrie 1900.

Domnilor Consilieri,

Conform dispozițiilor statutului Societății noastre, avem onoare a vă aduce la cunoștință principalele puncte asupra Societății în cursul acestui an :

1) Numarul membrilor Soc., anul acesta, s'a sporit cu 54 noi membri, dintre cari 31 membri activi categoria I, 11 membri activi categoria II și 12 membrii aderenți.

2) Capitalul bănesc al Soc., în cursul acestor 3 ani de funcționare al actualului Comitet și Consiliu, se ridică la suma de aproape 14000 lei, în efecte depuse la casa de depuneri și consemnațiuni.

3) De la mult regretatul membru al Consiliului Soc. M. Ghermani, ni-s'a donat 500 lei, prin intermediul fratelui seu Dimitrie Ghermani.

4) Ilustrul bărbat al Italiei, fostul Ministru al instr. publice Bacceli, prin intermediul Domnului Președinte al Soc. noastre, ne-a donat *Columnna lui Traian*, care ornează cancelaria Soc..

5) D-l Popovici-Conta a donat bibliotecii Societății 10 volume din lucrarea D-sale «*Incerări asupra stărei noastre sociale*», pentru care i-s'a și mulțumit printr'o adresă a Soc.

6) D-l. P. Papahagi a donat bibliotecii Soc. 10 volume din lucrarea sa *Românii din Macedonia*.

7) D-l Virgil Stoicescu, Inginer silvic, a dăruit cancela-

riei Societății un aparat pentru copiat circulări, etc. De asemenea a mai dăruit 2 albume pentru colecționat articole de ziare.

8) S'a mai primit, în mod gratuit, pentru biblioteca Soc. în cursul acestui an *Apărarea Națională*, revista *Gazeta Săteanului*, Buletinul Societ. Geografice, și Buletinul Industrial al Societății absolvenților școlilor de Arte și Meserii.

9) D-l Director al liceului românesc din Bitolia a dăruit cancelariei Societății 2 tablouri din care unul reprezentând pe elevi cu profesorii lor, și altul reprezentând pe elevi cu Directorul Internatului.

Tot-de-o-dată a mai dăruit și un tablou reprezentând sala de expoziție a lucrătorilor de desen ale elevilor acestui liceu.

10) D-l. D. Danu, revizorul școlilor românești din Circumscripția Salonicului a trimis Societății 2 tablouri, reprezentând școala de fete din Neveasca în timpul examenelor și altul reprezentând orașul Neveasca.

11) Autorii Abecedarului Macedo-Român au dăruit Bibliotecii Soc. 10 exemplare din această carte didactică.

12) Soc. a luat parte la jubileul d-lui *De Gubernatis*, membru de onoare al Soc. noastre, înscriindu-se pentru două medalii și 2 volume : *Etincelles* și *Fibra* și trimițându-i o adresă de felicitare.

13) La punerea baselor *uniunei latine* la Paris Soc. a însărcinat pe tinerii P. Capidan și I. Nica spre a o reprezenta.

14) Societatea a făcut cuvenitele onoruri pentru înmormântarea a 2 din membrii sei Men. Ghermani și St. Mihăileanu, depunând corone pe mormintele lor și eșind cu stégul Societății.

15) La meetingurile ținute în Capitală și în țeară anul acesta pentru protestarea contra asasinării patriotului Mihăileanu, Soc. a luat parte prin delegați.

16) Cu ocazia jubileului de 25 ani de domnie a M. S. Sultanului Soc. prin d-l Preșelinte, V. A. Urechia a felicitat telegrafic pe Sultan, aducându-i omagiile sale.

17) La înaugurarea statuei regretatului *D. Ghica*, la Sinaia, membru fondator, al Soc. noastre, Soc. a luat parte printr'un delegat al seu, pronunțându-se un discurs.

18) La înaugurarea bustului lui *C. Esarcu* în grădina Ateneului, Societatea a luat parte prin secretarul seu, care a pronunțat un discurs, glorificând faptele lui Esarcu, și amintind că acesta era un fiu al ei.

19) Soc. a subvenționat timp de 2 ani școala de fete din *Mecloviște*, prin prețiosul concurs al d-lui *V. A. Urechiiă*, *Dr. Leonte* și *V. I. Dan*. Anul acesta a mijlocit pe lângă Ministerul Instr. publice spre a o trece în bugetul seu.

20) D-l Consul Român din Bitolia ne-a răspuns despre primirea unui transport de cărți trimise de Soc. școlilor românești din *Muloviște* și *Ohrida*.

21) Soc. a ajutat în cursul acestui an cu 20 lei pe o veduvă Macedo-Româncă, spre a se întorce în Bulgaria, unde domiciliu.

22) Pentru bustul regretatului *Mihăileanu*, Societatea a subscris 100 lei.

23) Comunitatea românească din *Crușova* solicită a-i veni în ajutor pentru terminarea bisericii românești ce se construiește acolo; pentru acest scop Soc. a solicitat sprijinul Soc. Femeilor române, care și altă dată ne-au dat prețiosu lor concurs cu ocaziunea școlilor ce a subvenționat Soc. noastră în anii 1898, 1899 și 1900.

24) *D-na Maria Doctor Leonte*, a luat patriotica inițiativa de a organiza un concert dat de renumitul artist *Kubelik*, în sala Ateneului Român, în ziua de 11 Decembrie a. c. Produsul acestei serbări este destinat a mări fondul necesar construirii localului ce va servi pentru o școală Macedo-Română, cum și pentru cancelaria societății.

25) Sub auspiciile Societății s'a imprimat o lucrare dedicată iubitului nostru președinte D-lui *V. A. Urechiiă*, cu ocaziunea jubileului său literar de 50 ani, intitulată «*Românii din Macedonia*».

26) S'a scris Corp. legiuitoru pentru a lua seamă să nu fie induse în eróre de o mulțime de străini cari se dau drept Români-Macedoneni pentru a-și dobândi recunoscerea lor, în detrimentul adeveraților Români-Macedoneni.

27) S'a elaborat un *Abecedar Macedo-Român* și povățuitorul său de către *Virgil Stoicescu, Constantin S. Naum și Constantin Petrescu-Birinb*, care au fost prezentate de Societate, spre aprobație, Ministerului. În urma raportului d-lui Meissner, inspector general al învățământului primar, D-nu V. A. Urechia și Dr. Leonte au stăruit și au obținut ca această importantă lucrare didactică să se tipărească pe spesele Ministerului de instrucție; 3500 de exemplare «Abecedare» au fost trimise prin intermediul Ministerului de Externe, în Macedonia, spre a se împărți în mod gratuit, școalelor Românești din Sudul Balcanilor.

Tot de-odată s'au dat 10 exemplare pentru Biblioteca Societății de Cultură Macedo-Română.

28) S'a mijlocit la Academia Română pentru primirea în Institutul Otetelesanu a unei eleve Macedo-Române.

29) S'a mijlocit la Ministerul Instr. Publice pentru a dispensa de taxe școlare pe fii M. R. membrii ai Societății noastre.

30). Idem la C. F. R. spre a primi pe un absolvent al școlii de arte și meserii ca lucrător în atelierele sale.

31) Idem la Ministerul de interne pentru a nu fi jigniți în interesele lor Românii Macedoneni, care nu-și și-au regulat încă situațiunea lor în țară.

32) Idem la Direcțiunea liceului Român din Bitolia spre a primi ca solvent pe fiul d-lui P. Georgescu, membru repres. al Soc. în jud. Teleorman.

33) Idem pe lângă Ministerul Școlilor ca D-ra Victoria Petru să fie menținută în postul de pedagogă de la Școla secund. de fete din Bitolia;

34) S'a mijlocit la Primăria Capitalei spre a da un ajutor pentru înmormântarea unui Macedo-Român, lipsit de mijloace și s'a dat.

35) Idem la Prefectura Poliției pentru a interna în ospiciul Mărcuței pe Macedo-Românul An. Telescu care a și fost internat.

36) Idem la Ministerul Școlilor pentru a primi ca internă la Asilul Elena Dómna pe eleva Atena Vlastar.

37) S'a mijlocit la Eforia Spit. Civile pentru a da un

ajutor tânărului Macedo-Român spre a deschide o Farmacie la Bitolia.

37) Idem o elevă spre a fi primită la școala de moșit.

38) În ședința consiliului din Maiu, D-l Consilier al Societății și membru în Comitetul executiv, D-nu Periețianu-Buzeu a propus ca la congresul Soc. să prezentăm un memoriu asupra mersului școalelor și bisericilor din Turcia.

Pentru acest scop Societatea s'a adresat la diferiți.

Respuns a avut de la d-l Cionescu, Directorul Școlii din Crușova, Lăzărescu-Lecanta, directorul gimnaziului din Ianina, Gugiamana, direct. gimnasiului din Berat, etc.

39) S'a dat un ajutor de 100 lei veduvei regretatului Ștefan Mihăileanu.

40) Idem lunar de 20 lei tînerului N. Constantinescu, elev merituos al Școlii de arte frumoase din București.

Acestea ar fi în resumat punctele principale ale activității Societății pe anul 1900, pe care cu onoare le supunem cunostinței On. Consiliu al Societății.

Președinte, *V. A. Urechă*

Secretari (*C. I. Naum*
(*C. Petrescu-Birina*

Raportul Censorilor asupra gestiunii financiare pe anii 1899 și 1900

Sub-semnații censori ai Societății de Cultură Macedo-Română, după însărcinarea ce ni s'a dat de Consiliul Societății, în ședința sa de la 5 Noembrie a. c., de a verifica gestiunea financiară a Societății pe anii 1899 și 1900, ne-am întrunit în comisiune astăzi 4 Decembrie a. c. fiind asistați de d. *C. Iónide*, Casierul Societății, care ne-a pus la dispoziție registrul-jurnal și celelalte scripte și acte justificative și am procedat la verificarea casei constatând următoarea situațiune financiară :

I) Venituri lei.	17.020.90
II) Cheltueli	<u>4.337.80</u>
	12.683.10

I. Venituri

1) Sold trecut din anul 1898 :	
a) Inscrisuri Fonciare Urbane București 5 %	lei 8500.—
b) In numerar	» 158.40
	<hr/>
	lei 8658.40
2) Cotizații încasate cu chitanțele de la No. 661 1022, anulându-se 75 chitanțe	» 6086.
3) Donații de la d-nii: V. A. Urechiiă, V. I. Danu și M. Ghermani . .	» 1300.
4) Cupónele efectelor pe trimestrele Iulie 1891, Ianuarie și Iulie 1900 . . .	» 637.50
5) Din vânzarea a 47 diplome	» 235.—
6) Idem a 13 albumuri.	» 104. —
Total	<hr/>
	lei 17.020.90

II. Cheltueli

1) Chiria cancelariei pe 2 ani.	lei 1250.
2) Ajutóre școlilor din Macedonia	» 1000.
3) Salariul servitórei pe 2 ani.	» 240.
4) Remisa încasatorului pe 2 ani.	» 434.40
5) 2 Coróne la înmormintările regretaților Lascar Catargiu și Ștefan Mihăileanu	» 125.
6) Pentru bustul lui Ștefan Mihăileanu.	» 100.
7) Ajutor véduvei lui Mihăileanu	» 100.
8) Ajutor elevei Maria Ionescu	» 100.
9) 2 perechi odăjdii preotești pentru bisericile românești din Ohrida.	» 180.
10) Cheltueli de cancelarie etc. pe 2 ani . . .	» 808.40
	<hr/>
	» 4337.80

Recapitulație

I) Venituri	lei 17.020.90
II) Cheltueli	» 4.337.80
Venit net	<hr/>
	» 12.683.10

Cu această sumă s'a cumpărat de D. Casier al Societății C. *Iónide* efecte române în valoare nominală de lei 13.500, și s'a depus la Casa de depuneri și Consemnațiuni.

Censorii . . { *Gh. E. Gheciu*
 { *V. A. Dodani*

Casier, C. *Iónide*.

4 Decembrie, 1900.

Românii-Macedoneni la Roma.

Una din cele mai strălucite victorii câștigate de către națiunea Română-Macedoneană, de când d-l V. A. Urechiă, conduce lupta cea dreaptă, a fost la acea măreață festivitate, care a avut loc în Cetatea Eternă, în Forul Roman, la temelia columnei lui Traian, în ziua de 12 Octombrie 1899.

În urma invitației speciale a d-lui Angelo de Gubernatis, Președintele congresului Orientalist, D-l V. A. Urechiă lucră pentru acel congres care avea să fie la Roma, dela 1—13 Octombrie 1899, ca delegat al congresului și ca Președinte al secției Române.

D-l V. A. Urechiă, marele protector al Românilor-Macedoneni, și-a făurit de îndată planul de a prezenta în fine în mod oficial Europei culte și pe poporul Macedo-Român, care și cere dreptul seu de viață în Macedonia! De aceea a luat steagul Societății de Cultură Macedo-Română cum și pe un delegat special al Societății, anume pe d-l Milescu. În același timp, ilustrul nostru Președinte, ducea cu dînsul din partea Românilor o sfântă solie, aceia de a depune la picioarele columnei lui Traian o magnifică corónă de bronz, dată ca respectos omagiu, întemeietorului națiunii Române!

Împreună cu d-l Urechiă au luat parte la congres și la acea serbare mai mulți compatrioți Români și anume: D-nii G. Holban fost senator, Mih. Șutzu, Erbiccanu, decanul facultății de teologie, Nitzulescu prof. la acea facultate, Grig. Tocilescu, reprezentând Academia Română, Vasile Maniu, Ioan Kalinderu, Nicol. Jonescu profesor universitar etc. etc.

Înaintea Congresului s'au ținut de către d-ii V. A. Urechiă,

Gr. Tocilescu etc., luminóse conferințe, demonstrând latinitatea, origina nobilă a Românilor din jurul Carpaților și a Balcanilor. — ca o continuare a demonstrațiilor științifice, ca o ilustrare a sentimentelor de iubire și venerație pe care Românii o au către Roma și către Divinul Împărat Traian

a fost ceremonia depunerii acelei coróne de bronz la picióarele columnci lui Traian. — La acéstă sərbátóre a

latinității, a luat parte în mod oficial Escelența Sa Guido Baccelli, Ministrul de instrucție, Prosindacul Romei, Dr. Gallupi, cum și o înaltă societate Romană, reprezentată prin distinși profesori, senatori, oameni de literă, publiciști, etc.—Discursurile cari s'au ținut cu această ocaziune a fost unele din cele mai înălțătoare!

D-l V. A. Urechia a depus la picioarele monumentului nostru, acea corónă de bronz, în numele națiunii române și printr'un patriotic și superb discurs arată marea iubire a Românilor ce o au pentru frații lor latini, pentru Italia și pentru Roma, terminând entusiasmatele sale frase cu următoarele vorbe :

«Și acum, iubiți compatrioți Români, uniți-vă cu mine, ca să aducem mulțumirile noastre respectoase și prea cordiale, Escelenței Sale ministrului Baccelli, ilustrului Primar al Romei, nobilei și patrioticeii *prese* italiene, care în această ocaziune a fost pentru noi plină de afecțiune și tuturilor italienilor prezenți veniți în așa mare număr în «jurul nostru ! Și tuturilor acelor absenți, cari ne însoțesc cu uralele lor ; asemenea ilustrațiilor reprezentanți ai națiunii Italiene, senatori și deputați, reprezentanților și ilustrațiilor profesori ai universității, marei pleiade de amici și filo-Români ; națiunii Italiană întregi !

«Termin, propunându-ve să aclamăm din profundul inimii noastre : *Vivat* rasa latină, regină într'ale lumii ginte mari !

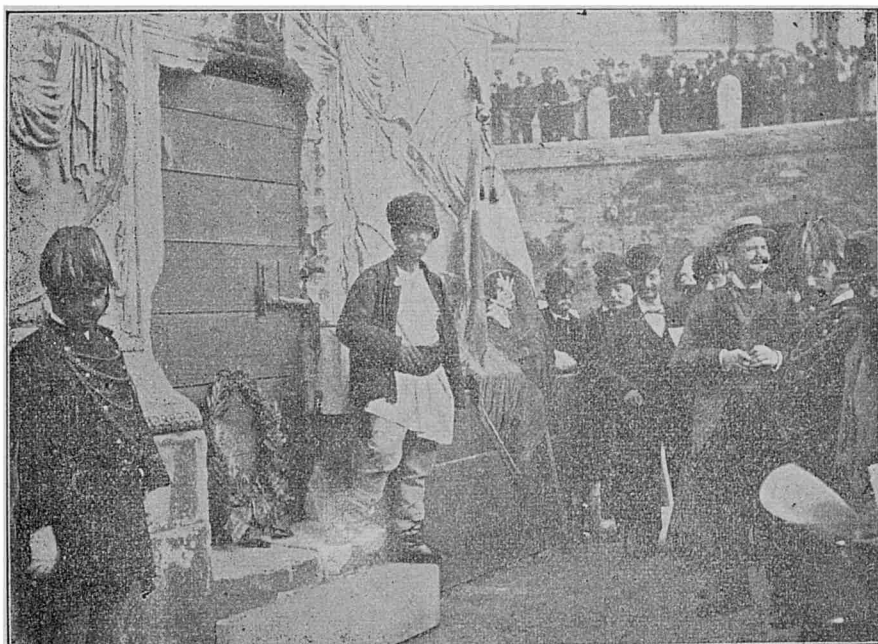
Vivat Italia ! *Vivat* Roma latină, eternă și intangibilă !

Mii de aplause subliniară aceste rînduri ! În Forul Roman părea că reînviase însăși geniul latin, de mii de ani împetrit în acele marmure.

La sfârșitul acestui discurs, ajutat de *Badea Cârțan*, acel păstor, d-l V. A. Urechia depuse coroana de bronz la picioarele columnei lui Traian. Această scenă a fost una din cele mai mișcătoare. Italieni și Români, păreau că prin acest act, consfințesc încă o dată indisolubilele legături ce există între aceste 2 popoare și între sfânta Istorie a ginteii noastre... Iar în acel moment, drapelul tricolor și

aurit al Societății de Cultură Macedo-Română, fălăia ma-
estos și biruitor !

Esc. Sa Ministrul Baccelli, salută pe Români într-un ne-
uitat discurs, zicând între altele : O voi, cari, în pios pe-
lerinaj, venirăți a ve înclina înaintea acestui monument,
unde sunt sculptate faptele gloriose ale aceluia care v'a dat
o patrie și o civilizație... Ve salut o neînvinșilor Români !
Voi sunteți o pagină desprinsă din marca Istorie a Romei.
Sunteți demni de cea mai mare iubire și admirație !
Coróna de Bronz, pe care voi o depuneți la piciórele acestei

columnne, Istoria, această mare justiciarie a ómenilor și a
lucrerilor o va depune într'o zi peste țeara vóstră, are-
lând'o lunei întregi ca un esemplu de ne-învinșă iubire,
pentru mărimea Romei ai cărei fii cei mai demni, sunteți !!

Iar D-l Galuppi, Primarul orașului Roma, mulțumind Ro-
mânilor pentru cea coroană, admiră faptele glorioase din

Istoria Românilor, mo lul eroic cum Româniî resistară năvărilor de tot felul, păzind ca pe o scumpă comoară, graiul și datinele strămoșești, mărturiile vii ale nobilei sale origine. Apoi a lăogă : «Amintindu-și de originile sale, gelos de tradițiile sude, mândru de cultura sa, poporul Român este astăzi sentinela înăintată a latinității. Deci cu adlăncă bucurie și cu înfocat entusiasm, Italia urmărește

vigurosul progres al tinerei și puternicei națiuni Române a gentilei *insule latine* care se ridică maestrosă în marca Slavonă a Europei Orientate. Și va fi în tot-dea-una pentru Italiani scumpă și mișcătoare amintirea marei dovezi.

de dragoste, pe care în 1870, au primit-o de la națiunea soră când parlamentul Român, rupând tradițiunile diplomației Europene, se grăbi să felicite guvernul Italian pentru renașterea Romei!

Români! Omagiul pe care voi, în numele connaționalilor voștri, ați adus azi Romei, va contribui să cimenteze în tot dea-una mai mult, uniunea spirituală care unește pe cele 2 națiuni, în comună înțelegere de a realiza acea misiune de civilizație, și de pace, care fu de a pururea aspirațiunea geniului latin...“

Ziarele Italiene cât și Franceze și Române, etc., fură pline de detalii și de laude ale acestei serbări latine. Steagul Societății de Cultură Macedo-Român a fost salutat de toți cu multă iubire.

Vorbirea d-lui Delețat al Societății noastre, d. Milescu, în numele Românilor-Macedoneni, în numele Macedoniei. sora mai mică a României a fost viu aplaudată.

D-l V. A. Urechia a făcut ca nu numai Românii, cari trăiesc în fruntariile regatului Român, să fie martori și părtași la acea solemnitate, ci și cei de aiurea!

Românii Macedoneni Pau urmat cu dragoste pe d-l V. A. Urechia, și va urma și asculta în tot-dea-una, și cu încredere pe acest apostol al Românisimului! Și ne întristăm mult, gândindu-ne cât de puțin au secundat în opera sa, cei de la Liga pentru unitatea Culturală Română.

Cu toate apelurile călduroase, cu toate stăruințele și rugăciunile D-lui Urechia, ca n'a trimes nici cel puțin un reprezentant al seu la Roma, la acea sfântă ceremonie, cu toate că ar fi dispus de mijloace, atât din punct de vedere moral cât și material! În acest mod, Liga a făcut ca milioanele de Români din Transilvania, din Ungaria, să nu fie reprezentate în Forul Român, înăntea Columnei lui Traian, unde singur stingher fâlfăia drapelul nostru, al Macedo-Românilor! Ce frumos ar fi fost ca în jurul acelei Colonne să fi fost și steagul Românilor din Transilvania!

Cât de bine s'ar fi ilustrat dând ast-fel ei însăși semnul de viață, de recunoștință, de speranțe pentru viitor! N'a fost însă nimic, de cât un dureros gol pentru cei cari sînt în adevăr Românește!

Începere

Inceputul secolului al XX pare că voadte a însemna în Istoria Românilor-Macedoneni o nouă fasă, în care cultura națională este chemată a-și avea locul seu de căpetenie.

Partidul Grecesc din Macedonia a recunoscut greșeala și nedreptatea pe care o comitea față de Români, când voia a-i distruge și numele și istoria sa națională. De asemenea s'a recunoscut importanța elementului Românesc din Macedonia, precum și politica sa pașnică și amică a progresului general.

În acest mod, descendenții Romei și ai Atenei clasice vor înțelege că lor li s'a cuvine onoarea de a fi adevărații factori de civilizație în acel Orient. Românii au știut aceasta de mult, și în ziua când s'a deschis prima școală Română în Macedonia, începătorul Român a sfârșit lecțiunea sa cu vorbele : *Să fim cu toții frați !*.

De la această generoasă devisă a populațiilor din Sudul Balcanilor, agitatorii Bulgari au depășit de mult măsura.— Ei au recurs la asasinarea fraților lor ! Ei, ne având puternice argumente spre a-și arăta și consfinți rațiunea de a fi, au adus în ajutorul lor crimele odioase.

Acesta era programul comitetului Macedo-Adrianopolitan din Sofia. Zicam : *era*, de oare-că nu credem că acel comitet al lui Sarafof & C-nia, mai poate reprezenta interesele națiunii Bulgare în Macedonia ! Nu, nici odată niște ocași ordinari nu vor fi recunoscuți de noi ca conducători ai destinelor unor idealuri sfinte și strălucite. — Sarafof și C-nia, nu sunt nici patrioți Bulgari, nici membri ai unui comitet care voadte binele Bulgariei sau al Slavilor din Macedonia.

Ei nu sunt de cât niște hoți și criminali, fugiți din România, de oare-ce erau condamnați, și cari, îndată ce vor fi extrădați sau îndată ce vor pune piciorul pe pământul Românesc, vor fi băgați în lanțuri și în Ocenele de sare, pentru toată viața lor.

Actualmente în Sudul Balcanilor avem următoarea situație scolară,

Școalele Secundare.

În Macedonia sunt 6 școale secundare Românești de băieți și una pentru fete.

La *Bitolia*, există un liceu complet cu 7 clase înființat de la 1889, și o școală secundară de fete înființată de la 1891 ca școală normală, și transformată de la 1 Septembrie 1899 în școală profesională, în care pe lângă atelierelor de croitorie și lingerie se mai învață limbile Franceză, Germană, Română și Greacă, cunoștințe practice de Aritmetică, Contabilitate, Șc. fisico-naturale, Istoria, Geografia, muzica-vocală și piano.

La *Salonic* s'a înființat de la 1 Septembrie 1899 o școală comercială (de o cam dată numai cu clasa I) de gradul I după modelul școalelor din țară și cărcia în acest an i se va adăoga și clasa II.

La *Ianina* (Epir) există un gimnasiu cu patru clase, înființat de la 1881.

La *Berat* (Albania) este un gimnasiu, de asemenea cu patru clase, înființat de la 1891.

În fine mai există în *Crușova* și *Veria*, înființate de la 1 Septembrie 1899 câte o clasă I comercială.

Pe lângă școalele din *Salonic* și *Crușova*, anul școlar trecut au funcționat și școale de adulți, din care cea din *Crușova* a avut 55 elevi.

Școalele Primare.

În anul trecut au funcționat un număr de 56 școale de băieți și 17 școale de fete, răspândite în Macedonia propriu zisă, în Epir și în Albania. Centrele cele mai importante unde se găsesc școale române sunt: *Bitolia*, *Ohrida*, *Crușova*, *Neveasta*, *Vlaho-Clisura*, *Hrupișta*, *Caterina*, *Veria-Selia*, *Velcs*, *Ūšküb*, *Kumanova*, *Salonic* din Macedonia; *Ianina*, *Turia*, *Băiasa*, *Grebena*, *Avela*, *Perivoli*, *Samarina*, din Epir; *Ghiorgea*, *Moscopole*, *Berat*, *Elbasan*, *Frașari* din Albania.

Populația Școlară.

Școlarele secundare au avut în anul trecut 350 elevi, aproape cu toții interni, iar școalele primare ca la 3,200 elevi. Numai în Crușova și Veria, au fost aproape câte 200 elevi cu eleve; în puține locuri 50-60, iar cea mai mare parte de școale au avut sub 30 elevi; unele numai 2-3.

Societatea de Cultură Macedo-Română, care nu este streină de acea frumoasă situație școlară, progresează, lucrează și îndeplinește conștiincios și chiar peste limitele puterii sale, rolul seu.

Tóte acestea însă se datoros^e alesei pleiade de luptători cari, sub direcțiunea ilustrului președinte V. A. Urechia, muncesc cu dragă inimă la progresul Românismului în Sudul Balcanilor!

Sucesul moral ca și cel material este satisfăcător; Capitalul Societăței atinge actualmente suma de lei 14.000.

Credein util de a observa, că pe când în trecut o mare parte din bani era respândită în ajutóre mai mult sau mri puțin nemerite, în lefi p-ntru Secretari ai Societăței, șefi de cancelarie, incasatori, etc. actualmente tóte aceste capitale s'au închis; cei cari servesc Societatea, o servesc gratuit, numai pentru cauza Macedoneană-Română, iar banii cari se strâng sunt meniți a face, cât mai în grabă, să se înceapă clădirea localului Societăței. Acolo va fi și o școlă Macedo-Română; va fi un nou și salutar far al Românismului din Sud. . .

În acest scop s'a și intervenit la On. Primărie a Capitalei spre a se ceda un loc, pentru construirea acelei clădiri.

În jurul Societăței, ajutând și urmând pe D-l V. A. Urechia, în primul rînd se află *ilustrul Doctor Leonte*.

Acest savaut, care face fală României, nu a voit, nici odată să uite pe Românii-Macedoneni; să uite plaiurite Macedoniei patria părinților sei. Ca vice-președinte al Societăței de Cultură Macedo-Română, a dat în tot-d'a-una cel mai frumos ajutor cauzei naționale, atât prin subscrieri de sume pentru Școléle Române din Sud, cât mai ales prin neobosita sa solitudine cu care a îndatorat pe toți acei

fi ai Macedoniei cari au cerut sprijinul seu. Românii Macedoneni îl stimează și îl iubesc ; ei au pentru ilustrul Doctor Leonte sentimente de sinceră recunoștință pentru binele pe care în mod nobil și generos, a răspândit în jurul său acest om care face și mândria Macedoniei și gloria României înaintea Europei culte și civilizate.

La aceste patriotice fapte D-l D-r. Leonte este în mol prea grațios ajutat de către D^omna D-r. Leonte Maria, care în tot-d'auna a fost bună protectoare a Românismului din Macedonia. D^omna D-r. Leonte a fost de apururea între inițiatoarele tuturilor serbărilor organizate a mări fondul Societății de Cultură Macedo-Română : și reușita lor s'a datorit în cea mai mare măsură bine-voitorului ajutor dat de D-sa. Tot ast-fel în acest an, a organizat pentru ziua de 10 Decembrie un splendid concert dat de renumitul violonist Kubelik, la Ateneul Român.—Produsul acestei serbări va servi la mărirea fondului necesar clădirii în București a unui local pentru Școala Macedo-Română și cancelarie a Societății.

Numele acestei prea generoase și nobile protectoare a culturii Românești din Macedonia va fi în tot de-a-una rostit cu respect și recunoștință de către frații noștri din Sudul Balcanilor.

De asemenea cuvinte de laudă și de mulțumire pentru starea înfloritoare în care se găsește astăzi Societatea, trebuie adresate D-lui Const. Iónide, casierul Societății. Originar din Bitolia, venit din fragedă copilărie în România, D-l Const. Iónide, prin munca și cinstea sa și-a creat o situație înfloritoare. Acest prețios patriot, din 1892, de când servește interesele cauzei naționale Macedonene ca Casier al Societății, prin neobosita sa activitate a făcut ca finanțele acestei Societăți să crească, să sporească, devenind ast-fel realizabil visul mult auzit al unui edificiu propriu al Societății, un adevărat institut de cultură Macedo-Română !

În acest mod se va cimentea pentru tot de-a-una temeliile acestei Societăți, al cărei rol este atât de însemnat în dezvoltarea Culturii și a Românismului în Sudul Balcanilor.

Între bine-făcătorii și protectorii Românilor Macedoneni,

fie-care Societate de Cultură Macedo-Română, are onoarea a-i prenumăra între membrii săi, fondatori și donatori, cari au luat parte de la început la toate luptele Românilor de Sud, și cari până în prezent sunt cei mai folositori susținători ai cauzei noastre sfinte, trebuie să cităm pe D-nii Nae Gussi, V. I. Danu, I. M. Rîureanu, D. Papinian, N. G. Pupa, etc. cum și întreaga listă a membrilor fondatori și donatori.

I. Membrii fondatori

(in viață)

V. A. Urechia	I. Carajani
V. I. Danu	Dr. Calenderu
Nae Gussi	A. Bitolian
T. L. Maioreseu	Boerescu
N. Ionescu	Iacob Negrutzi
Al. Lupașcu	I. M. Rîureanu
D. Sturdza	C. Porumbaru
C. F. Robescu	P. Missail

Reposații

Kogălniceanu, Brătienii, C. A. Rosetti, D. Ghica, V. Alexandri, Bozianu, Costaforu, G. Chițu, fostul Mitropolit Primat Calinic Miculescu, foștii Episcopi ai noului Severin și ai Râmnicului, Principele I. Ghica și D. Ghica, Ion Cămpineanu, Al. Orăscu, General Crist. Tell, V. Paapa, Iordache Goga, Gache Cotade, D. Pișca, Ifigiade Rafail, George Verussi, D. Caprianu, Menelas Ghermani, N. Kretzulescu, Exarhu, Al. Lahovari, L. Catargiu, etc., etc.

II. Membrii fondatori-donatori conform Art. VII din statutele Societății

D-nii : V. A. Urechia	N. G. Pupa
M. Ghermani	Th. Biciola
General Andrian	An. Blațodima
Dr. A. Leonte	G. Goga
Nae Gussi	C. Ioanide
V. I. Danu	

III Membrii donatori

D-nii : N. Anastisiu	Vanghele N. Bușac
M. Chiriță	Anghel Sterea
Zet	St. R. Bechianu
Schabetay	I. C. Grădișteanu
M. Pisa	Gr. Lahovari
M. Economu	Scraba
Toma Constantin	C. Samargiu
Tănase G. Dabo	N. Anastase
D. Ghermani	G. D. Caragea

Societatea de ajutor a femeilor Române a donat suma de 500 lei Societății noastre.

IV Membrii onorifici

D-nii : Angelo de Gubernatis	Bilcescu-Alimănișt. S.
Marchizul Pandolfi	Dr. Crătuncescu-Cuțarida
Gustav Weigand	Delavrancea Maria
Emil Picot	Lascăr V. Angela
Roque-Ferrier	Leonte Maria Dr.
Emilio Castelar	Mandrea Zoe
De Rosny	Măcescu-Tell Paulina
Dr. Rațiu	Missir Angela
Rașid-Bey	Novianu Severa
Şemşedin-Bey	Obedeanu Natalia Col.
Antonio Ferreira de Serpa	Perietzeanu-Buzeu Maria
Dr. Ioão de Paiva	Pocnaru-Bordea Sofia
Vicomte de Poli	Robescu C. F.
Pocnaru-Bordea	Sihleanu
Al. Culoglu	Urechia V. A. Ana
I. Mandrea	Ursianu Valerian A.
D-nele: Aurelian P. S. Charlota	D-rele Pompilian C.
	Perietzeanu-Buzeu

Membrii cotizatori ai Societății

inscriși din anul 1897 pînă în 1900

Dr. A. Leonte	C. Petride
Ahil Eftimiu	C. D. Milosi
Al. Gussi	C. Panaitopol
Alex. Ilievici	C. Marcu
Al. Guside	C. Gheorghiaide
Al. Iristodulo	C. Nicolau
Al. Simatu	C. D. Șapuna
Anastase Blațodima	C. Dumitriu
An. Th. State	C. I. Stefanide
An. Teohari	C. Petrovici
An. Șunda Dr.	C. Naum
Anastase Nicolau	C. Carvonide
Anastase Spiru	C. D. Papana
Anastase Z. Nota	C. Adam (Epure)
Andrei Zotoviceanu	C. T. Ognănescu
Andrei Iristea	C. Sterie Gheorghiu
Andrei Ene	Cosma Duși
An. V. Alileozi	Cosma Stavre
Anghel Sterie	Dima G. Țona
Anton Caragea	D. Papinian
Anton Iónide	D. Puppa
Antonie Th. Stamide	D. Biane
Apostol Vasiliu	D. D. Maltu
Apostol Naum	D. Economu
Apostol G. Dumitriade	D. G. Papadopol
Apostol Gheorghiu	D. Panaitopol
Apostol G. Tate	D. Sardescu
Anastase C. Rumbo	D. N. Boșcan
Anastase Gh. Exarlu	D. Vasiliu
Bilbil Dr.	D. I. Glicadia
C. Iónide	D. G. Țona
C. I. Naum	D. Carisimopol
C. Petrescu-Birina	D. Pilita
C. F. Robescu	D. N. Cheafă-Zeze
C. G. Costaforu	D. N. Caragea
C. Mihail	D. Gheorghiu
C. Plachidi	D. Gheorghiu
C. Antoniu	Eftimie Macedoneanu
C. Paichidi	Eftimie Ath. Stamula Dr.
C. Gheorghiu	Enache Niculescu
C. Popescu	Enache Ch. Belu
C. Stefichi	Enache Nicolaide

Gavril Pema	I. Anagnostopol
Gh. Ionescu	I. Burnuciu
Gh. Simuleanu	I. Ilrutescu
Gh. E. Gheciu	I. C. Gorghia
G. D. Caragea	I. C. Ilarisopol-Slamanga
G. D. Papanide	I. Gheorghe
G. Constantinide	I. Arginteanu
G. Nicolau-Buzeu	Iordache Ion
G. N. Ciboli	Lazăr Naum
G. Zana	Lazăr Boscu
G. Vasiliu	Lazăr Steriu
G. I. Mocu	Leonida Paciurea
G. Naum	Leonida Nicolau
G. Nicola e	Leonida Papa-Dumitru
G. Ioan	Leonida Eftimiu
G. Chici K. Dr.	Leonida Zahariade
G. Melanide	Marcu Anastasiad
G. Manuza	M. Kirija
G. Mamura	M. Economu
G. Eftimiu	M. A. Cociu
G. D. Popa State	M. N. Mihăilescu
Haralambie Ilristodulo	M. Gheorghiu
Hariton Georgescu	M. Buia
Ilr. Stoian	M. G. Papa-Demetru
Ilr. G. Ţona	M. Simatu
Ilr. Vonda	M. C. Şişcu
Ilr. D. Bumbă	M. Ianulide
Ilr. Nicolau	M. Mihăilescu-Aspră
Ilie Ion	Mihu Anastasiu
I. Vera	Mina G. Papazoglu
I. C. Danabaşi	N. Gussi
I. M. Rîureanu	Naum Ionescu-Şcut
I. Mitilineu	Naum Anastasiu
I. D. Russi	Naum Eliad
I. Grădisteanu	Naum Ath. Ţico
I. C. Caracaş	Naum V. Solir
I. Baraitar	N. G. Puppa
I. Mustachide	N. Anastasiu
I. G. Dimitriade	N. Bosco
I. Rizescu	N. Cogiaia
I. Carangiu Dr.	N. I. Neciu
I. N. Mihail	N. I. Nestor
I. Nicolaide	N. Filipescu
I. N. Strugali	N. Vlahlide

N. M. Gavril	Sterie Nicolau
N. I. Evanghele	Sterie T. Bekic
N. Anastasi	Stefan Zlatcu
N. D. Toma	Stefan Mihail
N. G. Liu	T. Luca
N. Sterian	T. Sanderu
N. I. Patcly	T. Terneleu
N. I. N. Săulescu	Tr. Gusi
N. Ciboli	T. Nicolau
Nicola Dumitru	T. D. Dinischiotu
N. S. Mirea	Tănase Hariton
N. Dosiu	T. Zanli
N. Emanuil	Țașcu Kesar
N. Dumitru	Țoncea Stoianovici
N. A. Iancu	Țona Matei
N. Putu	Țh. D. Biciola
Panait D. Metaxa	Țascu En. Nicola
Panait P. Caracaș	Tuliu Baracu
Pandele Georgescu	Th. Nicola
Pandele Mussu	Țașcu Enache Nicola
Pandele I. Evangheli	Toma Hrisali
Pandele Cunescu	Toma Anastasiu
Pandele C. Calavrezo	T. G. Dabo
P. Manuelescu	V. A. Urechiă
P. Tole	V. I. Danu
Procopie Naum	V. Hr. Tarpo
Serafim Angelescu	V. N. Bușac
Sotir Căsturi	V. Gussi
Sotir Gheorghiu	V. A. Dodani
Sotir Nicolau	V. Georgescu
S. Nicolescu	Dr. V. Zigura
S. Ioncsu	U. D. Zone
S. Dumitrescu	Virtejanu L. Col
Spiridon Nicolau	V. Z. Țona
Spiridon Iacobescu	Dr. V. Dudumi
Spiridon II. Macedoneanu	Vasile Copenco
Spiru Chiriajopol	Virg. Spirescu
Spiru Petre	Xenofon C. Șeșcu
Spiru I. Pattely	Zamfir Ștefănescu
Stoian Nicolae	Zissu Steril Covată
Stavre S. Buracu	Zissu Steril Bizduna
Stavre Petrovici	Zissu D. Țuri
Sterie Pulopol	Zissu Nota
Sterie Mihail	

